

КИМ СТЕНЛИ РОБИНСЪН ЗЕЛЕНИЯТ МАРС

Част 2 от „Трилогия за Марс“

Превод от английски: Сибин Майналовски, 1997

chitanka.info

Сравнителна таблица на температурните скали

	Келвин	Целзий	Фаренхайт
Точка на кипене на водата	373°	100°	212°
Точка на замръзване на водата	273°	0°	32°
Точка на замръзване на CO ₂	195°	-98°	-109°
Точка на втечняване на кислорода	-90°	-183°	-297°
Абсолютна нула	0°	-273°	-460°

ЧАСТ ПЪРВА

АРЕОФОРМИРАНЕ

Въпросът не е да направим нова Земя. Нито нова Аляска или Тибет, нито Върмонт, нито Венеция, дори не и Антарктика. Въпросът е да създадем нещо различно и странно, нещо марсианско.

Всъщност нашите намерения са без значение. Дори и да опитахме да изградим нов Сибир или нова Сахара, нищо няма да излезе. Еволюцията няма да го допусне и в своята същност това е еволюционен процес, който се ръководи от фактори едно ниво под намеренията. По същия начин животът е направил първия си магически скок от материята; по същия начин е изпълзвал от морето на сушата.

И ето че отново се борим, изправени върху основите на един нов свят — този път наистина чужд. Независимо от огромните дълги глетчери, останали след гигантските наводнения през 2061, това е много сух, безводен свят: независимо от започналото образуване на атмосфера, въздухът е все още много разреден; въпреки многото опити за затопляне, средната температура е все още под точката на замръзване. Всички тези условия изключително затрудняват оцеляването на живите същества. Но животът е груб и приспособим. Той е зелената сила на наивността, която се навира насила във вселената. В десетилетието, последвало катастрофите през 2061, хората се бореха в разрушени куполи и разкъсани шатри, като закърпваха нещата как да е и се оправяха по малко. В скритите убежища работата по построяването на новото общество продължи. Навън на студената повърхност нови растения израснаха от двете страни на глетчерите и в топлите речни басейни — бавно, неумолимо, устремено.

Естествено всички генетични образци на новата ни флора и фауна са земни. Мозъците, които ги проектират, също са земни. Но теренът е марсиански. А теренът е могъщ генен инженер, който определя какво може да вирее и какво — не, който с мъка придвижва

прогресивната диференциация и следователно развитието на нови форми на живот. И докато поколенията се сменят, всички членове на биосферата се развиват заедно, като се приспособяват към своя терен — един сложен колективен процес на творческо самоопределяне. Този процес, колкото и да се намесваме в хода му, си остава всъщност извън нашия контрол. Гените мутират, създанията се развиват: появява се нова биосфера, а с нея и нова ноосфера. Но понякога и съзнанията на дизайнерите се променят завинаги, заедно с всичко друго.

Това е процесът на ареоформиране.

Един ден небето се продъни. Ледени блокове се разбиха в езерото и след това започнаха да падат с глухи тупвания на плажа. Децата се разбягаха като подплашени бекаси. Ниргал изтича през дюните към селото и влезе с трясък в оранжерията, крещейки: „Небето пропадна, небето пропадна!“. Питър тичешком излезе от къщата и побягна през дюните по-бързо, отколкото Ниргал успяваше да го следва.

Когато стигнаха до плажа, видяха огромни ледени плочи, пронизали пясъка. Няколко къса сух лед съскаха в езерните води. Децата се скупчиха около Питър. Той килна глава назад, загледан в купола високо над тях.

— Да се връщаме в селото — каза Питър с неговия характерен тон „Хайде без глупости“. По пътя обратно се засмя. — „Небето пропадна!“ — изпищя той и разроши косите на Ниргал. Ниргал се изчерви. Дао и Джаки се засмяха. Замръзналият им дъх излизаше на бързи бели облачета.

Питър беше един от хората, които се изкачиха по стената на купола, за да го поправят. Той, Касей и Мишел запълзяха над селото пред погледите на всички, над плажа, а след това и над езерото, докато станаха по-малки от деца, увиснали в примките на въжетата, закачени към куките за лед. Те напръскаха с вода пукнатината в купола, тя замръзна и образува нов равен пласт, покрил сухия бял лед. Когато слязоха, заговориха за топлия свят навън. Широко беше излязла от малката си бамбукова къщичка и бе застанала до езерото, за да гледа. Ниргал я попита:

— Ще трябва ли да се махнем оттук?

— Винаги ще трябва — каза Хироко. — Нищо на Марс няма да е вечно.

Но на Ниргал му харесваше под купола. Сутринта се събуди в собствената си кръгла бамбукова стая, високо в Яслите Кресънт, и изтича навън през заскрежените дюни при Джаки, Рейчъл, Франц и останалите ранобудници. Той видя на отсрещния бряг Хироко, която се разхождаше по плажа като балерина, плувайки над собственото си влажно отражение. Искаше му се да отиде при нея, но беше време за училище.

Децата се върнаха в селото и се струпяха в училищната стая, свалили подплатените си с пух якета и протегнали посинелите си от студ ръце към камината в очакване на днешния учител. Това можеше да бъде Доктор Робот и тогава скуката неусетно щеше да ги завладее, докато брояха проблясъците на тялото му, сякаш бяха секунди, отмервани от часовник. Можеше да бъде Добрата вещица, стара и противна, и тогава щяха да прекарат целия ден навън в строене, щастливи от работата с инструментите. Или пък можеше да бъде Лошата вещица, стара и красива, и тогава щяха да бъдат приковани към лектерните завинаги, принудени да се опитват да мислят на руски. А ако някой се засмееше или заспеше, го очакваше удар с пръчка по ръката. Лошата вещица имаше сребърна коса, яростен поглед и нос като кука, също като орлите-рибари, които живееха в боровете край езерото. Ниргал се страхуваше от нея.

Затова, също като останалите, той прикри объркването си, когато вратата на училището се отвори и се появи Лошата вещица. Но този път тя изглежда беше уморена и ги пусна навреме, въпреки че се бяха справили зле със смятането. Ниргал излезе от училището след Джаки и Дао и тримата тръгнаха покрай алеята, между Яслите Кресънт и гърба на кухнята. Дао се изпишка до стената и Джаки смъкна панталоните си, за да покаже, че и тя може. В този момент Лошата вещица излезе иззад ъгъла. Тя ги повлече по алеята, стиснала здраво Ниргал и Джаки в хищните нокти на едната си ръка и напляска Джаки в средата на площада, като в същото време крещеше бясно на момчетата: „Дръжте се по-далеч от нея, вие двамата! Тя ви е сестра!“. Докато Джаки

плачеше и се опитваше, извивайки се, да си вдигне панталоните, видя, че Ниргал я гледа. Тя се опита да удари него и Мая с един яростен удар и се просна на земята, плачеща и с голо дупе.

Не беше вярно, че Джаки им е сестра. Те бяха дванадесет сансеи, тоест, трето поколение деца в Зигота, и се отнасяха един с друг като братя и сестри. Всъщност някои от тях наистина бяха такива, но не всички. Това беше смущаващо и често бе предмет на обсъждане. Джаки и Дао бяха най-възрастни, Ниргал беше с един сезон по-малък; а останалите бяха струпани сезон след тях: Рейчъл, Емили, Реул, Стив, Симуд, Нанеди, Тиу, Франо и Хюо Хсинг. Хироко беше майка на всяко едно от децата в Зигота, но не истинска майка — такава бе само на Ниргал, Дао и на още шест деца от сансеите, както и на няколко от подрастващите нисеи. Деца на богинята-майка.

Но Джаки беше дъщеря на Естер. Естер беше напуснала след едно спречкване с Касей, бащата на Джаки. Не бяха много тези, които знаеха кой е баща им. Веднъж Ниргал пълзеше по една дюна след някакъв рак, когато чу Естер и Касей. Естер плачеше, Касей крещеше: „Ако ще ме оставяш, остави ме!“. И също плачеше. Той имаше кучешки зъб от розов камък. Касей беше едно от децата на Хироко, така че Джаки беше нейна внучка. Джаки имаше дълга черна коса и можеше да тича по-бързо от всички в Зигота, освен от Питър. Ниргал можеше да бяга на по-дълги разстояния и понякога обикаляше просто за идеята три или четири пъти езерото, но Джаки беше по-бърза в спринта. Тя се смееше през цялото време. Ако някога Ниргал започнеше да се кара с нея, казваше: „Добре, чичо Ниргал“ и му се присмиваше. Беше му племенница, въпреки че бе по-възрастна от него с един сезон. Но не му беше сестра.

Вратата на училището се отвори с трясък и се появи Койота, учителят за деня. Койота пътуваше из целия свят и рядко се задържаше в Зигота. Беше чудесно, когато им преподаваше. Той ги развеждаше из селото и им намираще странни работи за вършене, като караше един от тях през цялото време да чете на глас от книги, невъзможни за разбиране, написани от отдавна мъртви философи. Бакунин, Ницше, Мао... Понятните мисли на тези хора бяха като неочаквано появили се камъчета на дълъг плаж с безсмислици. Историите, които Койота им четеше от „Одисеята“ или от Библията, бяха по-лесни за разбиране, въпреки че бяха объркани. Героите им се убиваха един друг, а Хироко

казваше, че това не е хубаво. Койота се присмиваше на Хироко и често виеше от смях без видима причина, докато им четеше тези страховити приказки и им задаваше трудни въпроси за това, което бяха чули. Той се караше с тях, сякаш разбираха за какво говорят. Смущаващо беше: „Какво би направил ти? Защо би го направил?“ и всичко това, докато им обясняваше как се рециклира горивото на Рикоувъра или докато ги караше да проверяват хидравличните бутала на езерната машина за вълни. Койота ги държеше навън, докато ръцете им от сини станеха бели, а зъбите им започнеха да тракат така, че не можеха да говорят ясно.

— Вие, деца, определено измръзвате лесно — казваше той. — С изключение на Ниргал.

Ниргал се справяше добре със студа. Той познаваше с подробности всичките му многобройни етапи и не му беше неприятно. Хората, които мислеха, че студът е неприятен, не можеха да разберат, че човек е в състояние да се приспособи към него, да се спогоди с всичките му лоши последици само с малко вътрешен натиск. Ниргал беше на „ти“ и с топлината. Ако изтласкаваш достатъчно усилено топлината, тогава студът се превръща просто в едно крещящо ярко покривало, в което се движиш. А най-важният ефект на студа беше стимулиращ — приискваше ти се да тичаш.

— Хей, Ниргал, колко градуса е?

— 271.

Смехът на Койота беше плашещ — животинско кудкудякане, изпълнено с всички звуци и шумове, които някой някога бе издавал. На всичкото отгоре всеки път беше различен.

— Вие, деца, живеете най-добрия живот в историята. Повечето хора са просто флуид във великата световна машина, а вие присъствате на раждането на един свят. Невероятно! Но всъщност това си е жив късмет, знаете ли, можело е да се родите в апартамент, в затвор, в бедняшкия квартал на някой испански пристанищен град, обаче ето ви тук, в Зигота — тайното сърце на Марс! Естествено сега сте тук долу, като къртици в дупките си, а лешоядите кръжат над всички и са готови да ви изядат, но не е далеч денят, когато ще се разхождате по тази планета и никакви окови не ще ви ограничават. Запомнете какво ви казвам, това е пророчество, деца мои! А между другото, вижте колко красиво е тук, като в малък леден рай.

Той замери купола с парче лед и всички запяха: „Леден рай! Леден рай! Леден рай!“, докато не се сдържаха и се разсмяха лудо.

Но същата вечер Койота каза на Хироко, като си мислеше, че никой не го чува:

— Роко, трябва да изведеш тези деца навън и да им покажеш света. Дори и да е само сред покривалото от мъгла. За Бога, тук те са като къртици в дупките си!

След това Койота отново изчезна, кой знае къде, на едно от мистериозните си пътешествия из онзи друг свят, който ги обгръщаше.

Няколко дена Хироко идваше в селището, за да им преподава. За Ниргал това бяха най-хубавите дни. Тя винаги ги водеше долу на плажа; а да ходиш до плажа с Хироко беше все едно да бъдеш докоснат от Господ. Там беше нейният свят — зеленият свят вътре в белия — и тя знаеше всичко за него.

Те седяха на дюните и гледаха птиците по брега, които цвърчаха и се плъзгаха така, сякаш атакуваха постоянно плажа. Чайките се рееха над тях, а Хироко им задаваше въпроси. Очите ѝ примигваха щастливо. Тя живееше до езерото с малка групичка приятели — Ивао, Рая, Джийн, Евгения — в малка бамбукова къщичка на дюните. Хироко прекарваше доста време в посещения на други укрити убежища около Южния полюс. Затова винаги трябваше да я запознават с новините от селото. Тя беше крехка жена, доста висока за исей, изящна като птиците по брега в роклята и в движенията си. Естествено Хироко беше стара, невъзможно древна като всички исеи... но имаше нещо в поведението ѝ, което я караше да изглежда по-млада дори и от Питър и Касей — всъщност малко по-възрастна от децата — и сякаш всичко в света ѝ се струваше ново, предстоеше ѝ занапред и тепърва щеше да разцъфне във всичките си цветове.

— Вижте черупката на тази мида. Пъстра спирала, която се извива напред до безкрайност. Това е образът на нашата вселена. Има една постоянна тенденция да се върви все по-нататък. Такъв е стремежът и на разума — да се развива в нови и нови сложни форми. Един вид свещена зелена сила, която ние наричаме „viriditas“^[1] — силата, която ръководи целия космос. Живота. — Хироко размаха ръка като танцьор. — И понеже сме живи, казваме, че и вселената е жива, а

ние сме нейното съзнание. Изправяме се в космоса, виждаме хилядите му десени и шарки и тази красота ни поразява. Това чувство е най-важното нещо в цялата вселена — нейната кулминация, сякаш наблюдаваш разцъфнал за пръв път цвят във влажна утрин. Това е свято чувство и нашата задача на този свят се състои в това, да правим всичко, което е по силите ни, за да го отгледаме. Един от начините е да разпространяваме живота навсякъде. Да подкрепяме съществуването му там, където го е нямало преди, като тук, на Марс.

За нея това беше върховен акт на любов. Когато говореше, децата, макар и да не разбираха всичко, можеха да почувстват любовта ѝ. А Ниргал беше щастлив, просто докато я гледаше.

И една сутрин Хироко върна погледа. Той разпозна изражението ѝ — то беше подобно на неговото, можеше да го почувства в мускулите си. Значи и Ниргал я правеше щастлива! Това беше опияняващо.

Той я хвана за ръка и тръгнаха да се разхождат по плажа.

— В някои случаи е обикновена екология — каза тя, когато коленичиха, за да разгледат черупката на някаква мида. — Живите видове са малко и хранителните вериги са къси. Но затова пък са богати. — Тя провери температурата на водата в езерото с ръка. — Виждаш ли мъглата? Водата днес ще бъде топла.

Ниргал се наведе, за да докосне една вълна.

— 275 и малко отгоре.

— Толкова си сигурен.

— Винаги мога да кажа точно.

— Я виж дали имам треска?

Той се протегна и докосна врата ѝ.

— Не, студена си.

— Вярно е. Винаги съм с половин градус по-ниско. Влад и Урсула не могат да разберат защо.

— Защото си щастлива.

Хироко се усмихна. Сега изглеждаше също като Джаки — лицето ѝ бе обляно от радост.

— Обичам те, Ниргал.

Момчето почувства как се затопля, сякаш вътре в него имаше камина. Половин градус най-малко.

— И аз те обичам.

Тръгнаха по плажа ръка за ръка, следвайки тихо бекасите.

Когато Койота се завърна, Хироко му каза:

— Добре. Нека изведем децата навън.

И така на следващата сутрин Хироко, Койота и Питър ги поведоха през шлюзовете надолу по дългия бял тунел, който свързваше купола с външния свят. В срещуположния му край се намираще хангарът, а под него беше галерията, изсечена в надвисналия лед. В миналото те бяха тичали из галерията с Питър, бяха гледали през малките поляризирани прозорци заледения пясък и розовото небе и се бяха опитвали да различат огромната стена, върху която стояха — южната полярна шапка, дъното на света, където живееха, за да избягнат хората, които биха ги пъкнали в затвора.

Затова винаги оставаха вътре в галерията. Но днес влязоха в шлюзовете на хангара и се екипираха с прилепнали еластични комбинезони, тежки ботуши, дебели ръкавици и най-накрая — шлемове с прозрачни прозорчета отпред. После се струпаха безмълвно заедно и възрастните ги вкараха в шлюза. Чу се съскащ шум и външната врата се отвори. Децата внимателно излязоха навън, като се блъскаха едно в друго.

Беше толкова ярко, че едвам виждаха. Намираха се сред завихрена бяла мъгла. Повърхността на земята беше покрита със сложно заплетени ледени цветя, всичките проблясващи, окъпани от светлина. Ниргал бе хванал Хироко и Койота за ръце. Двамата го бутнаха напред и пуснаха ръцете му. Той залитна под яростната атака на белия блясък.

— Това е куполът на мъглата — прозвуча гласът на Хироко в интеркома му. — Задържа се цяла зима. Но сега сме Ls 205, пролетно време, когато зелената сила преминава най-властно през света, подхранвана от слънчевата светлина. Виж я!

Ниргал и без това виждаше само нея: бяла преливаща огнена топка. Внезапно през топката премина слънчев лъч, който я превърна в капчици цвят. Замръзналият пясък стана на натрошен магнезий, а ледените цветя — на нажежени до бяло скъпоценни камъни. Вятърът задуха от неговата страна и разкъса мъглата; в нея се появиха празни

места, през които някъде отдалеч надникна земята. Това го накара да залитне. Огромно! Толкова огромно! Всичко беше толкова огромно!

След около година Ниргал и другите деца започнаха да прекарват дните със Сакс за учител. Той заставаше пред черната дъска, думите му излизаха студени и неемоционални като от вътрешността на компютър, а те въртяха очи и правеха физиономии зад гърба му, докато Сакс скучно и монотонно разказваше за парциалните налагания на червените лъчи. После някой от тях виждаше пролуката и започваше играта. Например, Сакс казваше нещо от рода на „При нетрепереща термогенеза тялото произвежда топлина, използвайки маловажните цикли“. Едно от децата вдигаше ръка и питаше:

— Но защо, Сакс?

— Ами, тялото създава топлина, без да използва толкова много енергия, колкото отива за треперене — отговаряше той. — Протеините в мускулите се съкращават, но вместо да се захванат, те просто се приплъзват един над друг. Това създава топлина.

— Но как?

Сакс започваше да примигва толкова бързо, че те едва не експлодираха, докато го гледаха.

— Ами, аминокиселините в протеините имат разкъсани ковалентни връзки и разкъсванията освобождават това, което се нарича енергия от дисоциацията на връзките.

— Но защо?

Още по-бързо примигване:

— Ами, въпрос на физика... — и енергично се хващаше да чертае диаграми на дъската. — Ковалентните връзки се образуват, когато две атомни орбити се слоят в една, заемана от електроните и на двата атома. Разрушаването на връзките освобождава от 30 до 100 килокалории съхранена енергия.

Няколко деца в хор:

— Но как?

Това го караше да навлиза в дебрите на субатомната физика, а там поредицата „защо?“ — „защото...“ можеше да продължи половин час, без Сакс да каже и едно понятно нещо. В един момент усещаша, че са близо до края на играта и...

— Но защо???

— Ами — очите му се кръстосваха, сякаш се опитваше да погледне назад, — атомите се стремят да достигнат стабилно количество електрони, затова понякога, когато има нужда, те си обменят електрони.

— Но защо?

Сега Сакс изглеждаше като хванат в капан.

— Това е един от начините, по който атомите се свързват.

— Но ЗАЩО?

Свиване на рамене:

— Така действат атомните сили. Това е начинът, по който всичко е започнало...

И те изкрещяваха:

— От Големия взрив.

Една сутрин Ниргал остана след училище, мислейки си за Сакс. Когато в стаята останаха само двамата, той го попита:

— Защо не обичаш да не знаеш нещо?

Сакс се намръщи. След дълга пауза бавно каза:

— Опитвам се да разбера. Виждаш ли, винаги обръщам внимание на нещата. Толкова внимание, колкото мога. Съсредоточавам се върху особеностите на всеки един момент. И искам да разбера защо това се случва по начина, по който се случва. Просто съм любопитен. И мисля, че всичко, което се случва на този свят, си има своя собствена причина. Всичко. Значи би трябвало да сме в състояние да разнищим тези причини. А когато не можем... ами, просто не обичам това. Направо се вбесявам. Понякога го наричам... — той хвърли срамежлив поглед към Ниргал и младежът разбра, че Сакс никога не е говорил за това пред някой друг. — Наричам го Великото необяснимо.

Ниргал изведнъж видя: Сакс беше бял свят. Бял свят вътре в зеления — обратно на зеления свят вътре в белия, както бе при Хироко. Двамата с нея чувстваха противоположни неща. Когато Хироко се сблъскаше с нещо тайнствено, тя веднага изпитваше силна любов към него и се чувстваше щастлива. Това бе въпрос на *viriditas*. А щом Сакс се сблъскаше с нещо тайнствено, за него то веднага се превръщаше във Великото необяснимо — нещо опасно и страшно. С

други думи, Сакс се интересуваше от истината, а Хироко — от реалността. Или може би имаше друг начин за изразяване на това... По-добре беше да се каже, че Сакс обичаше белия свят, а Хироко — зеления, и толкова.

— Ами да! — възкликна Мишел, когато Ниргал сподели с него това свое наблюдение. — Много добре, Ниргал. Проницателен си. Според древната ни терминология зеленото и бялото могат да бъдат наречени Мистика и Учения. Но ако питаш мен, това, което ни трябва на нас, е комбинацията и от двамата на име Алхимика.

Зелено и бяло.

Следобед децата бяха свободни да правят каквото си искат. Понякога те оставаха при учителя си за деня, но по-често се надбягваха по плажа или си играеха в селото, което лежеше сгущено между скупчените ниски хълмове, на половината път между езерото и входа на тунела. Те се катереха по витите стълби на големите бамбукови къщи върху дърветата и си играеха на криеница между струпаните стаи, филизите на дърветата и висящите мостове, които ги свързваха. Бамбуковите общи спални бяха разположени във формата на полумесец, обхващащ по-голямата част от селото. Къщите се състояха от пет или шест сегмента с една стая, които леко се стесняваха с изкачването нагоре. Всяко едно от децата имаше отделна стая в най-горните сегменти на къщите — широки пет-шест стъпки, с големи прозорци, подобни на кулите в замъците от приказките, които бяха слушали. Под тях, в средните сегменти, живееха възрастните — понякога по двойки, но най-често сами. Най-долните сегменти служеха за всекидневни. От прозорците на стаите се откриваше гледка към покривите на къщите, събрани накуп сред хълмовете, оранжерии и останалите постройки, подобни на миди в езерните плитчини.

Под купола винаги беше студено, но светлината постоянно се променяше. През лятото куполът пламтеше в синкавобяло през цялото време и късове осветен въздух прорязваха сенчестото небе. През зимата пък беше тъмно и куполът блестеше с отразената от лампите жълта светлина. През пролетта следобедната светлина ставаше сива и призрачна. Децата се лутаха по пътя към къщи като объркани чайки, а щом стигнеха в селото, веднага се насочваха към обществената баня.

Там, в онази дълга постройка зад кухнята, те се събличаха, скачаха в изпускащия пара басейн и започваха да се приплъзват покрай плочките на дъното, усещайки как топлината полека-лека се завръща в ръцете, краката и лицата им, докато се плискат игриво около киснещите в басейна старци с костенуркови лица и изкривени космати тела.

След този топъл и горещ един час те се обличаха и хукваха към кухнята, редяха се на опашки и подаваха чиниите си, за да им ги напълнят. После сядаха зад дългите маси и се разпръсваха сред възрастните. В Зигота официално живееха 124 постоянни жители, но по всяко време обикновено човек можеше да преброи около двеста души. Щом всички седнеха, вземаха каните с вода, наливаха си един на друг и се нахвърляха върху горещата храна с жар — картофи, царевични питки, макарони, хляб, стотици най-различни видове зеленчуци, риба или пиле. След ядене възрастните обикновено говореха за реколтата, за Рикоувъра (стария, но изключително важен ядрен реактор, който много ценяха) или за Земята. През това време децата почистваха масите, свиреха около час и после играеха, докато най-накрая всеки не започнеше лека-полека да заспива.

Един ден, точно преди вечеря, пристигна малка група от 22 души отнякъде около полярната шапка. Техният купол бе загубил екосистемата си заради нещо, което Хироко нарече „спираловидна комплексна липса на равновесие“. Успелите да се спасят бяха избягали и сега се нуждаеха от подслон.

Хироко ги настани в три от новопостроените къщи, като ги накара да довършат стаите и да изградят нова оранжерия в края на алеята. Беше очевидно, че в Зигота не се отглежда толкова храна, от колкото сега се нуждаеха. Децата ядяха скромно, по примера на възрастните.

— Трябвало е да нарекат това място Гамета^[2] — със зла усмивка каза Койота на Хироко, когато се върна за пореден път.

Тя само махна с ръка, за да го изпъди. Но може би тази тревога стана причина Хироко да се отдалечи от децата. Тя вече по цял ден работеше в оранжерии и все по-рядко идваше да преподава.

— На нея изобщо не й пука за нас — каза сърдито Дао един следобед, докато се разхождаха по плажа. — Но тя всъщност не ни е

майка.

Той ги поведе към лабораториите и щом влязоха вътре, посочи към редицата кръгли магнезиеви резервоари — нещо от рода на хладилници.

— Ето това са нашите майки. Тук сме израснали. Касей ми каза за това и аз питах Хироко. Да, истина е. Ние сме ектогени. Ние не сме родени, ние сме отгледани.

Дао хвърли поглед, пълен с триумф, към изплашената си, вцепенена малка групичка. След това удари Ниргал с всички сила и го просна в средата на лабораторията.

— Ние нямаме родители — заяви той и излезе.

Неочакваните посетители предизвикаха необичайно голям шум. Много хора останаха будни през първата нощ от посещението, говореха си и научаваха всички новини, които можеха, от останалите свързани в мрежа убежища в Южната полярна област. Ниргал имаше една карта, на която с червени точки бяха отбелязани всичките тридесет и четири. А Надя и Хироко се досещаха, че съществуват и още, обединени в други мрежи на север или пък напълно изолирани. Но понеже всичките пазеха радиомълчание, нямаше как да се убедят в това. Затова новините винаги бяха от първостепенна важност — най-ценното нещо, което посетителите притежаваха, дори и да пристигнеха отрупани с подаръци (както обикновено правеха).

По време на тези посещения Ниргал усърдно слушаше продължаващите цяла нощ оживени разговори. Той интуитивно чувстваше, че не разбира законите на света; за него беше необяснимо поведението на хората. Естествено ясен му беше основният факт от ситуацията — че имаше две страни, които спореха помежду си коя от тях да управлява Марс, че Зигота бе лидер на дясната страна и че евентуално ареофанията ще триумфира. Беше ужасяващо чувство — да бъдеш замесен в тази борба, да си важна част от самата история. Това често го оставяше без сън и Ниргал се въртеше в леглото си, а мозъкът му се изпълваше с видения на всичко онова, което лично той би могъл да допринесе в тази велика драма, която оставяше Джаки и всички останали в Зигота без дъх от изумление.

Понякога в желанието си да научи повече Ниргал дори подслушваше: лягаше на кушетката в ъгъла и се взираше в тавана, тананикаше си или се преструваше, че чете. Доста често хората в стаята не разбираха, че той в действителност слуша, и понякога дори си говореха за децата в Зигота (всъщност това ставаше най-вече тогава, когато той се спотайваше някъде в залата):

— Забеляза ли, че повечето от тях са левичари?

— Широко бърникаше из тези гени, заклевам се!

— Тя казва, че не е.

— Те вече са високи почти колкото мен.

— Това е от гравитацията. Искам да кажа, че като гледам Питър и останалите нисеи... Те са родени тук и повечето са високи. Но левичарството... Трябва да е генетично.

— Веднъж чух от нея, че имало просто трансгенетично^[3] вмъкване, което ще увеличи размера на corpus callosum. Може би е сбъркала и е постигнала страничен ефект, тоест, левичарството.

— Кой знае. Мисля си, че дори и самата Широко е озадачена.

— Не мога да повярвам, че е бърникала в хромозомите на мозъчното развитие!

— Те са ектогени^[4], не забравяй това. И достъпът е по-лесен.

— Чувам, че плътността на костите им е малка.

— Вярно е. На Земята сигурно биха имали неприятности.

— Това пак е от гравитацията. Всъщност проблемът важи за всички ни.

— На мен се оплачи... Счупих си ръката, докато размахвах тенис-ракетата си.

— Гигантски хора-птици, които на всичкото отгоре са и левичари. Като ги гледам как тичат по дюните, очаквам, че всеки момент ще литнат.

Тази нощ Ниргал (както обикновено) спа лошо. Ектогени, трансгенетичности... Всичко това го караше да се чувства странно. Бяло и зелено, извити в двойната си спирала... Той се мята с часове, докато се чудеше какво означава това вълнение, което се въртеше в съзнанието му и дори какво би трябвало да чувства.

Най-накрая успя да заспи изтощен. И сънува. Преди винаги бе сънувал Зигота, но сега сънува, че лети във въздуха, над повърхността на Марс. Обширни червени каньони прорязваха земята, вулкани се

издигаха до него на невъобразими висоти... Но над него имаше нещо, нещо много по-голямо и по-бързо от него, с крила, които шумно плющяха, докато създанието засенчваше слънцето с огромните си хищни нокти, протегнати силно напред. Ниргал насочи пръсти към летящото създание и от тях изскочиха мълнии, които накараха нещото да кривне встрани. То се изкачи нагоре и се приготви за следващата си атака. Когато Ниргал с мъка се събуди, пръстите му пулсираха, а сърцето му туптеше точно като машината за вълни: ту-туп, ту-туп, ту-туп...

На следващата сутрин машината за вълни работеше доста добре, както отбеляза Джаки. Те си играеха на брега и мислеха, че са преценили правилно големите вълни, но след това една наистина голяма се извиси над ледения филигран, перна Ниргал през коленете и го засмука към вътрешността. Той започна да се бори, задъхвайки се без въздух, докато се премяташе в леденостудената вода. След това се изтърколи тежко под напора на следващата вълна.

Джаки го сграбчи за ръката и косата и го издърпа на брега до себе си. Дао им помогна да се изправят на крака, като постоянно викаше: „Добре ли сте добре ли сте добре ли сте?“. Правилото гласеше, че ако някой падне във водата, веднага трябва да тичат към селото с всички сили. Затова Ниргал и Джаки скочиха на крака и хукнаха през дюните, като оставиха другите да се влачат далеч зад тях. Вятърът ги пронизваше до кости. Те се упътиха направо към банята, влязоха с гръм и трясък и с треперещи ръце се съблякоха с помощта на Надя, Сакс, Мишел и Рая.

Докато ги избутваха в плиткия басейн на голямата обща къпалня, Ниргал се сети за съня си и извика:

— Я почакайте малко.

Останалите спряха смутени. Ниргал затвори очи, задържа дъха си и сграбчи студената ръка на Джаки. Пред очите му изплува гледката на самия него, плуващ в небето насън. Топлина от пръстите. Белият свят вътре в зеления.

Той потърси онази точка в средата на тялото си, която оставаше топла дори тогава, когато той самият умираше от студ. Докато беше жив, тя щеше да е там. Щом я откри, изтика я навън през плътта си с

всички сили. Трудно му беше, но можеше да усети ефекта — топлината, която се разливаше по ребрата му като огън, надолу по ръцете му, надолу по краката му, по дланите, по стъпалата... Лявата му ръка се бе вкопчила в Джаки. Той хвърли бегъл поглед към голото й тяло и към настръхналата й кожа, концентрира се и се опита да й препрати малко топлина. Сега тя трепереше по-леко и не от студ.

— Ти си топъл! — възкликна Джаки.

— Почувствай го — каза й той. За няколко секунди те останаха облегнати един на друг. След това тя с уплашен поглед се отдръпна и пристъпи към басейна. Ниргал остана встрани, докато треперенето му не спря напълно.

— Не може да бъде — обади се Надя. — Трябва да е някакво метаболлично изгаряне. Чувала съм за това, но никога не съм виждала подобно нещо!

— Знаеш ли как точно го правиш? — попита Сакс. Надя, Мишел, Рая и той се бяха втренчили любопитно в Ниргал. Никак не му се искаше да посреща погледите им. Той само поклати отрицателно глава и седна на бетонния парапет на басейна. Внезапно се почувства крайно изтощен. Потопи краката си във водата, която бе като течен пламък. Рибата във водата, свободно изкачване, въздухът, огънят отвътре, бяло в зеленото, алхимия, да се рееш с орлите... мълнии от пръстите му!!!

Хората го гледаха. Дори и тези от Зигота му хвърляха коси погледи, когато се засмееше или кажеше нещо необичайно. Те си мислеха, че не ги вижда. Най-лесното бе да се престори, че не ги забелязва. Трудното бе със случайните посетители, които бяха далеч по-прями.

— О, ти ли си Ниргал! — му бе казала веднъж една ниска червенокоса жена. — Чух, че си бил много умен.

Ниргал, който постоянно изпитваше големи трудности с разбирането на тези хора, се изчерви и поклати глава. През това време жената най-спокойно го оглеждаше. Тя взе решение, усмихна се и поклати глава.

— Радвам се, че се запознахме.

Един ден, докато бяха петимата, Джаки донесе някакъв стар лектерн в училище. Този ден учител им беше Мая. Джаки пренебрегна

погледа ѝ и показа лектерна на останалите.

— Това е изкуственият интелект на моя дядо. В паметта му има записани много неща, изречени от него. Касей ми го даде.

Касей бе напуснал Зигота и се бе преместил в едно от другите убежища. Но не в това, в което живееше Естер.

Джаки включи лектерна.

— Полин, пусни нещо, което е казал дядо ми.

— Е, ето ни и нас — изрече мъжки глас.

— Не, пусни нещо по-различно. Нещо, което е казал за скритата колония.

Мъжкия глас заговори:

— Скритата колония все още би трябвало да контактува със заселниците. Има прекалено много неща, които те едва ли могат да произвеждат, докато се крият. Уранови пръчки за ядрените реактори, например. Те ги замаскират доста добре, но може да се проследи изчезването им.

Гласът спря. Мая нареди на Джаки да изключи лектерна и започна да им преподава урок по история — събитията през XIX век, разказани на руски с толкова къси и насечени изречения, че чак гласът ѝ трепереше.

Ниргал я гледаше и си спомняше как я наричаха Лошата вещица. Един път беше ужасна, а друг път — направо добра. Това бе доста странно. Ниргал обичаше да наблюдава хората от Зигота и да се поставя мислено на тяхно място. Можеше да чете по лицата им, както различаваше и единия цвят вътре в другия. Беше нещо като дарба от рода на съвсем точното усещане за температура. Само че... Само че не можеше да разбере Мая.

През зимата направиха експедиция до повърхността на близкия кратер — там, където Надя строеше заслон — и до мрачните, отрупани с ледени кристалчета дюни зад него. Но щом мъглата се вдигнеше, те трябваше да си останат под купола или най-много да ходят до галерията-прозорец, където не можеха да бъдат видени отгоре. Никой не бе сигурен дали ги наблюдават от космоса или не, но предпочитаха да не рискуват. Поне така казваха исеите. Питър често отсъстваше и именно пътуванията му го бяха навели на мисълта, че преследването

на скритите колонии е прекратено. Пък и така или иначе това преследване бе напълно безсмислено.

— Видях колонии на съпротивата, които изобщо не се крият. На всичкото отгоре има сума ти шумове — топлинни, визуални, дори и радиоефирни. Не биха могли да проверяват всички сигнали, които получават.

Но Сакс каза само:

— Алгоритмичните поискови програми са много ефективни.

Затова Мая настояваше да се крият, да усъвършенстват електрониката си и да изпращат цялата си излишна топлина долу в центъра на полярната шапка. Хироко бе на едно мнение с нея по този въпрос. И така, всички отстъпиха.

— За нас е различно — обясни Мая на Питър с нещастен вид.

Съществува един мохол, каза им Сакс една сутрин в училище, на около двеста километра на северозапад. Облакът, който понякога виждаха в тази посока, бе димът му — в някои дни абсолютно спокоен, а в други се носеше на изток на рехави парцали. Когато Койота се завърна от последното си пътешествие, на вечеря го попитаха дали е отишъл дотам. Да, бил отишъл дотам, основата на мохола прониквала едва ли не чак до самия център на Марс и дъното му не било нищо друго, освен разтопена огнена лава.

— Не е вярно — каза Мая презрително. — Те достигат само до 10–15 км дълбочина и дъната им са твърда скала.

Скала, само че гореща — намеси се Хироко. — И съм чувала, че достигат и до двадесет километра.

— С други думи, не ни вършат работа — оплака се Мая. — Не си ли мислиш понякога, че сме само едни паразити, които живеят на гърба на заселниците? Твоята *viriditas* не би изтраяла много без тяхното инженерство.

— Това не е паразитизъм, а по-скоро симбиоза — отвърна Хироко спокойно и се втренчи в Мая. Най-накрая Мая се предаде и си тръгна. Хироко бе единствената, която печелеше двубоите с погледи с Мая.

Една сутрин Ниргал отиде на училище, влезе в съблекалнята и завари там Джаки и Дао. Когато отвори вратата, и двамата подскочиха.

Докато си събличаше палтото и отиваше към класната стая, той разбра, че са се целували.

След училище отиде до езерото и започна да обикаля около него в синьо-белите проблясъци на летния следобед, гледаше как машината за вълни пулсира и създава някакво туптящо усещане в гърдите му. Болката се носеше из него като мъртво вълнение над водата. Не можеше да направи нищо, въпреки че беше смешно и той го знаеше. Доста целувки си бяха разменили онези дни в банята, докато се плискаха и гъделичкаха. Момичетата се целуваха една с друга и казваха, че това било „тренировъчно целуване“ и не се смята. Понякога прилагаха наученото върху момчетата. Много пъти го бяха целували — и Рейчъл, и Емили, и Тиу, и Нанеди... Но извън банята, сякаш за да се опитат да сдържат тези летливи страсти, всички се държаха строго формално един с друг. Момичетата се събираха на групи и играеха често помежду си, отколкото с момчетата. Така че целуването в гардеробната бе нещо по-сериозно, а израженията, които Ниргал видя по лицата на Джаки и Дао, бяха доста надменни — сякаш знаеха нещо, което за него бе тайна. И наистина си беше така. Именно това го нарани — че бе отхвърлен и че го съзнаваше.

Още повече, че той не беше толкова необразован; сигурен беше, че те понякога лягат един до друг и се докарват взаимно до оргазъм. Те бяха любовници — погледите им го издаваха. Неговата засмяна красива Джаки вече не беше негова. Всъщност никога не бе била.

Следващите нощи Ниргал спа зле. Стаята на Джаки бе в къщата срещу неговата, а тази на Дао — през две къщи в противоположната посока. Всяко проскърцване на висящите мостове му звучеше като шум от стъпки. Понякога прозорецът на Джаки просветваше с мъждукаща оранжева светлина. И вместо да стои в стаята си и да се измъчва, той започна всяка вечер да остава до късно в другите стаи, където четеше или подслушваше възрастните.

Така че той бе там, когато започнаха да говорят за болестта на Симон. Симон беше бащата на Питър — тих човек, който обикновено вечно пътуваше нанякъде с майката на Питър, Ан. Сега ставаше ясно, че е болен от нещо, което възрастните наричаха устойчива левкемия. Ниргал се прибра в стаята си, включи лектерна и провери на

„Левкемия“. От резюмето в началото на статията разбира, че това е болест с възможност за летален изход, която сега се поддава на лечение. Възможност за летален изход — направо ужасяваща идея! Той се въртя в леглото си цяла нощ, тормозен от сънища чак до зазоряване. Растенията умират, животните умират, но не и хората. Но нали и хората бяха животни...

На следващата нощ отново остана с възрастните. Влад и Урсула му обясниха, че Симон може да бъде излекуван с трансплантация на костен мозък и че той също като Ниргал има много рядка кръвна група. Нито Ан, нито Питър имаха такава, нито пък някой от братята или сестрите на Ниргал. Само той и Симон. Двама души във всичките убежища. Кръвната им група се срещаше едно на един милион. Попитаха го дали ще дари малко от своя костен мозък.

Хироко бе там, в общите стаи, и го наблюдаваше. Тя рядко прекарваше вечерите си в селото. Ниргал не трябваше да я гледа, за да разбере какво си мисли. Хироко винаги казваше, че са създадени, за да дават. А това щеше да бъде извънредно ценен подарък. Акт на чистата свещена зелена сила.

— Естествено — каза той, щастлив от предоставената му възможност.

Болницата беше следващата постройка след банята и училището. Бе доста по-малка от училището и имаше пет легла. На едното от тях сложиха Симон, а на другото — Ниргал.

Старецът му се усмихна. Не изглеждаше болен — просто възрастен. Всъщност изглеждаше досущ като останалите старци. Той рядко говореше много. Дори и сега каза само:

— Благодаря ти, Ниргал.

Влад и Урсула сложиха обезболяваща инжекция в ръката на Ниргал.

— Всъщност не е необходимо да извършим и двете операции по едно и също време, но идеята да сте двамата заедно не е лоша. Ако сте приятели, лечението може да се окаже по-успешно.

И така те станаха приятели. След училище Ниргал отиваше в болницата, Симон бавно излизаше през вратата и отиваха да се разхождат по пътеката към плажа. Питър се бе прибрал в Зигота за

по-дълго и доста дни прекарваше с тях. От време на време дори и Ан прекъсваше постоянните си пътувания, за да дойде при тях. Питър и Ниргал се надбягваха наоколо, играеха си на гоненица или на криеница, докато Ан и Симон се разхождаха ръка за ръка.

Ала Симон бе все още слаб и отслабваше с всеки изминал ден. Трудно бе да не се забележи и едно определено нравствено отпадане. Ниргал никога не се бе разболявал и сега намираше идеята за отвратителна. Това можеше да се случва само на старите. Но дори и те, както се предполагаше, трябваше да бъдат предпазени от това — подлагаха ги на геронтологична терапия и те не умираха. Само растенията и животните умират. Но нали и хората са животни... Да, но бяха измислили терапията...

В училище Ниргал се мъчеше да се концентрира, но цената, която плащаше, бе твърде висока. По обяд, когато заниманията свършваха, той вече бе толкова изморен, че нямаше сили за каквато и да е работа следобяд. След известно време го помолиха да дари още малко костен мозък за Симон, който през това време лежеше безмълвен и смутен в болницата, а очите му сякаш се извиняваха. Ниргал се насили да се усмихне и стисна тънката като бамбук ръка на стареца.

— Всичко е наред — каза той окуражаващо и легна. Беше почти сигурен, че Симон прави нещо не както трябва. Или беше слаб, или мързелив, или просто искаше да бъде болен. Нямаше как да си го обясни по друг начин. В плътта на ръката му се заби игла и я направи безчувствена. Забодоха интравенозната игла в опакото на дланта му и след малко и тя стана безчувствена. Ниргал се отпусна в леглото и се опита целият да стане безчувствен. Част от него усещаше голямата игла, която взимаше костен мозък, чувстваше натиска ѝ върху костта в горната част на ръката му. Болка нямаше. Дори не усещаше плътта си, само натиска върху костта. След това и той намаля. Разбра, че иглата е проникнала в меката вътрешност на костта.

Този път обаче и трансплантацията не помогна. Симон остана за по-продължително време в болницата. Ниргал от време на време го посещаваше. Но ръката го болеше и спеше лошо. Въртеше се през нощта в леглото си и се събуждаше разгорещен, потен и изплашен без видима причина. След това една нощ Хироко го събуди от дълбокия му сън и го заведе в болницата. Той зашеметено се опираше на нея, като

все още не можеше да се събуди напълно. Широко беше безразлична както винаги, но бе праметнала ръка през раменете му и го подкрепяше с изненадваща сила.

Спалнята на болницата бе яркоосветена. Симон лежеше, отпуснал глава върху възглавницата. Кожата му бе посивяла и вощнобледа. Изглеждаше като хилядагодишна мумия.

Той с усилие извърна глава и забеляза Ниргал. Тъмните му очи заизследваха лицето на младежа с жаден поглед, сякаш търсеха начин как да погледнат навътре в него... начин как да преминат през него. Ниргал потрепери и посрещна мрачния пронизателен поглед, като мислеше: „Добре де. Ела в мен. Направи го, щом искаш. Направи го“.

Но път през него нямаше. И двамата го разбраха. И двамата се отпуснаха. Лека усмивка премина по лицето на Симон.

— Бъди добър — прошепна той за последно. Широко изведе Ниргал от болницата и го върна в стаята му. Той заспа дълбоко. Същата нощ по някое време Симон умря.

В нощта след погребението Ниргал изобщо не можа да заспи. Той продължаваше да чувства проникването на иглата и си представяше, че е възможно в системата да има някакъв род обратна връзка. Тогава и той вече беше заразен. Или пък може би се бе заразил просто от едно докосване, кой знае? Или дори от последния поглед на Симон! С други думи, вече беше болен и никой не можеше да му помогне. Той щеше да умре. Да се парализира, да не може да говори, просто да спре и да си отиде. Това беше смъртта.

Сърцето му се разтуптя, по кожата му изби пот и Ниргал изкрещя от страх. Това не можеше да се избегне; беше ужасно. Ужасно, без значение кога щеше да се случи. Ужасно бе, че самият цикъл функционираше по този начин, че живееха един път, а умираха завинаги. Тогава имаше ли смисъл въобще да живеят? Беше прекалено странно и прекалено ужасно. Той продължи да трепери цялата дълга нощ. Съзнанието му объркано се въртеше около страха от смъртта.

След това му бе много трудно да се съсредоточи върху каквото и да било. Чувстваше се така, сякаш бе на разстояние от всичко, сякаш се

бе потопил дълбоко в белия свят и дори не можеше да докосне зеления.

Хироко забеляза тревогите му и му предложи да придружи Койота при поредното му пътешествие. Ниргал беше направо шокиран от идеята, понеже никога не се бе отдалечавал от Зигота, освен по време на кратките разходки. Но Хироко настоя. Каза, че вече е на седем години и почти е станал мъж. Време бе да види малко и от външния свят.

След няколко седмици Койота се появи. Когато тръгна, този път до него в мястото на втория пилот в екипирания за скален преход ровър седеше Ниргал. Те потеглиха с постоянна скорост на север.

Дълго време пътуваха в тишина, въпреки че мълчанието на Койота бе доста по-различно от това на Симон. Той постоянно хъмкаше, мърмореше си, диктуваше с нисък монотонен глас на своя лектерн на език, който наподобяваше английски, но беше неразбираем. Ниргал се опита да се концентрира върху ограничената гледка през прозореца, като се чувстваше странно срамежлив. Изведнъж Койота попита:

— Кой е баща ти?

— Не знам. Знам само, че Хироко ми е майка.

Койота изсумтя.

— Ако питаш мен, Хироко прекалява с матриархалните си порядки.

— Казвал ли си й го някога?

— Естествено, само че тя ме чува само тогава, когато й изнася.

— Той се изхили. — Кой ли не го прави, а?

Ниргал кимна, като неволно се усмихна, въпреки опита си да остане безстрастен.

— Искаш ли да разбереш кой е баща ти?

— Естествено. — Всъщност не бе много сигурен. Идеята за баща не означаваше чак толкова много за него. Освен това се страхуваше да не се окаже, че баща му е бил Симон. Все пак Питър му беше като по-голям брат.

— Във Вишняк имат апаратура. Бихме могли да опитаме, ако искаш. — Койота поклати глава. — Хироко е много странна. Когато я срещнах, човек никога не би се досетил какво би последвало.

Естествено, тогава бяхме млади — почти толкова, колкото си и ти сега, въпреки че сигурно ти е трудно да повярваш.

Така си и беше.

— Когато я срещнах за първи път, тя бе просто една студентка по еко-инженерство, умна като професор и секси като котка. Изобщо не приличаше на богиня-майка на света и тям подобни. Но полака-лека взе да чете книги, различни от нейните технически справочници и оттам започна цялата бъркотия. Когато дойде на Марс, вече беше откачила. Всъщност аз не възразявам, защото съм тук именно благодарение на това. Но Хироко, о, Боже! Тя беше убедена, че цялата човешка история е тръгнала по грешен път още от самото начало. В зората на цивилизацията, разказваше ми често напълно сериозно, имало две държави — Крит и Шумерия. Крит бил мирна занаятчийска държава, управлявана от жени и пълна с красота и изкуства. С други думи казано, това била една утопия, където мъжете били акробати, които денем яздели биволи, а нощем — жените си. Жените забременявали, мъжете ги боготворели и всички били щастливи. Звучи добре, като се изключат може би биволите. От друга страна, Шумерия била управлявана от мъже, които изобретили войната и завоювали всичко, което им се изпречело пред очите, тоест, дали началото на всички робски империи, дошли след тях. И (казваше на това място Хироко) никой не знае какво би станало, ако тези две държави си бяха оспорили правото да управляват света, понеже един изригнал вулкан изпратил Крит на оня свят и управлението преминало в ръцете на Шумерия. И до ден-днешен си е в тях. Само ако онзи вулкан бил изригнал в Шумерия, казваше тя, всичко би било по-различно. И може да е била права. Защото едва ли е възможно историята да стане още по-черна.

Ниргал бе много изненадан от тази характеристика.

— Но сега — осмели се да вметне той, — ние започваме отначало.

— Правилно, момчето ми! Ние сме приматите на една непозната цивилизация и живеем в нашия собствен техно-минойски матриархат. Ха! На мен това ми харесва. Струва ми се, че властта, която нашите жени имат, никога не е била чак толкова вълнуваща, че да се захванат сериозно с нея. Властта е половината от робството — спомняш ли си онези неща, които ви карах да четете? Господарят и робът мъкнат

ярема на робството заедно. Анархията — ето кое е единствената истинска свобода. Е, всъщност каквото и да правят жените, май в крайна сметка ще се обърне против тях самите. Ако са само добитък за мъжете, ще работят до дупка. Но ако са наши кралици и богини, ще работят, и то дори още повече, понеже ще трябва да вършат както работата на добитъка, така и работата на учените. Няма начин! Просто благодари на съдбата, че си мъж и си свободен като небето.

Ниргал си помисли, че тази гледна точка е доста любопитна. Поне тя бе начин да изхвърли от съзнанието си мислите за Джаки и за необятната ѝ сила. Затова той се облегна удобно в седалката и се загледа в белите звезди на черното небе, като си мислеше: „Свободен като небето! Свободен като небето!“

Беше Ls 4, 22 март, марсианска година 32. Дните на юг започнаха да стават по-къси. Койота усърдно караше колата всяка нощ по оплетени и невидими пътеки през терен, който беше все по-неравен с отдалечаването им от полярната шапка.

Една нощ, точно преди зазоряване, Койота спря колата.

— Нещо не е наред ли?

— Не. Просто стигнахме до Наблюдателницата на Рей и искам да хвърля един поглед. Слънцето ще изгрее след около половин час.

Те се отпуснаха на седалките и зачакаха зората.

— На колко години си, момчето ми?

— На седем.

— Колко земни години са това? Тринадесет? Четиринадесет?

— Някъде толкова.

— А стига бе. Вече си по-висок от мен.

— Ъхъ. — Ниргал сподави забележката си, че това изобщо не е критерий за висок ръст. — А ти на колко си?

— На сто и девет. Ха-ха-ха! Я по-добре си затвори очите, че ще вземат да изпаднат от главата ти! Не ме гледай така. Бях старец, когато се родих, и ще съм млад, когато умра.

Небето изсветляваше. Около тях се извисяваше черна извиваща се стена, която лежеше на огромно разстояние в черното скалисто поле. Слънцето внезапно изскочи иззад горния ръб на далечната стена. За кратко Ниргал бе заслепен. Но щом слънцето изгря, сенките на

полукръглата скала отстъпиха място на клиновидните слънчеви лъчи, които разбулиха острите оръфани кухни, разпръснати из извивката на стената. Тя беше толкова огромна, че Ниргал просто ахна и се залепи на предното стъкло. Направо бе ужасяваща, толкова бе голяма.

— Койоте, какво е това?

Койота пусна една от предупреждаващите си усмивчици. Кудкудякането му изпълни колата.

— Май че в края на краищата светът не е чак толкова малък, а момчето ми? Това е басейнът Прометеус — басейн с механичен произход, един от най-големите на Марс. Но преди време е бил разрушен, така че около половината от ръба му е погребана под полярната шапка и под този слоест терен тук. Онзи извит насип е втората му половина. Това леко възвишение е най-доброто място за наблюдение. — Той извади картата на региона и посочи. — Ние сме близо до ей този малък кратер — Vt и гледаме на северозапад. Това тук са Прометеус Рупес, високи около един километър. Естествено, Екус е висок три километра, а Олимпус Монс — шест километра... Какво ще кажеш, господин Малка планета?

Слънцето се издигна по-високо и освети огромната извивка на рида. Той бе дълбоко насечен от клисури и малки кратери.

— Убежището Прометеус е от страната на онова назъбено място ей там — каза Койота и посочи лявата част на извивката. — Кратерът Wj.

През нощта стигнаха до Убежището Прометеус — група от просторни стаи, подредени като стаите в бамбуковите къщички на Зигота, с извити прозорци с филтри по тях, които гледаха към кратера Wj и към големия басейн отдолу. Всички в убежището говореха френски, на такъв език им говореше и Койота. Те не бяха чак толкова стари като него или като останалите исеи, но години не им липсваха. Всички бяха с височината на земни хора, което означаваше, че бяха принудени да гледат едва ли не отдолу нагоре, докато говореха с Ниргал на правилен английски с лек акцент.

— Значи ти си Ниргал! Enchantu!^[5] Слушали сме за теб и много се радваме да се срещнем!

Няколко от тях го разведоха наоколо, докато Койота вършеше своите работи. Тяхното убежище бе доста по-различно от Зигота. Казано направо, в него нямаше нищо друго, освен стаи. Имаше

няколко по-големи, събрани накуп до стената, а до гърба им бяха долепени други, по-малки. Три от стаите с прозорци служеха за оранжерии. Всички помещения в убежището бяха добре отоплени и пълни с растения, окачени по стените предмети, скулптури и фонтани. На Ниргал всичко му се струваше ограничено, прекалено горещо и изключително очарователно.

Но те останаха само един ден, след което влязоха заедно с колата в някакъв голям асансьор и седяха там около час. Когато Койота изкара ровъра през противоположната врата, се озоваха на върха на нагънатото плато зад Прометеус Рупес. Ниргал за пореден път бе зашеметен. Докато бяха долу, огромният рид бе пределът на онова, което се изправяше пред очите му. Но сега, на върха на рида, щом погледна надолу, всички разстояния му се сториха толкова големи, че мозъкът му дори не успя да схване това, което видя. Под него се разстиляше главозамайваща маса от неясни петна, покрита с цветни крѳпки — бяло, пурпурно, кафяво, ръждиво, жълтеникавокафяво, бяло... почувства се неловко.

— Приближава се буря — каза Койота. — Ей там — в облаците над полярната шапка. Светкавици, виждаш ли? Онези малки проблясвания са светкавици.

Там си бяха наистина — ярки нишки светлина, които се появяваха и изчезваха беззвучно веднѳж на две-три секунди, съединявайки бялата земя с мрачните облаци. Ниргал сега виждаше светкавиците със собствените си очи. Белият свят проблясваше в зеления и го разтърсваше.

— Нищо не може да се сравни с голямата буря — обади се доволно Койота. — Това е чудесно. Да бъдеш навън с вятъра, еха! Ние създадохме тази буря, момчето ми! Макар да си мисля, че бихме могли да създадем и още по-голяма.

Но да си представи по-голяма буря не беше по силите на Ниргал. Тази, която бушуваше под тях, бе направо космически огромна — електрическа, сякаш напръскана с цветове, обширна и ветровита. Той даже малко си поотдѳхна, когато Койота обърна ровъра и подкара напред. Размитата гледка изчезна и рѳбът на рида образува нов хоризонт зад тях.

— Обясни ми още веднѳж какво представлява светкавицата?

— Ами, светкавицата... хм. Трябва да ти призная, че светкавицата е един от феномените на този свят, чието обяснение все още не мога да запомня. Хората ми бяха казвали, но все ми се изплъзва. Имаше нещо за електричество, естествено — нещо за електрони или йони, положителни и отрицателни, заряди, които се зараждат в облаците, изпразвания в повърхността на земята или горе и долу едновременно, ето това си спомням. Кой знае? Бум — тряс!!! Ето това е светкавицата, нали така?

Белият и зеленият свят, които се трият един в друг и трещят от триенето. Естествено.

Имаше още няколко убежища на платото северно от Прометеус Рупес. Някои от тях бяха скрити в стените на склона и кратерите, също както в проекта на Надя с тунелите край Зигота, но други просто се гущеха в кратерите под прозрачни шатрообразни куполи, открити за всякакви космически полиции.

— Как могат да живеят така? — попита Ниргал. — Как още не са ги арестували и не са ги затворили?

— Е, тук вече ме хвана натясно, момчето ми. Възможно е и да ги арестуват. Но поне досега не са и затова никой не мисли, че има смисъл да се крият. Знаеш, че са нужни страхотни усилия, за да останеш скрит. Трябва да вършиш един куп неща — да развиваш инженерство, отстраняващо излишната топлина, да усъвършенстваш електрониката си, да се криеш от чужди погледи през цялото време... досадна работа. А тук има доста хора, които просто не желаят това. Самите те наричат този тип общество „demimonde“ — „полусвят“. Естествено разработил и са и варианти в случай, че ги проследят или нападнат. Много от тях са построили тунели като нас, за да могат да избягат при нужда, а някои дори имат и скрити на сигурни места оръжия. Но те смятат, че щом са на повърхността, поначало няма причини да бъдат проверявани. Хората в Кристианополис дори решително казаха направо на ООН, че са дошли тук, за да излязат от мрежата. Но... аз съм съгласен с Хироко, че някои от нас трябва да бъдат малко по-внимателни в това отношение. ООН желае да залови хората от Първата стотица, мен ако питаш. Пък и наследниците им — за ваше нещастие, деца. Както и да е. Сега съпротивата — това са

подземните убежища и полусветовете, така че наличието на открити градове е от голяма помощ за нас. Доволен съм, че ги има. В това отношение ние сме зависими от тях.

Койота бе посрещан възторжено навсякъде, където отиде, без значение дали селищата бяха скрити или на открито. Той се настаняваше в някой ъгъл и започваше продължителна размяна на стоки — семена, софтуер, електрически крушки, резервни части и дребни машини. Той ги раздаваше след дълги консултации с домакините, преминаващи дори в караници, които Ниргал не успяваше да схване. После двамата отново потегляха.

По време на пътуванията от убежище на убежище Койота не можа да обясни на Ниргал причината за кавгите по някакъв смислен начин.

— Предпазвам тези хора от собствените им смехотворни представи за икономика, ето това правя. „Подаръчната икономика“ не е лоша като концепция, но не е достатъчно организирана за нашите условия. Има някои жизненоважни неща, които всеки трябва да притежава, така че хората просто са принудени да дават. Влад и Марина разработват една рационална система, а аз я прилагам на практика. Което означава, че върху мен се струпват всички неприятности.

— А тази система...

— Ами тя представлява нещо от рода на бартерната размяна, при която те пак могат да дават всичко, което искат, само че стоките от първа необходимост се оценяват и се разпределят по право. Кристианополис прави електрически крушки, Маус Хайд отглежда нови сортове растения, Богданов Вишняк произвежда всичко голямо и трудно, като уранови пръчки за ядрени реактори, замаскирани превозни средства и по-голямата част от роботите, твоята Зигота произвежда научна екипировка и така нататък. А аз разпределям всичко между всички.

— Ти ли си единственият, който прави това?

— Почти. Повечето убежища са независими. Всички имат софтуер и семена — това са основните необходими неща. И не на последно място, доста важно е за местоположението на скритите убежища да знаят възможно най-малко хора.

Теренът, който прекосяваха, бе осеян с пръстените на кратери. По-новите застъпваха и дори погребваха под себе си по-старите. Повърхността между кратерите бе покрита с натрошени камъни и беше невероятно разнородна: падини, издигания, кухни, могили, канавки, грабени, височини, хълмове и долини. Нямаше и милиметър равна повърхност, с изключение на ръбовете на кратерите и ниските ридове, които Койота използваше вместо шосета, когато можеше. Но пътят, който следваха из този накъсан пейзаж, бе силно лъкатушещ и Ниргал не можеше да повярва, че Койота е успял да го запомни. Каза му го, а Койота се засмя:

— Какво искаш да кажеш с това „запомнил“? Ние се изгубихме!

Но не беше истина или поне не за дълго. Койота подкара колата към хоризонта.

— Познавам всичко тук — измърмори, той. — Това е мохолът Богданов Вишняк. Вертикална шахта, около километър широка, издълбана право в основния скален пласт. По линията на 75-градусовата ширина са започнати четири подобни. Два мохола са изоставени. Даже и работи няма. Вишняк е единият от тях и сега е под контрола на шепя богдановисти, които живеят в него. — Койота се засмя. — Превъзходна идея, понеже сега могат да копаят стената по продължение на шосето към дъното. А там долу могат да отведат колкото си искат енергия, без никой да заподозре, че това не е поредното газово изригване. Следователно могат да строят каквото си искат, дори и да произвеждат и обогатяват уран за гориво на атомните реактори. Вишняк вече е един индустриален град. А също така е едно от любимите ми за купон места.

Той вкара ровъра в една от множеството малки канавки, прорязали земята, потропа с пръст по екрана си и един голям камък се отмести от стената на канавката, разкривайки тъмен тунел. Койота вкара колата в тунела и каменната врата се затвори зад тях.

Ниргал си бе помислил, че вече нищо не може да го учуди, но въпреки всичко гледаше с широко отворени от изумление очи, докато пътуваха през тунела. Грубите каменни стени минаваха на сантиметри от краищата на колата. Пътуването им сякаш нямаше край.

— Тукашните хора са прокопали доста такива тунели и по този начин мохолът изглежда безлюден. Трябва да пропътуваме към двадесетина километра.

След около час спускане от арматурното табло се разнесе сигнал и ровърът сви наляво към заоблената каменна стена, където бе разположен тунел, явно използван за гараж. Вътре имаше двадесетина човека, които ги приветстваха, преведоха ги през редица високи стаи и ги настаняха в нещо като камера-пещера. Стаите, които богдановистите бяха издълбали в скалата, бяха доста по-големи от тези в Прометеус. Задните бяха високи минимум десет метра, а някои бяха дълбоки около двеста метра. Главната пещера можеше да се мери по големина със самата Зигота, с огромни прозорци към отсрещната страна на мохола. Отвън стъклото изглеждаше също като скалата.

През този първи ден един малък тъмнокож мъж на име Хилали хвана Ниргал за ръката и го преведе през стаите, като прекъсваше работата на хората, за да им го представи. Всички бяха много приветливи:

— Ти трябва да си едно от децата на Хироко, нали? О, ти си Ниргал! Много ни е приятно! Хей, Джон, Койота е тук. Довечера ще има голям купон!

Хората от Вишняк изглеждаха щастливи — една шумна тълпа, която винаги вдигаше голям купон, когато Койота пристигнеше. Доколкото Ниргал схвана, това бе само един от многото им поводи.

Хилали получи обаждане по компютъризираната си гривна от Койота и заведе Ниргал в лабораторията, където му взеха малко кожа от върха на пръста. След това бавно се върнаха в голямата пещера и там се присъединиха към тълпата, която седеше до кухненските прозорци отзад.

След като изядоха по една голяма порция от някакво ястие от зърна, картофи и много подправки, започнаха купон в пещерата. Някаква огромна недисциплинирана група с постоянно променящ се състав свиреше ритмични насечени мелодии. Под тези звуци всички танцуваха с часове, като спираха от време на време, за да пийнат някакво отвратително питие, наречено „кавахав“.

Хората идваха при Ниргал, представяха се, понякога го молеха да демонстрира горещото си докосване. Група момичета на негова възраст дойдоха при него и сложиха ръцете му на бузите си, изстудени от чашите с питиетата. Когато ги стопли, те се засмяха учудено и го поканиха да затопли и други части от тях. Той стана и вместо това танцува с тях, като се чувстваше отпуснат и замаян. От време на време

тичаше в малки кръгове, за да възстанови част от енергията си. Когато се върна на мястото си с бучаща глава, Койота дойде с олюляване и тежко се тръсна до него.

— Толкова е хубаво да танцуваш при тази гравитация. Никога не ми омръзва.

Той наблюдаваше Ниргал с кривогледите си очи. Погледът му блестеше, а сивата му коса падаше на безпорядъчни кичури. За пореден път Ниргал си помисли, че лицето му изглежда изкривено, сякаш някога челюстта му е била чупена. Ниргал преглътна. Койота го хвана за рамото и силно го разтърси.

— Май че аз съм ти баща, момчето ми! — възкликна той.

— Шегуваш се!

Сякаш електрически ток пробяга по гърба и лицето на Ниргал. Дватама се вгледаха един в друг. Ниргал се учуди как белият свят може да шокира зеления чак до такава степен — като светкавица през плътта. Те се вкопчиха един в друг.

— Не се шегувам — каза Койота.

Продължиха да се гледат.

— Хич не се учудвам, че си толкова умен — поклати глава Койота и се засмя весело. — Ха! Ха! Ха! Ха! Ха! А стига бе! Надявам се, че си добре.

— Да — ухили се и Ниргал, но всъщност се чувстваше неудобно. Не познаваше Койота добре, а идеята за баща винаги му се бе струвала дори по-смътна от тази за майка. Така че не беше сигурен какво всъщност чувства. Нещо генетично, без съмнение, но какво точно? Гените на всички хора идваха отнякъде, но гените на ектогените бяха трансгенетични. Или поне така казваха.

Но Койота беше доволен, въпреки че ругаеше Хироко хиляди пъти.

— Тази лисица, този тиранин! Матриархат ли? Друг път! Тази жена просто е луда! Учудват ме нещата, които върши. Въпреки че има някаква справедливост в това. Да, наистина има, понеже Хироко и аз бяхме едно цяло в зората на времето, когато бяхме млади — в Англия. Ей това е причината сега да съм тук, на Марс. Пътникът без билет в килера на Хироко, през целия ми скапан живот.

— Той се засмя и тупна Ниргал по рамото още веднъж. — Е, момчето ми, по-късно ще разбереш колко много ти допада тази идея

всъщност.

Той остави Ниргал да обмисля нещата и се върна на дансинга. Гледайки го, Ниргал само можеше учудено да клати глава. Просто не знаеше какво да мисли. В сегашния момент да мисли каквото и да било за него беше прекалено трудно. По-добре да потанцува или да потърси басейна.

В края на седмицата напуснаха Вишняк по един друг, по-дълъг тунел и се насочиха на север. Всички предишни планове на Койота отидоха по дяволите.

— Такъв е целият ми живот, момчето ми — беше коментарът на Койота.

На петата нощ от пътуването им през нагърчените високи земи на Юга Койота намали скоростта и обиколи ръба на един голям стар кратер, почти изравнен с нивото на околната равнина. Оттам човек можеше да види, че дъното на пълния с пясък кратер е обезобразено от огромна черна дупка. Очевидно така изглеждаше мохолът от повърхността. Над дупката на височина от около стотина метра висеше струйка виолетов скреж, която се появяваше от нищото като с някаква магия. Ръбът на мохола бе наклонен, така че една бетонена лента слизаше надолу под ъгъл от около 45 градуса. Трудно бе да се каже колко е дълга тази лента, понеже сравнена с мохола изглеждаше като тънка панделка.

— Хм — каза Койота, влезе в клисурата и паркира, след това се плъзна в скафандъра си. — Скоро ще се върна — подхвърли той и изскочи през шлюза.

За Ниргал това беше една дълга и ужасна нощ. Той спа съвсем леко, а тревогата му постоянно нарастваше. Но на следващата сутрин, точно преди седем сутринта, когато слънцето изгряваше, видя Койота да се появява пред шлюза. Ниргал беше готов да започне да мрънка за дългото му отсъствие, но когато Койота влезе в ровъра и свали шлема си, стана ясно, че е в лошо настроение. През останалата част от деня той седя пред лектерна си, като ругаеше несъзнателно. Ниргал отиде и стопли ядене за двамата, след което неспокойно задряма. Събуди се, когато ровърът тръгна рязко напред.

— Ще се опитам да вляза през портата — обясни му Койота. — Стабилна охрана имат на това местенце. Както и да е, ще я оправим. Само още една нощ. — Той заобиколи кратера и паркира до отсрещния ръб. Щом притъмня, отново тръгна нанякъде.

Пак го нямаше цяла нощ и Ниргал започна да се чуди какво ще прави, ако на сутринта Койота не се върне.

И естествено той не се върна. Този ден без съмнение беше най-дългият в целия живот на Ниргал. Когато се стъмни, Ниргал все още нямаше представа какво да прави. Да се опита да спаси Койота? Да се опита да се върне с ровъра до Зигота или до Вишняк? Да слезе в мохола и да се предаде на онази тайнствена сила, която бе погълнала Койота? Всички планове изглеждаха еднакво невъзможни.

Но след около час Койота почука по колата и влезе. Лицето му беше изкривено от гняв. Той изпи над един литър вода, сви устни и каза:

— Давай да вдигаме гълъбите оттук.

След час-два пътуване Ниргал се опита да смени темата или поне да я доизясни и попита:

— Койоте, как мислиш, колко още ще се наложи да се крием?

— Не ме наричай Койот! Това не е моето име. Койота сега е ей там, зад онези хълмове, вече диша спокойно и прави каквото си иска. Копелето недно! А аз — моето име е Дезмънд! Така че ме наричай Дезмънд, разбра ли?

— Добре — каза Ниргал уплашено.

— А що се отнася до това, колко още ще се крием... ами мисля, че вечно.

Подкараха ровъра назад на юг към мохола Рейли — там, където Койота (не приличаше чак толкова на Дезмънд!) първоначално бе възнамерявал да отиде. Този мохол бе напълно изоставен — просто една тъмна дупка, над която като призрачен монумент се извисяваше струйката виолетов скреж. Ниргал и Койота спряха на един пуст, покрит с пясък паркинг, сред малка групичка роботизирани камиони, покрити с насмолен брезент и наноси пясък.

— Ей това е — промърмори Койота. — Сега само трябва да надникнем вътре. Хайде, навличай скафандъра.

Усещането да стоиш отвън на вятъра, върху самия ръб на колосално празно място, беше, меко казано, доста странно. За да

погледне надолу, на Ниргал му се наложи да коленичи. Дъното не се виждаше; сякаш гледаха направо към центъра на планетата.

— Двадесет километра — обади се Койота по интеркома. Той протегна ръка над ръба. Ниргал направи същото. Почувства възходящото движение на въздуха. — Така. Сега да видим дали ще успеем да накараме тези роботи да се размърдат.

Преляха малко водороден пероксид от техния ровър в резервоарите на роботите от паркинга, после Койота се включи в таблата им за управление и се зае с тях. Щом привърши, бе видимо доволен. Сега роботите щяха да свършат това, което се изискваше от тях, на дъното на мохола.

— Добре — каза Койота, който отново се бе развеселил. — Те ще използват енергията от слънчевите си батерии, за да оползотворят собствените си запаси от пероксид и ще слизат надолу бавно и сигурно, докато се натъкнат на нещо горещо. Може току-що да сме задействали вулкан, момчето ми!

— А това добре ли е?

Койота бурно се разсмя.

— Не знам! Но поне никой досега не го е правил. А това за мен си е направо препоръка!

Те се върнаха към предварително запланувания си маршрут по скрити и открити убежища. Койота непрекъснато питаше всички наляво и надясно:

— Миналата седмица задействахме мохола Рейли. Да сте забелязвали наскоро вулкан?

Никой не бе забелязал. Рейли се държеше както преди. Стълбът скреж над него висеше непроменен.

— И защо ти трябваше да правиш тази глупост? — клатеха глава хората. — Със същия успех можеше да се обадиш на „Транзишънъл Оторити“ и да им кажеш: „Елате долу и ни потърсете!“

Така че Койота престана да се хвали. Отново се бяха насочили на юг и вече виждаха призрачната стена на полярната шапка да се извисява на хоризонта. Скоро щяха да си бъдат у дома. Ниргал си мислеше за всички убежища, които бяха посетили.

— Наистина ли смяташ, че ще се наложи да се крием вечно, Дезмънд?

— Дезмънд? Дезмънд? Кой пък е тоя Дезмънд? — Койота присви устни. — О, момчето ми, наистина не знам. Хората, които сега се крият, са били принудени да се оттеглят тук, понеже животът им е бил застрашен. Не знам дали е така и досега — може би шефовете от Земята са си взели поука и хората тук се чувстват по-удобно. Или просто новият елеватор още не е построен.

— Значи според теб едва ли ще има друга революция?

— Не знам! Но така или иначе елеваторът скоро ще бъде готов, а пък и в орбита се строят някакви огромни огледала... Понякога можеш да ги видиш как блестят през нощта или около слънцето. Така че всичко може да се случи... поне според мен. Но революцията е рядко явление, а пък и повечето революции са реакционни по природа. Но трябва да се въоръжим по-добре. Ние се крием, а те наводняват Марс с нов тип хора — такива, които са свикнали с тежкия живот на Земята и затова нещата тук не ги впечатляват особено. Получават си геронтологичната терапия и са щастливи. Напоследък са рядкост хората, които се опитват да се измъкнат и да дойдат при нас в убежищата, както беше в годините преди 2061. Е, случва се от време на време, но не чак толкова често. Докато хората си имат своите забавления и традиции, не можеш ги накара и пръста си да мръднат.

— Но... — измънка Ниргал и се запъна.

Койота забеляза изражението на лицето му и се засмя.

— Хей, кой знае, момчето ми? Доста скоро някъде към Павонис Монс ще построят новия елеватор, следователно почти сигурно е, че отново ще започнат да осират нещата също както преди, копелдаците му с копелдаци лакоми. А вие, младежите, може пък и да не поискате Земята да струпва какви ли не лайна на Марс. Ще видим, когато стане. А междувременно се забавляваме, нали? Просто поддържаме огъня.

След това двамата си направиха едно околосоветско пътешествие, макар и само в края на южното полукълбо. Полярната шапка изгря на хоризонта и започна да нараства, но ледът вече не изглеждаше толкова висок, колкото се бе сторил на Ниргал в началото на пътешествието им. Обиколиха го, за да стигнат до вкъщи, влязоха в хангара и слезнаха

от ровъра, който Ниргал за две седмици бе опознал прекрасно. Сковано преминаха през всички шлюзове и изведнъж се оказаха сред познати лица, които ги запрегръщаха и заразпитваха. Ниргал внезапно осъзна колко малък бе техният свят. Куполът беше по-малко от пет километра в диаметър, а височината му над езерото бе 250 метра. Малък свят...

Когато посрещането свърши, той си тръгна в припламващото ранно утро. Усещаше студения горчивосолен дъх на плажа. Силно познатият аромат изведнъж събуди в него хиляди спомени. Беше си у дома.

Но домът му се бе променил. Или промяната беше в Ниргал. В промеждутъка между опита да спаси Симон и пътешествието му с Койота той се бе превърнал в младеж, от когото страняха. Страхотните приключения, за които Ниргал толкова бе мечтал, най-накрая бяха дошли, само че единственият резултат беше, че приятелите му го отхвърлиха. Джаки и Дао се бяха сблизихи повече от всякога и се бяха превърнали в преграда между него и останалите по-млади сансеи. Много бързо Ниргал разбра, че всъщност изобщо не желае да бъде различен. Единственото му желание беше да се смеси отново със сплотената си среда и да заживее нормално с братята и сестрите си.

Но щом преминеше сред тях, всички млъкваха и Дао ги отвеждаше нанякъде, след като предварително си разменяха с Ниргал поредния ужасяващ словесен двубой. Не му оставаше нищо друго, освен да се върне при възрастните, които започнаха да го карат да остава с тях следобедите, сякаш това бе най-естественото нещо. Може би се надяваха така да му спестят част от тежкото отношение на връстниците му към него, но всъщност само усиливаха усещането му, че е като белязан. За това лек нямаше. Един ден, докато се разхождаше по плажа в сивотата на следобедния здрач, осъзна, че детството му е свършило. Сега той беше нещо различно — нито възрастен, нито дете. Странник в собствената си страна. Това меланхолично откритие по някакъв особен начин го караше да се чувства удовлетворен.

След няколко седмици се появи Койота. Той пое сутрешните уроци, но за щастие се отнасяше с Ниргал така, както се държеше с

останалите.

— Земята е в много лоша фаза, деца — им каза той веднъж, докато работеха върху вакуумните помпи на резервоарите в Рикоувъра, — и отсега нататък може само да се влошава, не и да се оправя. Това прави контрола на онези върху Марс още по-опасен за нас. Ще се наложи да се крием, докато се отделим от тях напълно, а после да се държим настрана, докато те потъват в лудостта и хаоса. Ще си спомните думите ми след време. Това е пророчество, истинско като самата истина.

— Джон Буун казва друго — възрази Джаки. Тя прекарваше голяма част от времето си вечер в изучаване на лектерна на Джон Буун. Сега бръкна в джоба си, извади лектерна и след кратко търсене намери нужния пасаж. От компютъра проговори приятен мъжки глас:

— Докато Земята не е в безопасност, Марс също никога няма да бъде.

Койота грубовато се засмя.

— Е, добре, добре, Джон Буун си беше такъв. Само че отбележи, че той е мъртъв, а аз съм още жив.

— Всеки може да се крие — остро реагира Джаки. — Но само Джон Буун е повел хората напред. Ето затова съм негова привърженичка.

— Значи ти не само си му внучка, но и привърженичка! — възкликна Койота, дразнейки я. — Само че послушай, момичето ми, трябва да се опиташ да разбереш дядо си малко повече, ако искаш да носиш името му. Не може да търсиш същността на Джон Буун във всяка догма и да си мислиш, че си близо до истината. Виждал съм и други така наречени бууновисти да правят така. Това направо ме размива... в случаите, когато не ме вбесява. Ако Джон Буун беше жив сега и се срещнеше с теб, за да поговорите поне един час, той вероятно щеше да е станал джакиист. А ако се срещнеше с Дао, може би щеше да стане даоист или дори маоист, кой знае? Ето такъв беше Джон Буун в действителност. Не че това е лошо, понеже точно то прехвърля топката в нас. Ние сме тези, които трябва да вземат решения. Според гледната точка на Джон Буун всеки човек не само може, но и трябва да го прави.

— Включително хората от Зигота — отвърна Джаки.

— О, не, стига прибързани работи — извика Койота. — Е, момичето ми, защо не вземеш да зарежеш тия хлапаци и не се омъжиш за мен? Целувката ми е като вакуум-помпа! Ела де! — И той размаха помпата към нея. Джаки я блъсна, бутна го на свой ред и хукна да бяга — просто заради удоволствието от преследването. Сега тя беше най-бързата бегачка в Зигота. Дори и Ниргал със своята издръжливост не можеше да се мери с нея. Децата се смееха на Койота, докато я преследваше. Той беше доста подвижен за възрастта си — правеше резки завои, обръщаше се мълниеносно и тичаше след всички тях, ръмжейки. Цялата работа свърши с това, че Койота се озова на дъното на купчина от тела и закрепця:

— Олеле, кракът ми, олеле, ще ми платите за това! Вие, момчета, просто ревнувате, понеже искам да ви взема момичето, олеле, спрете, спрете! Ох!

Това дразнене караше Ниргал да се чувства неудобно. Широко също не го харесваше. Тя нареди на Койота да спре, но той само й се изсмя.

— Ти си тази, която започна с кръвосмешенията. — Ухили се при вида на мрачния й поглед. — Да не смяташ да ги правиш безполови? Скоро ще ти се наложи да ги пуснеш от фермата. А аз бих могъл да взема няколко от тях.

Широко го отпрати. Не след дълго Койота за пореден път замина нанякъде. И още на следващия урок Широко ги заведе всички в банята и ги накара да влязат вътре, да насядат по хлъзгавите стъпала на плиткия басейн и да киснат в горещата вода, докато тя им говори. Ниргал седна до голото гъвкаво тяло на Джаки, което му бе прекрасно познато, с изключение на всички онези драматични промени, настъпили през изминалата година. Откри, че не може да я погледне.

— Знаете какви са принципите на генетиката. Лично аз съм ви учила — каза древната му гола майка. — И също така знаете, че много от вас са наполовина братя и сестри, вуйчовци и племенници, братовчеди и така нататък. Аз съм майка или баба на много от вас. Така че вие не можете да се кръстосвате и да имате деца един от друг. Това е елементарен генетичен закон. Но всички живи създания са изпълнени със свещената зелена сила *viriditas*. Затова е напълно нормално да се обичате, особено сега, когато телата ви напъпват и разцъфват. В това няма нищо лошо. Но скоро ще срещнете много нови

хора на вашата възраст, които евентуално ще станат ваши партньори, съ-родители, съжители, ще ги почувствате по-близки дори и от роднините си, които познавате твърде добре, за да можете някога да заобичате истински. Ние всички сме части от нас самите. А истинската любов винаги е към друг.

Ниргал впери празен поглед в очите на майка си, но знаеше точно кога Джаки събра краката си — почувства го по леката промяна на температурата на водата. Струваше му се, че това, което майка му току-що каза, не беше вярно. Въпреки че добре познаваше тялото на Джаки, тя все още бе далечна за него, като която и да е огнена звезда — ярка и повелително застанала на небето. Джаки бе кралицата на тяхната малка групичка и би могла, ако поиска, да го пречупи само с поглед (както често правеше). Тя бе точно толкова различна, колкото му бе необходимо. И той я обичаше, знаеше, че я обича. Само че Джаки не го обичаше, не по същия начин като него. Поне, мислеше си Ниргал, тя не обичаше и Дао така, а това бе малко или много утешение. Питър бе този, когото тя гледаше влюбено. Но Питър отсъстваше през по-голямата част от времето. Значи Джаки не обичаше никой друг в Зигота така, както я обичаше Ниргал. Може би за нея важеше обяснението на Хироко — Дао, Ниргал и останалите ѝ бяха омръзнали. Нейни братя и сестри, без значение колко чужди гени се бяха намесили.

След това един ден небето пропадна наистина. Цялата огромна част от ледената покривка над езерото се пропука и се сгромоляса върху него, върху целия плаж и върху дюнните наоколо. За щастие това стана рано сутринта, когато долу все още нямаше никой, ала подобните на взривове бумтежи се чуваха невероятно силно. Хората наизскачаха в паника от стаите си. В суматохата Мая и Хироко заведоха децата в училището, което имаше автономна въздушна система. Щом минаха десетина минути и се изясни, че куполът засега се държи, Питър, Мишел и Надя притичаха през бъркотията, заобиколиха езерото и стигнаха до Рикоувъра, за да се убедят, че не е засегнат. Ако с него бе станало нещо, за тях тази мисия щеше да е смъртоносна, а останалите щяха да са в голяма опасност. Джаки ухапа

кокалчетата на юмруците си от ужас. След малко тримата се обадиха по интеркома. Всичко било наред. Ледът над реактора издържал.

Така че поне засега бяха в безопасност. Обаче куполът ставаше негоден за живеене, а те бяха прекалено голяма група, за да помолят за подслон в което и да е от останалите скрити убежища. Ако се разделяха, проблемът беше решен, но това решение не бе чак толкова весело...

Отне им около час, за да обсъдят всичко това.

— Можем да се опитаме да отидем във Вишняк — подхвърли Мишел. — Има място, а и ще ни посрещнат добре.

Само че Вишняк беше дом на богдановистите, а не техен. Това бе изписано по лицата на по-старите. Ниргал внезапно си помисли, че най-възрастните са най-изплашени от всички.

— Защо не пробвате да влезем още по-навътре в леда? — обади се той.

Всички се втренчиха в него.

— Искаш да кажеш, да построим нов купол? — попита Хироко.

Ниргал сви рамене. В момента, в който изрече това, откри, че идеята не му допада.

Само че Надя каза:

— Шапката тук е малко по-дебела. Доста време ще измине, преди да се изпари дотолкова, че да започне да създава проблеми. А дотогава нещата ще бъдат различни.

За момент всички замълчаха. После Хироко заяви:

— Добра идея. Бихме могли да устискаме тук, докато стане готов новият купол и се преместим там. Ще ни отнеме едва няколко месеца.

— Няма друг начин — каза сардонически Мая.

Естествено, че имаше. Но тя изглеждаше доволна пред перспективата за нов голям проект. Както и Надя. Останалите явно също повярваха, че има възможност да останат заедно и скрити. Ниргал внезапно осъзна, че исеите страшно много се плашеха от излизането на открито.

Обзаведоха новия купол по различен начин. Сега разположиха селото встрани от шлюза — близо до тунела, който щеше да им послужи в случай, че им се наложи да се спасяват. Оранжерите бяха

разположени по-близо до осветлението. Дюните бяха по-високи отпреди. Апаратурата за времето бе поставена точно до Рикоувър. Такива малки подобрения имаше доста. По този начин премахваха възможността да създадат просто копие на предишния си дом. Бяха толкова заети всеки ден, че не им оставаше много време да си мислят за промяната.

Но веднъж, когато излезе от училище, гледката привлече вниманието на Ниргал. Познатият му стар свят си беше отишъл и бе изчезнал завинаги. Ето това бе резултатът от действията на времето. От тези мисли направо му се доплака. Той прекара остатъка от деня вцепенен и отнесен, сякаш винаги бе на крачка-две от самия себе си, гледаше на всичко без грам емоция, отделен някъде встрани, също както след смъртта на Симон, изгнаник от белия свят на една стъпка извън зеления. Детството му си беше отишло, Зигота също и никога нямаше да се върнат. Дори и този ден щеше да отmine и да изчезне. И този купол щеше да се разтопи и да се срути. Нищо не беше вечно. Този въпрос го измъчва доста време, като отне цвета и вкуса на всичко. Когато Хироко забеляза това и попита какъв е проблемът, той направо я попита. Ето това беше хубавото на Хироко: човек можеше да я пита за всичко, включително и за фундаментални неща.

— Защо правим всичко това, Хироко? Защо, след като всичко накрая става бяло?

Тя се вторачи в него като птица.

— Тъжно е, че старият купол си отиде — отговори след малко. — Само че сега трябва да се съсредоточим върху онова, което предстои. Това също е проява на свещената зелена сила *viriditas*. Да се концентрираш не върху онова, което сме създали, а върху онова, което предстои да създадем. Куполът бе като цвете, което увяхва и пада на земята, но съдържа в себе си семена, които ще покълнат, за да дадат живот на нови и нови цветя и нови семена... Миналото вече го няма. Когато мислиш за него, единствено се натъжаваш. И аз някога бях млада, в Япония, на остров Хокайдо! Да, млада като теб! Но сега ето ни тук — ти и аз, наобиколени от всичките тези растения и животни. И ако им обърнеш внимание и се помъчиш да ги накараш да растат и да просперират, тогава животът се завръща в нещата. Усещаш го във всичко. Заради този момент живеем.

— А старите дни?

Хироко се засмя.

— Ти растеш. Е, естествено, трябва от време на време да си спомняш за старите дни. Били са добри, нали? Имаше щастливо детство. Но и дните, които идват, също ще бъдат хубави. Улови момента и се запитай: „Какво липсва сега?“. Хм-м... — замисли се тя. — Койота каза, че иска ти и Питър да го придружите следващия път. Може би още едно излизане навън няма да ти се отрази зле, какво ще кажеш?

И така приготовленията за следващото пътешествие с Койота бяха направени. Те продължиха да работят над новата Зигота, неофициално прекръстена на Гамета.

Тя се изграждаше бавно ден след ден. Но за Ниргал никога нямаше да изглежда същата, независимо колко усърдно се опитваше да се съсредоточи върху проблема. Това не беше неговият дом.

По един пътешественик пристигна вестта, че Койота скоро ще се прибере. Ниргал усети как пулсът му се ускорява. Да излезе отново под отрупаното със звезди небе и да скитат от убежище на убежище с ровъра на Койота...

Джаки се бе втренчила внимателно в него, докато ѝ говореше за това. Същия следобед, след като приключиха с дневната работа, тя го заведе до високите дюни и го целуна. Когато Ниргал се съвзе, ѝ върна целувката. Започнаха да се целуват все по-страстно и да се прегръщат здраво, разгорещени до полуда. Коленичиха между две дюни над сивата тънка мъгла, легнаха в пашкула, направен от дрехите им, и започнаха да се целуват и докосват, създавайки тяхно собствено крехко було, изтъкано от топлината им. Дъхът им излизаше на облачета пара. Скрежът по пясъка под тях пропукваше. Всичко това ставаше безмълвно, едно сливане в огромна електрическа верига, напук на Хироко и целия свят. Ето какво било, мислеше си Ниргал. Песъчинките горяха под черната коса на Джаки и блестяха като скъпоценни камъни, сякаш в тях бяха разцъфтели миниатюрни ледени цветя.

Щом свършиха, надникнаха над дюната, за да се убедят, че наоколо няма никой, върнаха се в гнездото си и се завиха с дрехите, за да се стоплят. Джаки го бодна с пръст в гърдите и каза:

— Сега принадлежим един на друг.

Ниргал можа единствено да кимне щастливо и да целуне дългата извивка на врата ѝ, заровил лице в черната ѝ коса.

— Сега ми принадлежиш — добави тя.

Той искрено се надяваше да е така. Това бе нещото, което бе желал, откакто се помнеше.

Но още същата вечер в банята Джаки прецапа басейна, улови Дао и го притисна плътно до тялото си, след което се дръпна назад и хвърли към Ниргал дълъг празен поглед. Тъмните ѝ очи бяха като дупки в лицето ѝ. Ниргал седна вцепенен на парапета, завладян от изключително странно чувство. Беше някаква тотална промяна в начина, по който гледаше на нещата. Той хвърли към Джаки един поглед — вцепенен, наранен, вбесен (тя все още продължаваше да прегръща Дао) и разбра всичко. Джаки бе прибавила към колекцията си и двамата. Това бе очевидно. Реул, Стив и Франц — всички бяха еднакво привързани и посветени на нея. Може би това бе просто атавизъм, това нейно господство над тяхната малка група. А може и да не беше. Може би тя просто колекционираше всички. И естествено, щом сега Ниргал бе чужд за тях, Джаки се чувстваше по-удобно с Дао. Така че сега той беше изгнаник от собствения си дом и от сърцето на собствената си любима. Ако въобще можеше да се говори за сърце при нея!

Ниргал разбра, че за Джаки той е същият вид опасна сила, каквато бе и тя за него. Това обясняваше ориентирането ѝ към Дао — опит да го задържи настрани, да съхрани баланса, да омаломощи силата. Да покаже, че те бяха двойка, която много си пасва един с друг. Цялото моментно напрежение напусна тялото му. Да, те наистина принадлежаха един на друг. Само че той все още си беше той.

Така че когато Койота се появи и дойде да го попита дали иска да тръгне с него, Ниргал се съгласи веднага, благодарен за предоставената възможност. За него бе направо болезнено да види гневния проблясък по лицето на Джаки, когато чу за това, но една друга част от него се зарадва, че все още не се е слял напълно с нея, че

продължава да е личност, че е способен да се отдели от нея или най-малкото да се отдалечи до известна степен. Двойка или не, той се нуждаеше от това.

Няколко вечери по-късно Ниргал, Койота, Питър и Мишел потеглиха от огромната маса на полярната шапка към покритата със звездно одеяло черна и напукана земя.

Ниргал гледаше блестящия бял склон, останал зад тях, с любопитна смесица от чувства. Най-силно беше облекчението. Ако бяха останали там, отзад, щяха само да се заравят все по-надолу и по-надолу в леда, докато най-накрая не се озовяха в купол някъде под Южния полюс. Внезапно Ниргал осъзна, че никога вече няма да живее под купол и никога повече няма да се върне в Гамета, освен за кратки посещения. Това не бе въпрос на избор, а просто начинът, по който щеше да се случи всичко. Неговата съдба. Или неговото предопределение. Въпреки това той щеше да остане бездомен, докато един ден цялата планета не станеше негов дом, докато всеки каньон и всеки кратер не му станеха познати, всяко растение, всяка скала, всеки човек... всичко в белия и зеления свят. Но това щеше да му отнеме много животи. Трябваше да започва да се учи.

[1] Viriditas (лат.) — зеленина, свежест, бодрост. — Б.пр. ↑

[2] Гамета — полова клетка на растенията и животните, която се съединява при оплодяване. Зигота — клетка, образувана от сливането на две гамети. — Б.пр. ↑

[3] За добавяне на един или повече гени. — Б.пр. ↑

[4] Организми, които се променят от въздействието на външната среда. — Б.пр. ↑

[5] Enchantu (фр.) — очарован съм. — Б.пр. ↑

ЧАСТ ВТОРА

ПОСЛАНИКЪТ

Астероидите с елиптични орбити, които обикалят от вътрешната страна на орбитата на Марс, се наричат астероиди тип Амор. През 2088 година един астероид Амор, известен като астероид 2034 В, пресече пътя на Марс на около осемнадесет милиона километра зад планетата. Група от роботизирани спускаеми апарати, построени на Луната, се приземи на него малко след това. Астероидът 2034 В представляваше груба сфера с диаметър близо пет километра и тежеше около 15 милиарда тона. В момента, в който спускаемите апарати докоснаха повърхността му, астероидът се превърна в Ню Кларк.

Много години след това всичко вървеше леко. Главната фабрика на Ню Кларк извличаше въглерод от кондритите на астероида и плетеше кабел девет метра в диаметър с 400 метра в час, десет километра на ден — час след час, ден след ден, година след година...

Докато тази странна нишка от преплетен въглерод се развиваше в космоса, роботите в другата част на астероида конструираха реактивен двигател — машина, която щеше да използва деутерия от водата на Ню Кларк, за да изстреля от астероида натрошените скали със скорост от 200 км/сек. Освен това навсякъде из планетоида се произвеждаха и зареждаха с гориво по-малки машини и конвенционални ракети, които чакаха времето, когато щяха да ги изстрелят. Други фабрики строяха дълги апарати с колела, приспособени да се придвижват бързо назад-напред по кабела, и докато той все повече се удължаваше, към него бяха прикрепвани малки реактивни ракети и други машини. Огромният реактивен двигател бе задействан. Астероидът започна да се измества на друга орбита. Тогава ракетите бяха изстреляни по начин, който позволи на марсианската гравитация да го притегли към планетата. Един от най-мощните компютри, създавани някога, координираше данните и решаваше кои ракети да бъдат изстрелвани и накъде. Кабелът,

който сега сочеше в противоположна на Марс посока, започна да се извива към планетата. Всичко това приличаше на въртене около оста на някакъв деликатен хронометър. Орбитата на астероида стана по-малка и по-правилна.

И дойде ден, когато върхът на кабела, бълвайки струи нажежен газ, за да се стабилизира въпреки силните ветрове, се провря в дупката на покрива на масивния бетонен бункер източно от Шефилд и се прикрепил за него като кучешка кашка за нашийник. Цялата система започна да се върти със скоростта на Марс, застанала над Павонис Монс. Кабелът все още продължаваше да е под контрола на компютъра на Ню Кларк.

Елеваторът бе построен наново. От едната страна на кабела бяха изпращани коли от Павонис, а от Ню Кларк тръгваха други, като по този начин обезпечаваша противодействието, а това силно намаляваше разходите на енергия, необходими за двете операции. На космодрума в Ню Кларк се приземяваха космически кораби, които при излитането си получаваха ускорение като изстреляни от прашка. Марсианската гравитация облекчаваше доста всичките тези процеси и правеше връзката на човечеството с Марс и останалата част от Слънчевата система много по-икономична. Изглеждаше така, сякаш някаква пълна връв бе завързана отново.

Той бе изживял половината от напълно обикновения си живот, когато го избраха сред другите и го изпратиха на Марс.

Повиквателната дойде под формата на факс, получен в апартамента, който Арт Рандълф бе наел само преди месец, веднага след като се бе развел с жена си. Факсът беше кратък: „Уважаеми Артър Рандълф, Уилям Форт ви кани да се присъедините към частен семинар. Самолетът излита от Сан Франциско в 9:00 сутринта на 22 февруари 2101 година“.

Арт се втрени изумено във факса. Уилям Форт бе основателят на „Праксис“, транснационална компания, която преди няколко години бе закупила фирмата на Арт. Форт бе много възрастен и сегашното му положение в „Праксис“ беше, така да се каже, оттеглил се на заслужен отдых полупензионер. Но това не му пречеше да организира частни семинари, които бяха прочути и общоизвестни, понеже за тях се знаеха

със сигурност твърде малко неща. Говореше се, че Форт кани хора от всички субсидирани от „Праксис“ компании; че всички се събират в Сан Франциско и оттам частен реактивен самолет ги отвежда до някакво тайно място. Никой не знаеше какво става след това. Хората, които бяха присъствали, обикновено не след дълго се преместваха нагоре по йерархическата стълбица, а дори и да не го направеха, явно бяха инструктирани да си държат езика зад зъбите. Така че всичко бе забулено в тайна.

Арт беше изненадан, че е поканен — разтревожен, но като цяло поласкан. Вече за четвърти път препрочиташе факса. Той бе едър човек, с голяма сила, но с тенденция да се прегърбва. Недодялан, го наричаше жена му, въпреки че Арт предпочиташе прозвището „мечкоподобен“, което му бе измислила секретарката на неговата фирма „Дъмпмайнс“. Спор нямаше — наистина походката му бе бавна и мудна, което го караше да прилича на мечка, но умееше да бъде и бърз, и силен. В отбора на университета във Вашингтон бе играл като краен защитник — бавен в краката, но бърз в решенията и много труден за пречупване. Наричаха го „човекът-мечка“. Заяждането с него никак не беше здравословно.

Бе завършил инженерство, след това бе работил в петролните полета на Иран и Грузия. Беше автор на десетки нововъведения за извличане на нефт от извънредно оскъдни находища. От Техеранския университет му дадоха докторска титла, след това той се пресели в Калифорния и се присъедини към един приятел, който бе, основал фирма за производство на оборудване за дълбоководно гмуркане, използвано при нефтени сондажи в морето — едно развлечение, пред което стояха доста блестящи перспективи, особено след като сегашните източници се изтощяха. И тук Арт бе разработвал нововъведения — както в оборудването за гмуркане, така и в областта на подводното сондиране. Обаче няколкото години, прекарани в декомпресивните камери и на континенталния шелф, му бяха предостатъчни. Той продаде своя дял на партньора си и отново се премести. Основа компания за производство на необходими за заселването на студени земи неща, която работеше под крилото на фирма за слънчеви батерии и строеше ракетни площадки. Всяка една от тези работи беше направо чудесна... но с времето Арт разбра, че това, което наистина го интересува, са не техническите, а човешките

проблеми. Той все повече и повече се ангажираше с мениджмънта на проектите, после навлезе в арбитража. Харесваше му да се хвърля с главата напред в споровете и да ги разрешава така, че всички да са доволни. Това пак беше своего рода инженерство, само че много по-завладяващо и пълноценно от механическите проблеми. А и доста по-трудно. Няколко от компаниите, за които бе работил през всичките тези години, бяха част от транснационалните, така че той се бе оказвал замесен в спорове не само между неговите компании и други транснационални, но и в много по-отдалечени диспути, които изискваха разрешаването на спора да дойде от трета безпристрастна страна. Арт наричаше това „социално инженерство“ и го намираше за прекрасно. Дълбоко в себе си той беше дипломат.

Май по-голямата част от слуховете за семинарите на Форт щяха да се окажат верни. Това много учуди Арт. На международното летище на Сан Франциско той се качи на борда на голям мощен частен реактивен самолет заедно с още шестима мъже и жени. След излитането стъклата на самолета станаха абсолютно черни. Двама от спътниците на Арт си играеха на ориентиране. След като самолетът направи няколко леки завоя наляво и надясно, те стигнаха заедно до заключението, че се движат нанякъде между югозапад и север. Седмината обмениха информация помежду си; оказа се, че всички са технически ръководители или арбитри от обширната мрежа на компаниите, влизащи в състава на „Праксис“. Бяха пристигнали в Сан Франциско от всички краища на света.

Полетът им продължи шест часа. Тези, които си играеха на ориентиране, прекараха по-голямата част от спускането в очертаване границите на предполагаемото им положение. Получи се кръг, в който влизаха Хаваите, Мексико Сити и Детройт, въпреки че, както отбеляза Арт, този кръг би могъл да е и много по-обширен, ако летяха с един от новите самолети „земя-космос“. Можеше да са прелетели над половината Земя, дори и повече. Когато самолетът се приземи и спря, ги преведоха през пистата и ги качиха на огромна лимузина с тъмни стъкла и непрозрачна бариера между тях и шофьора. Вратите бяха заключени отвън.

Возиха се само половин час. След това лимузината спря и шофьорът им, възрастен човек, облечен с шорти и тениска с реклама на Бали, ги изведе навън.

Те присвиха очи от силната светлина. Не бяха на остров Бали. Намираха се на малък асфалтиран паркинг, обкръжен от евкалипти, в дъното на тясна крайбрежна долина. Океанът (или просто голямото езеро?) се виждаше на около миля на запад. Южните склонове покрай долината бяха покрити с изсъхнала трева, а северните — с кактуси. Горната им част бе от суха кафява скала.

— Байя? — започна да гадае един от специалистите по ориентиране. — Еквадор? Австралия?

— Сан Луис Обиспо? — помогна му Арт.

Шофьорът им ги поведе пеша надолу по тесния път към малка група двуетажни дървени постройки, сгущени сред борова горичка. Две от къщите бяха жилища и след като оставиха багажа си в означените стаи, шофьорът ги поведе към столовата, която се намиреше в друга сграда. Там около половин дузина кухненски работници, всички в доста напреднала възраст, им поднесоха проста вечеря от салата и задушено месо. След това ги отведоха по стаите и ги оставиха сами.

Те се събраха в средната стая около печката с дърва. Навън бе топло и печката естествено не гореше.

— Форт е на 112 години — каза Сам, единият от специалистите по ориентиране. — Геронтологичната терапия не може да помогне на мозъка му.

— Той никога не се е подлагал на терапия — обади се другият специалист, Макс.

Известно време разговорът се въртеше около Форт. Той бе основал „Праксис“ на двадесет и четири годишна възраст, за да пусне на пазара няколко революционни нововъведения в областта на антивирусните лекарства. На 27 години вече бе мултимилиардер. След това беше станал неделима част от епохата си, като бе превърнал „Праксис“ в една от най-развитите транснационални компании.

— Надявам се, че не е станал прекалено ексцентричен — подхвърли Макс.

Другите присъстващи — Сали, Ейми, Елизабет и Джордж — бяха по-оптимистично настроени. Но всички бяха неспокойни заради любопитното посрещане, което им бяха устроили (или по-точно заради отсъствието на такава). Понеже до края на вечерта никой не дойде да ги посети, всички се оттеглиха в стаите си. Изглеждаха угрижени.

Арт спа добре както винаги и призори се събуди от басовото бухане на някакъв бухал. Той се облече и излезе. Не след дълго чу гласове. По пътеката от брега се приближаваше върволица мъже в черни неопренови костюми, които носеха сърфове. Щом минаха покрай него, разпозна лицата на вчерашните хора от кухнята. Шофьорът, който ги бе докарал дотук, също бе сред тях.

След известно време Арт тръгна обратно и откри в столовата възрастните работници, които се бяха върнали в кухнята и в момента подхвърляха из въздуха палачинки. След като Арт и останалите закусиха, шофьорът им ги заведе в голяма зала на горния етаж. Те седнаха на подредените във формата на квадрат дивани. През големите панорамни прозорци на всичките четири стени навлизаше в изобилие сивата утринна светлина. Шофьорът им седна на един стол между два дивана.

— Аз съм Уилям Форт — каза той, — и много се радвам, че всички сте тук.

Разгледан отблизо, Форт бе един странно изглеждащ възрастен човек. Лицето му бе набръчкано сякаш от хилядолетна древност, но изражението му бе постоянно ведро и отсъстващо. Шимпанзе, помисли си Арт. Шимпанзе, което в миналото е било лабораторен експеримент, а сега се е посветило на изучаването на дзенбудизма. Или просто много стар, обрулен от времето сърфист, плешив, с кръгло лице и чип нос.

— Един от показателите — заговори той, — за измерване колко изпълнен е светът с хора и с техните дейности, е процентният сбор на мрежовия продукт на фотосинтезата.

Сам и Макс кимнаха, сякаш това начало на делова среща бе за тях нещо напълно обичайно.

— Мога ли да си вода бележки? — попита Арт.

— Заповядайте. — Форт посочи с жест масичката за кафе в средата на квадрата, образуван от четирите дивана, която бе отрупана с хартия и лектерни. После стана и започна да се разхожда в кръг около диваните, като сменяше посоката след всеки няколко изречения. — Сега използваме около 80% от първичния мрежов продукт на установената на сушата фотосинтеза — продължи той. — Вероятно едва ли ще бъде възможно да достигнем всичките 100%, а капацитетът ни на дългосрочно транспортиране е оценен на 30%, така че, както казват някои, доста сме надвишили лимита си. Ние ликвидираме природния си капитал така, сякаш е за еднократна употреба и се приближаваме все повече към изтощаването на обикновените единици капитал — нефт, дървен материал, почва, метали, прясна вода, риба, животни. Това затруднява продължителната икономическа експанзия.

„Трудно! — записа Арт. — Продължителна?“

— Трябва да продължим — каза Форт, като хвърли пронизващ поглед към Арт. Той дискретно закри лектерна с ръка. — Продължителната експанзия е една от фундаменталните догми на икономиката. Следователно е едно от фундаменталните неща в цялата вселена. Защото всичко е икономика. Физиката — това е космическа икономика, биологията — клетъчна икономика, хуманитарните науки са социална икономика, психологията е мозъчна икономика и така нататък.

Слушателите му кимнаха нещастно.

— Така че — не спираше Форт, — всичко се разширява. Само че това не може да се случи в разрез със закона за съхранението на първичната енергия. Колкото и ефективно да е производството ви, не можете да получите повече енергия, отколкото сте изразходвали.

Арт записа: „Разход по-малко от приход — всичко икономика — природен капитал — масов преразход“.

— Ето затова тук, в „Праксис“, група хора работи над нещо, което наричаме „икономика на пълния свят“. Сега капиталът, произведен от човека, и природният капитал не са взаимозаменяеми. По-просто казано, не можеш да замениш дъскорезниците с гори, така че да имаш повече от едните и по-малко от вторите. Ако строиш къща, можеш да направиш някоя шашарма с броя на дърводелците и дървосекачите, което значи, че те са взаимозаменяеми, но не можеш да

я построиш с наполовина по-малко дървен материал, колкото и дървосекачи и дърводелци да имаш. Само опитай и ще имаш като резултат къща от въздух. Ето това е начинът, по който живеем днес.

Арт поклати глава и погледна към екрана на лектерна си, където бе записал: „Ресурси и капитал невзаимозаменяеми — дърводелци/дървосекачи — къща от въздух“.

— Простете — обади се Сам, — природен капитал ли казахте?

Форт се извърна рязко и го погледна.

— Да. И какво от това?

— Ами, мислех си, че капиталът по правило се произвежда от хората. Изработената същност на продукцията — така ни учеха да го определяме.

— Да, така е. Но в капиталистическия свят думата „капитал“ придобива все нови и нови значения. Например хората говорят за човешки капитал. Той представлява това, което работникът събира в себе си като опит по време на образованието си и след това — по време на работа. Човешкият капитал се различава от класическия тип капитал по това, че не може да бъде получен по наследство.

— Но щом всичко е един или друг вид капитал — обади се Ейми, — то тогава е ясно защо хората си мислят, че отделните видове са взаимозаменяеми. Ако усъвършенствате капитала, произведен от човека, за да използвате по-малко природен капитал, това не е ли замяна?

Форт поклати глава.

— Това е ефективност. Капиталът е количеството разход, а ефективността е съотношението приход/разход. Колкото и ефективен да е капиталът, все пак човек не може да произведе от нищо нещо.

— Новите енергийни източници... — предположи Макс.

— Това да, но не можем да произвеждаме почва от електричество. Ядрената енергия и самовъзпроизвеждащите се машини ни дадоха огромно количество енергия, но е необходимо да притежаваме основните единици капитал, за да приложим върху тях тази енергия. И точно тук се сблъскваме с един лимит, който не може да бъде преодолян посредством замени.

Форт се вгледа в тях, все още демонстрирайки онова спокойствие на примат, което Арт бе забелязал още в началото.

— За нещастие — каза Форт, — повечето икономисти все още работят с икономическия модел на „празния свят“.

— Моделът на „пълния свят“ изглежда очевиден — обади се Сали. — Защо му е на който и да е икономист да го игнорира?

Форт сви рамене.

— Ние разбираме света посредством парадигмите. Преходът от „икономика на празния свят“ към „икономика на пълния свят“ — това е глобална смяна на парадигмите. Макс Планк веднъж бе казал, че една нова парадигма се установява не тогава, когато това удовлетворява опонентите ѝ, а тогава, когато опонентите ѝ умрат.

— А сега никой не е тръгнал да умира — допълни Арт.

Форт кимна.

— Геронтологичната терапия съхранява хората. И доста от тях вече са назначени на постоянна длъжност.

Сали изглеждаше отвратена.

— Но тогава те само трябва да се научат как да променят мисленето си, нали?

Форт се взря в нея.

— Точно това ще опитаме сега. Поне на теория. Искам от вас да изобретите стратегии на „икономиката на пълния свят“. Това е една игра, която играя. Ако бъдете така добри да включите лектерните си в масата, ще ви дам началните данни.

Всички се наведоха напред и се включиха към масата.

Първата игра, която Форт искаше да изиграят, изискваше оценяването максимума на способното да оцелее човешко население.

— Не зависи ли това от начина на живот? — попита Сам.

— Ще направим всички възможни предположения.

И не се шегуваше. Сценариите, над които работеха, варираха от такива, в които всеки акър годен за използване терен на Земята бе заселен с максимум ефективност, до такива, включващи връщане към лова и земеделието; от универсално потребление до универсални диети.

Отне им доста време — преди обед и целия следобед. Вариантите доставяха удоволствие на Арт и те двамата с Ейми винаги приключваха доста преди останалите. Резултатите, които получаваха

за максималното количество способно да оцелее население, варираха от сто милиона (моделът „безсмъртния тигър“, както го наричаше Форт) до тридесет милиарда (моделът „мравешка ферма“).

— Доста голям обхват — забеляза Сам.

Форт кимна и се взря в тях търпеливо.

— Но ако вземем предвид само моделите с най-реалистични условия — каза Арт, — обикновено се получават някъде между три и осем милиарда.

— А сега населението е около дванадесет милиарда. Така че няма да е пресилено, ако кажем, че сме си превишили лимита. И какво да правим тогава? Все пак и делата на компаниите ни трябва да вървят. Не можем просто да спрем бизнеса си заради това, че на Земята има прекалено много хора. „Икономиката на пълния свят“ не е краят на икономиката. Тя обикновено е край на стария вид бизнес. Искам „Праксис“ да поведе в променената ситуация. Така. Приливът е слаб и аз излизам отново. Вие сте добре дошли, ако пожелаете да се присъедините към мен. Утре ще играем една игра, наречена „Препълване“.

С тези думи той излезе и ги остави сами.

Следващите дни по нищо не се различаваха от първия. Сядаха в стаята за конференции, Форт обикаляше около тях и говореше цяла сутрин — понякога свързано, понякога — не. Веднъж им предложи игра, която решаваше проблема на „пълния свят“ посредством връщане към „празния свят“. Те трябваше да допуснат появата на епидемия, причиняваща смъртта на всички, които не са се подложили на геронтологична терапия.

Групата се втрени в лектерните си. Бяха направо смаяни. Елизабет заяви, че няма да участва в подобна ужасна игра, основаваща се на толкова чудовищна идея.

— Да, идеята е чудовищна — съгласи се Форт. — Но това съвсем не я прави невъзможна. Виждате ли, подочул съм това-онова. Разговори на съответните нива. Между ръководствата на големите транснационални компании, например, се водят дискусии. Спорове. Човек може да чуе какви ли не идеи, и то поднесени доста сериозно, включително и тази. Обикновено всички ги заклеймяват, след това

сменят темата. Само дето никой не отрича, че са технически осъществими. И май някои хора започват да си мислят, че това е начин за разрешаване на иначе неразрешими проблеми.

Групата невесело се замисли над това. Форт разсеяно гледаше океана.

— Ето къде е фундаменталният проблем на рязкото спадане — каза той замислено. — Веднъж започнеш ли, трудно ти е да набележиш точка, в която всичко ще спре. Нека продължим обаче.

Което и направиха, само че с малко намалено темпо. Играха на „Намаляване на населението“. Всеки изчакваше реда си, ставаше „Император на света“ (предложение на Форт) и накратко набелязваше своята програма.

Когато дойде редът на Арт, той заяви:

— Бих дал на всеки жив човек рождено право да бъде родител на 3/4 дете.

Всички, включително и Форт, се засмяха. Но Арт настоя. Той обясни, че така всяка родителска двойка ще има право да роди дете и половина. След като родят едно, ще могат да избират — или да продадат правата върху половинката на някое друго семейство, или да купят от друга двойка това право и да си родят второ дете. Социалните последици биха били изцяло положителни — хората, които искат да имат дете „извън нормата“, щяха да бъдат принуждавани да направят известна жертва за него, а тези, които не желаят, биха получили приход, за да се грижат добре за първото. Щом населението намалее достатъчно, Императорът на света би могъл да реши да промени рожденото право на едно дете на семейство, което би довело до устойчиво демографско положение. Лимитът от 3/4 би могъл да бъде ефективен доста време при наличието на геронтологична терапия.

Арт приключи с набелязването на основните идеи от плана си и погледна останалите. Всички го наблюдаваха втренчено.

— Три четвърти дете — каза Форт с усмивка. Всички се засмяха. — Всъщност това ми харесва. — Смахът спря. — Би утвърдило стойността на човешкия живот на открития пазар. Да видим сега ще можем ли да изчислим каква би трябвало да бъде цената на 3/4 дете. Сигурен съм, че веднага биха се появили спекуланти, борсови посредници и целият останал пазарен апарат.

Така че до края на деня си играха на „3/4 дете“, разглеждайки всички варианти чак до стоките борси и сюжетите за сапунени опери. Когато свършиха, Форт ги покани на барбекю на плажа.

Ядоха хот-дог и пиха бира. Бе паднал сивкав здрач и вечерният бриз беше студен и солен. Големият оранжев пламък танцуваше по вятъра и светлините и сенките примигваха и танцуваха около маймуноподобния образ на Форт.

Той седна сред седмината си гости, взря се във въглените и отново заговори.

— Не можете да накарате хората насила да вършат нещо. Това е въпрос на промяна в самите нас и от самите нас. Тогава се научаваме да виждаме и да избираме. В екологията има „принцип на основаването“. Населението на един остров води началото си от малка група заселници, затова фракцията гени на родителската популация е ограничена. Това е първа стъпка към развиването на нови видове. А сега по мое мнение се нуждаем изключително от нови човешки видове — в икономически смисъл, разбира се. „Праксис“ в същността си е един малък остров. Начинът, по който сме я структурирали, е своего рода генно инженерство, с помощта на което ние развиваме наличните ни гени. Не сме длъжни да се съобразяваме съвсем точно с правилата, каквито са те сега. Можем да създадем нови човешки видове. Само че не феодални. Имаме обща собственост, възможност да вземаме решения, политика на конструктивни действия и така нататък. Ние работим, за да създадем една обща държава, подобна на онази в Болоня. Това е своего рода демократичен комунистически остров, който игнорира капитализма около себе си и изгражда един по-добър начин на живот. Мислите ли, че такъв тип демокрация е възможен? Трябва да поиграем на това някой от следобедите.

— Както заповядате — отбеляза Сам. Форт му хвърли остър поглед.

На следващата сутрин Форт по обичайния си начин обикаляше около тях в залата за конференции.

— Новите възможности за растеж вече не са в растежа.

Сам и Макс си размениха по един кратък поглед.

— Ето към какво води този начин на мислене на „пълния свят“. Така че ние трябва да открием новите не-растящи пазари на растежа и да се влеем в тях. Сигурно си спомняте, че природният капитал се дели на продаваем и непродаваем. Непродаваемият капитал е субстратът, от който произлиза всичкият продаваем капитал. Ако вземем предвид неговата рядкост и всички изгоди, които предлага, то би могло да се получи нещо в съответствие със стандартната теория на търсенето и предлагането и цената му да се определи като безкрайна. А аз се интересувам от всичко, което на теория има безкрайна цена. Това си е очевидна инвестиция. В същността си това е инфраструктурна инвестиция, но на почти първично биофизично ниво. Инфра-инфраструктура, така да се каже. Или био-инфраструктура. Искам „Праксис“ да започне именно оттам. Да получим и да изградим наново био-инфраструктури, изтощени до крайност. Инвестицията е дългосрочна, но печалбите ще бъдат фантастични.

— Повечето био-инфраструктури не са ли обществена собственост? — попита Арт.

— Да. Това означава, че е необходимо по-тясно сътрудничество с правителството. Брутният национален продукт (БНП) на „Праксис“ е много по-голям от този на повечето държави. Всичко, от което се нуждаем, е да открием страни с малък БНП и лош ИБД.

— ИБД ли? — попита Арт.

— Индекс на бъдещето на държавата. Алтернативата на БНП като единица за измерване, вземащ предвид дългът на държавата, политическата стабилност, околната среда, здравето и всичко от този род. Много полезен начин за проверка на стойностите на БНП. Помага да се маркират държавите, които биха могли да използват помощта ни. Щом разберем, отиваме и им предлагаме солидни инвестиции, плюс политически съвети, охрана, сигурност — каквото пожелаят. В замяна ние поемаме грижата за тяхната био-инфраструктура. Също така получаваме достъп до труда им. Това е очевидно партньорство. Мисля, че там е нашето бъдеще.

— А ние за какво сме? — попита Сам, като посочи групата.

Форт ги огледа един по един.

— На всеки от вас ще възложим различна задача. Ще ви помоля да бъдете дискретни. При всички положения ще си тръгнете оттук

поединично и ще отидете на различни места. Ще вършите дипломатическа работа като свързки на „Праксис“, а освен това и по някаква друга специфична работа, свързана с инвестирането в био-инфраструктурите. Ще ви обясня подробностите на четири очи. А сега нека да обядваме, въпреки че е още малко рано, и след това ще се срещна с вас един по един.

„Дипломатическа работа!“ — записа Арт в лектерна си.

Той прекара следобеда в скитане из градините и разглеждане на шпалирите от ябълкови дървета.

Слънцето почти беше залязло и вече бе готов да се връща в стаята си, когато по централната алея се появи Форт.

— А, ето ви и вас — каза той. — Нека да слезем долу при дъба.

Седнаха до набраздения ствол на огромното дърво. Слънцето прорязваше ниските облаци и обагреше всичко с цвят на рози.

— Живеете на чудесно място — подхвърли Арт.

Форт с нищо не показва, че го е чул. Той гледаше нагоре към осветените облаци, които горяха над главите им. След няколкоминутно съзерцание каза:

— Искам от вас да спечелите Марс.

— Да спечеля Марс — повтори Арт.

— Да. В смисъла, за който говорих тази сутрин. Бъдещето принадлежи на партньорството между нациите и транснационалните компании. Днес трябва да имаме по-голям контрол върху инвестициите си. Така направихме в Шри Ланка и постигнахме толкова голям успех, че сега всички останали започнаха да ни копират и да „набират“ държави с проблеми.

— Само че Марс не е държава.

— Да, но е с проблеми. Когато се повреди първият елеватор, икономиката му бе сериозно разклатена. Доста неща ще се случат там. А аз искам „Праксис“ да бъде на гребена на вълната. Естествено, останалите големи инвеститори също си търсят удобни местенца. Тръгне ли новият елеватор, битката ще стане още по-оспорвана.

— Кой е собственикът на елеватора?

— Консорциум, оглавяван от „Субараши“.

— А това не е ли проблем?

— Е, в известен смисъл — да. Ала те не разбират какво богатство е Марс. Мислят за него само като за нов източник на метали и изобщо не виждат какви възможности крие.

— Възможности за...

— За развитие! Марс не е само един празен свят, Рандълф. От икономическа гледна точка той е несъществуващ свят. Разбираш ли, неговата био-инфраструктура трябва тепърва да бъде изградена. Искам да кажа, че човек просто може да извлече металите от Марс и да си обере крушите — всъщност, „Субараши“ и останалите изглежда възнамеряват да направят именно това. Да се отнесат с него като с един голям астероид. Кое то е глупаво, понеже стойността му като евентуално място за операции — като планета, така да се каже — далеч надминава стойността на металите, съдържащи се в него. Всичките му метали струват към двадесет трилиона долара, но стойността на един тераформиран Марс е някъде към двеста трилиона долара. Това е около една трета от Брутната световна стойност и дори не се приближава до реалността. Не, Марс е био-инфраструктурна инвестиция, точно както казах. И то точно от този вид, който „Праксис“ търси.

— Но „да спечеля Марс“... За какво всъщност говорим?

— За подземния свят.

— Подземният свят!

Форт го остави да обмисли казаното. Телевизията, таблоидите и мрежите бяха пълни с приказки за оцелелите от 2061 година, които живеели в подземни убежища в дивото южно полукълбо, водени от Джон Буун и Хироко Ай. Според слуховете, техните тунели се простирали навсякъде, а те самите контактували с извънземни, мъртви знаменитости и с всички сегашни световни лидери. Арт впи поглед в Уилям Форт, световен лидер *bona fide*^[1], шокиран от усещането, че във всички онези фантасмагории май все пак е имало частица истина.

— Съществува ли наистина?

Форт кимна.

— Съществува. Не контактувам пряко с тях, както сам разбирате, и знам колко неприятно е това. Но съм сигурен, че няколко души от Първата стотица са все още живи. Нали сте запознат с теориите на Танеев/Токаръова? Е, тези двамата, плюс Урсула Кол и целият биомедицински екип живеели в Ахерон Фин, северната част на

Олимпус Монс. По време на войната цялото оборудване било унищожено, но не открили нито едно тяло. И така преди около шест години организирах един екип на „Праксис“, който трябваше да възстанови апаратурата и всичко останало. Щом приключихме с работата, нарекохме мястото Институт „Ахерон“ и го оставихме празно. Всичко там е наред и е напълно готово, но на практика нищо не се случва, с изключение на някоя малка годишна конференция по еко-икономика. Миналата година, когато конференцията свършила, един от чистачите намерил няколко листа хартия, останали в касетата на факса. Коментари на един от представените доклади. Без подпис, без цитиран източник. Но имаше едно-две места, които ме карат да бъда сигурен, че това е било написано от Танеев, Токаръова или някой, който е много добре запознат с работата им. Мисля, че беше нещо от рода на „здрости“ от тяхна страна.

„Доста малко здрасти“, помисли си Арт. Но Форт сякаш прочете мислите му.

— Току-що получих и друго, още по-голямо „здрости“. Не знам от кого. Те са много предпазливи. Но съществуват.

Арт преглътна. Новините — ако бяха истина — бяха направо зашеметяващи.

— И значи вие искате...

— Искам от вас да отидете на Марс. Имаме един проект, който ще ви послужи за прикритие: разработване на полезните остатъци от една секция на падналия кабел на елеватора. Но докато вършите това, аз ще направя всичко възможно да ви срещна с човека, който се свърза с мен. Няма да ви се налага да предприемате нищо. Те ще са тези, които ще направят първия ход и ще ви поемат. Но по-добре в началото не им позволявайте да разберат какво точно се опитвате да направите. Искам да отидете там и да им въздействате. Открийте кои са, колко мащабно действат и какво искат. И как бихме могли да се споразумеем.

— Значи ще бъде един вид...

— Един вид дипломат.

— Щях да кажа един вид шпионин.

Форт сви рамене.

— Този проект трябва да остане в тайна. Контактувам с повече от шефовете на транснационалните компании. Те са доста изплашени. Ако възприемат нещо като заплаха за сегашното статукво, често го

атакуват и то доста брутално. Дори някои от тях вече смятат „Праксис“ за такава заплаха. Така че засега това е нашето скрито оръжие и тази инвестиция на Марс трябва да бъде част от него. Присъедините ли се към нас, вие се присъединявате към скритите резерви на „Праксис“. Мислите ли, че ще се справите?

— Не знам.

Форт се засмя.

— Ето затова ви избрах за тази мисия, Рандълф. Изглеждате обикновен.

„Аз съм си обикновен“, за малко да изтърси Арт, но си прехапа езика навреме. Вместо това попита:

— Защо точно аз?

Форт го погледна внимателно.

— Когато купуваме нова компания, изчитаме досиетата на служителите ѝ. Четох твоето. Мисля, че имаш качества на дипломат.

Арт се замисли. Естествено, трябваше да се ходи до Марс, а след това и в някакъв невидим свят, за който никой не знаеше нищо. А това може би беше по-добре. Някои хора не биха сметнали подобна оферта за привлекателна. Но някои по-незаети, които може би си търсеха нова работа и може би имаха дипломатически заложби...

А това наистина бе нещо от рода на интервю за работа. И то за работа, която той дори не знаеше, че съществува. Усвоител на Марс. Шеф на усвояването. Къртица на повърхността на Марс. Шпионин в дома на Арес. Посланик в подземния марсиански свят. Посланик на Марс. О, Боже, помисли си той...

— Е, какво ще кажеш?

— Приемам — каза Арт.

Корабът, на който се намираше Арт — „Ганеш“ — беше доста бедняшки, а и изглеждаше много по-малък, отколкото човек си представяше, гледайки историческите програми за „Арес“. Но Първата стотица бяха живели в пространство, приблизително пет пъти по-голямо от това на гравитационния пръстен на „Ганеш“, а „Ганеш“ превозваше 500 пътници.

Продължителността на полета обаче беше само три месеца. Така че Арт се настани удобно и гледаше постоянно телевизия, като

обръщаше главно внимание на документалните филми за Марс. Изгледа и прочутите видеозаписи на дебатите Ръсел-Клейборн, а през нощта сънува, че безуспешно спори с Ан Клейборн, която, също като по филмите, приличаше на жената на фермера в „Американска готика“, само че по-сурова и изпита.

Форт му бе връчил кодова система и го бе инструктирал да изпраща доклади редовно, но по време на пътуването нямаше нищо за съобщаване. Той съвестно изпращаше месечния си отчет, който винаги бе един и същ: „Вървим по пътя си. Всичко е наред“. Нито веднъж не получи отговор.

Накрая Марс заблестя като портокал, запратен по екрана на телевизора. След около седмица в орбита, все още въртейки се, те акостираха на Ню Кларк. Арт трябваше да изчака два дни, докато му дойде редът за ползване на елеватора.

Кабинките на елеватора бяха нещо от рода на малки и удобни хотелчета. Те пренасяха здраво опакования си човешки товар до планетата за пет дена, като гравитацията започваше да се усеща все по-силно и по-силно през последните дни, докато най-накрая кабинката забавеше ход и влезеше леко в приемното устройство, наречено „Муфата“, на запад от Шефилд в Павонис Монс. Бяха изминали четири месеца от датата, когато Арт бе получил факса от Уилям Форт.

Пътуването от „Муфата“ до Шефилд ставаше с метро, но Арт се чувстваше прекалено ужасно, за да забележи каквото и да е навън, дори и да имаше какво да се види. След като слязоха, той се заклатушка нестабилно зад някой от „Праксис“ и благодарно се строполи върху леглото в малката стаичка. Марсианското притегляне беше благословено стабилно. Не след дълго Арт заспа.

Когато се събуди, не можа да си спомни къде е. Огледа се наоколо напълно объркан, след това се опомни. Беше на Марс.

Той изстана и седна в леглото си. Стената срещу вратата бе покрита с пердета. Арт стана, отиде до тях и с едно движение ги отметна.

— Хей! — извика и се отдръпна назад. Мигновено се събуди за втори път или поне така се почувства.

Сякаш гледаше през илюминатора на самолет. Безкрайно открито пространство, обагрено с най-различни цветове небе, слънце, подобно на къс лава... Далече долу се простираше равно скалисто плато — гладко и заоблено, като че ли се намираще на дъното на неестествено кръгла клисура... всъщност, извънредно кръгла, направо забележително кръгла, прекалено кръгла, за да е дело на природата. Трудно бе да се прецени на какво разстояние е далечната страна на клисурата — нещо, което приличаше на обсерватория, не изглеждаше по-голямо от главичка на топлийка.

Това, както предположи той, беше калдерът^[2] на Павонис Монс. Бяха се приземили в Шефилд, така че нямаше никакво съмнение. Следователно имаше около 30 километра до онази обсерватория, припомни си видеофилмите Арт, и пет километра до дъното. Всичко бе напълно пусто, скалисто, недокоснато, първично — просто къс вулканична скала, гола, сякаш е изстинала и се е втвърдила само преди седмица, с нищо човешко по нея, без следи от тераформиране. Сигурно точно така е изглеждал Марс по времето на Джон Буун преди един век.

Арт дръпна пердетата и започна бавно да се облича.

Дружелюбната им водачка от „Праксис“ на име Адриен бе достатъчно висока, за да бъде местен жител, но говореше със силен австралийски акцент. Тя ги събра и заедно с още пет-шест новопристигнали ги поведе на разходка из града. Оказа се, че стеите им са в най-ниското ниво на града, въпреки че едва ли щеше да остане най-ниско за дълго. Тези дни Шефилд бе в процес на копаене надолу, за да осигури на колкото бе възможно повече стаи онзи изглед към калдера, който толкова бе объркал Арт.

Те се изкачиха с асансьор почти петдесет етажа и се озоваха във фойето на нова блестяща сграда. Излязоха на широк затревен булевард и тръгнаха надолу по него покрай ниски тумбести сгради от полиран камък с големи прозорци, разделени от тесни тревисти алеи и огромно количество строителни площадки. Много от сградите все още бяха в различни стадии на строителство. Щеше да стане приятен град. Повечето къщи бяха три-четириетажни и ставаха все по-ниски на юг, в посока, противоположна на ръба на калдера. Зелените улици бяха

препълнени с хора. По релсите в тревата от време на време преминаваше малко трамвайче. Във въздуха се долавяше общото настроение — оживено и възбудено, причинено без съмнение от пристигането на новата партия с елеватора.

След като разгледаха града, Адриен ги заведе в едно кафене в търговския център, където обядваха. Намираха се в невероятно блестящ модерен квартал, който би могъл да бъде в който и да е град — Хюстън, Тбилиси или Отава — където шумното производство бе белег за просперитет. Всичко бе напълно познато — до такава степен, че за Арт отново бе шок да влезе в стаята си, да погледне през прозореца и да види потискащата гледка на калдера — голата същност, на Марс, невъобразимо огромен, каменен, — който сякаш щеше да го издърпа през прозореца като някаква гигантска вакуумпомпа. И в действителност, ако стъклото се счупеше, разликата в наляганията щеше незабавно да го изтегли навън. Незначителна вероятност, наистина, но гледката все още го караше да настръхва неприятно. Той дръпна завесите.

След това продължи да държи завесите дръпнати и да стои настрана от прозореца. Сутрин се обличаше, бързо излизаше от стаята и посещаваше уроците по ориентиране на Адриен, които скоро станаха обект на интерес от страна на повечето новопристигнали. След като обядваше с някои от тях, Арт прекарваше следобедите си в разходки из града, като усърдно тренираше пешеходните си умения. Една нощ той изпрати кодиран доклад до Форт: „На Марс съм, адаптирам се, Шефилд е хубав град, стаята ми има добър изглед“. Отговор нямаше.

Предмет на субсидираната от „Праксис“ програма „Енергия отгоре“ бяха локалните енергийни ресурси и именно върху това се работеше усилено на заден план. Местният филиал на тази програма се наричаше „Ауроборъс“ и бе марсианският вариант на „Дъмпмайнс“. В действителност, както хората от „Ауроборъс“ казаха на Арт, когато се срещнаха една сутрин, от Марс не се изхвърляше почти никакъв боклук — почти всичко се рециклираше или се използваше при създаването на обработваема почва. Затова „Ауроборъс“ бе основала бизнеса си върху откриването и събирането на боклук или отпадъци, които по някакъв начин бяха негодни за рециклиране — токсични, непотърсени или просто неудобни — и след това намираше начини да ги превърне в използвани.

Екипът на „Ауроборъс“ бе заел един етаж от небостъргача на „Праксис“ в долната част на града. Мъж на име Зафир оглавяваше проекта за оползотворяване на останките от стария кабел. Той и Адриен придружиха Арт до жп станцията, където се качиха на един малък влак и направиха кратко пътуване из града до източния му край, където се намираше редицата куполи на предградията. Единият от куполите служеше за склад на „Ауроборъс“ и вътре в него, освен многобройните апарати, се намираше и истинска подвижна фабрика, наречена „Звярът“. Това по-скоро беше постройка, а не превозно средство, и то изцяло роботизирана. Друг „Звярът“ почти приключваше преработването на кабела в Западен Тарсис. Арт реши да отиде дотам и да направи една проверка на място.

След последната им лекция по ориентиране, на приема в сградата на „Праксис“ той пи повече, отколкото имаше навик, и вдъхна няколко пъти от високия контейнер азотен оксид. Вдишването на ободряващи наркотици бе местен обичай, доста разпространен сред марсианските строители, както му бяха казали. Дори в някои обществени мъжки тоалетни се продаваха подобни контейнери. Азотът придаваше пикантен вкус на шампанското и го правеше още по-газирано. Приятна комбинация — също като фъстъци и бира или сладолед и ябълков пай.

След това Арт тръгна, олюлявайки се, по улиците на Шефилд, като усещаше как азотното шампанско оказва нещо като антигравитационен ефект върху него. Чувстваше се невероятно лек. Технически тежеше около 40 килограма, но докато вървеше, бе убеден, че не тежи повече от пет. Доста странно. Дори неприятно. Като разходка по хлъзгаво стъкло.

Той почти се сблъска с един младеж, доста по-висок от него, с черна коса, строен като птица и почти толкова грациозен. Момчето бързо се отдръпна и след това го задържа за рамото, за да не загуби равновесие — и всичко това само с едно леко и плавно движение.

— Вие ли сте Артър Рандълф? — погледна го младежът в очите.

— Да — изненадано отвърна Арт. — Аз съм. А вие сте...

— Аз съм човекът, свързал се с Уилям Форт отвърна младежът.

Арт се спря рязко, като се бореше да остане изправен. Младежът му помогна с лек натиск. Горещата му ръка леко придържаше Арт под лакътя. Младият човек наблюдаваше земянина с прям поглед и се

усмихваше дружелюбно. На около двадесет и пет е, прецени Арт, може би дори още по-млад — приятен младеж с мургава кожа, гъсти черни вежди и леко раздалечени азиатски очи над изразителни скули. Интелигентен поглед, пълен с любопитство и такъв тип магнетично излъчване, което не може да бъде подминато.

Арт се почувства привлечен от него, без да може да обясни защо. Бе просто чувство.

— Наричай ме Арт — каза той.

— А аз съм Ниргал — отговори младежът. — Хайде да слезем до парк „Панорама“.

Тръгнаха надолу по тревния булевард към парка, разположен на ръба, и поеа по пътечката покрай стената. Ниргал помагаше на Арт при неговите пиянски залитания, придържаше го внимателно и го направляваше. Хватката му проникваше в Арт като електричество и наистина беше гореща, сякаш младежът имаше треска, въпреки че в тъмните му очи нямаше и сянка от болест.

— Защо си тук? — попита Ниргал. Интонацията му и изразът на лицето му накараха въпроса да прозвучи различно от обичайния официален интерес.

Арт внимателно обмисли отговора си.

— За да ви помогна — каза най-накрая той.

— Значи ще се присъединиш към нас?

И отново въпросът му прозвуча особено, и отново стана ясно, че младежът има нещо различно предвид. Нещо фундаментално.

— Да — отговори Арт. — Както кажете.

Ниргал се засмя — бърза удовлетворена усмивка, която той почти успя да овладее, преди да продължи:

— Добре. Много добре. Но виж, правя всичко това сам. Разбра ли? Има хора, които не биха одобрили действията ми. Затова искам да те вкарам сред нас уж случайно. Имаш ли нещо против?

— Не, разбира се — смутено отвърна Арт. — И аз мислех да постъпя така.

Ниргал спря до площадката за наблюдения, хвана ръката на Арт и я стисна. Погледът му бе открит и нетрепващ — контакт от друг, особен вид.

— Добре. Благодаря ти. Следователно просто действай така, както си действал досега. Продължавай с работата си върху проекта.

Ще се срещнем, след като бъдеш доведен при нас.

Той тръгна през парка към спирката на влака с дълги грациозни подскоци, присъщи, както изглеждаше, на всички млади туземци. Арт гледаше след него втренчено, опитваше се да си припомни всичко от тази неочаквана среща и се мъчеше да проумее защо тя бе толкова напрегната. Просто видът на младежа, реши той — не само несъзнателното напрежение, което човек понякога забелязва по лицата на младежите, а нещо повече — някаква шеговита мощ. Арт си спомни внезапната усмивка на Ниргал, когато му каза, че ще се присъедини към тях, и се усмихна вътрешно на свой ред.

Когато се върна в стаята си, отиде право до прозореца и разтвори пердетата. След това седна зад масата до леглото си, включи лектерна си и потърси „Ниргал“. Нямаше човек с такова име. Имаше долина Ниргал — един от най-добрите примери за издълбан от водата канал, се казваше в статията, дълъг и синусоидален. „Ниргал“ било вавилонското име на Марс.

Арт отиде до прозореца, опря нос в стъклото и погледна надолу — право в гърлото на нещото. Точно в скалистото сърце на самото чудовище. Хоризонтално обединение на извити стени, широко равно място далеч-далеч отдолу, с остър ръб там, където се срещаше с кръгообразната стена — безкрайни нюанси кестеняво, ръждивокафяво, черно, бронзовокафяво, оранжево, жълто, червено — навсякъде само червено и червено, всички възможни оттенъци на червеното... Той попи с поглед всичко това, като за пръв път не изпитваше страх. И щом погледна надолу в тази ненормално голяма пробойна в планетата, в него се зароди ново чувство, което замени страха. Арт потрепера и заподскача на място, сякаш танцуваше. Можеше да се справи с вида на това. Можеше да се справи с гравитацията. Бе видял марсианец, жител на подземния свят, младеж със странно и неустойимо обаяние, и щеше да го види отново, както и други от неговия свят... Той беше на Марс.

Няколко дена по-късно караше малък ровър по западния склон на Павонис Монс по тесния път, успореден на група разбъркани вулканични скали с нещо, което приличаше на жп линия под него. Бе изпратил последното кодирано съобщение до Форт, в което го

информираше, че потегля, и бе получил единствения отговор за цялото си пътешествие: „На добър път“.

На втория ден от пътешествието си Арт слезе от необятния конус на Павонис и тръгна по издутите възвишения на Тарсис. Тук долу всичко бе покрито с килим от сняг и пясък, смесени в еднакви количества. Това бе фирновият склон на Тарсис — област, в която бурите, идващи от запад, често довяваха цели тонове сняг, който, вместо да се топи, се натрупваше година след година. Така че този пласт се състоеше единствено от слой натрошен и пресован сняг, наречен фирн. Ако с годините този процес продължеше, след известно време най-долните пластове щяха да се превърнат в лед, а склоновете — в глетчери.

Арт все още беше доста далеч, когато забеляза „Звяра“, който извличаше полезните материали от кабела. Върхът му се появи на западния хоризонт и през следващия час постоянно се увеличаваше. Върху огромния пуст склон той изглеждаше така, сякаш бе доста по-малък от своя брат-близък в Източен Шефилд, поне докато Арт не се приближи до него. Тогава още веднъж стана ясно, че е голям колкото малък жилищен блок. Дори в долната част на едната му страна имаше квадратна дупка, която всеки нормален човек би оприличил на гараж. Арт приближи ровъра към дупката („Звярът“ се движеше с три километра на ден, така че нямаше опасност да го удари), вкара колата вътре и потегли нагоре по една извита рампа из някакъв къс тунел, който водеше към шлюза. Там се свърза с изкуствения интелект на „Звяра“. Вратите зад него се плъзнаха и се затвориха. След около минута Арт можеше да излезе от ровъра, да отиде до вратата на асансьора и да се изкачи до пулта за управление.

Не му трябваше много време да разбере, че да живееш във вътрешността на „Звяра“ далеч не е повод за изпадане във възторг. След като се свърза с офиса в Шефилд и хвърли един поглед към йонния хроматограф долу в лабораторията, Арт се върна в ровъра, за да поразгледа наоколо. Когато работиш със „Звяра“, това е положението, убеждаваше го Зафир. Ровърите били като рибки-пилоти, плуващи пред огромния кит. Въпреки че гледката, откриваща се от

пулта, била много добра, повечето хора прекарвали голяма част от времето си в шофиране насам-натам.

Арт започна да прави точно това. След като огледаше терена за деня, тръгваше да изследва кратерите и големите изолирани скали със своята „рибка-пилот“ — ровъра. А ако трябва да бъдем честни, всъщност търсеше Ниргал, по-точно го чакаше да се появи. След няколко дена прибави и един нов навик към всичко това. Всеки следобед обличаше скафандъра си и излизаше на разходка покрай кабела или се скиташе из околните пространства.

Ден след ден вършеше едно и също. Един следобед, докато караше „рибката-пилот“ далеч на север от „Звяра“, Арт спря и слезе, за да потърси и събере образци. Когато се върна, откри, че вратата на шлюза не може да се отвори.

— Какво, по дяволите... — каза той на глас.

Бе изминало толкова много време, че съвсем бе забравил, че нещо може и да се случи. Сега очевидно „случката“ бе някаква електронна повреда. Предполагаше се, че е станало именно това, а не... нещо друго. Арт се опита да се обади по интеркома, после пробва всички кодове, които знаеше, като ги набра на клавиатурата до вратата. Нищо. А докато не влезеше обратно вътре, не можеше да включи аварийните системи. Интеркомът на шлема му имаше доста ограничен обхват, а „Звярът“ бе порядъчно далеч. Въпреки че беше вероятно да успее да стигне пеша до него, щеше да има един етап от пътуването, когато и „Звярът“, и „рибката-пилот“ щяха да се озоват едновременно зад хоризонта. Сам човек в скафандър, с ограничен запас от въздух...

Внезапно целият пейзаж придоби чужд, зловещ, заплашителен вид, независимо от ярката слънчева светлина.

— Добре де, дявол да го вземе — промърмори Арт, мислейки усилено. В края на краищата той бе тук, за да бъде отведен в подземния свят. Ниргал бе казал, че ще изглежда като случайност. Естествено, не бе задължително да е точно тази случайност, но дори и да не беше, паниката нямаше да му помогне с нищо. Най-добре бе да направи работно предположение, че проблемът е естествено възникнал, и да тръгне от тази точка. Можеше да се опита да стигне пеша до „Звяра“ или да се помъчи да влезе в ровъра.

Все още обмисляше нещата и продължаваше да набира код след код на ключалката като някакъв шампион по машинопис, когато някой

го потупа доста яко по рамото.

— А-а-а-а! — изкрещя Арт, докато се обръщаше рязко.

Бяха двама, със скафандри и изподраскани стари шлемове. През визьорите можеше да види лицата им: жена с черти на сокол, която изглеждаше така, сякаш всеки миг ще го ухапе, и нисък мургав мъж със слабо лице.

Явно мъжът бе този, който го бе потупал по рамото. Сега той вдигна три пръста и посочи модула на китката си. Арт реши, че това без съмнение е каналът на интеркома, който използват, и превключи на него.

— Хей! — извика той, като се чувстваше малко по-обнадежден, отколкото трябваше да бъде. реши, че всичко вероятно е било нагласено от Ниргал и следователно е бил в безопасност през цялото време. — Хей, май че колата ми се е заключила! Ще ме закарате ли донякъде?

Те се взряха в него.

Усмивката на мъжа бе плашеща.

— Добре дошъл на Марс — каза той.

[1] Истински, неподправен, с добри намерения (лат.). — Б.пр. ↑

[2] Калдер (геол.) — голям кратер, който се е образувал след пропадането на централната част на вулкан. — Б.пр. ↑

ЧАСТ ТРЕТА

ДЪЛГОТО СВЛИЧАНЕ

Ан Клейборн се спускаше с ровъра си по хребета Женева, като спираше от време на време, за да събере образци от пукнатините по шосето. Когато южната стена на Мелас Касма се бе отдръпнала назад вследствие на едно срутване и ерозията на вятъра, отдолу се показва твърдата скала на хребета. Женева, който даде на швейцарците съвършена рампа към стената на каньона, а сега помагаше и на Ан. Възможно беше хребетът и подобните му да са се образували при концентричното пропукване — резултат от издигането на Тарсис. Но може да бяха и по-стари, остатъци от периода, когато планетата все още се е разширявала под влиянието на собствената си топлина. Определянето на възрастта на базалта от дъното на насипа щеше да помогне да бъдат открити отговорите на всички тези въпроси.

Затова Ан бавно караше ровъра си надолу по заскрежения път. Движението на колата сигурно се забелязваше добре от космоса, но на нея не ѝ пукаше. Бе преминала цялото южно полукълбо миналата година, без да вземе никакви предпазни мерки, освен когато наближи едно от скритите убежища на Койота, за да презареди колата си с гориво и припаси. Нищо не се бе случило.

Тя спря ровъра, излезе и започна да почуква с геоложкото си чукче по долната част на най-новата пукнатина в пътя. Цялото ѝ внимание бе посветено на базалта. Хребетът се изправи пред нея като изгряващо слънце, една перфектна рампа към върха на каньона, който се простираше на три километра над нея и на петдесет километра на юг. От двете ѝ страни необятният масив на Мелас Касма се извиваше назад — бледа точка в далечния хоризонт вляво и масивна скала на около шестдесет километра вдясно, което Ан наричаше Кейп Солис.

Изведнъж някакво движение привлече погледа ѝ. Тя се изправи рязко, за да го види. Носът на Кейп Солис липсваше. От основата му

се издигаше на талази червен облак.

Свлачище! Ан незабавно включи хронометъра на китката си, след това с едно движение залепи бинокъла за стъклото на шлема си и нагласи фокуса, докато далечният масив не застана ясно и точно в полето ѝ на видимост. Новата скала, която се бе показала след разрушаването, бе черна и изглеждаше почти вертикална; дефект в насипа, причинен от охлаждането, може би... ако това въобще беше насип. Приличаше на базалт. И изглеждаше така, сякаш разчупването се бе разтеглило по цялата височина на скалата — по всичките му четири километра.

Предната част на скалата изчезна в надигания се облак прах, който се носеше на огромни талази. Сякаш беше избухнала бомба с колосална мощ. Отчетливият гърмеж, почти инфразвуков, бе последван от слаб тътен като от далечна буря. Ан хвърли поглед към китката си. Почти четири минути. Скоростта на звука на Марс беше 252 м/сек, така че разстоянието от 60 километра беше потвърдено. Бе видяла почти всичко от първия момент на срутването.

Кейп Солис бе пропаднал на четири километра надолу и се приближаваше през дъното на Мелас право към Ан. Ако се придвижеше само петнадесет пъти колкото вертикалното си пропадане, щеше да премине право през нея и да се вреже в хребета Женева.

Тя бавно фокусира бинокъла си върху предния ръб на свлачището. Виждаше го като тъмна кипяща маса под разбъркан облак прах. Усещаше, че ръцете ѝ треперят, но освен това не чувстваше нищо: нито страх, нито съжаление... Нищо, с изключение може би на облекчение. Свърши се най-накрая. И то не по нейна вина. Никой не би могъл да я обвини в нищо. Винаги бе казвала, че тераформирането ще я убие. Ан се засмя късо и след това пак примигна, за да фокусира бинокъла си по-добре. Предният ръб на свлачището бързо се приближаваше. Шумът ставаше все по-висок, сякаш точно над главата ѝ ревеше буря. Облакът прах се надигна и закри следобедното слънце.

Тя се обърна и погледна огромния глетчер зад себе си. Веднъж той едва не я уби, когато загина Франк Чалмърс и остана погребан някъде надолу по течението под снега. Смъртта му се дължеше на

нейна грешка. Чувството за вина у нея никога не избледня. Бе въпрос само на секунда невнимание, но въпреки всичко беше грешка. А някои грешки никога не могат да се поправят.

След това Симон също бе умрял, погребан под лавина от собствените му бели кръвни телца. А сега бе дошъл и нейният ред. Облекчението, което я заля, беше толкова силно, че чак болеше. Погледна лавината. Ниският вал неумолимо напредваше като с магия. Земята под краката ѝ вибрираше. Ан откри, че ръцете ѝ са свити в юмруци. Мислеше си за Симон, който се бореше със смъртта последните мигове от живота си. Тя изсъска. Изглеждаше някак си неправилно да стои тук и да посреща края на живота си толкова щастливо. Знаеше, че Симон не би одобрил това. Като своеобразен жест към духа му тя слезе от ниския насип и коленичи зад него. Направила беше всичко, което бе по силите ѝ. Никой не би могъл да я обвини. Макар че беше глупаво да мисли по този начин. Никой нямаше да знае какво е правила тук, дори и Симон. Той беше мъртъв. А онзи Симон, който бе вътре нея, нямаше да я остави на мира, каквото и да направеше. Така че вече беше време да си почине и да е благодарна за това. Облакът прах обгърна ниския насип. Вдигна се вятър...

Бум! Ан бе захвърлена на земята от силата на звука, после отново подхваната и повлечена по дъното на каньона, пращана и блъскана в скалите. Тъмният облак я беше обгърнал, тя бе застанала на четири крака, навсякъде около нея имаше прах, ревът на стенещите камъни изпълваше всичко, земята се тресеше под краката ѝ като някакво диво животно...

Блъскането спря. Ан все още стоеше на четири крака и чувстваше студената скала през ръкавиците и коленките си. Поривите на вятъра бавно прочистиха въздуха. Цялата беше покрита с прах и малки късчета камък.

Тя се изправи на крака, като се олюляваше. Дланите и коленете ѝ я боляха, а капачката на едното ѝ коляно бе изтръпнала от студа. Лявата ѝ китка беше навехната. Качи се на ниския насип и се огледа наоколо. Свлачището бе спряло на тридесетина метра от нея. Ако беше останала права, силата на въздушната струя щеше да я събори на земята и да я убие.

— Проклет да си — каза тя на Симон.

Северният рѣб на свлачището се бе врязал в глетчера Мелас и се бе смесил с леда в една изпускаща пара каша от лед и кал. Заради облака прах бе трудно да се види кой знае какво. Ан впи поглед в новата черна стена. Ушите ѝ бучаха. „Не е честно — помисли си тя. — Не е честно.“

Тръгна обратно към хребета Женева. Беше ѝ лошо и ѝ се спеше. Ровърът все още стоеше на задънената магистрала, понапращен, но невредим на пръв поглед. Ан откри, че ѝ коства доста усилия да го докосне. Тя се обърна и се загледа в димящата маса на свлачището — черен глетчер, разположен до белия. Накрая отвори вратата на шлюза и влезе в колата. Нямаше друг избор.

Ан караше по малко всеки ден, слизаше и се разхождаше по планетата, вършейки си работата неотклонно като автомат. Щом стигна до тъмните дюни на Ваститас Бореалис, запасите ѝ започнаха да привършват. Койота ѝ бе дал карта на своите складове на север и сега се отправи към един от тях, изсечен в група скали с размерите на жилищни блокове. Тя зареди с гориво и храна и потегли, като остави на Койота бележка „Благодаря“. Последното обяснение, което той ѝ бе дал, гласеше, че смята някой ден пак да се установи в тази област. Само че от него нямаше и следа. Да чака бе безполезно, така че Ан потегли отново.

Вървеше, караше, вървеше, караше... Споменът за свлачището ѝ се явяваше постоянно, тревожеше я, а тя не можеше да направи нищо. Не я притесняваше това, че се бе намирала на косъм от смъртта — това ѝ се бе случвало доста пъти преди и в повечето случаи тя дори не бе забелязвала. Тревожеше я колко случайно бе всичко. Нямаше нищо общо с логичния ход на нещата; беше си чиста проба случайност. Прекъснатото равновесие, само че без равновесие. Следствията не произтичаха от причините, а и на човек не му се случваха само приятни неща. Ан бе тази, която прекарваше по-голямата част от времето си навън и получаваше по-голяма доза радиация, но в края на краищата не тя, а Симон умря. Тя бе тази, която заспа на кормилото, но

не тя, а Франк умря. Всичко бе въпрос на късмет, на случайно оцеляване или заличаване.

Ан видя на хоризонта да се извисява някаква кула. Тя спря ровъра и се вгледа в нея през телескопа на колата. Кулата бе обгърната от плътна мъгла. Сеизмографите ѝ регистрираха трусове. Изглежда идваха от някъде малко по на север. Тя самата дори усети един от тях, който, ако се вземеше предвид, че носеше шумопоглъщащи слушалки, явно бе доста силничък. Сигурно имаше някаква връзка между трусовете и кулата.

Ан слезе от колата. Залезът точно започваше и насрещната светлина затрудняваше виждането ѝ. Ан пропълзя между дюните, внимателно се промъкна до билото на една от тях и оттам погледна кулата, която сега беше само на около километър на изток.

Беше някаква сондажна операция и то доста мащабна. Масивната сонда бе закрепена върху гигантски гъсенични вериги, също като онези, които се използваха за транспортиране на големите ракети до космодрумите. Сондата се извисяваше на повече от 60 метра височина. В основата и долната част на кулата се помещаваха жилищата, оборудването и складовете на техниците.

Зад всичко това, малко по-надолу от леката извивка на север, се намираще ледено езеро. Ледът бе прозрачен и чист, попил лъчисто-пурпурния цвят на залезното небе. Толкова чист лед едва ли имаше някъде другаде по марсианската повърхност. Беше гладък, а не набразден и начупен като този на глетчерите. От него се издигаше лека пара, която вятърът веднага отнасяше на изток. А върху леда хора, които изглеждаха като мравки, облечени в скафандри и шлемове, се пързалияха с кьнки.

Още в мига, в който видя леда, веднага ѝ стана ясно. Преди доста време тя самата бе потвърдила хипотезата за големия удар, причинил разцепването на полукълбата на Марс. Съгласно тази хипотеза северното полукълбо — гладко и ниско — бе просто един суперогромен басейн, образувал се в резултат на удар на планетоид едва ли не с размерите на самия Марс. Онази част от планетоида, която не се изпарила, станала част от самия Марс. В литературата се срещаха твърдения, че неправилните движения в мантията, заради които

възникнал и Тарсис Толус, били късни прояви на онова смущение, възникнало при удара. На Ан това ѝ се струваше доста неправдоподобно. Но нямаше съмнение, че великият удар все някога се бе случил и бе отнесъл повърхността на цялото северно полукълбо, смъквайки средната му височина с около четири километра в сравнение с южното. Направо потресаващ удар. Удар с подобен магнитуд най-вероятно бе откъснал Луната от Земята в прастарите времена. Даже всъщност няколко противника на теорията на удара спореха, че ако Марс е понесъл толкова силен удар, то би трябвало да има и подобаващо голям спътник.

Но сега, докато гледаше гигантската сонда, Ан видя, че северното полукълбо е дори още по-ниско, отколкото изглеждаше на пръв поглед, защото дъното му, изградено от солидна скала, беше на зашеметяваща дълбочина — на около пет километра под нивото на дюните. Тази дълбочина се бе получила от удара, а сега вече почти бе запълнена — с остатъците от него, с донесени от вятъра пясък и други дребни частици, ерозионен материал и вода. Да, вода, намерила, както обикновено, най-ниската възможна точка. Водата, възникнала в резултат от топенето на полярната шапка, бе дотекла в тази дълбока зона и бе образувала огромен подземен резервоар, ледено-течен басейн, който се простираше около цялата планета, едва ли не под всичко на север от 60 градуса северна ширина, освен под скалния остров, върху който почиваше самата полярна шапка.

Ан бе открила това подземно езеро преди много години. По нейна преценка между 60 и 70% от всичката вода на Марс бе събрана тук долу — един вечно замръзнал океан с известно количество течност някъде долу на най-голяма дълбочина. Заключение там завинаги или поне така си мислеше тя, защото колкото и тераформаторите да затопляха повърхността, океанът нямаше да започне да се топи побързо от метър за хилядолетие. А дори и да се разтопеше, пак щеше да си остане под земята — съгласно законите на гравитацията.

Но тази сонда пред нея... Хората търсеха вода. Ако тази сонда не беше единствена, можеха да изкарат зашеметяващи количества вода на повърхността. Дори евентуално можеха да създадат едно плитко море. То щеше да замръзне и да се превърне в море от лед, но не за дълго. След това атмосферното затопляне, слънчевата светлина, дейността на бактериите и засилващите се ветрове щяха да го разтопят наново.

Тогава щеше да възникне океана Бореалис. А старият Ваститас Бореалис със своите опасващи света черни дюни щеше да стане морско дъно. Щеше да бъде наводнен.

Тя непохватно се върна в ровъра. С труд успя да задейства шлюзовете и да си свали шлема. Щом влезе в колата, седна до микровълновата печка и седя неподвижно повече от час, а в съзнанието ѝ прелитаха най-различни картини. Мравки, които горят под фокусираните с лупа слънчеви лъчи, мравуняк, наводнен и погребан под язовир... Бе решила, че при това предпосмъртно съществуване, което тя наричаше неин живот, вече нищо не може да я засегне... но ръцете ѝ трепереха. Не можеше да погледне съомгата и ориза, които бавно изстиваха във фурната. Червеният Марс си беше отишъл. Стомахът ѝ бе като малък камък вътре в тялото ѝ. В безпорядъчното течение на вселенската непредвидимост нищо нямаше значение, а сега, а сега...

Ан подкара ровъра. Не можеше и да си представи да прави нещо друго. Обърна и потегли обратно на юг през ниските склонове, покрай Крайси и неговото ледено езеро, което евентуално можеше да се превърне в залив към някой океан... Тя се съсредоточи върху работата си (или поне се опита). Наложил си да не вижда нищо друго, освен скали и да мисли като камък.

Само че нищо не е вечно. Дори камъните. Дори отчаянието.

Ан шофираше по малко всеки ден и — без да възнамерява да направи това съзнателно — се върна в склада на Койота. Остана там за около седмица, разхождаше се сред дюните и се хранеше сякаш по навик.

И един ден чу:

— Ан, та-та-та?

Успя да разбере само думата „Ан“. Тя постави ръцете си на говорителя на радиото и се опита да заговори. От устата ѝ излезе само някакъв кашлящ звук.

— Ан, та-та-та?

Това беше въпрос.

— Ан — повтори тя, сякаш повръщаше.

Десет минути по-късно той вече влизаше в ровъра и се повдигаше на пръсти, за да я прегърне.

— Отдавна ли си тук?

— Не... не много.

Седнаха. Ан подреди мислите си. Със сигурност още мислеше с думи.

Койота говореше, без да спира, може би само малко по-бавно от обикновено, като отблизо я изучаваше с поглед.

Тя го попита за сондата върху платформата на леда.

— Аха. Чудех се дали си минала покрай някоя от тях.

— Колко са общо?

— Петдесет.

Койота забеляза изражението ѝ и кимна кратко. Ядеше хищно и на Ан ѝ хрумна, че навярно е пристигнал тук прегладнял.

— Набутват сума ти и пари в тези големи проекти. Новият елеватор, тези ледени сонди, азот, докаран от Титан... онова голямо огледало между нас и Слънцето, за да съберат още малко светлина... Чувала ли си за това?

Ан направи опит да се съвземе. Петдесет. О, Боже...

Това я накара да побеснее. Беше същият едновременен гняв заради тераформирането. Не го искаше, наистина не го искаше. Но, по дяволите, планетата се топеше под краката ѝ. Разпадаше се. Превръщаше се в нещо като минна галерия на някой от земните картели.

Нещо трябваше да се направи.

А на Ан наистина ѝ бе необходимо да направи нещо, ако ще и само да запълни онези часове, които трябваше да запълва дотогава, докато някакъв нещастен случай не се смилеше над нея. Нещо, за да запълни предпосмъртните часове. Отмъщението на зомбитата — е, защо пък не?

— Кой ги строи? — попита тя.

— Главно „Консолидейтид“. Има фабрики, които ги строят в Мареотис и Бредбъри Пойнт. — Койота яде настървено още известно време, след което вдигна очи към нея: — Май не ти харесва това.

— Никак.

— Искаш ли да ги спреш?

Ан не отговори. Койота изглежда разбра.

— Нямам предвид да спреш целия проект „ТЕРАФОРМИРАНЕ“. Но има някои неща, които просто трябва да бъдат направени. Като взривяване на фабриките например.

— Ще ги построят наново и толкова.

— Никога не можеш да бъдеш сигурна в това. А и така да е, поне ще ги забави. Или ще спечелим известно време, през което може да се случи нещо по-глобално.

— Имаш предвид червените?

— Да, мисля, че хората биха ги нарекли червените.

Ан поклати глава.

— Те не се нуждаят от мен.

— Да, но може би ти се нуждаеш от тях. А и ти си герой за тях, както предполагам, че знаеш. Може да означаваш малко повече, отколкото просто още един човек.

Съзнанието на Ан отново блокира. Червените... Никога не бе вярвала, че съществуват, никога не бе вярвала, че принципът на съпротивата би действал. Но сега... е, даже и да не действаше, все пак беше по-добре, отколкото да седят и да не правят нищо. Забий кол в окото им!

А пък ако действаше...

— Остави ме да помисля.

Те заговориха на други теми. Внезапно Ан бе разтърсена от вълна изтощение. Странно, като се имаше предвид, че от доста време не бе правила нищо. Но така си беше. Разговорите бяха доста изтощително нещо, особено ако не си свикнал с тях. А тя не беше. Пък и Койота бе труден събеседник.

— Трябва да си лягаш — каза той, като прекъсна изведнъж монолога си. — Изглеждаш уморена. Ръцете ти... — Той ѝ помогна да стане. Ан легна в леглото с дрехите. Койота придърпа едно одеяло и я зави. — Уморена си. Чудя се, дали не ти е вече време за още една геронтологична терапия.

— Не искам повече от тях.

— Сериозно? Е, тук ме учуди. Но спи сега. Спи.

Двамата тръгнаха назад на юг. Вечерно време се хранеха заедно, а той ѝ разказваше за червените. Това по-скоро бе разпусната групичка, а не някакво организирано движение. Също като самия подземен свят. Ан познаваше неколцина от основателите: Ивана, Джийн и Раул от селскостопанския екип, които не бяха съгласни с ареофанията на Хироко и с настояванията ѝ за *viriditas*; Касей, Дао и още няколко от ектогените на Зигота; няколко от последователите на Аркадий, които бяха дошли от Фобос и след това се изпокараха с Аркадий относно ценностите на тераформирането. Доста от богдановистите, включително Стив и Мариан, бяха станали червени в годините след 2061 година, както бяха направили и последователите на биолога Шнелинг, някои от радикално настроените японски нисеи и сансеи от Сабиши, арабите, които искаха Марс да си остане арабски, избягалите затворници от Корольов и така нататък. Сбирщина радикали. Не бяха съвсем от нейната категория, мислеше си Ан, понеже тя чувстваше, че възраженията ѝ срещу тераформирането са рационални и научно обосновани. Или най-малкото бяха от естетически и етически позиции. Но веднага след това гневът ѝ отново припламна в моментен проблясък вътре в нея. Ан разтърси глава, отвратена от себе си. Коя бе тя, та да осъжда етиката на червените? Най-малкото те бяха изразили нейния гняв и бяха започнали да се държат агресивно. Може би се чувстваха добре, даже и да не бяха успели да довършат нито едно от започнатите си дела. А може би все пак бяха завършили нещо, поне през миналите години, преди тераформирането да навлезе в поредния си стадий на транснационален гигантизъм.

Койота твърдеше, че червените значително са забавили тераформирането. Някои от тях дори си водели архиви, за да се опитат да измерят въздействието, което бяха оказали. Според думите му, сред червените набирало сила някакво движение, което призовавало към проумяване на действителността и признаване на неизбежността на тераформирането, но разработвало най-различни начини за побезвредно тераформиране.

— Има някои доста подробни предложения за атмосфера, състояща се от по-голям процент CO_2 , топла, но бедна на водни пари, която ще подпомага развитието на растенията. Е, хората ще трябва да носят кислородни маски, но поне Марс няма да стане копие на Земята.

Ан се съмняваше, че мнозинството от тези предложения са приемливи и че ще постигнат предвидения в тях ефект. Но въпреки всичко думите на Койота я заинтригуваха. Очевидно той бе ревностен поддръжник на идеите на червените. Да, Койота беше червен. Или поне бе техен симпатизант.

— Всъщност аз не съм никакъв — поклати глава той. — Един стар анархист. Предполагам, че би могла да ме наречеш бууновист и може би ще бъдеш права — дотолкова, доколкото аз вярвам в съединението на всичко и всички, които биха допринесли с нещо за освобождаването на Марс. Понякога си мисля, че идеята за повърхност, годна за обитаване от хора, наистина помага на революцията. Друг път си мисля точно обратното. Обаче червените са направо партизански отряд. Аз приемам мнението им, че ние не сме тук, нали знаеш, за да възпроизведем Канада, за Бога! Така че им помагам. Добър съм, що се отнася до криенето, и ми харесва.

Ан кимна.

— Е, искаш ли да се присъединиш към тях? — вгледа се в очите ѝ Койота. — Или поне да се срещнеш с тях?

— Ще си помисля.

И един ден, след като дълго бяха пътували из променящия се от тераформирането терен, Ан каза на Койота:

— Може би ще поговоря с тях.

Но първо се върнаха в Зигота (или Гамета), където Койота имаше малко работа. Ан отседна в стаята на Питър, понеже той бе напуснал. Стаята, която бяха делили със Симон, сега се използваше за други цели. Пък и тя не би останала в нея за нищо на света.

Една вечер Койота изникна на вратата.

— Знаеш ли, че Питър също е червен?

— Какво!?

— Така е. Но той работи сам и то най-вече в космоса. Мисля, че онова падане с елеватора му хареса и Питър се запали.

— О, Боже! — възкликна Ан отвратено. Това бе още една случайност. Питър би трябвало да умре, когато елеваторът падна. Каква бе вероятността наоколо да се върти космически кораб, който да

го забележи — самичък, плаващ в ареосинхронна орбита? Не, това беше нелепо. Не съществуваше нищо друго, освен случайност.

Тя продължаваше да бъде бясна. Облече се и излезе от стаята на Питър, след което тръгна към малкия мезокосмос под купола, с бялото си езеро и ниските дюни. Широко бе странен гений — бе избрала подобно място и бе убедила толкова много хора да я последват. Да създаде толкова много деца, без разрешението на бащите им, без контрол върху генетичните манипулации... Това наистина беше някаква своеобразна лудост, без значение божествена или не.

По заледения бряг на малкото им езеро се приближаваше група от люпилото на Широко. Повече не можеха да бъдат наричани деца — най-малкото бе на 15 или 16 години, а най-голямото... е, най-големите се бяха пръснали из целия свят. Касей сега вероятно бе на около 50 години, а дъщеря му Джаки — на около двадесет и пет. Тя бе завършила новия университет в Сабиши и бе станала активист в политиката на полусветовете. Една групичка ектогени се бе върнала, за да посети Гамета — също като Ан. Именно те се приближаваха сега по плажа. Джаки водеше групата — висока, грациозна, чернокоса млада жена, красива и властна, която без съмнение бе лидерът на тяхното поколение. Веселият Ниргал или замисленият Дао също биха могли да станат водачи, но именно Джаки бе тази, която ги водеше. Дао вървеше след нея с кучешка преданост. Дори и Ниргал ѝ хвърляше по някой и друг поглед. Симон и Питър много обичаха Ниргал. Сега Ан можеше да разбере защо — той бе единственият от групата на Широко, който не я отблъскваше. Останалите лудуваха самовгълбено, крале и кралици на своя малък свят, но Ниргал бе напуснал Зигота скоро след като Симон бе починал и рядко се завръщаше тук. Бе учил в Сабиши (именно това подсказва идеята на Джаки, че и тя може същото) и прекарваше по-голямата част от времето си там или в пътешествия с Койота и Питър, или пък посещаваше градовете на север. И той ли беше червен? Невъзможно бе да се каже. Ниргал се интересуваше от всичко, бе предпазлив към всичко, обикаляше навсякъде... Той бе мъжкият вариант на Широко (ако такова създание въобще беше възможно!), но бе много по-малко странен от нея, по-зает с останалите, в по-голяма степен човек. Ан никога през живота си не бе успяла да проведе нормален разговор с Широко. Съзнанието ѝ бе напълно чуждо, със съвсем различен смисъл, влаган в думите, и въпреки че бе създавала

брилянтен дизайн на тяхната екосистема, изобщо не бе учен, а по-скоро своеобразен пророк. Ниргал, от друга страна, сякаш интуитивно улучваше точно в десетката това, което бе най-важно за човека, с когото говори, и се съсредоточаваше върху него, задаваше му въпрос след въпрос — любознателен, възприемчив, симпатичен. Докато го наблюдаваше как следва Джаки надолу по брега, Ан си спомни колко бавно и внимателно бе вървял той до Симон, колко уплашен бе изглеждал онази нощ, когато Хироко го доведе по обичайния си странен начин да си вземе сбогом.

Ан се взря в пясъка пред краката си, докато ектогените минаваха покрай нея. Срамно беше, че Ниргал е толкова привързан към Джаки, а на нея не ѝ пука за него. Джаки бе забележителна жена по свой начин, но прекалено много приличаше на Мая — човек на настроенията, лесна за манипулиране и нежелаетца да се обвързва с никого, освен може би с Питър, който, за щастие (въпреки че едно време не изглеждаше така) преди бе имал връзка с майката на Джаки и не се интересуваше от самата Джаки. Объркана работа... Питър и Касей все още бяха отчуждени заради това, а Естер никога не се върна.

Ектогените бяха заминали по другата страна на езерото. Ан бе съвсем сама на плажа. Симон бе някъде дълбоко под нея. Тя потъна в мрачните си мисли.

Същата нощ след вечеря Ан успя да хване Койота насаме в голямата зала за срещи и го попита:

— Кога ще излизаш пак?

— След няколко дена.

— Все още ли искаш да ме представиш на онези хора, за които говорихме?

— Да, разбира се. — Той я погледна. Главата му бе наклонена на една страна. — Там ти е мястото.

Тя само кимна и се огледа наоколо, мислейки си: „Довиждане. Довиждане. Прав ви път“.

След една седмица летяха заедно с Койота в един от свръхлеките му самолети. Пътуваха на север, през нощта, над екваториалната

област, след това напред към Големия насип, към Деутеронилус Менсае северно от Ксанти — див и неравен терен. Деутеронилус се открояваше на фона на пясъчното море като архипелаг от малки островчета.

Койота приземи самолета на малко късче от прашния бряг и бавно го насочи към изсечения в едно от платата хангар. След като слязоха на земята, бяха приветствани от Стив, Ивана и още няколко души. Един асансьор ги закара на етаж, който се намираше точно под върха на платото. Северният край на това плато достигаше до висока и стръмна скала. Високо в нея бе изсечена огромна триъгълна зала за събирания. Щом влезе вътре, Ан застина от изумление. Залата бе претъпкана с хора — минимум няколко хиляди — седнали зад дълги маси, готови да започнат да се хранят, наведени, за да си наляят един на друг вода. Хората зад най-близката маса я забелязаха и спряха, тези от съседната забелязаха това, огледаха се и също спряха — и така нататък, и така нататък; ефектът се разпространи из цялата зала, докато най-накрая всички застанаха неподвижно. После един от тях стана, след него друг, трети, докато всички се изправиха несигурно на крака. Няколко секунди стояха като замръзнали по местата си, сетне започнаха да ръкопляскат. Ръцете им се удряха диво една в друга, а лицата им блестяха. След това взеха да я приветстват.

ЧАСТ ЧЕТВЪРТА

УЧЕНИЯТ В РОЛЯТА НА ГЕРОЙ

Астероидът тип Амор, от който бе направен кабелът на елеватора, се състоеше главно от въглеродни хондрити и вода. Двата астероида тип Амор, на чиято повърхност кацнаха група спускаеми апарати през 2091 година, се състояха главно от силикати и вода.

Материалът на Ню Кларк бе трансформиран в една-единствена дълга нишка от въглерод. Материалът на двата астероида бе превърнат от роботите в листове специален материал. Силикатната пара бе втвърдена между два валяка, дълги по десет километра, и издърпана във вид на листове, покрити с тънък алуминиев пласт. Тези огромни огледала бяха разгънати от екипажи на космически кораби.

От единия астероид, наречен Бърч, закаран в орбита около полярната шапка, хората измайсториха листове, подредени в пръстен с диаметър сто хиляди километра. Това колосално огледало обикаляше около Марс с лице към Слънцето. Хората го бяха ориентирали под такъв ъгъл, че отразената светлина се съсредоточаваше в една точка от орбитата на планетата. Вторият силикатен астероид, наречен Солетавил, бе докаран в близост до тази точка. Там космонавтите подредиха огледалните листове в сложна паяжина, свързаха ги и ги разположиха под такъв ъгъл, че изглеждаха като леца, направена от кръгообразни венециански щори, въртящи се около огромен сребърен конус. Широкият край на конуса бе насочен към Марс. Този величествен и деликатен обект с диаметър 10 хиляди километра, който се въртеше в космоса между Марс и Слънцето, бе наречен Солета.

Слънчевите лъчи стигаха до Солета, преминаваха през „щорите“ от страната, обърната към Слънцето, излизаха от страната, обърната към Марс и се спускаха право към планетата. Светлината, достигнала до пръстена в орбита около полярната шапка, се отразяваше от него и преминаваше през вътрешния конус

на Солета, след което отново се отразяваше и този път се насочваше към Марс. По този начин светлината преминаваше през двете страни на Солета и именно тези две противоположни по посока наляганя поддържаха движението ѝ непроменено — на около сто хиляди километра от повърхността на планетата, по-близо до перихелия, отколкото до афелия^[1]. Ъглите на ребрата постоянно бяха коригирани от изкуствения интелект на Солета, за да могат орбитата и фокусът ѝ да останат непроменени.

След още няколко месеца към най-горните слоеве на атмосферата пое трето огледало. То представляваше леща, подобна на първите, изградена от кръгообразни ребра. Приличаше на сребристо НЛО. Третото огледало улови част от светлината, която се изливаше върху Марс от Солета, и я фокусира допълнително, докато точките светлина върху повърхността станаха по-малки от един километър в диаметър. Огледалото полетя като глайдер над света, поддържайки концентрирания лъч светлина на фокус, докато най-накрая из цялата повърхност сякаш разцъфтяха малки слънца. Скалите започнаха да се топят, да се превръщат от твърда маса в течност. А след това и в огън.

За Сакс Ръсел подземният свят не бе достатъчно голям. Той жадуваше да се върне на работа. Би могъл да се пресели в „полусвета“ и дори да стане преподавател в новия университет в Сабиши, който успя да излезе извън мрежата и сега обединяваше доста от предишните му колеги. Но след като размисли, реши, че не желае да преподава или да остава встрани от събитията. Искаше му се да се заеме отново с тераформирането и да се завърне, ако е възможно, в самото сърце на проекта или поне да навлезе колкото се може по-навътре в него. А това означаваше света на повърхността. „Транзишънъл Оторити“ бе организирала комитет, който да координира целия процес на тераформиране. На ръководения от „Субараши“ екип бе възложена онази работа по синтеза, с която някога Сакс се бе занимавал. Това беше лошо, понеже Сакс не разбираше нищо от японски. Но ръководството на биологическата част на проекта бе възложено на швейцарците и се задвижваше от швейцарски колектив от биотехнологични компании, нарече „Биотика“. Централните му офиси

бяха в Женева и Бъроуз. „Биотика“ и „Праксис“ бяха в доста добри отношения помежду си.

Така че първата му работа трябваше да бъде да се промъкне под фалшиво име в „Биотика“ и да получи назначение в Бъроуз. Дезмънд бе направил доста по този въпрос: бе създал нова компютърна самоличност на Сакс, подобна на онази, която бе изпробвал Спенсър преди години, когато трябваше да се премести в Наблюдателницата Екус. Именно тази нова самоличност, плюс някоя и друга пластична операция, бяха позволили на Спенсър да започне безпроблемно работа в лабораториите на Наблюдателницата Екус, а след това и в Касей Валис — в самото сърце на сигурността на транснационалните компании. Така че Сакс имаше доверие в системата на Дезмънд. Новата самоличност включваше всички идентификационни данни на Сакс — геном, ретина, гласови и пръстови отпечатащи, всички леко променени така, че да се доближават до истинските си параметри. Измисляше се ново име с безупречна земна биография и репутация, имигрантска регистрация, както и малко компютърно вирусче, което имаше за цел да попречи на някой нахалник да ровичка из въпросните данни. Целият този пакет се изпращаше в швейцарската паспортна служба, която безпроблемно издаваше нови паспорти на всички новопристигнали. Това засега вършеше добра работа в света на транснационалните компании, където господстваха изцяло балкански нрави.

— Да — кимна Дезмънд, — но всички вие от Първата стотица сте кинозвезди. Нуждаеш се и от ново лице.

Сакс бе стговорчив. Разбираше необходимостта от пластична операция, пък и лицето му не означаваше нищо за него. Затова разреши на Влад да направи това-онова с него. Покриха зъбите му, удебелиха малко тънката му долна устна и направиха чипия му нос прав. Когато махнаха бинтовете, Дезмънд му каза, че прилича на истинска кинозвезда. „На дисководещ“, поправи го Надя. „По-скоро на бивш учител по танци“, язвително подметна Мая (която от доста години се бе присъединила към „Анонимните алкохолици“). Сакс, който от край време мразеше ефекта на алкохола, махна с ръка.

Дезмънд го фотографира и пъкна снимките в новото му досие, след което успешно вкара целия този пакет във файловете на „Биотика“, заедно със заповедта за прехвърлянето му от Сан

Франциско в Бъроуз. Около седмица по-късно името му се появи в списъка на новоиздадените швейцарски паспорти. Дезмънд се захили по обичайния си странен начин.

— Я виж! — посочи той новото име на Сакс. — Линдхолм, швейцарски жител! Тия приятелчета без съмнение работят за нас. Басирам се на каквото искаш, че са задържали документите ти и са проверили генома ти от старите архиви. А дори с моите поправки сигурно са нямали проблеми да открият кой си всъщност.

— Сигурен ли си?

— Не. В края на краищата нищо не са споменали, нали? Но въпреки това съм доста сигурен.

— Това добре ли е?

— На теория — не. Но на практика, когато някой е над теб, е добре да виждаш, че се държи приятелски. А швейцарците са добри приятели. Това е вече петият път, когато издават паспорт за някоя от самоличностите, създадени от мен. Даже имам един и за мен, при това се съмнявам, че са открили кой съм в действителност, защото, за разлика от вас аз никога не съм фигурирал в архивите им. Интересно, не мислиш ли?

— Така си е.

— Интересни хора са те. Имат си собствени планове. Не знам какви са, но ми е приятно да ги следя. Мисля, че са взели решение да ни прикриват. Никога няма да разберем със сигурност, понеже швейцарците ревностно пазят тайните си. Но докато всичко протича така, това едва ли има някакво значение.

Сакс трепна при тези думи, но все пак му беше приятно да знае, че под швейцарска „опека“ ще бъде в безопасност. Швейцарците бяха точно негов тип хора — рационални, предпазливи, методични.

Питър и Сакс потеглиха на север с един от малките здрави самолети, с които Питър бе обиколил едва ли не половината Марс.

Следвайки маршрута на Питър, те стигнаха до Хелеспонтус Монтес. Сакс се взря в огромния басейн на Хелас под тях. За миг им се мярна краят на леденото поле, покриващо Лоу Пойнт — огромна бяла маса върху мрачната нощна повърхност.

Следващата нощ се приземиха сред начупените хълмове на юг от Изидис. Все още бяха от високата страна на Големия насип. Сакс влезе в тунела и стигна по него до задната част на сервизните помещения на гара Либия — малка железопътна станция, където се пресичаха линиите Бъроуз-Хелас и наскоро обновената Бъроуз-Елизиум. Когато пристигна следващият влак за Бъроуз, Сакс излезе от помещенията и се смеси с тълпата, която се качваше на влака. На централната гара Бъроуз бе посрещнат от служител на „Биотика“. Така Сакс се превърна в Стивън Линдхолм — новопристигнал в „Биотика“ и на Марс като цяло.

Човекът от „Биотика“, секретар по личния състав, му направи комплимент за умелото ходене и го отведе до апартамента му — високо в Хънт Меса. Офисите и лабораториите на „Биотика“ също бяха в Хънт Меса, точно под платото, с панорамни прозорци, които гледаха към парка до канала. Област с висок наем, както и подобава на компания, ръководеща биоинженерните експерименти по проекта за тераформиране.

През прозорците на офиса Сакс можеше да види почти целия стар град. Изглеждаше почти същия, както го беше запомнил. Разликата бе, че сега стените на платото бяха още по-нашарени със стъклени прозорци — хоризонтални ленти от бакърено, златно, металнозелено или синьо, сякаш платото се състоеше от прекрасни минерални слоеве. Освен това палатките, които бяха покривали сградите, сега бяха изчезнали. Всичките девет плата бяха покрити от една-единствена палатка, която се простираше над всичко. Технологията за производство на куполи беше напреднала. Сакс бе чувал, че една от транснационалните компании щяла да се заеме с покриването на Хебес Касма. Ан веднъж бе предложила този проект като алтернатива на тераформирането. Сакс посрещна с насмешка предложението. А ето че сега правеха именно това. Ясно беше, че човек никога не трябва да подценява възможностите на науката за минералите.

Старият парк край канала, както и огромните тревни булеварди, които вървяха нагоре покрай платата, сега приличаха на зелени ивици, прорязани в покритите с оранжеви керемиди покриви. Старата двойна редица от колони сол все още се издигаше до синия канал. Доста строителство бе паднало, в това съмнение нямаше. Но конфигурацията

на града си бе останала същата. Само по крайните квартали човек разбираше колко много неща са се променили и колко по-голям е станал градът. Градската стена бе доста зад деветте плата и ограждаше голяма част от околните земи. Внушителен процент от тях вече бе застроен.

Секретарят го разведе из „Биотика“ и го представи на повече хора, отколкото Сакс можеше да запомни. След това учтиво го помолиха да се яви сутринта на следващия ден в лабораторията и му предоставиха остатъка от деня да се настанява.

От Стивън Линдхолм се очакваше да проявява признаци на интелектуална енергия, комуникативност, любознателност и висок дух. Ето защо Сакс прекара следобеда в добросъвестно изучаване на Бъроуз и в скитане от квартал на квартал. Той крачеше из широките морави и размишляваше върху мистериозния феномен на разрастването на градовете. Това беше културен процес, за който не съществуваше подходяща физическа или биологическа аналогия. За Сакс нямаше абсолютно никаква видима причина защо това ниско място сред Изидис Планията е трябвало да стане „дом“ на най-големия град на цялата планета. Нито една от класическите причини за разполагане на град на определено място не можеше да даде достатъчно задоволително обяснение на този въпрос. Доколкото знаеше, всичко започнало от една обикновена станция по линията Елизиум-Тарсис, която после взела, че се разраснала. Може би градът бе просперираше именно поради липсата на стратегическо местоположение (Бъроуз беше единственият град, който не бе пострадал или не бе направо разрушен през 2061 година и затова в следвоенните години бе започнал развитието си от доста напреднали позиции). По аналогия с модела на „прекъснатото равновесие“ на еволюцията би могло да се каже, че тази част от живите същества бе оцеляла след удар, който бе унищожил по-голямата част от останалите същества и по този начин им бе предоставил за разпростиране една открита екосфера.

А и без съмнение куполообразната форма на терена с целия този архипелаг от малки плата наоколо му придаваше доста колоритен вид. Докато Сакс се разхождаше из обширните тревни булеварди, деветте плата изникваха пред него едно по едно, като всяко следващо изглеждаше малко по-различно от предходното. А ако човек се изкачеше с асансьор до върха на някое от платата (всичките бяха на

около стотина метра над нивото на града) можеше да види едновременно няколко области, както и съседните плата в различна перспектива. Зад тях пък бе разположена земята, обкръжаваща града. Разстоянията бяха по-големи от обичайните за Марс, понеже се намираха на дъното на куполообразна падина. Човек можеше да види равното поле на Изидис на север и мрачния силует на Сиртис на запад. А на юг се издигаше самият Голям насип, застанал на хоризонта като Хималаите.

Естествено по въпроса дали приятната гледка има пръст в образуването на един град можеше доста да се поспори, но някои историци твърдяха, че много от градовете на древните гърци са били строени на места, подбирани според изгледа като компенсация за другите неудобства, така че и това най-малкото беше възможно. Но независимо от причините, сега Бъроуз беше най-големият град на Марс — малка оживена столица с около 150 хиляди жители. И продължаваше да расте. Почти в края на обиколката си Сакс се изкачи с един от големите външни асансьори до върха на платото Бранч, разположено на север от парка край канала, и видя, че северните квартали на града са осеяни със строителни площадки чак до стената на купола. Строеше се дори и около няколко от далечните плата извън купола. Явно в психологията на масите е била достигната някаква критична точка — някакъв стаден инстинкт, който е направил този град столица, обществен магнит, сърце на цялата дейност. Движещата сила на масите беше в най-добрия случай сложна, а понякога (Сакс направи гримаса) и необяснима.

Кое то пък, както винаги, бе неприятно, защото „Биотика Бъроуз“ определено беше динамична група. Следващите дни Сакс откри, че никак не е лесно да намери мястото си в тази тълпа учени, работещи над проекта. Той бе загубил способността си да се влива в нови групи (ако предположим, че въобще я бе притежавал някога). Формулата, която определяше броя на възможните връзки в една група, бе $n(n-1)/2$, където n беше броят на личностите в групата. Затова, понеже в „Биотика“ работеха хиляда човека, броят на приятелствата бе 499 500. За Сакс това бе извън границата на човешкото възприемане. Дори и онези 4 950 възможни приятелства в група от сто човека

(предполагаемият лимит на група хора) му се струваше огромна цифра. Така се бе случило в Андърхил, където бяха имали шанса да изпробват това на свой гръб.

Затова за него бе от изключителна важност да открие някоя помалобройна групичка. Присъедини се към колектива като биофизик — доста рисковано, но пък попадна точно на мястото, където той искаше да бъде в компанията. Надяваше се, че ще успее да издържи на евентуални проверки. Ако не, тогава щеше да твърди, че се е преквалифицирал от физик на биофизик, което си беше самата истина. Шеф му беше една японка на средна възраст, Клер — приятна жена, която доста добре се справяше с ръководенето на лабораториите. След пристигането му тя го прикрепил към екипа, разработващ дизайна на второто и третото поколение растения, предназначени за заледените области в северното полукълбо. Тези наскоро хидратирани области предоставяха нови удивителни възможности за развитието на биологическия дизайн, понеже дизайнерите вече не трябваше да проектират всички нови видове, изхождайки от пустинни ксерофити. Сакс бе очаквал това още от самото начало, когато през 2061 година видя как потопът се стича с рева от Иус Касма към Мелас. Ето че сега, 40 години по-късно, вече бе в състояние да стори нещо по този въпрос.

Той с радост се включи в работата. Първо трябваше да разбере какво вече е било направено в заледените области. Четеше ненаситно, както обикновено, изгледа сума ти видеоленти и научи, че понеже атмосферата все още била разрежена и студена, всичият новообразуван на повърхността лед се топял и вече приличал на много фина дантела. Това значеше, че в този лед съществуваха милиарди кухни с всякакви размери, където можеше да се развива живот. Следователно първите растителни форми, широко разпространени из тези области, били най-различни снежни и ледени водорасли, подсилени с фреатофитни елементи, защото дори ледът да е чист в началото, с времето вездесъщите ветрени наноси го покриват със сол. Тези продукти на генното инженерство — устойчивите на сол водорасли — се развили добре в дупките на леда, а понякога и директно върху самия лед. Влажните и студени области приличаха на земните полярни и планински региони. Някои бактерии и по-големи растения, взети от тези региони и генетично подобрени, за да могат да оцелеят въпреки повсеместната соленост, за пръв път били засадени и

на Марс преди няколко години от екипи на „Биотика“. Голяма част от тях оцелели и се развили добре като водораслите.

Сега дизайнерските екипи се опитваха да постигнат нещо повече от тези предишни успехи, като създадат и разпространят една поширока маса растения с по-големи размери, както и някои видове насекоми, които да издържат на високите нива на CO_2 в атмосферата. „Биотика“ разполагаше с доста голямо количество образци растения, откъдето да вземат хромозомните редици, както и с архиви и записки от полеви експерименти отпреди 17 марсиански години. С други думи, Сакс имаше над какво да си поблъска главата. През първата си седмица в лабораторията и в развъдника на компанията той съсредоточи вниманието си върху новите растителни видове, като се абстрахираше от всичко друго. Много бе доволен, че работи по любимия си начин.

Вечер в ролята си на Линдхолм задаваше много въпроси, често се усмихваше и устата му някак си се справяше със смеха и го правеше непринуден. Въпросите на другите — обикновено от Клер, от една англичанка-имигрантка на име Джесика и от един кениец — Беркина — много рядко касаеха земното минало на Стивън Линдхолм. А когато това все пак се случваше, Сакс откри, че е много лесно да дадеш минимален отговор. Дезмънд го бе снабдил с минало, протекло в Боулдър, Колорадо — родният град на Сакс. Много разумен ход. А след това той обикновено прехвърляше топката на събеседника си. Хората толкова обичаха да говорят. А пък и Сакс не беше от най-тихите, за разлика от Симон. Той винаги вдигаше мизата на разговора и ако рядко „плащаше“ след това, то беше, понеже интересът му се събуждаше, само, ако залозите са надхвърлили обичайната си средна стойност. Късият разговор бе за него просто загуба на време. Е, служеше поне за запълване на времето, което в противен случай би било дразнещо празно. Освен това облекчаваше и чувството на самота. Пък и в края на краищата новите му колеги обикновено се впускаха в достатъчно интересни разговори. И той винаги внасяше лептата си в тях, като им разказваше за разходките си из Бъроуз и им задаваше най-различни въпроси — за неща, които бе наблюдавал, за миналото им, за „Биотика“, за положението на Марс и така нататък. Това бе от значение както за Линдхолм, така и за самия Сакс.

По време на тези разговори колегите му, особено Клер и Беркина, потвърждаваха това, което бе очевидно — че Бъроуз де факто

се превръща в новата столица на Марс, затова и главните квартири на всички големи транснационални компании бяха разположени тук. В настоящия момент компаниите бяха тези, които в действителност управляваха Марс. Те бяха позволили на Групата на Единадесетте (Г-11) и на останалите богати държави да спечелят (или поне да не загубят) войната от 2061 година и сега бяха вплетени в една мощна структура. Така че не бе много ясно кой дърпа конците на Земята — държавите или гореспоменатите корпорации. Комитетът по проблемите на Марс към ООН се бе сринал през 2061 година подобно на някой от градовете-куполи. На негово място бе застанала „Юнайтед Нейшънс Транзишънъл Оторити“^[2] — административна агенция, чийто персонал се състоеше от изпълнителни представители на транснационалните компании. Спазването на декретите, издавани от „Транзишънъл Оторити“, се контролираше от силите за сигурност на компаниите.

— ООН не може да каже и „гък“ — заяви Беркина. — ООН е мъртва на Земята, така както Комитетът е мъртъв на Марс. Името е само за прикритие.

— Никой вече не казва „Юнайтед Нейшънс...“ — намеси се Клер. — Всички казват направо „Транзишънъл Оторити“.

— Е, хората не са слепи — вдигна рамене Беркина. И наистина всеки бе виждал униформените полицаи от силите за сигурност на транснационалните компании да се разхождат из Бъроуз. Носеха ръждивочервени комбинезони и ленти с различен цвят на ръцете. Нищо чак толкова заплашително, но все пак...

— Добре де, защо? — попита Сакс. — От кого ги е страх?

— Сигурно от богдановистите — засмя се Клер. — Това е направо смехотворно.

Сакс вдигна вежди, но си премълча. Бе любопитен да узнае нещо повече, но темата беше опасна. Корпорациите все още бяха конкуренти, не просто приятели, а оттам естествено произтичаше и съревнованието между силите им за сигурност. Както и наличието на множество индентификационни системи и съответно — на много пролуки в тях, което бе подпомогнало Дезмънд при вмъкването на новото му досие. Сакс бе сигурен в новата си самоличност. Пък и не вярваше, че дори да бъде разкрит, последствията ще бъдат чак толкова лоши. Дори можеше да си възвърне част от предишната сила. Винаги

се бе интересувал единствено от тераформирането. Несъмнено все някоя от корпорациите щеше да разбере това и да го наеме.

Но всичко това беше в кръга на предположенията. В действителност той предпочиташе да се установи под самоличността на Стивън Линдхолм.

Един от най-упоритите проблеми бе как да приспособят растенията към оскъдицата на азот в марсианската атмосфера. Повечето от богатите находища на нитрити бяха разработени и полученият от тях азот бе веднага освобождаван в атмосферата. Този процес бе предложен от Сакс през 2040 година и получи всеобщо одобрение, понеже атмосферата отчаяно се нуждаеше от азот. Положението с почвата обаче не бе по-различно и тъй като по-голямата част от азота отиваше във въздуха, животът на растенията бе изключително кратък.

Азотният проблем бе една от постоянно повтарящите се теми на разговорите им след края на работния ден в кафе „Лоуен“. Дори отдаваха по свой начин почит на значението на азота, като вдъхваха по малко диазотен оксид^[3] от предавани от ръка на ръка малки кутийки. Твърдеше се (доста погрешно, но затова пък с апломб), че вдишването на този газ ще им помогне в тераформирането. Когато кутийката за пръв път стигна до Сакс, той вдъхна студената струя газ, задържа го за кратко в дробовите си, издиша... и почувства как теглото му го напуска. Поне такава бе субективното впечатление. Джесика определено се мъчеше да държи ръката си допряна до неговата. Май че и нейният баланс бе нарушен от безгранична радост.

— Време е да спрем да се занимаваме с високопланинската зона и да минем по-нататък — говореше Клер. — Писна ми от лишеи, писна ми от мъхове, писна ми от треви! Екваториалните ни голи полета се превръщат в ливади, всички получават достатъчно слънчева светлина през цялата година, а атмосферното налягане в основата на насипа е колкото в Хималаите.

— По върховете в Хималаите — изтъкна Сакс. — Само че и високо в Хималаите има гори.

— Точно така. Стивън, ти направи чудеса с този лишей. Защо тримата с Джесика и Беркина не започнете работа над създаването на

субпланински растения? Да видим дали ще можем да направим някоя малка горичка!

Те отпразнуваха идеята с още едно яко вдишване на диазотен оксид.

— Слушай, Клер — обади се Сакс, — защо не излезем навън и не огледаме някой от глетчерите? Тъкмо ще свършим част от работата на място.

Клер спря да се кикоти и кимна.

— Това ме подсеца за нещо. Имаме една експериментална станция на глетчера Арена с доста добра лаборатория. А преди време с нас се свърза ботаническа група от „Армскор“ с доста голямо влияние върху „Транзишънъл Оторити“. Искаха да ги заведем да видят станцията и ледника. Предполагам, че имат намерение да построят подобна станция в Маринерис. Можем да ги закараме дотам и да им покажем това-онова, а същевременно ще свършим и малко работа. По този начин ще убием с един куршум два заека.

Планирането на това пътешествие се премести от „Лоуен“ в лабораторията, а след известно време — и в главния офис. Одобрението дойде бързо — нещо обичайно в „Биотика“. Наложих се Сакс да поработи усилено една-две седмици, за да се подготви за пътуването. В края на този период той си стегна багажа и една сутрин отиде с метрото до Западната порта. От гаража на швейцарците забеляза няколко души от офиса, които се приближаваха заедно с неколцина непознати. Сакс тръгна към тях. Клер го забеляза и възбудено го замъкна в тълпата. Една жена, облечена в дреха от странна материя, се обърна към тях. Клер каза:

— Стивън, бих искала да ти представя Филис Бойл. Филис, това е Стивън Линдхолм.

— Приятно ми е — каза Филис и протегна ръка.

Глетчерът Арена се намираше на около 500 километра северозападно от Бъроуз и се простираше по високите планински области на Сиртис Мейджър на север от Утопия Планития, като се точеше в продължение на триста и петдесет километра през една от падините Арена. Той бе широк около два километра. Изглеждаше така,

сякаш бе дебел само пет-шест метра, но очевидно имаше скрити дълбочини, понеже се спускаше надолу по каньона.

Накъдето и да погледнеш човек, всичко беше замряло. Никъде не се забелязваше и най-малкото движение. Това бе напълно естествено. Глетчерът Арена съществуваше от повече от 40 години. Но Сакс не можеше да не си спомни обстоятелствата, при които беше видял тази гледка за последен път. Той хвърли неволен поглед на юг, сякаш всеки миг оттам можеше да се появи ново наводнение.

Станцията на „Биотика“ се намираще няколко километра по-нагоре, на ръба на един малък кратер, така че се откриваше прекрасна гледка. В последните мигове на залеза Сакс, Клер и хората от „Армскор“ (включително и Филис) отидоха в голямата панорамна стая на най-горния етаж на станцията, за да погледат огромната разтросена ледена маса.

Малко по-късно слязоха в столовата, за да хапнат спагети с доматиен сос и току-що изваден от фурната хляб. Сакс седна на главната маса, яде и говори точно толкова, колкото и останалите, стараейки се да се вмести в нормата. Доста добре се справи с бърборенето, въпреки че един-два пъти се разтревожи от начина, по който бе въввлечен в разговор с Филис, седнала точно срещу него от другата страна на масата, от начина, по който тя го гледаше... и от начина, по който той самият ѝ връщаше погледите! Сигурен бе, че и за тези неща имаше километричен протокол, но не бе в състояние да го проумее. Спомни си как Джесика се бе облягала на рамото му в „Лоуен“, изпи още половин чаша, усмихна се и кимна, като мислеше с неудобство за сексуалното привличане и за последствията от него.

Някой зададе на Филис неизбежния въпрос как е успяла да се спаси от Кларк. Тя се впусна в разказа си, като често поглеждаше към Сакс, сякаш за да го увери, че разказва историята си най-вече на него. Той слушаше учтиво, устоявайки на естествената си наклонност да отклонява поглед, понеже това би издало тревогата му.

— Ами, даже не ни предупреди по някакъв начин — разказваше Филис. — В един момент обикаляхме Марс на върха на елеватора, като направо ни призляваше при мисълта какво става долу на повърхността и правехме всичко възможно да потиснем неспокойствието си... и в следващия момент усетихме нещо като трясък при земетресение. Докато успеем да осъзнаем какво става, вече бяхме

на път в посока навън от Слънчевата система. — Тя се засмя и направи пауза при последвалия смях на околните. Сакс разбра, че вероятно е разказвала тази история милиони пъти и то все по същия начин.

— Сигурно сте били страшно уплашени — каза някой.

— Е — отвърна Филис, — странно как в подобни моменти сякаш просто не ти остава време за това. Веднага, щом разбрахме какво се е случило, осъзнахме, че с всяка секунда, която оставаме на Кларк, шансовете ни за оцеляване намаляват с хиляди километри. Затова се събрахме в командната кабина, преброихме колко сме, обсъдихме ситуацията и взехме запаси от наличните. Действахме трескаво, но не и паникьосано, ако разбирате какво имам предвид. Както и да е. Оказа се, че в хангарите има само обичайното количество товарни кораби „Земя-Марс“. Изчисленията показаха, че за да се върнем в плоскостта на еклиптиката навреме, ще са ни необходими всички. Продължавахме да летим навън от Слънчевата система право към Юпитер и слава Богу! Направо бяхме откачили. Трябваше да изкараме всички товарни кораби от хангарите и да ги строим успоредно на Кларк. След това ги заредихме с максималното количество гориво, въздух, припаси и така нататък, което можеха да поемат, и излетяхме с тази „спасителна лодка“ около тридесетина часа след като всичко беше започнало. Като си спомням това, ми се струва почти невероятно. Тези тридесет часа...

Тя поклати глава. Сакс си помисли, че внезапно в нейната приказка явно се е вмъкнал някакъв напълно реален и разтърсващ спомен. Тридесет часа бе забележително експедитивна евакуация. Без съмнение за тях това време е минало безкрайно бързо. Всичко се е развивало светкавично, като насън, в едно състояние на духа толкова по-различно от обичайното, че направо би могло да мине и за трансценденталност.

— След това целият проблем бе как да се наблъскаме всички в стаите за екипажа — бяхме 286 човека. Някои от нас излязоха в открития космос, за да отстранят онези части от корабите, от които нямаше нужда. После ни оставаше единствено да се надяваме, че горивото ще е достатъчно, за да ни закара до системата на Юпитер. Изминаха повече от два месеца, преди със сигурност да можем да кажем, че ще успеем, и десет седмици, преди наистина да успеем. Използвахме гравитацията на Юпитер като ускорител, за да се завъртим около него и да се насочим към Земята, която по онова време

бе по-близо от Марс. Ускорението, което ни придаде Юпитер, бе толкова силно, че трябваше да използваме лунната гравитация и земната атмосфера, за да намалим скоростта. Горивото ни бе почти на свършване, но затова пък в същото време бяхме успели да влезем в историята като най-бързите хора на втора степен. Осемдесет хиляди километра в час в момента, в който навлизахме в стратосферата, ако не се лъжа. Доста полезна скорост се оказа, обаче, понеже въздухът и храната ни вече свършваха. Доста бяхме изплашени към края. Но се справихме. А и освен това видяхме Юпитер от ей-й-й такова разстояние — и тя показа с палец и показалец.

Хората се разсмяха. Триумфалният блясък в очите на Филис май нямаше нищо общо с Юпитер. Но устните ѝ бяха стиснати. Явно накрая нещо бе помрачило триумфа ѝ.

— Вие ли бяхте ръководител? — попита някой от компанията.

Филис размаха ръка в знак, че не може да отрече, въпреки че ѝ се иска.

— Това беше колективно действие — каза тя. — Но въпреки това трябваше да има някой, който да реши дали положението е безизходно или просто се нуждаем от малко повече скорост. Пък и в края на краищата нали аз бях ръководител на Кларк преди катастрофата...

Тя се усмихна широко, сигурна, че разказът ѝ им е харесал. Сакс се засмя с останалите и кимна, когато тя погледна към него. Помисли си, че Филис е привлекателна жена, но не чак толкова умна. Може би защото не я харесваше особено. Тя със сигурност беше доста интелигентна в някои области. Беше се изявила като добър биолог навремето и положително щеше да покаже добри резултати на тестовете за интелигентност. Но имаше няколко различни вида интелигентност, не всички от които се поддаваха на аналитично тестване. Сакс бе забелязал това още през студентските си години. Имаше хора, които се представяха блестящо на тестовете за интелигентност и бяха добри в работата си, но в същото време щом някой от тях влезеше в стая, пълна с хора, след около час неизменно ставаше обект на подигравки от страна на всички от компанията. Което на свой ред не бе признак за наличие на особен ум. Естествено, най-вятърничавите купонджии от университета успяваха да се държат приятелски с всички и бяха универсално популярни, а това за Сакс бе проява на интелигентност, съперничаща на тази на който и да е

безупречен математик. Изчисляването на човешките взаимоотношения бе доста по-фин и по-променлив процес от всичко във физиката, нещо от рода на област в математиката, наречена „изобилен рекомбинативен хаос“. И имаше различни видове интелигентност: пространствена, естетическа, морална (или етическа), взаимодействена, аналитична, синтетична и така нататък. Именно хората, които бяха интелигентни по два или повече начина, бяха наистина изключителни и необикновени и се открояваха сред останалите като нещо специално.

Филис обаче, която сега се наслаждаваше на вниманието на слушателите си, определено не беше в числото на тези „полиматематици“. Точно обратното — когато дойдеше време хората да преценят какво мислят за нея, те стигаха до извода, че тя е доста скучна и безцветна. Сакс, който знаеше, че и на него подобни недостатъци не са му съвсем чужди, я наблюдаваше с най-добрата си Стивън-Линдхолмowska усмивка, на която бе способен. Но нейното изпълнение определено му се струваше малко самомнително, а понякога дори и арогантно. А арогантноста винаги бе глупава проява. Или пък прикритие на някаква несигурност. Трудно му бе да проумее каква именно несигурност би могла да изпитва преуспяваща и привлекателна личност като Филис. А тя определено беше привлекателна.

След вечерята се качиха пак в панорамната стая на най-горния етаж. Под мъждукащия свод на отрупаното със звезди небе хората от „Биотика“ пуснаха някаква музика. Стилът ѝ се наричаше „нуево калипсо“ и очевидно бе последен крясък на модата в Бъроуз. Няколко души извадиха инструменти и започнаха да свирят заедно с музиката, а останалите затанцуваха в средата на стаята. Сакс изчисли, че ритъмът на музиката е някъде около 1000 удара в минута — точно толкова, колкото да стимулира до известна степен сърдечната дейност. Той предположи, че именно тук се крие тайната на популярността на повечето диско-песни.

Изведнъж Филис се озова до него, сграбчи го за ръката и го издърпа на дансинга. Сакс с мъка потисна желанието си да се изскубне от нея. Бе сигурен, че отговорът му на подканящата ѝ усмивка е бил в най-добрия случай доста измъчен. Доколкото си спомняше, никога в живота си не бе танцувал. Всъщност не, Сакс Ръсел не бе танцувал. Със сигурност Стивън Линдхолм бе танцувал хиляди пъти. Затова

Сакс започна леко да подскача нагоре-надолу в ритъма на басите, въртейки неуверено ръцете си, и се усмихваше на Филип в отчаян опит да симулира жизнерадостно удоволствие.

По-късно вечерта, докато по-младите от „Биотика“ все още танцуваха, Сакс слезе с асансьора до кухните, за да вземе още малко мляко. Когато се върна в асансьора, Филип вече беше в кабината. Явно идваше от етаж на спалните.

— Чакай да ти помогна — каза тя и пое от ръцете му две от четирите найлонови пликчета. След като го направи, леко се наведе към него (беше малко по-висока от Сакс) и го целуна по устните. Той отвърна на целувката ѝ, но беше толкова шокиран, че не можа да почувства нищо, докато тя не се отдръпна. Споменът за езика ѝ между устните му беше като втора целувка. Опита се да не изглежда толкова объркан, но от начина, по който Филип му се усмихна, разбра, че не е успял.

— Май не си чак такъв голям свалач, какъвто изглеждаш — каза тя. Това го накара да се почувства още по-разтревожен. Ако трябваше да бъде точен, никога не му се бе случвало подобно нещо. Той се опита да се посъземе, но в този момент асансьорът забави ход, вратите леко изсъскаха и се отвориха.

По време на десерта и през останалата част от партито Филип повече не се приближи до него. Но когато хората започнаха да се разотиват и Сакс се запъти към асансьора, Филип се приплъзна в кабината точно в мига, преди вратите да се захлопнат. Щом асансьорът тръгна, тя отново го целуна. Той отговори на целувката, опитвайки се да прецени какво би направил Линдхолм в тази ситуация. Чудеше се дали има някакъв начин да се измъкне без неприятности. Когато кабината спря, Филип се облегна назад и промълви със замечтан и нефокусиран поглед:

— Изпрати ме до стаята ми.

Той пое ръката ѝ като някакъв крехък лабораторен инструмент и бе заведен до нейната стая — малка „килия“ като всички останали. На прага отново се целунаха, въпреки че Сакс чувстваше, че това е последната му възможност да се измъкне невредим, без значение грациозно или не. Когато тя се отдръпна, за да промърмори: „Можеш

да влезеш, ако искаш“, той я последва безропотно. Пенисът му стърчеше сякаш нагоре към звездите, хромозомите му бръмчаха шумно — бедните глупаци! — чувствайки шанса си да постигнат безсмъртие. Доста време бе изминало от последния път, когато се бе любил с някого, ако се изключеше Хироко, понеже срещите им, независимо, че бяха приятни, не бяха страстни, а по-скоро продължение на ритуала на къпането. Докато Филис определено беше възбудена и тази възбуда незабавно се предаде и на Сакс. Те се хвърлиха на леглото и започнаха непохватно да се милват един друг през дрехите. Филис плъзна панталона по бедрата му и възбуденият му член изскочи свободно нагоре като илюстрация на егоистичната генетична теория. Той само се засмя, докато се мъчеше да свали дългия вертикален цип на комбинезона ѝ. Линдхолм би бил възбуден от неочакваната случка и не би се безпокоил за нищо. Значи и той трябваше да се чувства така. От друга страна, въпреки че не харесваше съвсем Филис, той я познаваше. Между тях съществуваше онази връзка, характерна за членовете на Първата стотица и всички спомени от годините, прекарани заедно в Андърхил. Имаше нещо възбуждащо в това да правиш любов с жена, която познаваш от толкова отдавна. Освен това, както изглеждаше, всички от Първата стотица бяха полигамни, с изключение на него самия и Филис. Ето че сега наваксваха пропуснатото. А и тя бе доста привлекателна. Пък и той определено я желаше.

Сакс се впусна в работата си по ледника и околния терен. Филис понякога излизаше навън, но по никакъв начин не издаваше, че между тях има нещо. Сакс се съмняваше, че Клер (или Джесика!) или който и да е бе разбрал какво се е случило — или по-точно „случвало“, понеже не беше само онзи път. Това бе още едно затруднение: как Линдхолм би реагирал на очевидното желание на Филис за дискретност? Но в края на краищата не беше чак толкова важно. Линдхолм бе повече или по-малко принуден да действа така, както би действал и Сакс — въпрос на рицарство, услужливост или нещо от този род. Просто запазиха случилото се за себе си, както биха направили и в Андърхил, и на борда на „Арес“, или в Антарктика. Старите навици трудно се променят...

А и работата по глетчера достатъчно улесняваше това. Ледът и нагънатият терен около него бяха много увлекателно поле за действие. Имаше много неща за изучаване и проумяване.

Повърхността на глетчера, както и се предполагаше в специализираната литература, бе извънредно нееднородна — по време на наводнението тя се бе примесила с реголит и сега бе осеяна с кухини. Камъните и по-големите скали над повърхността бяха разтопили леда под тях, който след това отново бе замръзнал. Този ежедневен цикъл ги бе оставил почти изцяло потънали. Всички върхове на глетчера, издигащи се над повърхността като гигантски долмени, при по-близко проучване се оказаха дълбоко надупчени. Заради страшния студ ледът бе крехък и чуплив, а движението му надолу бе бавно благодарение на ниската гравитация. Но въпреки всичко той се придвижваше надолу като река на забавен каданс и тъй като източникът му бе празен, цялата маса евентуално щеше да спре някъде към Ваститас Бореалис. Човек можеше да забележи движението на глетчера по новите и нови области натрошен лед, които се появяваха всеки ден — нови пукнатини, пропаднали върхове, пропукани айсберги. Тези нови повърхности се покриваха набързо от ледени цветя, чиято соленост допълнително ускоряваше кристализацията.

Увлечен от работата си, Сакс свикна да излиза сам всеки ден призори и да върви по пътеките, павирани от обитателите на станцията.

Докато се скиташе из мразовитите местности, забеляза множество различни видове снежни водорасли и лишеи. Обърнатите към глетчера склонове на двата странични хребета бяха гъсто населени, нашарени с кръпки от зелено, златно, маслинозелено, черно, ръждивочервено и още множество други цветове и нюанси — според някои тридесет или четиридесет.

Освен видовете, които Сакс можеше да разпознае с помощта на снимките в паметта на компютъризираната си гривна, имаше и много такива, които не бяха в списъка. Реши да взима образци от тези неописани видове и да ги показва на Клер и на Джесика.

Но лишеите бяха само началото. На Земята областите от натрошени камъни, открити от отдръпващия се лед или от новообразуващи се планини, се наричаха скални полета. Тези области

първо бяха колонизирани от микробактерии и лишей, които заедно с химическата ерозия започваха да разрушават скалите и да ги превръщат в първична недоразвита почва. Тогава в коренната скала се вмъкваше достатъчно органична материя, за да се развие и друга флора.

А ето че вече и на Марс имаше скални полета. Клер и Джесика предложиха на Сакс да прекоси глетчера и да се спусне към страничната морена. Той последва съвета им. След около половин час ходене спря върху една висока до коляното му масивна скала. Пред него в каменистата падина до глетчера се простираше влажно парче равна земя, което леко примигваше в светлината на късната сутрин. Определено разтопената вода я бе заливала през повечето дни — дори сега в абсолютната утринна тишина се чуваше звукът на малките ручейчета, течащи изпод ръба на ледника. Сред този миниатюрен речен басейн през сребристите нишки на течащата вода се виждаха цветни точици. Бяха навсякъде и се набиваха на очи. Цветя. Сивата пустош бе обсипана с разноцветни точици — червени, сини, жълти, розови, бели.

Цветята растяха върху малки, покрити с мъх могилки или бяха сгушени сред листата. Всички растения бяха плътно притиснати към тъмната повърхност, която сигурно бе доста по-топла от въздуха над нея. Нищо, освен стръковете трева, не се издигаше на повече от един-два сантиметра над земята.

Цялата сутрин Сакс бавно обикаля от растение на растение, използвайки компютъризираната си гривна, за да разпознае елдата, лупината-джудже, детелината-джудже, котешките лапички, песьчарката и най-накрая съименника си — *Saxifraga hirculus*, обичничето. Разрушителят на скали. Никога не бе виждал обичниче, освен на снимки. Прекара дълго време в гледане на тънките стъбълца, покрити с дълги листа, които завършваха с малки сини цветчета.

Когато се върна в станцията, Сакс за дълго се уедини в лабораториите, като изучаваше събраните образци през микроскоп, провеждаше най-различни тестове и след това обсъждаше резултатите с Беркина, Клер и Джесика.

— В по-голямата си част са полиплоиди, нали? — попита ги той веднъж.

— Да — отговори Беркина.

Полиплоидите бяха често срещано явление из местата с голяма надморска височина на Земята, така че това не беше изненадващо. При тях се наблюдаваше един доста необичаен феномен: удвояване, утрояване или дори учетворяване на оригиналния хромозомен набор в растението. Сакс предположи, че това е начинът, по който растенията избягват разрушителните ефекти на прекомерната мутация. Ултравioletовата радиация разрушаваше генотипа, но ако гените бяха копирани в друг хромозомен набор, вероятността от генотипно увреждане значително намаляваше. По този начин се премахваха пречките пред размножаването.

— Открихме, че дори и да не започнем с полиплоиди, те се променят след едно-две поколения.

— Намерихте ли причината за това?

— Не.

Поредната загадка. Сакс се взря в микроскопа, раздразнен от този доста поразителен пропуск в учудващо рехавата структура на биологичната наука. Но не можеше да направи нищо. И той самият се бе сблъскавал с този проблем в лабораториите си в Наблюдателницата Екус. Оказало се бе, че полиплоидите наистина бяха подложени на повече ултравioletово лъчение, отколкото един жив организъм би понесъл. Само че как клетките правеха разликата и как всъщност след това удвояваха, утрояваха или учетворяваха броя на хромозомите си...

— Длъжен съм да кажа, че съм изненадан колко цветущо е всичко.

Клер се засмя щастливо.

— Мислех си, че след Земята тук ще ти се стори голо и безплодно.

— Е, не съвсем... — Той се прокашля. — Просто не очаквах да намеря нещо друго, освен водорасли и лишеи. Но тези скални полета наистина процъфтяват. Мисля, че ще отнеме известно време...

— Би отнело на Земята. Но не забравяй, че ние тук не хвърляме семената някъде си, след което само да чакаме какво ще се случи. Всеки отделен вид трябва да бъде подсилен, за да се увеличи устойчивостта и скоростта на растежа.

— Всичко ми се струва толкова бързо. Явно се е случило, преди да бъде построена Солета.

— Цялата работа е там — намеси се Джесика от бюрото си в другия край на стаята, — че навън няма никаква конкуренция. Вярно, че условията са повече от сурови, но и растенията са корави. Така че когато ги изкараме навън, те нямат никаква конкуренция, която да ги забави.

— А и условията тук са много по-леки, отколкото в повечето други области на Марс — вметна Беркина. — На юг зимно време слънцето е в афелий, а и надморската височина е голяма. А тук зимно време слънцето е в перихелий, а надморската височина е около хиляда метра. Доста мек климат. В много отношения по-добър от този в Антарктика.

— А сега пък и тази Солета, която излива светлината си върху повърхността! — възкликна Джесика и поклати глава, сякаш не одобряваше напълно това. — Преди осветеността на Марс бе 45% от земната, а сега се предполага, че е стигнала до 54%.

— А и имай предвид, че проектът още не е напълно завършен — добави Беркина. — Планира се да бъде построена гигантска леща няколко километра над повърхността, която да фокусира известна част от светлината, излъчвана от Солета, докато повърхността не бъде нагрята до наистина фантастични температури от рода на пет хиляди градуса...

— Пет хиляди!!!

— Да, мисля, че чух нещо от този род. Те планират да разтопят пясъка и лежащия под него реголит, като по този начин ще освободят всички летливи вещества в атмосферата.

— Ами повърхността?

— Според плана това ще става само в най-отдалечените области.

— Значи приключват с канавките — вметна Клер.

— Каналите — поправи я Сакс.

— Вярно бе!

Всички се засмяха.

— Канали със страни от стъкло — каза Сакс, разтревожен от мисълта за въпросните летливи вещества. Въглеродният диоксид щеше да е най-много.

Но пък от друга страна не му се искаше да демонстрира прекалено голям интерес към тераформирането. Замълча си, а след малко разговорът отново се върна към тяхната работа.

— Е — намеси се тогава той, — предполагам, че доста скоро някои от скалните полета ще се превърнат в алпийски ливади.

— О, част от тях вече са такива — каза Клер.

— Сериозно?!

— Напълно. Е, в интерес на истината не са много големи. Не си ли се разхождал още по западния склон на ледника? Иди на около пет-шест километра надолу и ще видиш сам. Планински ливади, а тук-таме и дървета. Не беше чак толкова трудно. Засадохме ги там, дори без да ги подсилваме особено, понеже се оказа, че някои видове смърч и бор имат доста по-ниска температурна допустимост, отколкото са имали на Земята.

— Много интересно — поклати глава Сакс.

Той прекара остатъка от деня, вперил поглед в микроскопа, без да вижда нищо. Беше потънал в размисъл. Широко често казваше: „Животът е в огромна степен душевност“. Всичко бе доста странно — жизнеността на живите същества и склонността им да се разпространяват навсякъде, това, което Широко наричаше техен „зелен устрем“, тяхна „свещена зелена сила *viriditas*“. Борба срещу каноните; караше го да се чувства толкова... любопитен.

Един ден Филис излезе с него, както бе правила няколко пъти преди. Щом тръгнаха обратно към станцията, Сакс се помъчи да играе ролята на екскурзовод, като посочваше растенията, които бе разучил предната седмица. Но Филис не задаваше никакви въпроси и като че ли изобщо не го слушаше. Изглежда тя искаше от него да бъде просто неин слушател и свидетел на живота ѝ. Затова той зарязва растенията и започна да задава въпроси, да слуша покорно и да пита допълнително. А и в края на краищата това бе добра възможност да научи повече, за сегашното разпределение на силите на Марс. Независимо, че силно преувеличаваше своята роля в тази система, Филис си оставаше полезен източник на информация.

— Бях изумена колко бързо „Субараши“ построиха и пуснаха в експлоатация новия елеватор — каза тя.

— „Субараши“ ли?

— Те бяха главният предприемач.

— А кой определи кой да получи договора? Комитетът по проблемите на Марс ли?

— О, не. КПМ бе заменен от „Юнайтед Нейшънс Транзишънъл Оторити“.

— Следователно, ако си президент на „Транзишънъл Оторити“, де факто си президент на Марс.

— Не съвсем. Президентският пост е на ротационен принцип между членовете и не предполага чак толкова големи правомощия. Всъщност цялата дейност на президента се ограничава до връзките с медиите и ръководенето на събранията. Деветата дупка на кавала.

— И все пак...

— Аха, разбирам. — Тя се засмя. — Това е пост, до който много от старите ми колеги искаха да се доберат, но никога не успяха. Чалмърс, Буун, Богданов, Тойтовна... Чудя се какво ли биха си помислили, ако бяха разбрали каква е работата. Те заложиха на грешна карта.

Сакс погледна встрани от нея.

— И защо „Субараши“ построиха нов елеватор?

— Така гласува управителният съвет на „Транзишънъл Оторити“. „Праксис“ също бяха предложили оферта, но тях никой не ги обича.

— Сега, когато елеваторът отново функционира, мислиш ли, че нещата ще започнат да се променят?

— О, без съмнение! Доста работи са в застой още от времето на вълненията насам. Емиграцията, строителството, тераформирането, търговията — всички процеси са забавени. Единственото, което направихме, беше да възстановим разрушените градове. Въведохме нещо като военно положение — естествено, необходимо! — и то ни доведе до сегашното състояние.

— Така си е.

— Но вече всичките ни запаси от метали са готови да навлязат на земния пазар. Това ще стимулира икономиките и на двата свята и то по един невероятен начин. Ще се повиши вносът на земна продукция, инвестициите от земни компании ще скочат, ще се увеличи и емиграцията. Най-накрая ще помръднем от мъртвата точка.

Филис заговори колко розови изглеждали нещата на Земята.

— Но според мен Земята ще има достатъчно трудности — поклати глава Сакс.

— О, Земята винаги е имала трудности. Ще се наложи да свикнем с това. Не, настроена съм оптимистично. Искам да кажа, че наистина тукашната рецесия ги засегна здраво, особено лакеите и лакейчетата, а естествено и по-слабо развитите страни. Но притокът на индустриални метали от Марс ще стимулира икономиките на всички държави, включително и онези отрасли на промишлеността, контролиращи околната среда. И, колкото и да е жалко, както изглежда измиранията ще решат голяма част от проблемите им.

Сакс се съсредоточи върху околния пейзаж. Недалеч видя купчинки от нещо, което приличаше на сива пепел, и се наведе, за да вземе образец.

— Виж — каза той рязко на Филис, — снежна разновидност на гълъбовите очички.

— Прилича просто на мръсотия.

— Това е паразитна гъба, която живее върху него. Всъщност цветът му е зелен. Виждаш ли тези малки листенца? Това са нови издънки, които гъбата още не е успяла да покрие. — Под увеличение листенцата приличаха на зелено стъкло.

Но Филис дори не си даде труда да погледне.

— Кой го е проектирал? — попита тя. Тонът ѝ показваше, че според нея проектантът определено е имал лош вкус.

— Не знам. Може да не го е проектирал никой, въпреки че малка част от новите биологични видове тук са естествено развили се.

— Възможно ли е да съществува толкова бърза еволюция?

— Ами... еволюират ли полиплоидите?

— Не.

Филис продължи напред, без да се интересува от малкия сив образец. Снежни гълъбови очички. С вероятно съвсем малко промени по него. Или дори без всякакви промени. Пробни образци, разхвърляни сред останалите, за да видят как ще се справят. И затова, поне според Сакс, доста любопитни.

Само че интересът на Филис бе изчезнал някъде през годините. Някога тя беше първокласен биолог. Сакс откри, че му е трудно да си представи как човек би могъл да изгуби любопитството си — нещото, което лежеше в основата на науката и подтикваше хората да намират

обяснение на всичко. Е, да, но все пак остаряваха... Като се вземеше предвид, че животите им бяха изкуствено продължени, можеше да се предположи, че с течение на времето ще се променят изцяло. Не че тази вероятност се нравеше на Сакс, но... Това бе положението. Също като всички останали столетници и той вече с труд си спомняше отделни моменти от миналото си, особено от времето, когато бе на средна възраст — между 25 и 90 години. Затова именно спомените му отпреди 2061 година и от времето, прекарано на Земята, ставаха все по-неясни. А без напълно функционираща памет промените ставаха неизбежни.

И ето я сега днешната Филис — най-нефилософската личност, която някога бе срещал. Той се опитваше да я избягва тогава, когато бе възможно, без да бие на очи и прекарваше дните си на глетчера, под ветровитото северно небе или сред морените, като се разхождаше и изучаваше разни растения. Когато се върнеше в станцията, разговаряше по време на вечеря с Клер, Беркина и останалите за онова, което бяха открили и какво означаваха откритията им. След вечеря се преместваха в голямата зала и прекарваха още известно време в разговори. Понякога танцуваха, особено в петък или в събота. Музиката, която слушаха, бе винаги „нуево калипсо“ — китари и дрънчащи барабани, които създаваха бързи синхронни мелодии и толкова сложни ритми, че Сакс се затрудняваше максимално при анализа им. Често бяха в ритъм 5/4, който се редуваше (а понякога и вървеше паралелно!) с 4/4. Този модел изглеждаше специално създаден, за да може да го изкарва от крачка. За щастие стилът на танцуващите, който сега бе на мода, представляваше някакво придвижване в свободна форма и нямаше абсолютно никаква връзка с ритъма, така че когато не успяваше да спази ритъма, със сигурност бе единственият, който забелязваше това. Всъщност опитите му да спазва такта, подскачайки вгълбено наоколо със стъпките на джигата, аранжирана в такт 5/4, доста го забавляваха. Когато един път се върна на масата, Джесика му каза: „Ти наистина си прекрасен танцьор, Стивън“. Тази реплика го накара да избухне в смях, поласкан, макар да знаеше, че единственото, което показва, е или неумението на Джесика да прецени качествата на танца, или опита ѝ за ласкателство. Но може би въпреки всичко ежедневните му разходки по леда наистина бяха подобрили чувството му за равновесие и ритъм. Всяко едно физическо

действие, което бе добре изучено и практикувано, без съмнение можеше да бъде допълнено и шлифовано с разумно количество умение, ако не и усет.

Той и Филис говореха или танцуваха един с друг не повече отколкото с останалите. Единствено в стаите си те се прегръщаха, целуваха и любеха. Добрата стара тайна любовна връзка. Една сутрин някъде около 4 часа на връщане към неговата стая внезапно го обзе страх. Мина му през ума, че незабавният му отклик на поведението на Филис би могло да я накара да заподозре в него член на Първата стотица. Та кой друг би се впуснал в подобна връзка с такава готовност, сякаш това е едно от най-естествените неща на света?

Но след като размисли, Сакс реши, че Филис не би могла да различи толкова фини нюанси. Той почти се бе отказал от опитите си да разбере начина на мислене и мотивите ѝ, понеже данните бяха крайно противоречиви и разпилени, въпреки че доста редовно прекарваха нощите си заедно. Изглежда тя се интересуваше главно от интертранснационалните маневри в Шефилд и на Земята — промените в изпълнителния персонал, във филиалите и в цените на акциите, които определено бяха безсмислени и мимолетни. Но явно Филис бе абсолютно погълната от тях. Като Стивън той живо се интересуваше от всичко това и ѝ задаваше въпроси, за да демонстрира интереса си, но когато я питаше какво означават всички тези ежедневни промени в по-широк стратегически аспект, тя или не можеше, или не искаше да му отговори смислено. Очевидно се интересуваше повече от съдбата на хората, които познаваше, отколкото от системата, която те изграждаха. Бивш администратор на „Консолидейтид“, сега работещ за „Субараша“, бе оглавил експлоатацията на елеватора. „Праксис“ бе минал на заден план. „Армскор“ възнамеряваше да взриви няколко водородни бомби в мегареголита под северната полярна шапка, за да стимулира растежа и затоплянето на Северно море. Последната новина видимо я интересуваше по-малко, отколкото предните две.

Всъщност наистина може би имаше смисъл да се обръща повече внимание на индивидуалните кариери на хората, оглавяващи големите компании, и на техните боричкания за власт. В края на краищата в действителност именно те управляваха света. Затова Сакс лягаше до Филис, слушаше я и правеше коментари в стила на Стивън, като се опитваше да подреди всички имена в главата си.

След тези разговори Филис се обръщаше към него и го целуваше. Тогава той навлизаше в реалитета на секса, където явно преобладаваха различни правила. Например, въпреки че колкото повече опознаваше Филис, все по-малко и по-малко я харесваше, неговото привличане към нея не се променяше съобразно това, а се колебаеше в съответствие с мистериозните принципи на сляпото харесване, които явно имаха хормонална основа и се задвижваха от феромоните. Така че понякога Сакс се насилваше да приеме докосванията ѝ, докато друг път се чувстваше преизпълнен със страст, която ставаше все по-силна, понеже не водеше началото си от любов. Тоест, колкото и безсмислено да звучеше, страстта му явно черпеше сили от неприязънта. Но това се случваше рядко и с течение на времето, щом новостта на връзката им се изтърка, той все по-често чувстваше нежеланието си да прави любов с Филис. Тогава се виждаше принуден да фантазира по време на секс. В подобни моменти здраво се вживяваше в ролята на Линдхолм, който явно мислеше за такъв тип чувствени жени, каквито Сакс или не познаваше, или само бе чувал за тях, като например Ингрид Бергман или Мерилин Монро.

Един ден призори, след дълга и неприятна нощ от този род, Сакс стана, за да отиде до ледника. Филис се събуди, размърда се и реши да дойде с него.

Те се облякоха и излязоха в кристално чистата пурпурна зора. Изкачваха се безмълвно по изсечените в леда стъпала. Сакс пое по най-южната пътечка през глетчера, като често спираше, за да изследва нефритените буци лед, пълни с живеещи в леда бактерии. В един-два случая повърхността на парчетата бе допълнително обагрена в розово от водораслите. Ефектът беше доста странен. Сякаш пред тях се простираше огромно поле, покрито с фъстъчен сладолед.

Заради тези спирания напредваха доста бавно. Все още вървяха по ледника, когато от въздуха като по магия изникнаха няколко малки смерча — дяволчета от ръждивокафяв прах, които жонглираха с блестящите парчета лед, подредени в неравна линия, и сякаш накараха глетчера да се спусне към тях. След това смерчовете се събраха на едно място и вятърът засвиства в толкова яростни пориви, че Сакс и Филис се видяха принудени да приклекат, за да запазят равновесие.

— Ама че хала! — изкрещя Филип в ухото на Сакс.

— Катабатичен вятър — отвърна той, като гледаше как скупчените ледени върхове изчезват, покрити с прах. — Спуска се от Тарсис. — Видимостта намаляваше с всеки изминал миг. — Трябва да се опитаме да стигнем до станцията.

Поеха обратно по пътеката, като пристъпваха внимателно от една изумруденозелена точка на друга. Но видимостта продължаваше да намалява, докато най-накрая и двамата с мъка започнаха да различават маркерите. Филип предложи:

— Хайде да се подслоним зад тези айсберги.

Тя закричи с лекота към леденото възвишение. Сакс ситнеше зад нея, мърморейки предупрежденията си:

— Внимавай, много от тези върхове имат пукнатини в основата си...

Точно се протягаше, за да я улови за ръката, когато Филип пропадна надолу, сякаш уловена във вълча яма. Сакс успя да хване прелитащата покрай него китка... и бе рязко дръпнат надолу. Коленете му болезнено се удариха в леда. Филип все още падаше, по-точно, плъзгаше се надолу по един улей в края на плитката пукнатина. Сакс би следвало да я пусне, но инстинктивно продължаваше да я държи за китката, в резултат на което бе издърпан с главата напред. И двамата се стовариха в слегналия се по дъното на пукнатината сняг, който поддаде. Те пропаднаха наново и се приземиха с трясък върху замръзналия пясък след кратко, но ужасно свободно падане.

Сакс се стовари право върху Филип и затова му нямаше нищо. По интеркома долови от нейната страна някакви тревожни засмукващи звуци, но скоро му стана ясно, че просто си е изкарала въздуха при падането. Когато успя да си поеме дъх, тя деликатно изпробва един по един крайниците си и заяви, че всичко е наред. Сакс направо се възхити на издръжливостта ѝ.

Материята на дясното коляно на костюма му се бе скъсала, но като цяло се чувстваше добре. Той извади от джоба на бедрото си залепваща лента и залепи скъсаното. Коляното му все още можеше да се сгъва, без да изпитва болка, така че Сакс забрави за него и се изправи.

Дупката, в която се бяха приземили, беше доста дълбока — приблизително два метра над протегнатата му нагоре ръка. Намираха

се в издължена кухня в долната половина на пукнатината, която имаше форма като стъкло на часовник. Долната ѝ част бе от лед, а горната — от заледена скала. Неравният кръг небе, който се виждаше от дупката над главите им, имаше матов прасковен цвят, а синкавият лед на пукнатината проблясваше с отразената мъглява слънчева светлина, затова ефектът от смесването на двата цвята бе леко опалесциращ и сякаш нарисован. Но това изобщо не променяше факта, че бяха в капан.

— Щом забележат, че сигналите са прекъснали, ще излязат да ни потърсят — обади се Сакс.

— Да, но дали ще успеят да ни открият?

Той сви рамене.

— Посоката на сигнала се записва.

— Ами вятърът! Видимостта може да спадне до нулева!

— Е, да се надяваме, че някак си ще се справят.

Пукнатината бе издължена на изток, подобно на някакъв дълъг и тесен коридор. Сакс се наведе, запали фенера на шлема си и го насочи към пространството между скалата и леда. Коридорът очевидно водеше към източната страна на ледника. Възможно бе да стигаше до някоя от многото дребни пещери в страничния край на глетчера. Затова, след като сподели тази си мисъл с Филис, той тръгна на разузнаване, като я остави да стои на същото място, за да могат евентуалните им спасители да открият поне някого на дъното на дупката.

В бляскавия конус на светлината от прожектора му ледът имаше наситен кобалтовосин цвят. Отново резултат от ефекта на разсейването на Рейли — същият ефект, който правеше небето да изглежда синьо. Дори да изключеше фенера си, наоколо бе достатъчно светло, затова Сакс предположи, че ледът над него не е особено дебел — вероятно толкова, колкото бе и височината на падането им.

Гласът на Филис го попита по интеркома как е.

— Добре съм — отвърна той. — Мисля, не този коридор е възникнал в резултат от сблъсък между ледника и някакъв напречен насип. Доста е вероятно да преминава под целия глетчер.

Да, ама не! След стотина метра ледът отляво се сля със заледената скала отдясно. С други думи, задънена улица.

По обратния път Сакс често се спираше, за да огледа пукнатините в леда и парчетата скала под краката си, които може би бяха откъртени от насипа. В една от пукнатините кобалтовият лед ставаше синьо-зелен. Сакс бръкна с пръст вътре и издърпа дълга тъмозелена маса, която отвън бе замръзнала, но вътрешността ѝ бе все още мека. Това бе някакво дълго синьо-зелено водорасло.

— Еха! — промърмори той, отскубна една-две от замръзналите нишки, после пъкна останалите обратно в родната им пукнатина. Бе чел, че по принцип водораслите живеят доста дълбоко под леда и скалите, а бактериите — дори още по-дълбоко от тях. Но самият той да открие подобен образец тук долу, толкова далеч от слънчевите лъчи — това за него бе равносилно на откритие.

Сакс изгаси прожектора си и бледото сияние на кобалтовата ледникова маса отново го обгърна. Как би могло каквото и да е живо същество да живее на толкова студено и мрачно място?

— Виж — обърна се той към Филис, когато се върна при нея, — това е синьо-зелено водорасло. Покрило е почти цялата пукнатина.

Филис му хвърли само един кратък поглед. Сакс седна, извади от джоба си чантичката за образци и постави водораслото в нея, след което се взря в него с двадесеткратното увеличение на лещите си. Те нямаха чак толкова голяма мощност, че да му позволят да разгледа всичко, което желаше да види, но все пак успя да различи дългите зелени нишки, които изглеждаха леко слузести, докато се размразяваха. В неговия лектерн имаше каталог от снимки с подобно увеличение, но въпреки това Сакс не успя да открие вид, който във всичко да наподобява открития от него.

— Може да се окаже неизвестен вид — каза той. — Чудя се дали наистина степента на мутация тук е по-висока от стандартните стойности. Трябва да проведем един-два експеримента, за да установим така ли е или не.

Филис не отговори.

Сакс продължи да разсъждава наум, докато проучваше каталозите. След известно време чуха пукане и съскане по радиото. Филис превключи на общата честота и завика. Скоро чуха и гласове по интеркома, а не след дълго през отвора над главите им се подаде шлем.

— Тук сме! — извика Филис.

— Само секунда — обади се Беркина, — ей сега ще ви спуснем въжена стълба.

След едно тромаво и олюляващо се изкачване те се озоваха върху повърхността на ледника, примигвайки в мрачната дневна светлина. Трябваше отново да се наведат, за да устоят на поривите на вятъра, които все още бяха доста мощни. Филис се смееше и разказваше (по обичайния си начин) какво им се бе случило.

— Ние се бяхме хванали за ръце, за да не се загубим, и бум! — се изтърсихме право долу!

Техните спасители им описаха грубата сила на най-мощните ветрове. С две думи, на пръв поглед всичко се връщаше към нормалния си ход. Но когато се прибраха в станцията и свалиха шлемовете си, Филис му хвърли един кратък изпитателен поглед. Изражението ѝ бе доста любопитно, сякаш долу в пукнатината той бе разкрил нещо от себе си, което я бе накарало да се държи изключително предпазливо. Сякаш някак си ѝ бе напомнил за нещо. Сякаш долу се бе държал по начин, който неопровержимо бе издал, че човекът, който стои до нея, е всъщност нейният стар приятел Сакс Ръсел.

Северната есен бе в разгара си. Те продължаваха да работят над глетчера. Пред очите им дните ставаха все по-къси, а ветровете — все по-студени. Големи ледени цветя с невероятно сложни форми израстваха върху ледника всяка нощ и се разтапяха по краищата всеки следобед, след което отново замръзваха през нощта и служеха като основа за нови, още по-заплетени венчелистчета, които се появяваха на следващата сутрин. Докато гледаше неравната бяла пустош и чувстваше как вятърът го пронизва до кости дори и през по-дебело подплатения му костюм, Сакс си мислеше, че тази зима се очертава невероятно сурова и че замръзването на всичко живо е неминуемо.

Но първите погледи често лъжеха. Естествено, измръзване щеше да има. Но и растенията ставаха по-издръжливи. Както казваха хората, които зазимяваха растенията, „приготвяха се за атаката на зимата“. Сакс откри, че му харесва навън, под ниските мрачни облаци, върху бялата повърхност на заснежения глетчер, да се олюлява от вятъра и да крачи през наносите. Но Клер искаше той да се завърне в Бъроуз, за да

се включи в работата върху един тундров тамариск, където усилията им почти се бяха увенчали с успех. Филис и останалите от групата на „Армскор“ и „Транзишънъл Оторити“ също се връщаха. Така че един ден те оставиха станцията в ръцете на малка група ботаници, качиха се по колите си и отпътуваха на юг заедно.

Сакс простена, когато разбра, че Филис и групата ѝ ще се връщат с тях. Надяваше се, че обикновената физическа раздяла ще сложи край на връзката му с Филис и ще го отдалечи от изпитателния ѝ поглед. Но щом щяха да се връщат заедно, явно трябваше да предприеме нещо. Налагаше се да скъса с нея, ако искаше всичко да приключи. А той искаше. Идеята да се забърква в подобна каша бе лоша от самото начало. Да си поговорим за изблика на необяснимото... Е, избликът бе свършил, а той бе оставен в компанията на една личност, която в най-добрия случай бе дразнеща, а в най-лошия — опасна. А и естествено не му беше приятно да си мисли, че не е бил прав през цялото това време. Нито едно от действията му поотделно не бе нещо особено. Но взети заедно, се получаваше чудовищен резултат.

След като се върнаха в Бъроуз, още на първата вечер гривната му изпищя. Филис му се обаждаше, за да го покани на вечеря. Той се съгласи, прекъсна повикването и промърмори объркано нещо под носа си. Очертаваше се доста неловка вечер.

Отидоха в един ресторант с вътрешен двор на Елис Бът, западно от Хънт Меса.

Сервитьорите и сервитьорките им донесоха гарафа с вино, а след това и вечерята, като непрестанно прекъсваха бърборенето на Филис, което в по-голямата си част бе относно новото строителство на Тарсис. Не че тя имаше нещо против да си бърбри с тях, да раздава автографи върху салфетки и да ги разпитва откъде са, откога са на Марс и така нататък. Сакс се хранеше стоически, гледаше Филис и чакаше най-сетне яденето да свърши. Изглеждаше така, сякаш щеше да се проточи с часове. Но най-сетне все пак свършиха и се качиха в асансьора, за да стигнат до партера. Кабинката навяваше спомени за първата нощ, която бяха прекарвали заедно. Сакс се почувства неудобно. Може би и Филис изпитваше нещо подобно, понеже се премести в другия край на кабината. Дългото слизане премина в тишина.

Когато излязоха на булеварда, тя го стисна здраво в прегръдките си и каза:

— Това бе една чудесна вечер, Стивън, чудесна като цялото време, прекарано с теб. Никога няма да забравя малкото ни приключение на глетчера. Но сега трябва да се връщам в Шефилд и да се заема с всичко онова, което се е натрупало. Знаеш как стоят нещата. Надявам се, че ще идваш да ме видиш, когато имаш път нататък.

Сакс се опита да запази лицето си неподвижно, като се мъчеше да прецени как би се чувствал Стивън и как би реагирал. Филис бе лекомислена жена и вероятно щеше да забрави цялата афера доста побързо, ако отбягваше мисълта за това, как го е наранила с това, че го е зарязала, отколкото ако размислеше защо той изглежда толкова облекчен. Затова се опита да открие онзи тъжен глас в себе си, който изразяваше засегнатост от подобно отношение. Сакс стегна ъгълчетата на устата си и сведе поглед встрани.

— Ъ...

Филис се засмя като момиченце и го прегърна нежно.

— Стига де — смъмри го тя. — Нали ни беше хубаво. Пък и ще се виждаме, когато идвам в Бъроуз или когато ти идваш в Шефилд. Не бъди тъжен.

Той сви рамене. Казаното от нея не предизвикваше никакви други представи, освен тази на най-нещастно отхвърления ухажор в света, просещ пощада. А Сакс никога не се бе преструвал на такъв. В края на краищата и двамата бяха надхвърлили стоте.

— Разбирам — въздъхна той и й се усмихна нервно и обезсърчено. — Просто съжалявам, че времето дойде.

— Знам — каза тя и го целуна отново. — Аз също. Но все някога ще се видим пак, а тогава...

Сакс кимна и отново сведе поглед. В този момент оценяваше по достойнство трудностите, с които се сблъскваха актьорите. Ами сега? Какво да прави?

Но Филис си тръгна с кратко „довиждане“. Сакс на свой ред отрони едно „довиждане“ — поглед през рамо и кратко махване.

После тръгна по булеварда към Хънт Меса. Това бе всичко. Много по-лесно, отколкото си го бе представял. Всъщност, изключително удобно.

Чувствайки се така, сякаш бе дишал азотен оксид, той се изкачи по огромната стълба на Хънт Меса до своя етаж и се запъти към малкия си апартамент.

По-късно тази зима в Бъроуз, от 2 февруари нататък, се проведе годишната конференция на проекта „ТЕРАФОРМИРАНЕ“. Това бе десетата подобна конференция, наречена от организаторите „М-38: Нови резултати и нови направления“. Очакваше се на нея да присъстват учени от цял Марс, които щяха да бъдат около три хиляди. Срещите се провеждаха в големия конгресен център на Тейбъл Маунтин, а учените от провинцията бяха настанени в хотели из целия град.

Всички от филиала на „Биотика“ в Бъроуз присъстваха на събиранията, като от време на време изтичаха до Хънт Меса, ако искаха да проверят как вървят протичащите експерименти. Сакс също живо се интересуваше от конференцията (естествено, в допустима степен...). На първия ден от провеждането ѝ той слезе рано сутринта до парка, взе си кафе и торта и се качи до конгресния център. Беше едва ли не първият регистрирал се. Дадоха му програма за конференцията и табелка с името му за закачане върху палтото. Сакс тръгна из залите, като отпиваше от кафето си и преглеждаше програмата за сутринта. Тук, за пръв път от повече години, отколкото си спомняше, се чувстваше изцяло в стихията си. Научните конференции бяха винаги едни и същи, без значение кога и къде се провеждаха. За тези, които харесваха тяхната атмосфера, те бяха изключително приятни. Сакс надзърна в няколко от стаите, но нито един от разговорите не го заинтригува достатъчно, за да се включи. След известно време се озова в зала, пълна с монитори. Започна да ги разглежда. Той се интересуваше от всичко, но се задържа най-дълго пред описанията на лансираните от него аспекти на тераформирането или тези, в които някога бе участвал. Един от тях беше „Преценка на кумулативната топлина, освободена от вятърните двигатели в Андърхил“, Сакс се спря и прочете текста два пъти от край до край, чувствайки се леко обезкуражен.

Средната температура на марсианската повърхност преди пристигането им беше около 220°К. Една от целите на

тераформирането, с която всички бяха съгласни, бе да се доведе тази средна температура малко над точката на замръзване на водата — 273°K . Всички методи за повишаване на температурата се преценяваха според ефективността на причиняваното от тях затопляне. Резюмето, пред което се бе спрял Сакс, разглеждаше построените лично от него вятърни двигатели. В текста се споменаваше, че за над седем десетилетия въпросните двигатели са прибавили към температурата на планетата не повече от $0,05^{\circ}\text{K}$. И колкото и да му се искаше, Сакс не можеше да открие нито една грешка в изчисленията и предположенията на автора.

Той продължи да зяпа. Един монитор отново го накара да спре. „Глобалното затопляне като резултат от освободените във въздуха халогеноводороди“. Статията описваше работата на атмосферния химик С. Симън и на няколко от неговите студенти. След като прочете всичко, Сакс се почувства значително по-добре. Когато през 2042 година го бяха поставили начело на проекта „ТЕРАФОРМИРАНЕ“, той незабавно бе лансирал строежа на фабрики, които да произвеждат и освобождават в атмосферата специална смес от оранжерийни газове — въглероден тетрафлуорид, хексафлуоретан и серен хексафлуорид с незначителна примес от метан и азотен оксид. Сега тази смес бе наречена „Коктейл Ръсел“. Според таблиците, изготвени от Симън, фабриките продължили да работят дори след събитията от 2061 година и да поддържат съотношението от около 25 части коктейл на един милион части въздух. В статията се изказваше предположението, че действието на „Коктейла Ръсел“ бе довело до затопляне на повърхността с около 12°K .

Сакс се отдалечи с лека усмивка. 12°K ! Ето това вече беше нещо! Над 20% от количеството, което им бе необходимо! И то само със създадено преди години и продължаващо непрекъснато оттогава насам производство на един безупречно разработен коктейл. Изглеждаше елегантно. Направо елегантно. В обикновената физика имаше толкова удобни неща...

Беше десет часа сутринта и Х. К. Боразяни, един от най-добрите атмосферни химици на Марс, започваше най-интересната лекция за деня, която касаше точно проблемите на глобалното затопляне.

Боразяни очевидно възнамеряваше да представи своите оценки относно заслугите на всички опити за затопляне до 2100 година — една година преди Солета да започне да функционира. Разговорът щеше да се проведе в една от най-големите зали, където вече се бяха събрали най-малко няколко хиляди души. Сакс успя да хване точно началото и застана прав зад последната редица столове.

Боразяни бе нисичък, тъмнокож човек с бяла коса, който говореше с показалка в ръка, застанал пред огромен екран, на който се прожектираха изображения от използваните методи за затопляне: черен прах и лишеи на полюса, построени на Луната огледала, които обикаляха в орбита, мохоли, фабрики за оранжерийни газове, ледени астероиди, които изгаряха в атмосферата, азотоотнемащи бактерии. Сакс беше поставил началото на всеки един от тези процеси през 40-те и 50-те години и затова гледаше по-задълбочено от останалите. Единствената очевидна стратегия, подмината от него през тези години, бе изпускането на CO_2 в атмосферата. Хората, които поддържаха този метод, искаха да постигнат бърз парников ефект и да доведат нивото на CO_2 до приблизително 2 бара с аргумента, че това ще предизвика изключително бързо затопляне, ще спре ултравиолетовата радиация и ще ускори растежа на флората. Всичко това без съмнение беше истина, но подобно ниво на CO_2 щеше да бъде смъртоносно за хората и останалите животни. Въпреки че защитниците на плана споменаваха за някаква втора фаза, когато щял да се премахне излишъкът на CO_2 от атмосферата и да се замени с газ, годен за дишане, методите им за това бяха много неясни, също като преценките им колко време би отнел процесът — според тях от 100 до 20 000 години. И през цялото време небето щеше да е млечнобяло...

Сакс не мислеше, че това е най-елегантното разрешение на проблема. Лично той предпочиташе своя еднофазен проект, който се насочваше директно към евентуалната цел.

Боразяни премина към газовия коктейл. Но според него ефектът от тази стратегия бе 14°C . Той подкрепи думите си с цитат от някаква статия отпреди 20 години с автор Дж. Уоткинс. Сакс забеляза Беркина, който бе седнал наблизко. Промъкна се до него, наведе се и прошепна в ухото му:

— Защо не използва за доказателство работата на Симън?

Беркина се ухили и отговори също шепнешком:

— Преди няколко години Симън публикува статия, в която бе използвал изчисления на Боразяни относно взаимодействието на ултравиолетовата радиация и халогеноводородите. Беше ги попроменил леко, но въпреки това подчерта заслугата на Боразяни. Само че винаги след това, когато използваше тези изчисления, цитираше собствената си статия. Това именно вбеси Боразяни. Затова сега той е на мнение, че всички статии на Симън са направени въз основа на тези на Уоткинс. И винаги, когато говори за затоплянето, цитира Уоткинс и се държи така, сякаш Симън въобще не съществува.

— Аха — промърмори Сакс. Той се изправи, усмихвайки се вътрешно на дребното, но доста обидно отмъщение на Боразяни.

Сакс и Беркина отидоха да обядват в едно малко кафене точно в подножието на Бранч Меса. Около тях се хранеха учени от целия Марс, които разговаряха за сутрешните събития.

— Според нас това са единици на милиард.

— Не, сулфатите реагират доста умерено.

И така нататък... Явно хората на съседната маса обсъждаха всевъзможни промени в двуфазния модел. Една от жените спомена нещо за повишаване на средната температура до 295°K — със 7°K по-висока от средната температура на Земята.

Тази припряна и лакома жажда за топлина накара Сакс да се намръщи. Не виждаше разумна причина защо на хората не им бе достатъчен досегашният напредък. В края на краищата главната цел на проекта не бе затоплянето, а създаването на годна за живот планета. А досегашните резултати не даваха повод за недоволство. Атмосферата в настоящия момент беше 160 милибара и бе съставена от приблизително равни части въглероден диоксид, кислород, азот и малък процент аргон и други газове. Сакс не беше чак толкова доволен от този състав, но това бе най-доброто, на което бяха способни, като се вземеше предвид, че бяха започнали с една обикновена смесица летливи елементи. Сегашното състояние представляваше съществена стъпка към замисления от Сакс състав, който според формулировката на Фог беше:

300 милибара азот
160 милибара кислород
30 милибара аргон, хелий и т.н.
10 милибара въглероден диоксид
Общо — 500 милибара

Всички тези цифри бяха фиксирани от физическите изисквания и най-различни ограничения. Липсата на азот беше един от най-големите проблеми, с които някога се бе сблъсквало тераформирането — нуждаеха се от повече, колкото имаше във въздуха и в почвата, взети заедно.

Сакс обядва мълчаливо, забил поглед в масата, като усилено размишляваше. Сутрешната дискусия го бе накарала да се замисли дали решенията му от 2042 година бяха правилни — дали тогавашното състояние на атмосферата оправдаваше опита му за монофазен преход към годна за живеене повърхност. Не че сега можеше да се направи кой знае какво. След като обмисли всичко, той все още бе на мнение, че е действал правилно.

Но явно имаше хора, за които високите температури бяха по-важни, отколкото годната за дишане атмосфера. Явно си мислеха, че могат да вдигнат нивото на CO_2 до небето, да затоплят чудовищно повърхността и след това без никакъв проблем да смъкнат нивото до нормални стойности. Сакс не бе чак толкова сигурен за последното. Според него всяка двуфазна операция щеше да е доста оплетена — дотолкова, че едва ли щяха да се вместят в рамките на предполагаемите 20 000 години, определени за предишните подобни операции. Това го накара да се замисли. Не виждаше смисъла. Защо хората искаха да рискуват подобни дългосрочни неща? Да не би да бяха толкова впечатлени от вече достъпните нови технологии, та да вярваха, че всичко е възможно?

— Как ти се стори това „пастрами“? — попита го Беркина.

— Кое?

— „Пастрами“. Така се казва сандвичът, който току-що изяде, Стивън.

— А! Добре, добре... Сигурно е бил хубав.

Сакс всеки ден от сутрин до вечер присъстваше на всички конференции, като практически живееше в стаите и залите на Конгресния център и си бърбеше с колегите, с авторите на проектите и със съседите си. Много пъти му се налагаше да се преструва, че не познава хора, с които преди бе работил заедно. Това толкова го изнервяше, че се стараяше по възможност да ги избягва, но явно хората не чувстваха, че им напомня за някой, когото са познавали, затова той в повечето случаи можеше да се съсредоточи върху науката. Вече навлизаха в последните дни на конференцията и по-специфичните въпроси бяха измествани от общи представяния и семинари, включително и представянията в главните зали на онези огромни нови проекти, наречени от хората „проекти-чудовища“. Те бяха толкова интересни, че заради тях всички променяха личните си планове. Когато се обсъждаше подобен проект, учените всъщност спореха каква линия трябва да следват оттук нататък. Това винаги превръщаше дискусиите в кавга, особено сега, когато хората вмъкваша информация от предишните представяния като защита на собствените си позиции, без значение какви бяха те. Започваха да навлизат в онази злополучна зона, където науката заприличваше на политика, а статиите бяха основание за предлагане на субсидии. Беше тревожно човек да наблюдава как тази изродена мрачна зона покрива все повече и повече неутралния до този момент терен на конференцията.

Последната сутрин от конференцията се състоя дискусия по въпроса за въглеродния диоксид. Спорът бързо се превърна в пледоария в защита на Солета и въздушната леща, подета страстно от няколко специалисти, работещи за „Субараши“. Сакс се настани най-отзад и изслуша ентузиазирания им описания на огледалата, като се чувстваше с всеки изминал момент по-напрегнат и по-нещастен. Той харесваше самата Солета, която всъщност представляваше доразвит и подобрен вариант на едновременните орбитални огледала, но въздушната леща бе изключително могъщ уред, който, ако заработеше дори с непълна мощност, щеше да изпари хиляди милибара газове (и най-вече CO_2) в атмосферата. Съгласно монофазния модел на Сакс това бе, меко казано, нежелан ефект. Всяка разумна линия на действие би оставила CO_2 да си лежи в реголита. Не, имаше един-два солени въпроса относно ефектите на тази лупа, които просто се налагаше да

бъдат зададени. На екипа на „Субараша“ трябваше да бъде забранено да действа, преди да се посъветва с някой друг, а не с марионетния комитет на „Транзишънъл Оторити“. Само че Сакс не искаше да привлича вниманието към себе си, затова можеше единствено да седи между Клер и Беркина, да се върти нервно на стола и да се надява, че някой друг ще зададе въпросите, които го вълнуваха.

И понеже тези въпроси бяха колкото солени, толкова и очевидни, естествено се намери кой да ги зададе. Един учен от екипа на „Мицубиши“, които отдавна непрекъснато враждуваха със „Субараша“, стана и доста учтиво попита какво ще стане с парниковия ефект, който неминуемо щеше да настъпи в резултат от покачването на нивото на CO_2 . Но учените от „Субараша“ отвърнаха, че именно на това се надяват, понеже топлината никога нямало да бъде достатъчно, а 700 или 800 милибара били за предпочитане пред 500. („Не и ако са CO_2 “, промърмори Сакс на Клер. Тя кимна.)

Х. К. Боразяни стана, за да изрази гласно мнението на Сакс. Последваха го много други. Доста от присъстващите все още използваха като модел схемата на Сакс и по различни начини посочваха трудностите по отстраняването на излишъка от CO_2 . Но имаше и много такива — главно от „Консолидейтид“, „Субараша“ и „Армскор“ — които мислеха, че подобни трудности щели да бъдат съвсем малко. Някой дори подметна, че атмосфера, съставена от голям процент CO_2 не би била чак толкова лоша идея. Една екосистема, съставена от устойчиви на CO_2 насекоми, както и някои видове генетично подобрени животни, щяла да процъфтява в подобна атмосфера. А хората щели да могат да се разхождат навън без нищо по-обременително от лицеви маски.

Това накара Сакс да стисне здраво зъби. За щастие, имаше и други, които бяха не по-малко вбесени от него, така че той можеше да си седи на стола, докато останалите скачат на крака, за да изразят възмущението си от тази фундаментална промяна на целите на тераформирането. Спорът бързо се разгорещи и се изпълни с омраза.

— Това да не ви е джунгла!

— Изказвате скрито предположение, че хората могат да бъдат генетично променени, така че да станат устойчиви на CO_2 ! Това е направо смехотворно!

Много скоро стана ясно, че така доникъде няма да стигнат — всеки говореше, без да слуша и се придържаше единствено към своето мнение, което естествено съвпаднаше с интересите на работодателя му. Наистина подобно държание не им подходеше. Взаимната антипатия караше всички да се отдръпват. Сакс виждаше как хората около него сгъват програмите си, изключват компютрите си и разменят помежду си думи шепнешком — всичко това, докато ораторите още говореха. Че беше невъзпитано — беше. Но само след една-две секунди размисъл ставаше ясно, че всъщност спорят за решения, свързани с линията им на поведение, които в никакъв случай не бяха на нивото им на учени. Това естествено не се нравеше на никого и хората лека-полека започваха да стават и да излизат наред дискусиите. Зашеметената председателка, една свръхучтивя японка, която изглеждаше отчаяна, надвика всички и предложи да закрие сесията. Хората се изнизиха на малки групички. Някои все още говореха разгорещено на съдружниците си, като представяха всичко така, че всъщност излизаше, че само се оплакват на приятелите си.

Сакс тръгна с Клер, Джесика и останалата група от „Биотика“ към Хънт Меса. Качиха се да обядват при Антонио на върха на платото.

— Те ще ни залееят с CO₂ — каза Сакс, който повече не можеше да се сдържа. — Не мисля, че разбират какъв огромен удар ще е това за стандартния модел.

— Техният модел е съвсем различен — отбеляза Джесика. — Двухазен и силно индустриален.

— Но това ще обрече хората и животните на доживотно затворничество под куполите! — възрази Сакс.

— Може би на транснационалните компании не им пука — предположи Джесика.

— Вероятно дори идеята им допада — вметна Беркина.

Сакс направи гримаса.

— Сигурно просто искат да използват Солета и въздушната леща, щом така и така ги има — намеси се Клер. — Сякаш са деца и си играят с играчки. Това е все едно да си на десет години и да ти се иска да използваш увеличителното стъкло, за да запалиш огън. Само че

това „стъкло“ тук е доста мощно. Просто не могат да устоят на изкушението да, го използват. А после, както се досещате, ще нарекат изгорените зони канали...

— Това направо е тъпо — рязко заяви Сакс. Когато другите го погледнаха учудено, той се опита да смекчи тона си: — Е, просто е глупаво. Нещо като неясен романтизъм. Това няма да бъдат канали в пълния смисъл на думата — „използваеми връзки между два водни басейна“. А дори и да се опитат да ги използват с такава цел, бреговете им ще бъдат от шлага.

— От стъкло, според тях — поправи го Клер. — Пък и каналите са просто идея.

— Но ние тук не си играем игрички — каза Сакс. Доста му бе трудно да запази чувството на хумор на Стивън точно в този момент. По някаква причина всичко това го дразнеше и дори го натъжаваше. Преди 60 години бяха започнали толкова добре и оттогава насам нещата се бяха развивали нормално, а ето че сега на планетата се бяха изтърсили други хора с различни идеи и различни играчки, правеха си мръсни номерца едни на други и измисляха все по-скъпи и по-мощни методи с все по-малко координация. Направо щяха да съсипят плана му!

Следобедните финални сесии бяха чиста формалност и с нищо не възвърнаха вярата му в конференцията. Същата вечер в стаята си той изгледа новините по видеото по-внимателно от обикновено, като търсеше отговори на въпроси, които и той самият още не бе формулирал. Скалите се рушаха. Камъни с най-разнообразни размери изскачаха от пермафроста заради цикъла „топене-замръзване“. В дефилетата се образуваха каменни глетчери — ледът откъртваше камъни, които се свличаха надолу по клисурите и се държаха по подобие на истинските глетчери.

Това бе промяна в огромни мащаби, която ставаше все по-очевидна и с всяко лято се ускоряваше все повече и повече, щом дните ставаха по-топли, а субмарсианската биосфера проникваше все по-надълбоко. Е, въпреки това всичко все още замръзваше — през зимата напълно, а през лятото — по-малко. Цикъл от рода на този би разкъсал който и да е пейзаж на парченца, а марсианският бе и доста податлив

на подобен процес, понеже бе прекарал милиони години в студен и неплоден застои. Загубата на маса причиняваше ежедневно десетки свличания, а нещастните случаи и необяснимите изчезвания не бяха рядкост. Пресичането на страната криеше немалко опасности. Каньоните и новообразувалите се кратери вече не бяха безопасно място дори за нощувка, а камо ли за построяване на град.

Сакс се изправи, отиде до прозореца и се вгледа в светлините на града. Всичко се бе развило така, както някога Ан бе предсказала. Без съмнение тя и останалите червени с отвращение преглеждаха докладите за всяка нова промяна. За тях всичко бе знак, че нещата са тръгнали на зле, а не на добре. Преди Сакс би свил рамене и би подминал подобни изказвания — загубата на маса водеше до излагане на почвата на слънчева светлина, а оттам и до затопляне и разкриване на нови потенциални източници на нитрати и така нататък. Сега обаче, когато спомените от конференцията бяха още свежи, той не бе съвсем уверен в това.

Никой по видеото обаче и пет пари не даваше. Там нямаше червени. Разрушаването на повърхността бе просто една вероятност като резултат не само от тераформирането (което според тях бе заслуга единствено и главно на транснационалните компании), но и от разкопаването на рудниците. Сакс изгледа репортажа за откриването на нова златна мина със смесени чувства. Странно колко много хора бяха обладани от златната треска... Ето какво представляваше Марс през XXI век. Веднага след построяването на новия елеватор старият начин на мислене в стила на „Треска за злато“ се бе завърнал, сякаш наистина това бе единствената им цел, към която се бяха втурнали всички, без значение от коя държава бяха, като размахваха насам-натам огромните си кирки и лопати. Космически инженери, които строят рудници. А тераформирането, единствената цел на неговия живот от 60 и повече години, изглежда се превръщаше в нещо различно...

Сакс бе започнал да страда от безсъние. Никога преди не му се бе случвало подобно нещо, затова той окачестви този феномен като „крайно неудобен“. Често се събуждаше и започваше да се върти в леглото. Когато станеше ясно, че повече няма да може да заспи, сядаше, включваше екрана на изкуствения си интелект и изглеждаше

поред всички видеопрограми, дори и новините, които преди никога не удостоиваше с внимание. Забелязваше симптоми на нарушени функции у Земята. Например, земните хора не се опитваха да направят каквото и да е, за да овладеят нарастването на населението в резултат от провеждането на геронтологичната терапия. Естествено, от това следваше развитието на една низша класа на „неподложените на терапия“, особено в бедните страни с по-голямо население. Статистиците още не бяха достигнали до прозрението, че ООН отмира като организация, но едно изследване на Международния трибунал показваше, че в развитите страни са подложени на терапия около 70% от населението, а в бедните — само около 20%. Това разделение на бедни и богати очевидно беше опасно, но на Земята като че ли го приемаха за природна даденост.

Нощ след нощ Сакс се събуждаше, включваше екрана на лектерна си и гледаше, прекалено уморен, за да мисли както трябва. С продължаването на тези нощни бдения откри, че все по-често и по-често се връща към програмите за 2061 година. Имаше хиляди видеоподборки за събитията. Името на най-дългата от тях (близо 60 часа зле подбран и монтиран видеоматериал) бе „Третата световна война!“.

Човек трябваше да изгледа само няколко минути от този филм, за да разбере, че заглавието не е обикновена евтина сензация. През тази съдбовна година из цялата Земя бяха избухнали войни. Онези летописци, които не бяха склонни да наричат събитията „трета световна война“, явно смятаха, че събитията просто не бяха продължили достатъчно, за да бъдат класифицирани. Според тях не ставало дума за обикновен сблъсък на два огромни алианса, а за нещо много по-неясно и сложно. Различни източници го наричаха „Северът срещу Юга“ или „младите срещу старите“, или „ООН срещу нациите“, или „нациите срещу транснационалните компании“, или „армията срещу полицията“, или „полицията срещу гражданите“, така че в края на краищата излизаше, че това са били всички конфликти, взети заедно. За пет-шест месеца светът се бе превърнал в хаос.

В целия този водовъртеж Марсианската война бе само един зрелищен сблъсък сред безброй подобни. Много малко от общите програми за 2061 година отделяха на тези събития повече от три-четири минути. Една безсънна утрин, точно на развиделяване, на Сакс

му хрумна, че ако иска да проумее събитията от 2061 година, трябва да събере със собствените си ръце информация от оригиналните видеозаписи на побеснелите тълпи, опожаряващи градовете, и от случайните пресконференции на отчаяните опечалени лидери. Парче по парче.

Дори и да се заемеше с тях по хронологичен ред, пак не бе никак лесно. За няколко седмици това се превърна в негов основен интерес (напълно в стила му...), понеже подреждането на цялата мозайка трябваше да започне именно с уточняването на хронологията... и да завърши с отговор на въпроса „Защо?“.

С течение на времето той започваше лека-полека да схваща. Общото мнение естествено се оказа вярно — внезапната поява на транснационалните компании през 40-те години бе подготвила почвата и бе главната причина за избухването на войната. В това десетилетие, когато Сакс бе посветил цялото си внимание на тераформирането, новият ред на Земята бавно бе придобил сегашната си форма, докато хилядите мултинационални корпорации се бяха преобразували в десетки колосални транснационални компании.

И въпреки всичко това не бил изцяло нов ред. Мултинационалните корпорации възникнали в състоятелните индустриални държави и затова напълно естествено транснационалните компании изразявали интересите на тези държави. Те бавно, но сигурно налагали волята си със сила върху останалата част на света, което напомняше на Сакс колониалните и империалистическите системи в миналото. Затова през 2060 година, когато транснационалите били атакувани от отчаяните бедни държави, военната сила на Групата на Седемте (Г-7) им се притекла на помощ.

Непосредственият повод за избухването на войната през 2061 година се оказали разправиите около марсианския космически елеватор. Първоначално той бил притежание на „Праксис“, но след като започнал да функционира (през февруари 2061 година, по-точно), „Субараша“ надделяла и поела контрола над елеватора. Тогава „Субараша“ представлявала конгломерат от повечето японски корпорации — онези, които не били погълнати от „Мицубиши“. Тя била една постоянно увеличаваща се мощ — агресивна, враждебна и амбициозна. След завладяването на елеватора (одобрено между другото от КПМ към ООН) „Субараша“ незабавно намалила

емигрантските квоти, което станало причина за покачване напрежението на Марс. В същото време на Земята конкурентите на „Субараша“ възразили срещу това на практика икономическо завладяване. Въпреки че възраженията на „Праксис“ се ограничили с легални действия срещу злополучната ООН, една от държавите на „Субараша“, Малайзия, била нападната от Сингапур, база на „Шелалко“. До април 2061 година голяма част от Южна Азия вече воювала. Повечето боеве били отдавнашни конфликти, като Камбоджа срещу Виетнам и Пакистан срещу Индия, но други били нападения срещу сателитите на „Субараша“, като Бирма и Бангладеш. Старите вражди се вплитали в новите конфликти между транснационалните компании. През юни 2061 година войната обхванала цялата Земя, а след това и Марс. До октомври вече били загинали около 60 милиона души, а други 50 милиона щели да загинат като следствие от прекъснатите или разрушени връзки или от новоразразилата се епидемия от малария, за която нямало ваксина или лекарство. Това бе напълно достатъчно за Сакс да окачестви събитията като световна война, представлявала смъртоносна синергетична комбинация от битки между транснационални компании и революции срещу режима на компаниите, вдигнати от разочаровани групи хора. Но хаотичното насилие убедило транснационалите да разрешат проблемите им (или поне да ги поставят за обсъждане). Така всички революции се провалили, особено след като армиите на Г-7 се намесили, за да спасят компаниите от разпокъсване. Всички големи военно-индустриални държави приключили от една и съща страна на барикадата. Това им помогнало да водят доста къса война в сравнение с предишните две. Къса, но ужасяваща — в нея загинали толкова хора, колкото в предишните две, взети заедно.

Военните действия на Марс били малка част от тази Трета световна война. Тук няколко от транснационалните компании потушили един пищен, но общо взето неорганизиран бунт. След края на войната Марс се озовал в здравата хватка на водещите компании с благословията на Г-7 и на някои от останалите клиенти на транснационалните компании. А Земята се изправила и, олюлявайки се, продължила напред със 100 милиона души по-малко.

Но с изключение на това, нищо друго не се променило. Нито един от земните проблеми не бил разрешен. Така че всичко можеше да

се повтори. Бе напълно възможно. Би могло да се каже, че нещата отиваха натам.

Една вечер в стаята на Сакс се появи Дезмънд. Самият Койот, прочутият „пътник без билет“ сега стоеше пред Сакс, дребен и слаб, облечен в гащеризон на строителен работник в невероятно ярки цветове — диагоналните ивици аквамарин и кралско синьо просто повеждаха окото към лимонензелените ботуши. Доста от строителните работници в Бъроуз (а тук имаше много такива) през цялото време носеха подобни ярки, изработени от гъвкава материя ботуши като някаква модна тенденция. Естествено всички ботуши бяха в крещящи цветове, но съвсем малко можеха да се мерят със зашеметяващото флуоресцентно зелено на тези на Дезмънд.

Той се ухили доволно, когато Сакс се облеци при вида им.

— Не са ли красивци, а? И доста отвличат вниманието.

Кое то важеше за целия му външен вид, понеже косата му беше яркочервена, на места с жълти кичури, а на главата си бе нахлупил зелена баретка — доста необичаен вид за Марс.

— Хайде, да слезем да пийнем по едно — предложи Дезмънд.

Той заведе Сакс в някакъв евтин бар до един от каналите. Около дългите маси се бе скупчила тълпа строители. Съдейки по изговора им, в по-голямата си част бяха австралийци.

Дезмънд взе четири чаши текила и един инхалатор с азотен оксид.

— Е, какво, ще можем ли скоро да садим агава по повърхността, а?

— Според мен може още сега.

Седнаха, бутайки се, на края на една от масите. Докато пиеха, Дезмънд му крещеше в ухото. Имаше приготвен километричен списък от неща, които Сакс да отмъкне от „Биотика“. Семена, спори, корени на някои хранителни култури, трудни за синтезиране химикали...

— Широко ми поръча да ти кажа, че наистина й трябва всичко това. На първо място семената.

— Не може ли сама да си ги отгледа? Не обичам да крада.

— Животът е опасна игра — каза Дезмънд и вдигна наздравица по случая — мощно вдъхване на азотен оксид, последвано от як гълток

текила. — Ах-х-х...

— Не е въпрос за опасността — възрази Сакс. — Просто не ми харесва да крада от хората, с които работя.

Дезмънд сви рамене и си премълча. На Сакс му хрумна, че тези скрупули може би засягат Дезмънд, който бе прекарал значителна част от ХХІ век като крадец.

— Ти няма да взимаш нещо от хората — заговори Дезмънд най-накрая. — Ще взимаш от транснационалната компания, която е собственик на „Биотика“.

— Но „Биотика“ е колективна фирма на швейцарците и на „Праксис“. А „Праксис“ не са чак толкова големи чудовища. Това е просто една хлабава егалитарна система, която всъщност много ми напомня за матриархата на Хироко.

— Да де, ако изключиш факта, че са част от една глобална система с доста малка олигархия, която управлява света. Спомни си контекста.

— О, повярвай ми, помня го — промърмори Сакс, сещайки се за безсънните си нощи. — Но все пак човек трябва да прави разлика.

— Да, да. А една от разликите е, че Хироко се нуждае от тези неща, а не може да си ги направи сама, поради необходимостта да се крие от полицията, която работи за чудесната ти компания.

Сакс примигна кисело.

— Всъщност кражбата на материали е една от малкото акции на съпротивата, които ни остават като възможности. Хироко се съгласи с Мая, че саботажите са очевидно доказателство за съществуването на подземния свят и са нещо като покана за репресии и за закриване на „полусвета“. Според нея е по-добре да изчезнем за малко и да ги накараме да си мислят, че никога не сме съществували в особено големи количества.

— Идеята не е лоша — съгласи се Сакс. — Но съм доста учуден, че правиш това, което казва Хироко.

— Много смешно! — намръщи се Дезмънд. — Както и да е, мисля, че в случая идеята е добра.

— Сериозно?

— Е, не съвсем. Но Хироко ме убеди. Може пък да е за добро. Така или иначе обаче ни трябва още много неща.

— Няма ли самата кражба да подсказе на полицията, че все още съществуваме?

— Изключено. Краде се толкова много, че не вярвам да ни забележат. А и доста хора са вътре в играта.

— Като мен, например.

— Е, да, но ти не го правиш за пари, нали?

— И въпреки това не ми се нрави.

Дезмънд се засмя, показвайки каменния си кучешки зъб. Цялата асиметричност на челюстта му и на останалата долна част на лицето му изпъкна на преден план.

— Това е „синдромът на пленниците“. Работиш с тях, опознаваш ги и започваш да изпитваш симпатии към тях. Просто си спомни какво именно правят тук. Хайде, свършвай с тоя кактус и ела да ти покажа това-онова. Неща, които никога не си виждал, въпреки че са тук, в Бъроуз.

Сакс гаврътна на един дъх текилата си, докато Дезмънд вдъхваше последните остатъци от азотния оксид. След около час ходене стигнаха до редицата Барейсови колони, където завиха надясно покрай Принсес Парк и тръгнаха по широкия полегат склон на булевард „Тот“. Щом стигнаха до Тейбъл Маунтин, завиха наляво, тръгнаха по окосената трева и стигнаха до най-западната част на купола, която се извиваше като огромна дъга около Блек Сиртис Меса.

— Виж, връщат се пак към онези душегубки, които трябва да минат за жилища на работниците — каза Дезмънд. — Ето това е жилищният стандарт на „Субараша“. Но забележи как са разположени стаите в платото. В началото, когато Блек Сиртис беше доста далеч от града, на него бе построена фабрика, която произвеждаше плутоний. Сега „Субараша“ строи работническите общежития до нея. Работата на хората е да надзирават обработката и пренасянето на отпадъците на север към Нил и, където ще бъдат използвани от някои от интегралните реактори там. Операцията по почистването обикновено е изцяло автоматизирана, но поддръжката на роботите не е лесна работа. Затова в „Субараша“ са решили, че ще им излезе по-евтино, ако използват хора за повечето дейности.

— Но радиацията...

— Да — кимна Дезмънд с хищна усмивка, — получават по 40 рентгена на година.

— Шегуваш се!

— Съвсем сериозно. Те естествено съобщават на работниците си за това, плащат им солидни заплати, а след три години им дават и бонификация, с други думи, геронтологична терапия.

— Да не би в противен случай да им я отказват?

— Скъпо е, Сакс. А и списъците са километрични. Хората виждат в това начин да посъкратят малко и чакането, и разходите.

— Но все пак... 40 рентгена! Не е сигурно, че терапията ще се справи с щетите, които може да нанесе лъчение с подобен интензитет!

— Да, известно ни е — каза намръщено Дезмънд. Нямахше нужда да се позовава на Симон. — Само дето те не го знаят.

— Но това просто е глупаво.

— Е, всъщност тукашното подразделение на „Субараши“ се управлява от грузинци, а те все още са в плен на здравата хватка на Сталиновия дух. Така че за тях е едва ли не проява на патриотизъм да управляват страната си колкото се може по-тъпо. За бизнеса им важи абсолютно същото. А пък ръководителите на „Субараши“ са японци, които вярват, че Япония е станала велика, понеже е била корава и е устояла. Те казват, че през 2061 година са спечелили това, което са загубили по време на Втората световна война. „Субараши“ е най-бруталната компания и всички останали ѝ подражават доста успешно. В този смисъл „Праксис“ се различава от другите. Трябва да запомниш това.

— А ние им се отплащаме, като крадем от тях.

— Е, ти си този, който работи за тях. Може би ще си смениш работата?

— Не.

— Мислиш ли, че ще успееш да откраднеш всички тези неща от някой от филиалите на „Субараши“?

— Не.

— Но би могъл да ги вземеш от „Биотика“.

— Може би. Охраната е доста силна.

— Но би могъл.

— Вероятно. — Сакс се замисли. — Искам нещо в замяна.

— Да?

— Ще ме откараш ли до изгорената от Солета зона? Искам да я видя.

— Естествено! И на мен ми се иска да ѝ хвърля един поглед.

Така че следващия следобед те напуснаха Бъроуз и тръгнаха с влака към Големия насип. Слязоха на гара Либия, на около 70 километра от Бъроуз, след което се плъзнаха незабелязани в едно от скритите им убежища вътре в скалата. Долу намериха скритата от Дезмънд кола и потеглиха през нощта към скривалището на червените в кратера Дю Мартерей, което се намираше до удължена и равна скала, използвана от тях за летище. Дезмънд не представи Сакс на домакините им. Отведоха ги в малък хангар, където се качиха в един от старите „Стелт“-ове на Спенсър и полетяха бавно на изток.

Известно време и двамата мълчаха.

Накрая Сакс каза:

— Срегнах се с Филис.

— А стига бе! Позна ли те?

— Не.

Дезмънд се засмя.

— Ей това си е Филис.

— Доста от старите ми колеги не ме познаха.

— Да, но Филис... Още ли е президент на „Транзишънъл Оторити“?

— Не, а и не мисли, че този пост предоставя кой знае каква власт.

Дезмънд се засмя отново.

— Глупава жена. Но ѝ признавам, че успя да спаси онази група от Кларк. Вече ги виждах как гушват босилека.

— Знаеш ли нещо повече за това?

— Да, говорил съм с двама от тях. Даже единия го хванах вчера в Бъроуз, в бар „Пинго“. Само им подметни за този случай и после няма да можеш да им затвориш устите.

— Да е станало нещо към края на полета?

— Към края? Ами да. Май някой бил умрял. Струва ми се, че когато се евакуирали от Кларк, някаква жена си била счупила ръката. И понеже Филис била най-близкото нещо до доктор, което имали, тя се грижила за нея през цялото пътуване. Жената вече почвала да се оправя, но тогава се случило нещо (тук ония двамата, дето ми

разправяха, започнаха да мънкат) и положението ѝ се влошило. Филис се молила за нея, но въпреки всичко тя умряла два дена преди да навлязат в системата на Земята.

— А... — каза Сакс. След кратко мълчание продължи: — Но Филис вече не изглежда толкова... религиозна.

Дезмънд изсумтя.

— Ако питаш мен, тя никога не е била такава. Бизнесът — това е нейната религия. Отидеш ли при истинските християни в Кристианополис или в Бинген, ще видиш как на закуска обсъждат делата на пророците и важничат наоколо с онази ужасна мазна праведност. Праведност, Боже мили! Това е едно от най-неприятните човешки качества. Нереални работи, нали? Но християните от „полусвета“ не са като тях. Те са гностици, квакери, баптисти, бахаи и така нататък. Според мен са едни от най-любезните хора на подземния свят. Търгувал съм с всички. Толкова са услужливи. Много са близки с Хироко. Между тях съществува някаква мистериозна мрежа. — Той се захла. — Но Филис и останалите бизнесфундаменталисти... Те използват религията, за да прикрият кождерството си. Мразя това! Всъщност след като се приземиха, никога не съм чувал Филис да говори на религиозни теми.

— А имал ли си възможност да я чуеш да говори изобщо?

Широка усмивка.

— Повече, отколкото си мислиш! Видял съм много повече неща през онези години от теб, мистър Лаборатория! Моите скривалища са навсякъде!

Сакс изхъмка скептично. Дезмънд изрева от удоволствие и го тупна по рамото.

— Че как иначе бих могъл да ти кажа, че по времето, когато бяхме в Андърхил, бяхте любовници с Хироко?

— Хм.

— Да, да, доста работи съм видял. А пък и ти би могъл да кажеш същото за всеки един мъж в Андърхил и да си прав. Тази лисица държеше всички ни като в харем.

— Полиандрия^[4]?

— Двойно, дяволите да я вземат! Или двайсеторно!

— Хм.

Дезмънд се захла насреща му.

Веднага след зазоряване забелязаха огромен бял стълб пушек, който замъгляваше звездите по цялото небе над главите им. За известно време този плътен облак бе единствената аномалия в пейзажа. Но после, след като прелетяха над терминатора^[5], на източния хоризонт изплува огромна ярка ивица земя — оранжева лента или бразда, проснала се от североизток към югозапад през цялата повърхност, замъглена от пушека, който бълваше от една нейна част. Браздата под дима изглеждаше бяла и завихрена, сякаш някакво малко вулканично изригване бе ограничено в една точка. Над нея се извисяваше стълб от светлина, по-точно, стълб от осветен пушек, толкова плътен и стегнат, че приличаше на колона, която се проточваше право нагоре и изчезваше, щом димът достигнеше максималната си възможна височина от порядъка на 10 хиляди метра.

В началото не се виждаше какъв точно е източникът на тази светлина, понеже въздушната леща бе на около 400 километра височина. След това Сакс като че ли видя нещо подобно на призрачен облак, който се рееше високо в небето. Може би това беше лещата. А може и да не беше. Дезмънд не бе сигурен.

В основата на колоната от светлина нямаше проблеми с видимостта — в лъча имаше нещо библейско, а топящата се скала под него бе нажежена до брилянтново бяло. Изглеждаше като поне 5000°K.

— Трябва да внимаваме — каза Дезмънд. — Ако попаднем в този лъч, ще изгорим като пеперуда в пламъка на свещ.

— Пушекът има доста голяма турбулентност, сигурен съм, в това.

— И аз. Мисля да се държа от наветрената страна.

Долу, където стълбът осветен дим срещаше оранжевия канал, изригваше нов пушек на зловещо осветени отвътре бурни вълни. На север от бялата точка, където скалата бе успяла да се охлади, прогореният канал напомняше на Сакс един гледан от него филм за изригванията на Хавайските вулкани. Между бреговете от течна скала бушуваха ярки жълтооранжеви вълни, като понякога срещаха съпротива и се разбиваха в стените на разтопеното корито. Каналът бе широк около два километра и изчезваше зад хоризонта както пред, така и зад тях. Можеха да видят около двеста километра от него. Южно от

стълба светлина коритото бе покрито с охлаждаща се черна скала, осеяна с паяжина от тъмнооранжеви пукнатини. Единствено правилните очертания на канала и колоната от светлина подсказваха, че това не е обикновено природно образувание, дело на лавата. Пък и вече от хиляди години на марсианската повърхност нямаше вулканична активност.

— Колко е дълго това чудо? — попита Сакс.

— От Серберъс към Хелас, западно от вулканите Тирена и Адриака.

Ученият подсвирна.

— Казаха, че ще бъде само канал между морето Хелас и Северния океан!

— Да де. Но гледат да изпарят съдържащите въглерод съединения колкото се може по-бързо.

— Сгъстяват атмосферата, нали?

— Да, ама с въглероден диоксид! Направо разбиват плана! Тази атмосфера ще е негодна за дишане хиляди години! Ще бъдем като вързани в градовете!

— Може би си мислят, че когато всичко се затопли достатъчно, ще могат да отстранят излишъка от въглероден диоксид на момента.

Дезмънд му хвърли кратък поглед.

— Видя ли достатъчно?

— Повече от достатъчно.

Дезмънд се ухили със странната си усмивка и рязко изви самолета. Полетяха на запад по терминатора над удължаващите се сенки на утринния пейзаж.

— Само си помисли, Сакс. Хората са принудени да останат за известно време в градовете, а това е доста удобно, ако искаш да държиш нещата под контрол. Прогаряш си каналчета с тази летяща лупа тук и там и не след дълго имаш желаната от теб атмосфера с налягане от един бар и една топла и влажна планета. След това измисляш нещо за отстраняване на излишния въглероден диоксид — а те не може да нямат нищо предвид, индустриално, биологично или и двете. Нещо, което ще могат да продадат, няма съмнение. И изведнъж — хоп! — имаш си втора Земя в невероятно кратки срокове. Е, може да ти излезе скъпичко...

— Определено е скъпичко! Всички тези огромни проекти сигурно излизат на компаниите маса пари. А те продължават да действат, въпреки че доста сме напреднали с достигането на 273°К. Нищо не разбирам...

— Може би си мислят, че 273°К е прекалено скромно постижение. В края на краищата средната точка на замръзване не е кой знае колко приятна. Доста студеничко за хората. Може да се каже, че това е виждането на Сакс Ръсел за тераформирането. Практично, обаче... — Той се закиска. — А нищо чудно и нарочно да бързат, понеже чувстват, че може и да не им стигне времето. На Земята е голяма каша, Сакс.

— Знам — каза Сакс рязко, — изучавах я.

— А това говори добре за теб. Не, сериозно. Значи знаеш, че хората, които не са били подложени на терапията, стават отчаяни, понеже остаряват, а с всяка изминала година шансовете им да си я получат стават все по-малко и по-малко. А онези, които са били подложени на терапия, особено по върховете, се оглеждат и се чудят какво да правят. 2061 година ги научи какво може да се случи, когато нещата излязат от контрол. Затова те изкупуват държавите като скапани банани в края на пазарния ден. Но това май че не помага. И изведнъж виждат до тях чисто новичка планета, празна и готова за заселване — е, не съвсем, но почти. Пълна с възможности. И най-важното — извън досега на милиардите неподложени на терапия.

Сакс обмисли това.

— Искаш да кажеш — нещо като скривалище? Където да се скрият, ако настъпят кофти времена?

— Точно така. Мисля си, че в тези транснационални компании има хора, които копнеят да видят Марс тераформиран колкото се може по-скоро, и то по необходимост.

— Хм... — каза Сакс и мълча по целия път обратно.

Дезмънд замина на юг, след като изкопчи от Сакс обещание, че ще пооткрадне това-онова от „Биотика“ за Хироко.

— Заминавам да посрещна Ниргал — каза той, прегърна го и изчезна.

През следващия месец и нещо Сакс постоянно мислеше за това, което бе научил от Дезмънд и от видеопрограмите, пресявайки всичко през паметта си, като се тревожеше все повече и повече. Все още спеше спокойно и всяка нощ прекарваше в бдение дълги часове.

След една подобна безсънна нощ рано сутринта гривната на Сакс иззвъня. Обаждаше му се Филис. Била в града за бизнес-срещи и не би имала нищо против да вечерят някъде заедно.

Сакс се съгласи — със своето учудване и с ентузиазма на Стивън. Срещнаха се още същата вечер в „Антонио“. Целунаха се по европейски и седнаха на една от ъгловите маси, откъдето се откриваше великолепен изглед към града. Вечеряха нещо, което Сакс дори не погледна какво е, и си поговориха за последните събития в Шефилд и „Биотика“.

След десерта си поръчаха по едно бренди и започнаха да отпиват глътка по глътка с наслаждение. Сакс изобщо не бързаше, понеже не знаеше какви са планове на Филис. А изглежда и тя не бързаше за никъде. Облегна се назад в стола и го погледна весело.

— Май че все пак наистина си ти.

Сакс поклати глава в знак, че не разбира.

Филис се засмя.

— Толкова ми е трудно да повярвам. Никога не съм предполагала, че и на сто години си такъв любовник, Сакс Ръсел. Доста си се променил в сравнение със старите години.

Сакс се разсмя неловко и се огледа наоколо.

— Надявам се, че всичко това има повече смисъл за теб, отколкото за мен — каза той с незаинтересования тон на Стивън. Масите около тях бяха почти празни, а сервитьорите ги бяха оставили насаме. Ресторантът щеше да затвори след около час.

Филис отново се засмя, но по суровия ѝ поглед Сакс внезапно разбра, че е бясна.

— Трябва да съм била сляпа — проговори тя най-накрая. — Предполагам, че просто са ти променили носа и брадичката. Сега се вижда ясно. Но очите и формата на главата са същите. Не е ли забавно колко много неща си спомня и колко забравя човек?

— Така е...

— Наистина не мога да си спомня как изглеждаше преди — продължи Филис. — Единственият образ, който изниква, е как си

заврял нос в екрана на компютъра. А сигурно си носил и бяла престилка. Ето така си те спомням — като гигантски лабораторен плъх. — Сега очите ѝ блестяха. — Но някъде в промеждутъците между опитите си се научил доста добре да подражаваш на човешкото поведение, нали? Достатъчно добре, за да заблудиш един стар приятел, който те харесваше такъв, какъвто беше.

— Ние не сме „стари приятели“.

— Не, разбира се — отсече тя. — Предполагам, че не сме били. Ти и твоите „стари приятели“ се опитахте да ме убиете. А между другото убихте хиляди други хора и разрушихте по-голямата част от планетата. Явно приятелчетата ти все още се крият някъде, защото в противен случай ти нямаше да си тук, нали? Всъщност сигурно са навсякъде, защото когато направих ДНК-тест на спермата ти, според официалните архиви на „Транзишънъл Оторити“ ти наистина бе Стивън Линдхолм. Това за малко ме обърка. Но нещо в теб ме караше да се чудя. И когато паднахме в онази пукнатина, нещо сякаш ми проблясна. Сетих се какво се бе случило един път, докато бяхме в Антарктика. Ти, аз и Татяна Дурова бяхме на Нусбаум Ригел. Татяна си навехна глезена и понеже стана късно и вятърът се усили, трябваше да ни закарат с хеликоптер до базата. И докато чакахме, ти намери някакъв скален лишей...

Сакс поклати глава. Наистина бе изненадан.

— Изобщо не си спомням такова нещо.

Той потъна в мисли и затова пропусна част от онова, което Филис казваше в момента, но след това хвана края на изречението:

— ... проверихме отново в едно от по-старите копия, които открих в паметта на моя лектерн, и тогава всичко си дойде по местата. А хора, способни да фалшифицират архивите на „Транзишънъл Оторити“, си струва да бъдат наблюдавани. Страхувам се, че не мога да подмина това толкова лесно. Дори и да исках.

— Заплашваш ли ме?

— И аз не знам. Зависи от това, какво ще направиш ти. Можеш просто да ми кажеш къде се криете, колко сте и какво правите там. В края на краищата ти се появи в „Биотика“ само преди една година. Къде беше преди това?

— На Земята.

Усмивката ѝ бе доста страшничка.

— Ако възнамеряваш да се държиш по този начин, ще бъда принудена да поискам помощ от колегите си. Има хора от охраната на Касей Валис, които ще ти помогнат да си възвърнеш паметта.

— Охо!

— Не се изразих метафорично! Не си мисли, че ще ти изтръгват спомените с бой или нещо такова. Повече прилича на извличане. Просто те слагат под една машинка, стимулират хипокампуса ти и ти задават въпроси. А ти отговаряш.

Сакс обмисли казаното от нея. Имаше още много неясни неща около паметта, но несъмнено към онези области на мозъка, за които се знаеше, че играят някаква роля, можеха да бъдат приложени някои доста груби неща — фокусиран ултразвук и още Бог знае какви чудеса. Следователно със сигурност можеше да стане опасно...

— Е? — попита Филис.

Той погледна триумфалната ѝ хищна усмивка. Чиста проба подигравка. Изведнъж го заля толкова огромна ненавист към Филис, че му струваше доста усилия да запази лицето си безизразно. След малко се прокашля и каза:

— Май ще е по-добре да ти разкажа всичко.

Тя кимна строго, сякаш бе очаквала именно такова решение, и се огледа наоколо. Вече целият ресторант беше празен. Сервитьорите седяха на една от масите и се лигавеха над няколко чашки ракия.

— Хайде — каза Филис, — да отидем в офиса.

Сакс кимна и се изправи сковано. Десният му крак бе изтръпнал. Той закуцука след нея. Казаха „лека нощ“ на сервитьорите и излязоха.

Качиха се в асансьора. Филис натисна бутона за етаж на метрото. Пак в асансьор, по дяволите... Сакс си пое рязко дъх и извъртя глава към таблото, сякаш за да види нещо странно върху него. Филис проследи погледа му. С отсечено движение той я удари с юмрук в челюстта. Тя се блъсна във вратата на асансьора и се свлече на пода, замаяна и дишаща на пресекулки. Двете най-изпъкнали кокалчета на дясната му ръка го боляха ужасно. Той натисна бутона два етажа над метрото, където имаше дълга галерия през Хънт Меса, с разположени от двете страни магазини, които по това време сигурно щяха да са затворени. След това сграбчи Филис под мишниците и рязко я вдигна. Тя бе по-висока от него, отпусната и тежка. Когато вратата на асансьора се отвори, той се приготви да вика за помощ. Но отвън

нямаше никой. Сакс праметна ръката на Филис през рамото си и я замъкна до един от малките картове, които стояха до асансьора за по-удобно, ако на някого му се приискаше да прекоси платото по-бързо или пък носеше нещо тежко. Хвърли тялото на задната седалка. Филис изстена, сякаш вече идваше в съзнание. Сакс седна на шофьорското място и натисна педала на газта докрай. Малката количка се понесе напред. Той откри, че диша тежко и е мокър от пот.

Спря карта до тоалетните. Филис безпомощно се изгърколи на пода, стенойки по-силно от всякога. Скоро щеше да се съвземе, ако вече не беше. Сакс слезе от колата и изтича да провери дали в мъжката тоалетна има някой. Оказа се, че е празна, затова той се върна, нарами Филис на гръб, замъкна я пред вратата на тоалетната и я стовари на земята. Главата ѝ се удари глухо в бетонния под и стоновете замряха. Сакс отвори вратата и издърпа тялото навътре, след което затвори и заключи.

Седна на пода, задъхан. Филис все още дишаше, а пулсът ѝ бе бавен, но равен. Изглеждаше наред, но падането я бе извадило за известно време извън строя дори още по-ефикасно от неговия удар. Кожата ѝ беше бледа и влажна, а устата ѝ бе леко отворена. За момент му дожеля за нея, но след това си спомни как го бе заплашила, че ще го предаде на охраната и съчувствието му в миг се изпари. Въпреки че методите им бяха съвременни, това си беше чиста проба мъчение. Ако бяха успели да изтръгнат тайните му, сега щяха да знаят за южните убежища и за всичко останало. Щом веднъж придобиеха обща представа какво знаеше, щяха да се сдобият и с подробностите. Едва ли щеше да устои на комбинацията от наркотици и средства за потискане на волята.

Дори и сега Филис знаеше прекалено много. Фактът, че разполагаше с безупречна фалшива самоличност, предполагаше наличието на цяла инфраструктура, която е съществувала подмолно... досега. Щом вече знаеха за нея, вероятно можеха да я издирят. Хироко, Дезмънд, Спенсър, който бе доста вътрешен в системата на Касей Валис, „откритите“... Ниргал, Джаки, Питър, Ан... всички. И то само, защото той не бе достатъчно умен, за да не се забърква с една тъпа и досадна жена като Филис.

Огледа се наоколо. Тоалетната се състоеше от две клетки — едната с тоалетна чиния, а другата с мивка, огледало и обичайната

аптечка: контрацептивни хапчета, ободряващи газове... Сакс впи поглед в тях, задържа дъха си и започна да обмисля нещата. Докато плановете се подреждаха в съзнанието му, той шепнеше инструкции в компютъризираната си гривна. Дезмънд му бе дал няколко доста могъщи компютърни вируса, които Сакс сега прехвърли в гривната на Филис. С малко късмет можеше да разруши цялата ѝ система. Предпазните програми не струваха и пет пари пред мощните, създадени на основата на военна технология вируси на Дезмънд. Поне така твърдеше той.

Но оставаше въпросът какво да прави с Филис. Освежителните газове в аптечната представляваха индивидуални инхалатори, най-вече с азотен оксид, които съдържаха два или три кубически метра газ. Вентилационната решетка бе близо до тавана и можеше да бъде запушена с тоалетна хартия.

Сакс използва кредитната си карта и изкупи всички инхалатори от аптечката — двадесет флакончета джобен формат с маски, покриващи носа и устата. Азотният оксид трябваше да е малко по-тежък от въздуха в Бъроуз. После откъсна едно парче от безкрайното руло тоалетна хартия, качи се върху чинията и напъха хартията в процепите на вентилационната решетка. Останаха няколко съвсем малки пролуки. Той слезе и огледа вратата. Между нея и пода имаше пролука, широка около един сантиметър, затова откъсна още няколко парчета тоалетна хартия. Филис продължаваше да издава неопределени хъркащи звуци. Сакс отвори вратата, изрита флаконите навън, хвърли прощален поглед върху легналата по очи Филис, излезе и затвори вратата. След това натъпка тоалетната хартия в пролуката, като остави малка дупка в единия ъгъл. Той хвърли бегъл поглед към коридора, клекна и нагласи гъвкавата маска на един от флаконите към дупката, която бе оставил, и изпразни съдържанието на бутилката в тоалетната. Повтори тази операция двадесет пъти, като пъхаше празните флакони по джобовете си, докато не се напълниха, а останалите натовари в една импровизирана раница, която измайстори от последното парче тоалетна хартия. След това стана и, дрънчейки, отиде до карта. Щом се качи и натисна газта, колата потегли рязко напред с движение, обратно на онова, изхвърлило Филис от задната седалка при внезапното спиране на колата преди малко. Това сигурно болеше.

Сакс спря карта, излезе и се затича обратно към тоалетната. Отвори вратата с ритник, влезе вътре, без да си поема въздух, сграбчи Филис за глезените и я издърпа навън на въздух. Тя все още дишаше. На устните ѝ играеше лека усмивка. Сакс с мъка потисна изкушението да я срита и хукна обратно към карта.

Подкара колата с пълна скорост към другата страна на платото, оттам слезе с асансьора до етаж на метрото и се качи на следващия влак за гара Юг. Забеляза, че ръцете му треперят, а кокалчетата на дясната му ръка се бяха подули и посиняваха. Доста здраво я беше ударил.

Щом стигна до гарата, си купи билет в южна посока, но когато подаде билета и личната си карта на контрольора, очите на мъжа се разшириха, а колегите му светкавично извадиха пистолетите си, като нервно викаха подкрепления по радиостанцията от съседната стая. Очевидно Филис се бе съвзела по-бързо, отколкото бе предполагал.

[1] Перихелий — точка от орбитата на даден небесен обект, в която той е най-близо до Слънцето; афелий — точката, в която е най-отдалечен от Слънцето. — Б.пр. ↑

[2] United Nations Transitional Authority — името може да се преведе като „временни власти на ООН“. — Б.пр. ↑

[3] Диазотният оксид, известен под названието „райски газ“, често се използва като наркотично, обезболяващо и приспивателно средство. Освен това се използва и като опиат. — Б.пр. ↑

[4] Полиандрия — многомъжие. — Б.пр. ↑

[5] Терминатор — линията, която разделя осветената и неосветената от Слънцето страни на планетата. — Б.пр. ↑

ЧАСТ ПЕТА БЕЗДОМЕН

Биогенезата е на първо място психогенеза. Тази истина важи най-вече на Марс, където ноосферата се бе появила преди биосферата. Отначало слой мисъл обгръщаше планетата отдалеч, изпълвайки я с истории, планове и мечти до момента, в който Джон стъпи на повърхността и каза: „Ето ни и нас!“ Това бе мигът, в който пламна искрата. Оттогава насам зеленината започна да се разпространява из цялата планета като горски пожар, докато в края на краищата Марс не запулсира в ритъма на свещената зелена сила *viriditas*. Сякаш самата планета бе почувствала, че нещо ѝ липсва. Разумът докосна скалата, ноосферата проникна в литосферата и липсващата биосфера изведнъж изскочи на празното място с изумителна неочакваност — така, както хартиеното цвете внезапно изскача от ръкава на фокусника.

Или поне така се струваше на Мишел Дювал, който страстно бе обрекъл живота си на търсене следи от живот сред ръждивокафявата пустош. Той бе презърнал ареофанията на Хироко с плама на удавник, залавящ се за сламка. Тя го караше да вижда нещата по изцяло нов начин.

Работата на Мишел бе да сплита търпеливо зеления дух и ръждивата материя. Да открие марсиански Прованс. Един вид лишей например, караше покритите с него червени полета да изглеждат като облицовани с нефрит с ябълков цвят. Освен това сега, под бистрата светлина на индиговосините вечери (при старите розови нюанси на небето тревата изглеждаше кафява) всяко отделно късче трева излъчваше толкова чисто зелено, че малките ливади сякаш вибрираха. Налягането на този наситен цвят върху ретината бе... направо наслада.

Освен това бе величествено да наблюдаваш как тази примитивна биосфера пуска корени, цъфти, разпростира се навсякъде... Съществуваше вроден устрем към живот, зелена

електрическа искра, прескачаща между полюсите на скалите и съзнанието. Неописуема мощ, която тук леко бе променила генетичните вериги, бе прибавила някой-друг цикъл, бе създавала нови хибриди, бе им помогнала в разпространението по планетата и бе изменила околната среда, за да улесни растежа им. Природният ентузиазъм на живота за живот бе вроден за всички създания. Те се бореха за право да съществуват и нерядко успяваха. Но тук, на Марс, беше по-различно, защото имаше ръце, които да ги направляват и закрилят. Ноосферата се грижеше за тях от самото начало. Навсякъде, където се бяха допрели пръстите ѝ, избликваше нова *viriditas*.

Така че хората наистина притежаваха свръхестествени способности. Те се разхождаха из този новороден свят като млади богове, владеещи невероятна алхимическа мощ. Затова Мишел се взираше любопитно във всеки човек, който срещаше на Марс. И докато гледаше на пръв поглед безобидните лица, той често се чудеше дали зад тях не стои нов Парацелс или Исак Холандски, които да могат да превърнат оловото в злато... или камъните в цветя.

Американецът, спасен от Мая и Койота, на пръв поглед с нищо не се отличаваше от останалите, с които Мишел се бе срещал на Марс. Навярно само малко по-досаден, по-любопитен, по-наивен, по-естествен... Огромен и тромав човек с мургаво лице и лукав поглед. Само че Мишел беше свикнал да гледа през, така да се каже, повърхността и да прониква в постоянно променящия се дух. Скоро той стигна до заключението, че са попаднали на доста загадъчен човек.

Името му беше Арт Рандълф, поне според него, и се занимаваше със събиране на полезни материали от падналия елеватор. „А, въглерод ли?“ — попита саркастично Мая, но Арт се направи, че не е забелязал насмешката и отговори: „Да, но освен това и...“ И последва цял огромен списък минерали. Мая го изгледа кръвнишки, но той с нищо не показва, че е усетил погледа ѝ. Беше пълен с въпроси. Кой са те? Какво търсят на повърхността? Къде го водят? Какъв вид са тези коли? Наистина ли е невъзможно да бъдат открити от космоса? Как успяват да се отърват от излишната топлина? Защо им трябва да бъдат невидими от космоса? Дали съвсем случайно не са част от

легендарните изгубени колонии? От подземния свят ли са? И в края на краищата, кои все пак са те?

Никой не бързаше да му отговаря. Най-накрая Мишел отвърна:

— Ние сме марсианци и живеем тук сами.

— Подземният свят. Невероятно. Да ви кажа правата, неведнъж съм заявявал, че вие, момчета, сте просто един мит. Това е направо велико!

Мая извъртя очи. Когато гостът им помоли да го оставят в Наблюдателницата, тя се усмихна зловещо и отсече:

— Я се дръж сериозно.

— Какво имате предвид?

Мишел му обясни, че понеже няма как да го пуснат, без това да издаде присъствието им, може и въобще да не го пуснат.

— О, не се безпокойте. Няма да кажа на никого.

Мая се засмя отново.

— Въпросът е там — обясни му Мишел, — че това е прекалено важно за нас, за да можем да се доверяваме на непознат. Пък и за теб може да се окаже невъзможно да пазиш тайна. Например, трудничко ще ти бъде да обясниш как си се озовал толкова далече от превозното си средство.

— Бихте могли да ме върнете при него.

— Не ни харесва мисълта да си губим времето с подобни глупости. Изобщо нямаше да се приближим, ако не бяхме видели, че си загазил.

— Е, оценявам жеста, но съм длъжен да кажа, че това не ми прилича много на спасяване.

— Поне е по-добре от другата алтернатива — подхвърли остро Мая.

— Съвсем правилно. Оценявам и това. Но ви обещавам, че няма да кажа на никого. А и вие трябва да знаете, че хората са наясно с факта, че сте тук. Земните телевизии непрестанно излъчват програми за вас.

Дори и Мая при тези думи си замълча. След като потеглиха, тя размени няколко кратки, подобни на излайвания реплики на руски с Койота, който пътуваше заедно с Касей и Ниргал в ровъра пред тях. Койота бе непреклонен — щом бяха спасили живота на човека, имаха и правото да го попроменят малко за известно време, докато не се

окажат извън опасност. Мишел преразказа с една-две думи разговора на техния пленник.

Рандълф се намръщи, после сви рамене. Мишел никога не бе виждал по-бързо свикване с промяната на нечий живот. Явно този човек притежаваше завидно хладнокръвие. Мишел го наблюдаваше внимателно и същевременно поглеждаше на главния екран. А Рандълф вече бе започнал наново с въпросите си, които този път касаеха управлението на ровъра. Той спомена само още един път за положението си, след като хвърли кратък поглед върху радиото и интеркома:

— Надявам се, че ще ми разрешите да изпратя някакво съобщение до моята компания, за да знаят, че съм в безопасност. Работех за „Дъмпмайнс“, филиал на „Праксис“. Вие имате доста общи неща с „Праксис“, без майтап. И те много държат на секретността. Би трябвало да се свържете с тях. Това ще ви е от полза, кълна се! Сигурно имате някакви кодирани сигнали за връзка, нали?

Мая и Мишел запазиха мълчание. По-късно, когато Рандълф влезе в малката тоалетна на ровъра, Мая изсъска:

— Тоя очевидно е шпионин. Подхвърлили са ни го там нарочно, за да можем да го приберем.

Мая, какво да я правиш... Мишел дори не се опита да спори, само сви рамене:

— Е, поне се отнасяме с него като с такъв.

След това американецът се върна, въоръжен с нови и нови въпроси. Къде живеееха? Къде се бяха крили толкова време? На Мишел дори започваше да му става забавно. Цялата история все повече заприличваше на театрално представление, а защо не и на тест. Рандълф бе напълно прям, открит и добродушен. Мургавото му лице имаше почти малоумно изражение... но въпреки това очите му ги наблюдаваха внимателно и след поредния останал без отговор въпрос той ставаше само по-любопитен и по-доволен, сякаш получаваше отговорите по телепатия. Всеки човек притежаваше огромна сила, всеки човек на Марс беше алхимик. И въпреки че Мишел от доста време не се бе занимавал с психиатрия, все още можеше да разпознае майсторския почерк. Той почти се засмя на нарастващата нужда, която чувстваше в себе си, да признае всичко на този тромав човек, още несвикнал с марсианската гравитация.

Радиото им изпищя. През говорителите им избръмча компресирано послание, което продължи не повече от две секунди.

— Ето, виждате ли — подхвърли услужливо Рандълф, — може да изпратите съобщение до „Праксис“ от този род.

Но когато компютърът дешифрира посланието, вече не им беше до шеги. Бяха арестували Сакс в Бъроуз.

Призори всички се събраха в колата на Койота и цял ден спориха какво да правят. Бяха насядали в кръг в жилищния отсек. Лицата им бяха набръчкани и белязани с тревога, с изключение на това на пленника им, който седна между Ниргал и Мая. Бяха си стиснали ръцете с Ниргал, който бе кимнал, сякаш бяха стари познати, въпреки че никой не бе проронил и дума. Само че езикът на приятелството не се състои от думи.

Новините за Сакс бяха дошли от Спенсър през Надя. Спенсър работеше в Касей Валис, който в същността си беше нещо като нов Корольов — охранителен град, усъвършенстван до крайност и в същото време скромен и непривличащ вниманието. Сакс бе отведен в един от кварталите там. Спенсър бе научил това и веднага се бе обадил на Надя.

— Трябва да го измъкнем — заяви Мая. — И то бързо. Държат го само от няколко дена.

— Сакс Ръсел?! — казваше в същото време Рандълф. — Не е за вярване. Кои сте все пак? Хей, вие да не би да сте Мая Тойтовна?

Мая, побесняла, му тегли една звучна руска псувня. Койота сякаш не забелязваше никого. Той не бе проронил и дума, откакто съобщението бе пристигнало. В момента гледаше замислено екрана на лектерна си, по който вървеше нещо подобно на метеорологични сателитни снимки.

Северният и западният склонове на Тарсис бяха ненаселени, както и източният, който се спускаше към Ноктис Лабиринтус. На него бяха разположени няколко ареотермални станции, но по-голямата част от региона през цялата година бе покрита със сняг, лед и млади глетчери. Южните ветрове се сблъскваха със северните, идващи

покрай Олимпус Монс, и виелиците в резултат на това бяха невероятно свирепи. Протоледниковата зона се простираше на около шест-седем километра почти до основите на огромните вулкани. Мястото не бе удобно нито за строителство, нито за криене на ровъри. Те потеглиха на север по пътеките от лава, които служеха вместо пътища, покрай огромната грамада на Тарсис Толус — вулкан с размерите почти на Мауна Лоа, въпреки че в сравнение с Аскреъс изглеждаше като хълм от шлака. На следващата нощ се измъкнаха от снега и поеха на североизток покрай Екус Касма, където се подслониха под изумителната му източна стена. Само няколко километра по на юг беше новото жилище на Сакс — на върха на скалата. Койота започна да изучава прогнозите за времето. Мая нещо мърмореше за закъснението, но той само сви рамене.

— Не си мисли, че ще бъде много просто — сръза я неумолимо. — А ако не настъпят някои определени обстоятелства, дори ще е невъзможно. Ще се наложи да изчакаме малко подкрепления от страна на времето. Има едно нещо, което сме го измислили заедно със Сакс и Спенсър. Доста е хитро, но са необходими конкретни определени начални условия.

Преобладаващите ветрове в района обикновено бяха западни и когато се сблъскаха с Екус, възникваха насочени нагоре въздушни течения, които живеещите в Наблюдателницата Екус използваша за летене с глайдери и делтапланири. Но понякога от изток идваха циклони. Студеният въздух обираше снега от върховете и тогава ветровете заприличваха на лавини.

Койота известно време бе изучавал тези ветрове. Според изчисленията му, когато настъпеха определени първоначални условия — рязък температурен контраст и буреносно течение, което да премине през платото от изток на запад — някои леки намеси тук-там щяха да превърнат насочените надолу въздушни течения в мощни вертикални тайфуни с невероятна сила, помитащи всичко на север и на юг. Когато Спенсър им бе предал характеристиките на новото строителство в Касей Валис, Койота веднага беше решил да се опита да създаде средства за постигане на подобни интервенции.

— Тези идиоти са построили затвора си в нещо подобно на аеродинамична тръба — промърмори той след малко в отговор на постоянните въпроси на Мая. — Именно затова ние пък построихме

вентилатор. По-скоро бутон, който да включва този вентилатор. Заровихме на върха на скалата няколко огромни чудовищни маркуча, които да разпръскват във въздуха сребърен нитрат, както и няколко лазера, които да нагриват въздуха точно над зоната на въздушните течения. По този начин възниква насрещно налягане, което препречва пътя на обичайното течение навън, така че когато то най-накрая си пробие път, става доста по-силно. Инсталирали сме и експлозивни в долната част на скалата, за да примесят въздуха с прах и да го направят по-тежък. Защото, виждаш ли, ако въздухът не е пълен с прах или сняг, той обикновено се нагрива, докато пада надолу. Изкачвал съм тази скала пет пъти, докато наглася всичко това, може би си виждала. Естествено, мощността на всичките тези неща е нищожна, сравнена с общата сила на вятъра, но от съществено значение са и метеорологичните условия. Нашите компютърни тестове са определили точно в кой момент да се задвижи всичко, за да можем да очакваме желанието от нас резултат. Или поне така се надяваме.

— Не сте ли го изпробвали? — поинтересува се Мая.

Койота я изгледа с немигащ поглед.

— Изпробвали сме го на компютъра и работи отлично. Ако циклонните ветрове над платото достигнат скорост от 150 км/ч, ще се убедиш и сама.

— В Касей със сигурност знаят за тези ветрове — отбеляза Рандълф.

— Знаят. Но това, което те приемат за много нищожна вероятност, ние можем да създадем... при определени обстоятелства.

— Партизанска климатология — каза Рандълф с очи, блеснали от задоволство. — Как му викаете на това? Климатичен саботаж? Атакуваща метеорология?

Койота се престори, че не чува, но Мишел забеляза доволна усмивка сред космалаците на лицето му.

За огромната сила на вятъра, който беснееше в мрака, можеше да се съди по шума и неравномерното треперене на ровъра върху стегнатите амортизатори. Поривите на урагана шибяха колата с такава злоба, че понякога я натискаха надолу, докато не започнеше да им се струва, че ще се разпадне.

Камерите не показваха нищо, освен сляпата черна бъркотия, царяща отвън. Компютърът на ровъра ги водеше въз основа единствено на изчисления. Най-после стигнаха, оставиха колата и с помощта на Спенсър влязоха в марсианския град-затвор.

Под купола цареше хаос. Прахът превръщаше въздуха в черен гел, който се лееше по улиците като високопланински поток и ревеше толкова оглушително, че Мишел и Мая едва-едва успяваха да надвигат шума, дори и след като се свързаха с телефонен кабел. Двамата вървяха един до друг и внимателно опипваха с крак повърхността, преди да направят дори една крачка. Понякога, за да разберат къде са, се налагаше да шарят слепешката с ръце.

— Включи инфрачервения си визьор — предложи Мая.

Мишел опита. Гледката беше кошмарна. Разрушените сгради пламтяха като огромни зелени огньовете.

Стигнаха до голямото здание в центъра на града, в което според Спенсър щеше да се намира Сакс, и видяха, че една от стените му е изцяло яркозелена. Дано около подземната клиника, където вероятно държаша Сакс, да имаше херметични прегради. Ако нямаше, то беше доста вероятно с опита си за спасение да са убили приятеля си.

Изведнъж една от вратите пред тях се отвори с трясък и оттам изскочиха няколко облечени със скафандри мъже, които хукнаха надолу по улицата и изчезнаха от очите им. Мишел и Мая се приближиха до вратата и влязоха, като откачиха кабела между тях и извадиха от джобовете си парализиращите пистолети, които Койота им бе дал. Мишел удари с юмрук таблото, което отваряше вътрешната врата. Тя се приплъзна със съскане настрани. Вътре ги посрещнаха трима очевидно уплашени мъже. Бяха облечени в скафандри, но без шлемове. Мишел и Мая стреляха по тях. Те се свлякоха на земята, потръпвайки. Двамата ги замъкнаха в съседната стая и се постараха да ги оставят извън строя за по-продължително време. Мишел се зачуди дали не са ги простреляли прекалено много пъти. Понякога такива случаи водеха до сърдечни аритмии. Тялото му сякаш се бе разширило и скафандърът му изглеждаше тесен. Чувстваше се разгорещен, дишаше тежко и бе ужасно неспокоен. Мая очевидно изпитваше същото. Тя тръгна надолу, като почти тичаше. Стигнаха до третата врата вдясно. Там, според Спенсър, трябваше да се намира Сакс. Заключение. Мая извади от джоба си малък експлозив и го прикрепил

към дръжката на вратата, след което и двамата се отдалечиха на няколко метра. Когато тя възпламени експлозива, вратата се отвори навън, издухана от излизащия отвътре въздух. Те влязоха тичешком и видяха вътре двама мъже, които се опитваха да херметизират шлемовете към скафандрите си. Щом ги забелязаха, единият посегна към кобура си, а другият се хвърли към пулта на бюрото си. Но тъй като и двамата бяха прекалено заети с шлемовете си, нито един от тях не успя да свърши това, което възнамеряваше.

Мая се върна, за да затвори вратата, през която току-що бяха дошли, и след това двамата нахлуха в последната зала. Някаква фигура със скафандър и шлем стоеше до една носилка и бърникаше нещо из главата на простряното върху нея тяло. Мая изстреля няколко заряда в изправената фигура. Тя се строполи на земята като ударена с юмрук и се загърчи в мускулни спазми.

Двамата се спуснаха към тялото в носилката. Беше Сакс, въпреки че Мишел го позна по фигурата, а не по лицето, което представляваше страховита маска на привидение или на мъртвец — две очи с тъмни кръгове около тях и стърчащ помежду им нос. В най-добрия случай беше в безсъзнание. Започнаха да го развързват. Върху избръснатата му глава бяха прикрепени електроди. Мишел потръпна, когато Мая просто ги изтръгна със замах. Той извади от джоба си тънък резервен скафандър и започна да облича безжизнения Сакс. В бързината действаше доста грубо, но Сакс дори не простена. Мая извади резервния си шлем и малък балон с кислород и ги включи. Ръката ѝ стискаше толкова здраво китката на Мишел, че той вече започваше да се притеснява дали костите му ще издържат. Тя отново присъедини телефонния кабел и попита:

— Жив ли е?

— Май че да. Дай първо да го измъкнем оттук, пък после ще проверяваме.

— Виж само какво са направили с лицето му тези убийци. Фашисти!

Фигурата на пода — оказа се, че бе жена — започваше да се размърдва. Мая я изрита здравата в стомаха, наведе се, погледна я в лицето и изпсува учудено.

— Това е Филис.

Мишел хвана Сакс под мишниците и го повлече навън. Мая тръгна след тях. На пътя им внезапно изникна човешки силует. Мая вече насочваше пистолета си, но Мишел бутна ръката ѝ встрани. Това бе Спенсър Джаксън — позна го по очите. Спенсър заговори нещо, но заради шлемовете си не успяха да го чуят. Той очевидно разбра, понеже повиши глас:

— Слава Богу, че дойдохте! Почти го бяха довършили. Щяха да го убият!

Мая каза нещо на руски, влезе тичешком в стаята и не след дълго се върна при тях. Звучна експлозия разтърси всичко. От вратата, през която току-що бяха излезли, изригнаха дим и отломки, които направиха на парчета отсрещната стена.

— Не! — извика Спенсър. — Това беше Филис!

— Знам! — изкрещя злобно Мая, но Спенсър не можа да я чуе.

— Хайде по-живо — настоя Мишел и подхвана Сакс отново. Той посочи с жест на Спенсър да си сложи шлема. — Да се измъкваме, докато все още можем. — Никой не показа с нещо, че го е чул, но все пак Спенсър нахлузи шлема си и му помогна да пренесат Сакс през коридора, по стълбите, до приземния етаж.

Отвън беше шумно като в ада и също толкова черно. По повърхността и из въздуха се носеха всякакви предмети. Нещо удари Мишел по стъклото на шлема му с такава сила, че го събори на земята. След това събитие всичките му спомени бяха доста относителни. Действаше като автомат. Мая присъедини телефонния кабел към компютъризираната гривна на Спенсър и изсъска някакви заповеди, които явно се отнасяха и за двама им. Гласът ѝ бе твърд и премерен. Прехвърлиха неподвижното тяло на Сакс през стената на купола и запълзяха към шлюза, в който бяха оставили ровъра. Щом стигнаха, затвориха външната врата и започнаха да напмпват въздух в камерата. Подът на шлюза бе дебело покрит с пясък. Понесените от вентилатора частички замъгляваха въздуха, който сега им изглеждаше свръхпрозрачен. Примигвайки, Мишел се взря в лицето на Сакс през шлема. Все едно гледаше през маска за гмуркане. Никакви признаци на живот.

Когато вътрешната врата се отвори, те свалиха шлемовете и скафандрите си, с накуцване влязоха в колата и затвориха вратата заради праха. Лицето на Мишел бе влажно. Когато прекара ръка по

него, установи, че това се дължи на кръвта, която изглеждаше яркочервена на силната светлина в ровъра. Течеше му кръв от носа. С периферното си зрение виждаше малко неясно. Цялата кола му изглеждаше тиха и замряла. Едното бедро на Мая бе доста зле разсечено, а плътта около това място бе измръзнала и побеляла. Спенсър изглеждаше невредим, но изтощен и много бесен. Той издърпа шлема на Сакс, като мърмореше:

— Не е трябвало просто така да издърпвате тези електроди. Можело е да направите нещо на човека! Трябваше да ме изчакате да дойда! Не сте знаели с какво се захващате!

— Ние не знаехме дали изобщо ще дойдеш — репликира го Мая.
— Ти закъсня.

— Да, но не чак толкова много! Не е трябвало да се паникьосвате чак така!

— Не сме се паникьосвали!

— Тогава защо сте му махнали електродите толкова грубо? И защо уби Филипс?

— Тя беше мъчителка и убийца!

Спенсър разтърси яростно глава.

— Тя беше пленник също като него!

— Глупости на търкалета!

— Ти пък откъде можеш да знаеш как е стоял въпросът? Не, ти просто я уби, понеже така ти изглеждаха нещата! Ти... ти не си различна от тях!

— Нещастник! Те са тези, които ни измъчват! Ти не можа да ги спреш, ето затова трябваше ние да се заемем с това!

Псувайки на руски, Мая се тръсна в едно от шофьорските места и подкара ровъра.

— Изпрати съобщение на Койота — излая тя на Мишел.

Мишел с мъка си припомни как се бори с радиото. Ръката му сякаш самостоятелно изуча компресирано послание, в което се казваше, че акцията им е завършила успешно. След това се върна при Сакс, който лежеше на кушетката и дишаше тежко. Явно беше в шок. Части от скалпа му бяха обръснати. И от неговия нос течеше кръв. Спенсър внимателно я изтри, като клатеше тъжно глава.

— Те използват фокусиран ултразвук и сума ти други дяволии...
— каза той мрачно. — Подобно ровичкане из мозъка на човек може

да... — Разтърси глава, сякаш за да прогони мисълта.

Пулсът на Сакс бе слаб и неритмичен. Мишел се зае да смъква скафандъра от него, наблюдавайки как ръцете му се движат като носени от течението морски звезди. Те сякаш не зависеха от волята му, все едно се опитваше да борави с повреден телеоператор. „Заше метен съм — помисли си той. — Може да имам и мозъчно сътресение.“ Чувстваше как му се гади. Зад него Спенсър и Мая си крещяха един на друг и побесняваха все повече и повече с всеки изминал момент. Не можеше да разбере защо.

— Тя беше просто една кучка!

— Ако убивахме хората за това, че са кучки, ти вероятно изобщо нямаше да стигнеш до борда на „Арес“!

— Престанете — обади се Мишел с изтощен глас. — И двамата.

Не му беше съвсем ясно за какво точно си говореха, но по всичко личеше, че водят словесен двубой, а на него му бе необходимо спокойствие. Мая бе нажежена до бяло — от гняв и от болка. Тя едновременно плачеше и крещеше. Спенсър на свой ред също крещеше. Цялото му тяло се тресеше. Сакс все още беше в кома. „Май ще трябва пак да се заема с психотерапия“, помисли си Мишел и се изкиска. Той с мъка изчисли курса си към шофьорското място и се помъчи да разчете показанията на циферблатите, примигващи замъглено под черния прах, който прелиташе навън пред стъклото.

— Карай — обърна се отчаяно към Мая. Тя седна в седалката до него, като плачеше от ярост, и стисна здраво кормилото. Мишел сложи ръка на рамото ѝ, но Мая бясно я отблъсна. Ръката му отлетя встрани, сякаш се държеше на конци. Мишел едва не падна от седалката. — Разговорите после — каза той. — Станалото станало, нека сега да си отидем у дома.

— Ние нямаме дом — изръмжа Мая.

ЧАСТ ШЕСТА

МИСИЯ

Големият мъж дойде от голяма планета. Той бе просто посетител — също като Пол Бъниан, който веднъж минаваше покрай Марс, забеляза го и реши да се поогледа наоколо. Когато Пол Бъниан се изтърси, Големият мъж все още бе там. Именно затова двамата се спречкаха. И Големият мъж спечели битката. Но след като Пол Бъниан и огромният му син вол Бейб умряха, наоколо не остана никой, с когото да размениш една-две приказки. Големият мъж започна да си мисли, че живее върху една огромна баскетболна топка. Така че той поскита насам-натам, поразкъса това-онова на части, за да се опита после да ги накара да си паснат една към друга, но скоро му писна, предаде се и си тръгна.

След това бактериите в телата на Пол Бъниан и неговия вол Бейб ги напуснаха и се преселиха в топлата вода, която циркулираше под земята. Хранеха се с метан и въглероден сулфид и издържаха тежестта на милиардите тонове скала върху им, сякаш живеяха на някаква неутронна планета. Хромозомите им започнаха да мутират поколение след поколение. При скорост на възпроизвеждане от десет поколения на ден никак не беше чудно, че най-силните, които оцеляха, извършиха свой собствен естествен подбор. Изминаха милиарди години, не след дълго възникна истинска субмарсианска еволюционна история, която полека-лека от пукнатините в реголита и от пространствата между песъчинките излезе на бял свят под студената пустинна светлина. Огромно количество създания от всички видове и при това всичките миниатюрни. Виждате ли, цялата работа бе там, че под земята имаше достатъчно пространство. А по времето, когато всичко излезе на повърхността, вече имаше установени модели. Горесте нямаше чак толкова благоприятни условия. Затова развилата се биосфера беше ендолитна, тоест, живееше под земята, и имаше микроскопични размери. Китове им бяха колкото

новоизлюпени попови лъжички, секвоите — с размери на еленов лишей и така нататък.

Тази еволюция доведе до възникването на малки червени човечета, които доста приличат на нас. Но това е така, понеже ги виждаме единствено с ъгълчетата на очите си. Ако погледнем някое от тях директно, ще забележим, че прилича на миниатюрен изправен на задните си крака саламандър, тъмночервен на цвят, въпреки че кожата им очевидно притежава хамелеонски способности. Затова те почти винаги са с цвета на скалите, между които стоят. Ако се вгледаме в някое от тях за по-продължително време, ще видим, че кожата му наподобява лишей, примесен с пясък, а очите му приличат на два рубина. Удивително нещо. Но не се въодушевявайте чак толкова. Никое от тези неща не може да бъде забелязано с просто око. Прекалено трудно е. Когато стоят неподвижно, ние просто не можем да ги забележим. И едва ли щяхме дори да подозираме за съществуването им, ако понякога някои от тях, твърдо уверени в това, че могат да замръзнат на място и да изчезнат, когато си поискат, не идваха от време на време в настроение и не започваха да скачат и да се въртят в областта на периферното ни зрение — просто за да ни дразнят. Ние ги забелязваме, но когато извъртим очи, за да ги погледнем, те спират да се движат. И вече не можем да ги видим.

Те живеят навсякъде, дори и в стаите ни. Обикновено във всяка купчинка прах по ъглите има поне пет-шест от тях. А колко от нас могат с чисто сърце да заявят, че по ъглите на стаите им няма прах? Според мен няколко. Доста дразнещо за тях е, когато започнем да метем, не мислите ли? В такива дни малкият червен народ е принуден да бяга като дявол от тамян. За тях това е случка от ранга на нашите стихийни бедствия. Ние им изглеждаме като огромни полудели идиоти, които веднъж на няколко дена превъртат и започват да буйстват.

Да, вярно е, че първият човек, видял малките червени човечета, е Джон Буун. Че какво друго бихте могли да очаквате? Видял ги още в първите часове след приземяването си на Марс. По-късно се научил да ги вижда, дори когато са неподвижни и започнал да говори с онези, които забелязвал в стаята си. Говорил, говорил, говорил, докато най-накрая малкият народ не се предал и не заговорил и той. Всеки научил

езика на другия, така че в речта на червените човечета и до днес се срещат някои джонбууновизми. Когато Буун си тръгвал отнякъде, с него поемала цяла тълпа. На тях това им харесвало, а и Джон не бил от най-чисто плътните, така че в общи линии идеално си паснали. Да, в нощта, когато го убиха в Никозия, с него имаше неколцина от тях. Ето всъщност защо онези араби умряха по-късно същата нощ. След тях тръгна цяла орда от малките червени човечета. Гадно, а?

Така или иначе малкият червен народ още живее редом с нас, само че след смъртта на Джон си трае и ни наблюдава с рубиненочервените си очи, опитвайки се да разбере какво точно сме ние и защо вършим това, което вършим. Сега вече те могат да сключват сделки с нас и да получават каквото пожелаят. А това, което искат, са хора, с които да могат да разговарят и да бъдат приятели, такива, които да не ги измитат всеки няколко месеца и да не унищожават планетата. Затова ни наблюдават и ни следват на цели тълпи. Вече почти са готови да разговарят с нас. В момента те определят с кого именно да се свържат. Питат се: „Кой ли от тези огромни идиоти знае за Ка?“

Абсолютно вярно. Това е тяхното име на Марс. Ка. Арабите са особено доволни, понеже те наричат Марс Кахира. Японците също, защото на техния език Марс е Касей. Всъщност имената на Марс на почти всички земни езици съдържат в себе си звука Ка. В някои от диалектите на малкия червен народ този звук се среща като м'ка. Доста земни имена на Марс съдържат и този звук. Възможно е червените дребосъци да са имали преди време развита космическа техника. Ако това е било така, сигурно са идвали на Земята под формата на елфи, феи и останалите членове на така наречения „малък народ“. Вероятно тогава са ни разказали откъде идват и как се нарича тази планета на техния език. От друга страна е възможно самата планета по хипнотичен път да въздейства върху съзнанията на тези, които я наблюдават, без значение дали са стъпили на повърхността ѝ или я виждат като малка червена звездичка в небето. Не знам, може и самият цвят да има нещо общо. Ка.

С две думи, ка ни наблюдават и се питат: „Кой знае за Ка? Кой прекарва времето си на Ка, кой изучава Ка, кой обича да докосва Ка, кой се разхожда по Ка и оставя Ка да го обсеби? Кой оставя праха в стаята си недокоснат?“. Ето с тези хора ще разговарят те. Ка

казват: „Много скоро ще се изправим пред вас, но само пред онези от вас, които (по наше мнение) харесват Ка. Така че е по-добре да се подготвите. Ще измислим някакъв план. Ще настане време, когато ще зарежем всичко и ще тръгнем към един нов свят. Ще настане време, когато ще освободим Ка.“

Потеглиха на юг в мълчание. Колата често поднасяше под атаките на вятъра. Минаваха час след час, но Мишел и Мая не се обаждаха. Един сигнал трябваше да пристигне в случай на успех, а друг — в случай на провал. Ниргал с всеки изминал момент се плашеше все повече и повече от продължителното чакане. Целият план сега му се струваше налудничав. Зачуди се защо Койота бе решил именно така. Естествено Ниргал, както и всички останали, се бяха съгласили с плана, а Спенсър, Мая и няколко червени от Мареотис дори бяха помогнали да го формулират. Но едва ли някой бе очаквал ураганът да стане толкова свиреп. Без съмнение Койота бе техен водач, а сега той изглеждаше объркан, почти обезумял — от бяс, тревоги и страх.

Изведнъж радиото изпиука така рязко, сякаш наблизко бяха изтрещели две-три светкавици. Веднага последва и декодираното съобщение. „Успех“. Успех. Бяха открили Сакс и го бяха спасили.

Настроението в колата се промени като изстреляно с топ — от униние във въодушевление. Всички крещяха несвързано, смееха се и се прегръщаха. Койота подкара към мястото, където трябваше да се срещнат с Мая и Мишел. Там всички се втурнаха вкупом към ровъра, в който беше и Сакс, готови да продължат празненството. Ниргал се шмугна в шлюза и стисна ръката на Спенсър. Нисичък човек с кръгло лице. Ръцете му трепереха, но независимо от това изгледа втрещено Ниргал.

— Радвам се да се запознаем — каза той. — Доста неща съм слушал за теб.

Кръвнишкият поглед на Мая преряза като с нож веселието им. Всъщност, след като първоначалната радост от срещата им премина, стана ясно, че нещата в този ровър не бяха съвсем наред. Сакс беше спасен, но явно бяха позакъснели малко. Мая рязко им каза, че го бяха

измъчвали. Не можеха да разберат дали онези не са му причинили нещо, понеже все още не бе дошъл в съзнание.

Ниргал отиде до задната част на колата да го види. Сакс лежеше безчувствено на канапето. Разбитото му лице представляваше ужасна гледка. Мишел седеше до него неподвижен, замаян от някакъв получен по главата удар. А Мая и Спенсър явно се бяха спречкали. Не казваха нищо, но не поглеждаха един към друг и не си говореха. Мая определено беше в лошо настроение. Ниргал разбра това от прекалено добре познатия му от детските му години неин поглед, който сега бе дори още по-свиреп от тогава. Лицето ѝ беше сковано, а ъгълчетата на устните ѝ — отпуснати надолу.

— Убих Филис — каза тя на Койота.

Всички млъкнаха. Ръцете на Ниргал изстинаха. Като се огледа, разбра, че и останалите се чувстват неудобно. Мая бе единствената убийца сред тях. Имаше нещо особено в това, което чувстваха всички, включително и самата Мая. Тя изпъна гръб, презирайки ги за малодушието им. За тях това излизаше извън рамките на рационалното. Дори не можеха да го проумеят. Ниргал четеше лицата им като отворени книги. Те виждаха в убийството нещо примитивно, инстинктивно, животинско. А Мая продължаваше да ги гледа втренчено, с ненавист към ужаса им. Очите ѝ блестяха с далечната хладна враждебност на орел.

Койота пристъпи напред, повдигна се на пръсти и я целуна по бузата, като някак си успя да устои на кръвнишкия ѝ поглед.

— Добра работа си свършила — каза той, като сложи ръка на рамото ѝ. — Спасили сте Сакс.

Мая сви рамене:

— Взривихме машината, към която го бяха прикачили. Не знам дали сме успели да разрушим записите, ако въобще е имало такива. Вероятно не сме. А пък и те прекрасно знаят, че са го държали в ръцете си, но някой е успял да ги прецака. Тоест, поводи за празнуване няма. Ще се помъкнат след нас с всичко, което имат.

— Не мисля, че са чак толкова добре организирани — вметна Арт.

— Що не вземеш да млъкнеш? — озъби му се Мая.

— Добре де, ама щом така и така вече знаят за вас, значи няма да ви се наложи да се криете толкова усилено, нали?

— Я да се хващаме на работа — промърмори Койота.

На същия ден двете коли потеглиха на юг. Облакът прах, вдигнат от вятъра, бе достатъчен, за да ги прикрие от сателитните камери. Напрежението продължаваше да е огромно. Мая бе посиняла от бяс и с нея не можеше да се говори. Мишел се мъчеше да я накара да се съсредоточи върху текущите проблеми, за да могат подробностите от онази ужасна нощ да поизбледнеят от съзнанието ѝ. Но един поглед върху продължаващия да е в безсъзнание Сакс, който заради белезите по лицето си приличаше на миешка мечка, веднага възкресяваше всичко случило се.

Ниргал седеше до Сакс с часове, поставил ръка върху ребрата му или върху главата му. Това беше единственото, което можеше да направи за него. Дори и без тъмните кръгове около очите човекът до него не приличаше много на онзи Сакс Ръсел, когото Ниргал познаваше още от дете. За Ниргал бе огромен шок да наблюдава следите от физическо малтретиране — явно доказателство, че враждата между тях и онези беше на живот и смърт. Това бе нещо, което дълги години не му бе давало мира. Затова видът на Сакс бе грозна и отвратителна гледка. Те не просто имаха врагове, а Врагове, които явно бяха способни на подобни неща и ги вършеха през цялото време. Явно всичко онова, което Ниргал бе чувал, беше истина. А Сакс бе просто една от милионите жертви.

Като наближиха Тарсис решиха да се разделят. Касей щеше да отведе Мая и Мишел право на юг, а останалите щяха да откарат Сакс в Тарсис Толус. Там имаше клиника на богдановистите, само на две нощи път, и тя обслужваше голяма част от подземния свят.

Най-после пристигнаха, паркираха ровъра и излязоха навън. Дойде малка линейка и с пълна скорост понесе Сакс към клиниката в центъра на града. Останалите тръгнаха по затревената главна улица след нея, наслаждавайки се на откритото небе след толкова дни, прекарани в колата. Арт доста се изненада, че не се крият, затова се наложи Ниргал да му обясни накратко и в общи линии какво представлява „полусветът“. Бяха седнали в едно кафене точно срещу клиниката, на горния етаж на което имаше някоя и друга „безопасна“ стая.

А в самата клиника работата вече кипеше с пълна пара. Няколко часа след пристигането им позволиха на Ниргал да се изкъпе, да се облече в стерилни дрехи и да поседи до леглото на Сакс. Бяха прикрепили приятеля му към машина, която прекарваше течност през белите му дробове. Човек можеше да я различи през прозрачните тръбички и маската, покриваща лицето му. Приличаше на мътна вода. Беше отвратително. Изглеждаше така, сякаш се опитваха да го удавят. Но всъщност течността беше перфлуоровъглеродна смес, която съдържаеше три пъти повече кислород от въздуха. Тя обогатяваше кръвта на Сакс с този кислород и възстановяваше пътищата на въздуха. Освен това бе натъпкана и с най-различни лекарства. Сестрата, която се грижеше за Сакс, обясни всичко това на Ниргал, докато работеше.

— Сякаш е в резервоар за ектогени — отбеляза той.

— Или — подхвана сестрата с любопитен поглед, — в майчина утроба.

— Да. Като че ли се ражда отново. Дори вече не изглежда по същия начин.

— Можеш да останеш при него — каза сестрата и си тръгна.

Ниргал седна и се опита да почувства как се справя Сакс, да усети как животът се бори в него и иска да изплува обратно. Телесната му температура варираше и стигаше до опасно ниски стойности. След малко дойдоха доктори и нагласиха някакви уреди срещу лицето и главата на Сакс, като си говореха приглушено: „Възникнаха известни проблеми. Предният, отдясно. Ще видим“.

Същата сестра дойде няколко ноци по-късно. Когато видя Ниргал, тя каза:

— Задръж главата му, Ниргал. Точно така. Задръж малко... така, идеално. Хайде, направи сега онова.

— Кое?

— Знаеш кое. Предай му малко топлина. — И след тези думи тя излезе бързо, сякаш смутена от предложението си. Или изплашена.

Ниргал седна и се съсредоточи. Той откри вътрешния си огън и се опита да препрати известна част от него през ръката си в тялото на Сакс. Топлина, топлина, внезапен колеблив удар на бяла мощ, изпратен към нараненото зелено... След това — опити да разчете топлината от челото на Сакс...

Минаваха ден след ден. Ниргал стоеше от сутрин до вечер в клиниката. Една нощ, докато се връщаше от кухните, към него се затича млада медицинска сестра, сграбчи го за ръката, като постоянно повтаряше: „Хайде, хайде!“ и го помъкна нанякъде. Следващото нещо, което си спомняше, беше как седи в стаята на Сакс и държи главата му, дъхът му излиза на пресекулки, а мускулите му са изопнати като стоманени въжета. В стаята имаше трима доктори и няколко сестри. Един от докторите направи крачка към Ниргал, но младата сестра застана помежду им.

Ниргал чувстваше как нещо в главата на Сакс се движи — някакво течение, което си отиваше... или се завръщаше. Той вля в тялото му всяка частичка *viriditas*, която успя да открие в себе си. Изведнъж се уплаши. Спомни си нощта, когато умря Симон. Онова изражение на лицето му. Перфлуоровъглеродът продължаваше с лек шум да циркулира из белите дробове на Сакс. Ниргал впи жадно поглед в него и впрегна всичките си сили, така, сякаш целият свят замръзваше, сякаш с усилията си можеше да спаси не само Сакс, но и Симон.

Времето течеше бавно и напрегнато. Малко по малко всички изпаднаха в някакво състояние, като че ли се намираха извън потока на времето. Ниргал не бе в състояние да каже дали е ден или нощ. „Това е цената на нашите тела — мислеше си той. — И ние плащаме.“

Една вечер, около седмица след пристигането им, докторите изключиха вентилатора и изпомпаха течността от белите дробове на Сакс. Той шумно си пое въздух и започна да диша самичък. Отново бе станал човек, който диша обикновен въздух с белите си дробове — с две думи, напълно обикновен бозайник. Бяха оправили носа му и му бяха придали нова форма (всъщност, почти същата като преди пластичната операция). Синините все още изглеждаха впечатляващо.

Около час след изключването на апаратурата Сакс дойде в съзнание. Огледа се из стаята, усилено примигвайки, след това се взря отблизо в Ниргал и здраво се вкопчи в ръката му. Но не можеше да говори. Не след дълго заспа.

Ниргал излезе навън и тръгна по зелените улици на малкия град. Над всичко се извисяваше конусът на Тарсис Толус, който се издигаше

в черно-ръждивото си величие на север като двойник на Фуджияма, само че малко по-тумбест. Ниргал се затича около купола по обичайния си начин, сякаш отвътре го изгаряше някакъв огромен излишък от енергия. Сакс и неговото велико необяснимо...

Бяха отседнали в стаи над едно кафене от отсрещната страна на клиниката. Когато се върна там, той откри Койота, който крачеше накуцвайки из стаята, мърмореше си нещо под носа и си подсвиркваше някакви импровизирани мелодийки.

— Станало ли е нещо? — попита Ниргал.

Койота размаха ръце.

— Сега, когато състоянието на Сакс вече е стабилно, трябва да се махаме оттук. Ти и Спенсър можете да се грижите за него, докато караме на запад покрай Олимпус Монс.

— Няма проблеми — каза Ниргал. — Когато кажат, че Сакс е готов, потегляме.

Койота се взря в него.

— Твърдят, че ти си го спасил. Че си го върнал от страната на мъртвите.

Ниргал поклати глава, ужасен от подобна мисъл.

— Той не е умирал.

— Казах им го. Но те говорят именно това. — Койота впи замислен поглед в него. — Трябва да внимаващ, момчето ми.

Потеглиха през нощта, заобикаляйки извивките на склона на северен Тарсис. Сакс бе положен на дивана в отделението зад шофьорите. Часове след отпътуването им Койота каза:

— Искане ми се да нанесем удар по един от миньорските лагери в Серауниъс, който принадлежи на „Субараши“.

— Той погледна към Сакс. — С теб всичко наред ли е?

Сакс кимна. Синините му бяха станали зелени и пурпурни.

— Защо не можеш да говориш? — попита го Арт.

Сакс сви рамене и изграчи нещо неразбираемо.

Те продължиха нататък.

От дъното на северната страна на Тарсис се простираше система от успоредни каньони, наречени Серауниъс. Пукнатините бяха около 40 — каньони, самотни хребети, дълбоки фрактури или просто

огромни гънки по терена. Всички те се простираха на север и на юг, като прорязваха изключително богатата на метали област, насечена от всякакви видове включвания отдолу. Затова в каньоните имаше стотици миньорски лагери и подвижни съоръжения. Койота се взира известно време в изображенията върху картите, след което потърка ръце.

— Това, че те плениха, ми развърза ръцете, Сакс. Така и така вече знаят, че сме тук, няма причина да не изкараме известна част от тях извън строя. Пък и защо да не откънем малко уран, щом можем?

— Има ли вероятност да се наложи да убием някои от тези миньори? — попита Арт.

Койота сви рамене.

— Не е изключено.

Сакс поклати рязко глава.

— Ей, по-леко с главата — сгълча го Ниргал.

— Съгласен съм със Сакс — каза бързо Арт. — Искам да кажа, дори и да оставим настрана моралните съображения (а аз вземам и тях предвид), дори и само от практическа гледна точка това е глупаво. Да, глупаво е, защото изхождате от предположението, че враговете ви са по-слаби от вас и ще можете да направите всичко, което си поискате, ако опукате двама-трима от тях. Но хората не са такива. Помислете си какво ще стане. Ще слезете долу в онзи каньон и ще убиете няколко души, които просто си вършат работата. След известно време ще дойдат други хора и ще открият телата. Ами че те ще ви намразят завинаги! Дори някой ден да превземете целия Марс, те пак ще ви мразят и ще правят всичко възможно, за да ви пречат. И това ще е единственото, което ще постигнете, защото на мястото на убитите миньори ще дойдат нови, и то на секундата.

Арт хвърли поглед към Сакс, който бе седнал на дивана и го наблюдаваше втренчено.

— Да видим другия начин. Слизате долу, правите нещо, което ги кара всичките да хукнат презглава към аварийното си убежище, след което ги заключвате вътре и повреждате машините им. Те викат час-два за помощ, висят там някой и друг ден, след което идва някой и ги измъква. Хората са бесни, но си мислят: „Можеше и да сме мъртви. Онези червени повредиха машините и духнаха яко дим. Даже не ги и видяхме. Можеха да ни убият, но не го направиха.“ Онези, които ще

дойдат да ги спасят, ще си мислят същото. И накрая, когато завземете Марс (или поне се опитате), те ще си спомнят за това и ще започнат да ви насърчават. Или дори да работят за вас.

Сакс кимна. Спенсър гледаше към Ниргал. След малко всички погледнаха към него, с изключение на Койота, който се бе втренчил в китките на ръцете си, сякаш четеше нещо, написано върху тях. Но когато вдигна поглед, той също го насочи към Ниргал.

За Ниргал всичко бе просто. Той погледна заинтригувано Койота.

— Арт е прав. Широко никога няма да ни прости, ако започнем да избиваме хора без причина.

Лицето на Койота се изкриви, сякаш в презрение на тяхната мекушавост.

— Не убихме ли няколко души в Касей Валис?

— Но това беше различно! — възрази Ниргал.

— Така ли? И как точно?

Ниргал се поколеба, несигурен. Арт обясни:

— Онези там бяха шайка полицейски палачи, които бяха заловили приятелчето ти и бяха натикали мозъка му в микровълнова печка. Затова и си получиха заслуженото. Но тези момчета долу в каньона просто разкопават скалите.

Сакс кимна. Той наблюдаваше всички крайно внимателно. Изглеждаше, че разбира всичко и дълбоко се е потопил в разговора. Но понеже продължаваше да не обелва нито дума, бе трудно да се каже със сигурност.

Койота впи немигащ поглед в Арт.

— Това долу да не би случайно да е мина на „Праксис“?

— Не знам. Пък не ми и пука.

— Хм-м... — Койота погледна към Сакс, после към Спенсър, след това премести поглед върху Ниргал, който чувстваше как бузите му горят. — Е... добре тогава. Ще опитаме така, както ти казваш.

И така надвечер Ниргал тръгна заедно с Койота и Арт. След дълго ходене из лабиринта от пукнатини стигнаха до малък купол, разположен срещу западната стена на един от каньоните. В този купол бяха складирани ремаркета, сонди, багери и друго подобно оборудване. Това бе доста продуктивна уранова мина, а до Койота бяха достигнали

слухове, че запасите уран, натрупани тук в интервала от време между построяването на двата елеватора, все още не са изпратени на повърхността.

Тримата се насочиха към купола. Вътре не се виждаше никой. Единственото осветление бяха нощните лампи и прозорците на някакво ремарке почти в средата на купола.

Койота се насочи към най-близкия шлюз, издърпа от компютъризираната си гривна кабел с жак, който включи в ключалката на вратата, след което започна да натиска малките бутончета на китката си. Не след дълго вратата се отвори. Не се задейства никаква аларма, нито пък някой излезе да ги посрещне. Те влязоха в шлюза, затвориха външната врата, изчакаха, докато камерата се изпълни с въздух и отвориха вътрешната врата. Койота изтича към малката фабрика зад ремаркетото. Ниргал тръгна към жилищните помещения и стигна до вратата на ремаркетото. Той извади една от „заклучващите пръчки“ на Койота, постави я под дръжката, завъртя копчето, което освобождаваше фиксатора и натисна пръчката до вратата и стената на караваната. Понеже тя бе направена от някаква магнезиева сплав, полимерният фиксатор щеше да осъществи нещо като керамична връзка между вратата и стената, така че вратата щеше да залепне и нямаше да може да се отвори. Ниргал изтича до другата врата и направи същото, след което хукна към портата. Чувстваше как кръвта във вените му кипи, сякаш се състоеше изцяло от адреналин. Всичко толкова приличаше на обикновена лудория, че едва ли не насила се застави да си спомни за експлозивите, които Арт и Койота в момента поставяха навсякъде из селището — в складовете, върху материята на купола и на паркинга с миньорските вагонетки. Ниргал се присъедини към тях и започна да притичва от машина на машина, да отваря вратите им ръчно или по електронен път и да пъха в тях малките кутийки, които Койота му бе дал.

Койота искаше да измъкне известна част от хилядите тонове обработен уран, който бе складиран тук, но за жалост това бе невъзможно. Въпреки всичко те влязоха в склада, пълен с натоварени с уран роботизирани камионетки и ги програмираха да тръгнат към северните каньони и да заровят товара си в области, където концентрацията на апатит щеше да прикрие радиоактивността и да затрудни максимално издирването на рудата. Спенсър бе изказал

съмнение по повод ефективността на подобна стратегия, но Койота отвърна, че това е значително по-добре, отколкото просто да оставят урана в мината. А пък и всички с радост подкрепяха всеки план, който ги избавяше от необходимостта да се разкарват наоколо с тонове уран в багажното отделение на ровъра.

Когато и с това бе свършено, те се затичаха към шлюза, излязоха навън и хукнаха да бягат. На половината път към насипа чуха серия пукания и гърмежи откъм купола. Ниргал хвърли един поглед през рамо, но не видя нищо по-особено — куполът все още бе тъмен в по-голямата си част, а прозорците на караваната продължаваха да светят. Той се обърна и продължи да бяга. Чувстваше се така, сякаш лети. Изведнъж с учудване видя, че Арт тича пред него, всяка негова стъпка подобна на гигантски див скок.

Стигнаха до ровъра преди Койота и го изчакаха в шлюза. Дишаха тежко и се усмихваха един на друг през стъклата на шлемовете си. След около две-три минути пристигна и Койота и Спенсър подкара ровъра. Арт отнесе доста шеговити подмятания за лудешкото си бягане, но той само махна с ръка и се ухили:

— Не се изплаших, бе, хора, истина ви казвам! Това е от ниската гравитация. Аз си тичах както обикновено, но краката ми сами се носеха напред с някакви тигрови подскоци! Забележително!

За да избягнат насечения терен северно от Олимпус Монс трябваше да заобиколят доста на север. Както винаги, пътуваха през нощта и спяха през деня.

Арт и Ниргал прекараха голяма част от тези нощни пътешествия в шофиране и разговори. Арт задаваше хиляди въпроси, Ниргал отговаряше и на свой ред питаше не по-малко. Той бе толкова очарован от Земята, колкото Арт от Марс. Те двамата доста си пасваха един с друг. Всеки се интересуваше от другия, а това винаги бе плодотворна основа за възникване на едно приятелство.

В студентските си години Ниргал се бе уплашил от мисълта да влезе в контакт със земни жители. Тази идея му бе хрумнала за пръв път една нощ в Сабиши и след това той никога не успя да я забрави. В продължение на месеци с часове мислеше за това, понякога даже проучваше с кого евентуално би следвало да се свърже. Колкото повече

учеше, толкова повече се убеждаваше, че идеята не е лоша, че съюзът със земяните би се превърнал в критичен фактор за техните надежди. А вече бе сигурен, че никой от познатите му членове на подземния свят не би рискувал да ги потърси, но ако все пак дръзнеше да го направи, то това щеше да е изцяло по собствена инициатива. Рискът, залозите...

Реши да се съсредоточи върху „Праксис“, понеже бе прочел това-онова за тази фирма. Стреляше напосоки, но именно така стават повечето критични събития. Инстинктивно действие: пътуването до Бъроуз, отиването до офисите на „Праксис“ в платото Хънт и настойчивите молби да бъде свързан с Уилям Форт.

Свързаха го, въпреки че това само по себе си не означаваше нищо. Но по-късно, в първия момент, когато се срещна с Арт из улиците на Шефилд, той разбра, че се е справил добре. „Праксис“ се бе справила добре. Само един поглед към огромния мъж разкриваше нещо успокояващо — някаква откритост, някакво леко, приятелско чувство. Ако използваше детския си речник, това бе баланс на два свята. Човек, на когото можеше да се довери.

Един от белезите на добрата акция е, че в ретроспективен план изглежда неминуема. Сега, когато нощите отминаваха една след друга в светлината на инфрачервените визьори, двамата мъже общуваха така, сякаш се наблюдаваха един друг също в инфрачервена светлина. Говореха си за всичко, за което хората обикновено разговарят — за минало, за мнения, за надежди. Ниргал доста време обяснява на Арт за Зигота и Сабиши.

— Няколко години съм учил в Сабиши. Там има университет, ръководен от исеите. В него не се пазят архиви или нещо от този род. Просто посещаваш лекциите, които желаеш, и общуваш единствено с учителя си. Голяма част от Сабиши работи без записки или архиви. Това е столицата на „полусвета“, нещо като Тарсис Толус, само че много по-голям. Огромен град. Там се срещнах с много хора от всички краища на Марс.

Изведнъж романтиката на Сабиши се върна в спомените му. Изобилието на случки и усещания наводни речта му. Той изживяваше всички емоции от онова време, независимо, че някои от тях бяха явно противоречиви и несъвместими. Всичко се бе сляло в един компактен полифоничен акорд.

— Да живееш там, след като си израснал в място като Зигота, сигурно е било неповторимо изживяване — отбеляза Арт.

— О, да, наистина! Беше прекрасно.

— Разкажи ми.

Ниргал се приведе напред в стола си и се опита да предаде с думи онова, което бе преживял.

Отначало всичко беше много странно. Исеите бяха извършили невероятни неща. Докато Първата стотица се бе карала, боричкала и разцепвала из цялата планета, бе започнала война и сега всички бяха или мъртви, или се криеха, първата група японски заселници — онези 240 човека, които бяха основали Сабиши само седем години след пристигането на Първата стотица — бе останала близо до мястото, където се бяха приземили, и бе построила град. После бяха устояли на всички последвали промени, включително и на изкопания точно до града им мохол — просто бяха използвали отпадъците за строителни материали. Когато атмосферата се бе сгъстила достатъчно, те бяха залесили околността, която бе скалиста и висока, с други думи — доста труден терен. Сега живееха сред смесена гора от дървета-джуджета, гора от бонсаи. По време на катастрофите от 2061 година не бяха помръднали от мястото си и понеже транснационалните компании ги приеха за неутрални, бяха оставени на мира. Встрани от събитията, те строяха дълги извиващи се насипи и могили, пронизани от тунели и пълни със стаи, готови да укриват хората от Юга.

По този начин те бяха изобретили „полусвета“ — най-сложното и заплетено марсианско общество, пълно с хора, които денем се разминаваха по улиците, сякаш никога не се бяха виждали, но през нощта се събираха по стаите си, за да разговарят, да свирят, да се любят. Дори хората, които не бяха част от подземния свят, им бяха интересни. Исеите бяха основали университет, Марсиански университет, където голяма част от студентите, може би 1/3 от всички, бяха млади и родени на Марс. И, без значение дали бяха от повърхността или от подземния свят, те се разпознаваха помежду си без никакво затруднение, като хора, които си бяха у дома, по милиони различни начини, които никой роден на Земята не би разбрал. Естествено и малката част родени на повърхността бе посветена в

тайните на подземния свят, докато най-накрая не започна да изглежда така, сякаш всички родени на Марс знаеха всичко и бяха съюзници.

Професорите в голямата си част бяха исеи и нисеи от Сабиши, но имаше и пришълци от всички краища на Марс и дори и от Земята. Студентите също бяха отвсякъде. Те живееха, учеха и се забавляваха в този приятен град, по улиците, парковете и откритите павилиони, около водоемите, в кафенетата и по огромните затревени булеварди, които правеха Сабиши да изглежда като марсианския вариант на Киото.

Ниргал заживя в малка стая на тавански етаж, доста по-малка от жилището му в Зигота и съвсем малко по-голяма от леглото му. Ходеше на лекции, на състезания по бягане, присъединяваше се към групи, които свиреха калипсо или ходеха по кафенетата. Научи колко много знание е събрано в паметта на лектерна му. И колко ограничен и провинциален е бил самият той. Койота му бе дал блокчета въглероден пероксид, които той после продаваше на исеите срещу всякаква валута. Всеки ден бе някакво ново приключение, почти напълно спонтанно — поредица от случайни срещи, които продължаваха с часове, докато най-накрая Ниргал не падеше, останал без сили, често там, където го бе сварил моментът. Докато учеше ареология и еко-инженерство и допълваше знанията си от Зигота с математическа основа, благодарение на собствената си работа и на наставленията на Ецу той разбра, че е наследил известна част от дарбата на майка си да вижда ясно всички компоненти на системата. Работата беше изключително увлекателна. Толкова много човешки животи, жертвани заради това познание! Толкова различни бяха силите, които това познание предоставяше на света!

Вечер понякога се изтърсваше ненадейно при приятел, след като бе говорил с часове с някой 140-годишен бедуин за Транскавказката война, следващата нощ свиреше на стоманен бас или маримба до зори в компанията на двадесетина пияни латиноамериканци или полинезийци, а след това се озоваваше в леглото с някоя от мургавите хубавици от групата, красива като Джаки в най-добрите ѝ години, но много по-лесна за разбиране. На другата вечер пък можеше да отиде с приятели да гледа постановката на Шекспировата „Крал Лир“, а след това най-вероятно щеше да тръгне с приятели из нощния град,

говорейки за пиесата, за това, което тя е казала за съдбите на самите исеи, за силите на Марс и за отношенията Земя-Марс.

Тези безбройни отношения с непознати го учеха на много повече неща, отколкото самите лекции. Не че Зигота го бе оставила съвсем необразован. Жителите ѝ толкова се различаваха по отношение на поведението си, че рядко изненадваха Ниргал. Всъщност, както започваше да разбира, той бе израснал в нещо като приют за ексцентрици — хора, върху които първите напрегнати марсиански години бяха оставили неизличим отпечатък.

Но въпреки всичко имаше и изненади, като например родените в северните градове. Пък и не само те, а и почти всички, които не бяха родени в Зигота. Те бяха физически доста по-малко близки един с друг, отколкото Ниргал бе свикнал. Те не се докосваха, прегръщаха или милваха, нито пък се бутаха или удряха. Дори не се къпеха заедно, въпреки че някои се бяха научили на това „изкуство“ в обществените бани на Сабиши. Ниргал често учудваше хората с докосванията си. Понякога говореше странни неща. Обичаше да тича по цял ден. Но независимо от тези причини, след като изминаха няколко месеца, около него започнаха да се събират безкрайни групи, банди, шайки, цели общества. Той дори бе започнал да се страхува, че по някакъв начин привлича хората около себе си, че се превръща в душа на компанията, че купонът ще върви след него от кафене на кафене и от ден на ден. Сякаш се бе образувало нещо от рода на „Групата на Ниргал“. Бързо се бе научил да отблъсква това внимание, ако не го желаше. Но понякога откриваше, че го желае.

Особено ако около него бе Джаки.

— Пак Джаки! — отбеляза Арт. Това не бе нито първият, нито последният път, когато тя ставаше тема на разговора им.

Ниргал кимна и усети, че пулсът му се ускорява.

Джаки също бе дошла в Сабиши скоро след Ниргал. Бе отседнала в съседната стая и посещаваше същите лекции като него. В постоянно променящите се групички от техни връстници те нерядко парадираха с връзката си, особено в честите случаи, когато някой от двамата прелъстяваше или биваше прелъстяван(а) от някоя (някого).

Но скоро разбраха, че не бива да прекаляват с това, ако не искат да отблъснат другите от себе си. Което никой от тях не желаше. Затова започнаха да се избягват, особено ако някой от двамата не

одобрише избора на другия за партньор. Така че в известен смисъл те си преценяваха един на друг партньорите и неохотно приемаха това свое влияние един върху друг. И всичко ставаше без нито една дума. Единствено поведението им издаваше мощното влияние помежду им. И двамата се мотаеха наоколо с различни хора, завързваха нови запознанства и приятелства, въртяха любовни афери, но въпреки всичко, на някакво по-дълбоко ниво (Ниргал само поклати нещастно глава, докато се опитваше да обясни това на Арт) те „принадлежаха един на друг“.

Ако някой от двамата се нуждаеше от потвърждение на този факт, другият откликваше възторжено. И обратното. За три години в Сабиши това се бе случило само три пъти, но Ниргал разбра от тези срещи, че двамата са свързани помежду си. Да, от общото детство и от хилядите други общи неща, но същевременно и от нещо друго. Всичко, което правеха заедно, беше доста по-различно и по-силно, отколкото когато го правеха с други.

С останалите му познати нямаше нищо чак толкова важно или опасно. Той имаше много приятели. Сто. А може би петстотин. Винаги казваше „да“. Задаваше въпроси, изслушваше отговорите и рядко спеше. Ходеше на събранията на 50 различни политически организации и се съгласяваше с мнението на всички. Прекарваше голяма част от нощите си в обсъждане съдбата на Марс и на човешката раса въобще. С някои хора се разбираше по-добре от останалите. Често се случваше така, че докато говореше с някой, роден например на север, той изведнъж чувстваше огромна симпатия към него и разбираше, че това приятелство ще продължи вечно. Повечето пъти ставаше така, но имаше и такива случаи, когато действията на околните бяха абсолютна мистерия за него. Това му припомняше колко отшелническо, дори клаустрофобично образование бе получил в Зигота и как то го бе оставило в някои отношения наивен като фея, затворена в черупката на морски охлюв.

— Не, не Зигота оформи характера ми — каза той на Арт, като погледна крадешком назад, за да се увери, че Койота наистина спи. — Не можеш да избираш детството си. Това е само нещо, което се случва с теб. Но след като то свърши, вече имаш възможност да избираш. Аз избрах Сабиши. Това в действителност оформи характера ми.

— Може — съгласи се Арт и потри челюстта си. — Но детството не се ограничава само с тези години. То е също и мненията за тях, които се оформят след това. Ето защо детството ни продължава толкова дълго.

Една сутрин призори тъмносиньото небе освети пленителната гледка на ръба на Ахерон северно от тях. Той се извисяваше пред тях като Манхатън, издялан от плътна скала, още неиздялана на отделни небостъргачи. Земята под него бе осеяна с каньони, които сякаш бяха напръскани с петна боя.

— Това са лишеи — каза Койота. Сакс се наведе над седалката пред него и опря нос в стъклото. За първи път проявяваше оживление след спасяването му.

Под най-горната точка на Ахерон блестеше редица от огледални стъкла, подобни на диамантено колие. На самия ръб на хребета, над почти ефимерния блясък на купола, се виждаше дълга туфа зеленина.

— Май отново са го заселили! — възкликна Койота.

Сакс кимна.

— Чудя се кой ли живее там — обади се Спенсър, който гледаше над главите им.

— Никой — вметна Арт. Когато погледите на всички се насочиха към него, той продължи: — Чух за това в Шефилд. Проектът е на „Праксис“. Построили са го наново и са подготвили всичко. Сега само чакат.

— Какво чакат?

— Ами най-вече Сакс Ръсел. Освен това Танеев, Кол, Токаръова... — Той погледна към Сакс и сви рамене в знак на извинение.

Сакс изграчи нещо подобно на дума.

— Хей! — възкликна Койота.

Сакс се прокашля усилено и опита отново. Устата му се изкриви във формата на малко „о“. От гърлото му излезе ужасяващ звук:

— 3-3-3-3-3... — Той погледна към Ниргал, сякаш младият мъж знаеше за какво става дума.

— Защо? — помогна му Ниргал.

Сакс кимна.

Ниргал почувства как бузите му пламват, сякаш от електрически заряд, преминал през кожата му. Той се наведе и прегърна малкия човек здраво.

— Ти разбираш!

— Ами — казваше по същото време Арт, — направиха го като своего рода жест. Това бе идея на Форт — основателят на „Праксис“. „Може би те ще се върнат“ — сигурно е казал това или нещо от този род на хората от фирмата в Шефилд. Не знам дали е мислил за практическите страни на въпроса.

— Този Форт е доста странен човек — отбеляза Койота. Сакс кимна отново.

— Вярно е — отвърна Арт. — Но не ви пожелавам да се срещате с него. Напомня ми на това, което сте ми разказвали за Хироко.

— Той знае ли, че сме тук? — попита Спенсър.

Пулсът на Ниргал подскочи, но Арт не показва дори и най-малка следа от неудобство.

— Не знам. Най-вероятно подозира. Иска му се да сте тук.

— Знаеш ли къде живее? — попита го Ниргал.

— Не. — Арт описа посещенията си при Форт. — Ето затова не знам къде е. Някъде в Тихия океан. Но ако ми разрешите да разменя една-две думи с него...

Никой не отговори.

— Е, може би тогава по-късно — въздъхна Арт.

Сакс бе впил поглед в далечния хребет през един от долните илюминатори на ровъра. Гледаше дребните точки, които представляваха прозорците на лабораториите — празни и притихнали. Койота се протегна и стисна рамото му.

— Искаш да се върнеш, нали?

Сакс изграчи нещо.

В празната долина на Амазонис имаше селища от всички видове. Това бе най-крайната територия, затова те преминаха през нея, като пътуваха през нощта и спяха през деня. Най-големият им проблем бе да намерят къде да се скрият. Върху равното открито пространство ровърът приличаше на скитник, който едва ли има някаква работа точно на това място. Обикновено се криеха под козирките от лава на

кратерите, покрай които минаваха. След сутрешните закуски Сакс понякога упражняваше гласа си, като грачеше нещо неразбираемо, опитваше се да говори с тях... и не успяваше. Това очевидно тревожеше повече Ниргал, отколкото самия него. Изглеждаше вцепенен, но по всяка вероятност не чувстваше никаква болка.

Койота и Спенсър бяха доволни дори и от този дребен напредък. Те прекарваха часове със Сакс, задаваха му въпроси и го подлагаха на редица тестове на екрана на компютъра. Опитваха се да разберат какво му е.

— Очевидно е афазия — каза Спенсър. — Опасявам се, че е удар в резултат от разпитите. А някои удари причиняват така наречената рязка афазия.

— Да не искаш да кажеш, че има и плавна афазия? — учуди се Койота.

— Разбира се. „Рязка“ афазия има тогава, когато обектът не може да чете или пише, има проблеми с говора или с намирането на подходящата дума и осъзнава това.

Сакс кимна, сякаш за да потвърди казаното от Спенсър.

— При „плавната“ афазия хората говорят провлачено и безсмислено, но изобщо не усещат, че приказват глупости.

— Познавам доста хора с подобен проблем — невинно вмъкна Арт.

Спенсър не му обърна никакво внимание.

— Трябва да го заведем при Влад, Урсула и Мишел.

— Точно това и правим — въздъхна Койота, наведе се, прегърна Сакс и легна върху матрака си.

След няколко ноци каране стигнаха до екватора и до двойната преграда на падналия кабел на елеватора. Койота вече бе преминавал два пъти през нея, използвайки глетчера, възникнал след избликването на подпочвения пласт вода в Мангела Валис през 2061 година. По време на вълненията водата и ледът се бяха изливали в старото дере на 150 километра дължина. Когато наводненото място бе замръзнало, новообразуваният глетчер бе покрил и двете секции на падналия кабел. Койота насочи колата по необичайно гладката отсечка на този ледник, който щеше да ги преведе през секциите.

За съжаление, когато стигнаха до Мангела Глетчер — огромна нагъната маса покрит с чакъл лед, запълващ дъното на една тясна долина — откриха, че обстановката леко се е променила от времето, когато Койота бе идвал тук за последен път.

— Къде е онзи проклет наклон? — питаше постоянно той. — Беше ей тук!

— Може това да е друг глетчер — предположи Ниргал.

— Със сигурност е същият — възрази Койота. — Оставих маркери. Ето, виж, ей там. Онова върху латералната морена. Само че зад нея трябваше да започне един наклон нагоре по равния лед, а сега тук няма нищо, освен стена от айсберги. Маmicата му. От десет години използвам този път.

— Извадил си късмет, че е изтраял толкова дълго — промърмори Спенсър. — Тези ледници са по-бавни от земните, но въпреки това се движат надолу.

Койота само изръмжа нещо недоволено. Ниргал внимателно разглеждаше картите и снимките на областта.

— Ей, имам идея — обърна се той към всички.

И те потеглиха към кратера Никълсън, който се намираше на 400 километра на запад. Кабелът трябва да се бе стоварил точно отгоре му и според Ниргал в ръба му щеше да има пукнатина или процеп.

Достатъчно уверени в това, те преминаха през северната козирка на кратера и стигнаха до ерозирия му ръб. Пред тях се откри ужасна гледка: черна линия, дълга около 40 километра, която пресичаше кратера. Приличаше на останка от отдавна потънала в забрава раса на великани.

— Косъмче от косата... — започна Койота.

— ... на Големия мъж — завърши Спенсър.

— По-скоро клечката му за зъби — подхвърли Арт.

Вътрешната страна на кратера бе много по-стръмна от козирката му, но в нея имаше огромен избор от пукнатини, през които можеше да се премине. Те потеглиха безгрижно по стабилизирия се склон на някакво древно свлачище и прекосиха дъното на кратера, следвайки извивката на западната му стена. Щом стигнаха до кабела, видяха, че той излиза от една падина в ръба на кратера и грациозно се спуска до дъното като стоманено въже на някакъв закопан в земята висящ мост.

Те бавно потеглиха под него. Когато излизаше от ръба, той бе на почти 70 метра от дъното и не го докосваше поне още един километър.

На югоизток от кратера Никълсън двата огромни каньона Медуза се простираха на триста километра в сърцето на южните висини. Койота реши да тръгнат по Източната Медуза — по-големия от двата каньона.

— Обичам да карам из каньоните — каза той, — да наблюдавам стените и да търся пещери или навеси. Така съм открил повечето от тайните си складове.

— Ами ако се натъкнеш на насип, който препречва целия каньон? — попита Ниргал.

— Тогава обръщам. Без съмнение съм се връщал толкова много пъти, че сега направо ми се струва нечовешко.

Така че тръгнаха през каньона, чието дъно бе доста равно, и пътуваха през остатъка от нощта. На следващата нощ продължиха на юг. Каньонът започваше да се изкачва нагоре на площадки, които бяха лесни за преодоляване. Щом достигнаха едно ново равно ниво, Ниргал закова колата на място.

— Там горе има някакви сгради!

Всички се скупчиха на предното стъкло, за да погледнат към хоризонта, и видяха група малки бели каменни сгради, сгушени под източната стена на каньона.

След като оглеждаха половин час различните увеличения на образите от камерите на ровъра, Койота сви рамене.

— Няма следи от електричество или топлина. Май няма никой вкъщи. Я да хвърлим един поглед.

Те потеглиха към зданията и спряха колата до едно огромно парче скала от стената на каньона, което се бе изтърколило доста надолу. Оттам, където бяха, се виждаше, че постройките са на открито, без купол, който да ги покрива. Между тях имаше неподвижни малки бели фигури, разпръснати из малки площадчета, обградени от бели дървета. Всичко бе направено от камък.

— Статуя — каза Спенсър. — Каменен град!

— Мъ... — изграчи Сакс, след което яростно блъсна четири пъти таблото пред него. Всички го погледнаха изненадано. — Мъ... ду... за!

Спенсър, Арт и Койота се засмяха. Те потупаха Сакс по раменете, така, сякаш се опитваха да го забият в земята, после облякоха скафандрите си и излязоха, за да погледнат по-отблизо.

В светлината на звездите белите стени на сградите горяха с почти свръхестествен блясък. Бяха около двадесетина постройки, подобни на огромни бели сапуни, доста дървета, няколкостотин фигури на хора... и малък брой лъвове, смесени с хората. Всички бяха издялани от бял камък, който според Спенсър беше алабастр. Централният площад бе като истински, все едно някаква тайнствена сила го бе вкаменила някое оживено утро. Имаше препълнен селскостопански пазар, а до него група хора се бе скупчила около двама души, които играеха шах с фигури, високи до кръста им. Черните фигури и черните квадратчета на шахматната дъска изпъкваха драматично сред обкръжението си — късчета оникс в един алабастров свят. Друга група статуи гледаха жонгльор, втренчен в невидими топки. Няколко лъва наблюдаваха отблизо това представление, сякаш готови да скочат, ако жонгльорът се приближи прекалено много. Лицата на всички статуи — и човешки, и животински — бяха заоблени и гладки, почти без черти и въпреки това някак си всяко едно от тях излъчваше определено настроение.

— Вижте сградите как са подредени в кръгове — отбеляза Спенсър по интеркома. — Това е или богдановистка архитектура, или нещо много близко до нея.

— Никой от богдановистите дори не ми е споменавал за подобно нещо — изръмжа Койота. — А и не мисля, че който и да било от тях е стъпвал някога в този район. Поне аз не познавам такъв. Доста е отдалечено. — Той се огледа. През стъклото на шлема му си личеше, че се усмихва. — Някой здравата си е поиграл тук!

— Хората понякога правят странни неща — вметна Спенсър.

Ниргал тръгна да обикаля наоколо, без да обръща внимание на репликите на интеркома. Той гледаше едно след друго мъглявите лица, белите каменни стълбища и каменните прозорци и чувстваше как кръвта му се смръзва. Сякаш скулпторът бе изваял това място, имайки предвид него и неговото собствено виждане. Белият свят на детството му, който се простираше в зеления (или, както беше тук, в червения...).

А и имаше нещо особено в мира, който цареше тук. Не само спокойствието, но и удивителната релаксация във всички фигури,

покоят, струящ от позите им. Марс можеше да бъде такъв. Без криене, без разпри, просто деца, които играят на гоненица из пазара и лъвовете, които се разхождат сред тях като котета...

След продължителна разходка из алабастровия свят те се върнаха в колата и продължиха напред. На около петнадесетина минути път Ниргал забеляза още една статуя — бял барелеф върху скалата срещу града.

— Това е самата Медуза — възкликна Спенсър. Убийственият поглед на Горгоната бе насочен назад към града, а каменните змии върху главата ѝ се гърчеха в косата ѝ, сякаш камъкът я беше сграбчил, за да не ѝ позволи да изчезне напълно от планетата.

— Чудесно е — каза Койота. — Запомнете това лице. Да пукна, ако не е портрет на самия скулптор.

Той потегли напред, без да спира. Ниргал се взря в каменното лице. В него имаше нещо азиатско (но може би това се дължеше единствено на събраната на конска опашка коса). Той се опита да запомни чертите му. Имаше чувството, че го познава отнякъде.

В края на един от обичайните километрични разговори между Арт и Ниргал за техните детства, Ниргал подметна:

— Предполагам, че едва след като посетих Сабиши, открих, че Зигота е...

— Необичайна? — обади се Койота от дюшека си зад тях. — Уникална? Чудата? Широкоподобна?

Ниргал не се изненада, че Койота не спи — старецът спеше доста леко и понякога вмъкваше сънени коментари в техните разговори. Те обикновено не им обръщаха никакво внимание, понеже по традиция той беше винаги деветдесет процента заспал. Само че сега Ниргал отговори:

— Зигота отразява личността на Хироко, поне според мен. Тя е в душата на това място.

— Ха! — изджафка Койота. — Преди не беше чак толкова...

— Кога? — изстреля въпроса си Арт и се завъртя на стола си, така че да въвлече и Койота в кръга на разговора.

— О, много отдавна. В праисторическите времена на Земята.

— Тогава ли се срещнахте?

Койота изръмжа утвърдително. Когато говореше с Ниргал, той винаги спираше точно на това място. Но сега, когато и Арт беше с тях, лицето на стареца, осветено от малкото кръгче на инфрачервения визьор, придоби изражение, различно от обичайната инатлива гримаса, която искаше да покаже, че разговорът е приключил. Арт се наведе към него и попита решително:

— И как в края на краищата се озова на Марс?

— О, Господи! — Койота се извъртя и подпря главата си с ръка. — Трудно е да си спомниш нещо, което е станало преди толкова време. Прилича на епическа поема, която някога съм знаел наизуст, а сега едва-едва си я припомням.

Той плъзна поглед по тях, след това притвори очи, сякаш за да си възстанови началните строфи. Двамата младежи се взряха с очакване в него.

— Всъщност заслугата за всичко е на Хироко. Бяхме големи приятели. Когато се срещнахме в Кембридж като студенти, бяхме млади. И на двамата в Англия ни беше студено, затова се налагаше да се топлим взаимно. Това беше още преди да срещне Ивао и да стане великата богиня-майка на целия свят. Тогава имахме много общи неща. И двамата бяхме аутсайдери. И двамата работехме добре. Затова живяхме заедно две-три години. Почти така, както Ниргал разправяше за Сабиши. Дори и онази част, касаеща Джаки. Въпреки че Хироко... — Той притвори очи, сякаш за да си припомни.

— Останахте ли заедно? — поинтересува се Арт.

— Не. Тя се върна в Япония. Отидох с нея за малко, но когато баща ми почина, трябваше да се върна в Тобейго. И всичко се промени. Е, поддържахме връзка и се срещяхме от време на време по научни конференции. Когато се виждахме, или се карахме, или си обещавахме да се обичаме вечно. А понякога и двете накуп. Не знаехме какво искаме. А ако случайно знаехме, не знаехме как да го постигнем. После пък започна подборът на Първата стотица. По това време бях в затвора в Тринидад заради неподчинение на законите. А дори и да бях свободен, пак нямах много шансове да ме изберат. Даже вече не съм сигурен дали ми се искаше чак толкова да дойда тук. Но Хироко или си бе припомнила обещанията ни, или си бе помислила, че ще съм й от полза. Още не знам кое от двете я накара... Както и да е, но тя се свърза с мен и ми каза, че ако искам, може да ме скрие в един от

складовете на „Арес“, а после и в някоя от колониите на Марс. Признавам, че винаги е мислила с размах.

— Този план не ти ли се стори доста налудничав? — попита облещен Арт.

— Има си хас! — ухили се Койота. — Но пък всички добри планове са и малко налудничави, не мислите ли? А и по онова време перспективите ми бяха доста мъгляви. Ако не се бях съгласил, никога повече нямаше да видя Хироко. — Той погледна към Ниргал и се засмя дрезгаво. — Така че се съгласих да опитаме. Все още бях в пандиза, но Хироко вкара в действие някакви доста влиятелни връзки в Япония. Една нощ трима маскирани ме изведоха от килията. Всички пазачи бяха упоени. Отведоха ме с хеликоптер до един танкер и отплавахме за Япония. Японците тогава тъкмо строяха космическа станция, подобна на тази, която американците и руснаците използваха за строежа на „Арес“. Качиха ме на една совалка и се промъкнах на кораба, веднага щом строителството му приключи. От този момент нататък заживях единствено благодарение на хитростта и находчивостта си! С други думи, до излитането на „Арес“ на няколко пъти едва не умрях от глад. После Хироко пое грижата за мен. Спях в багажното отделение, точно зад прасетата, и гледах да не се показвам много-много пред хората. По-лесно беше, отколкото си представяте, понеже „Арес“ беше много голям. А когато Хироко се сприятели с колегите си от фермата на космическия кораб, ме представи и на тях. Оттогава стана още по-лесно. Трудностите започнаха първите няколко седмици след приземяването. Бях в една совалка, пълна само с приятели от фермата, които ми помогнаха да се настани в килера на една от караваните. Хироко пришпори строителството на оранжериите, за да ме измъкне оттам. Или поне така ми каза на мен.

— Ти си живял в килер?!

— Два-три месеца. Беше по-лошо и от тринидадския затвор. Но след това заживях в една от оранжериите и започнах да работя върху проблема със запасяването с най-необходимите материали. Ивао от самото начало бе скрил това-онова в няколко празни сандъка. Успяхме да си построим ровър от резервните части. Започнах да прекарвам по-голямата част от времето си в обикаляне наоколо. Проучвах терена, търсех подходящо място за скрито убежище и пренасях разни неща нататък. Бил съм на повърхността повече от всички, дори и от Ан.

Когато екипът от фермата се премести, доста време прекарвах сам със себе си. Аз и Големия мъж — само двамата, скитащи се по планетата. Честно ви казвам, сякаш бях в рая. Не, това всъщност не беше рай — това си беше Марс, истинският Марс. Сигурно съм се побъркал по някакъв начин. Но толкова ми харесваше... Наистина не мога да говоря.

— Трябва доста да си се облъчил.

Койота се засмя.

— О, да! Във времето между тези пътешествия и слънчевата буря, която ни застигна на борда на „Арес“, съм глътнал повече рентгени от когото и да било от Първата стотица, с изключение може би само на Джон. Може би. Но както и да е. — Той сви рамене и погледна към тях. — Нали сега съм при вас. Пътникът без билет.

— Изумително — промълви Арт.

Ниргал кимна. Никога досега не бе чувал от баща си дори и една десета от тази информация за миналото му. Той местеше поглед от Арт към Койота и обратно, чудейки се как Арт бе успял да постигне това. Явно бе оказал влияние и върху самия Ниргал, понеже той се бе опитал да разкаже не само какво му се беше случило, но и какво бе означавало то за него — нещо много по-трудно. Очевидно Арт притежаваше някакъв талант, въпреки че бе трудно да се каже какъв точно. Самото изражение на лицето му разкриваше неподправена и усилена заинтересованост. А и тези смели и прями въпроси, които прегазваха условностите по най-безцеремонен начин и се забиваха директно в целта, изхождайки от предположението, че всеки човек иска да говори, да обрисова накратко живота си. Дори въпросният човек да беше потаен ексцентричен стар отшелник като Койота.

— Е, не беше чак толкова трудно — казваше точно в този момент Койота. — Разбери, че да се криеш никога не е било толкова трудна задача, колкото си мислят хората. Трудното е да работиш, докато се криеш. — При тази мисъл той се намръщи и посочи Ниргал с пръст. — Ето защо все някога ще се наложи да излезем от дупките си и да се бием на открито. Затова и те накарах да отидеш в Сабиши.

— Какво? Та ти ми каза, че не трябва да ходя там! Че това ще ме погуби!

— Е, точно така те накарах да отидеш.

По-голямата част от времето им премина в подобни нощни разговори. В края на седмицата приближиха на 40 градуса ширина. Тук се намираше и един от тайните складове на Койота, където трябваше да спрат, за да попълнят запасите си.

Те потеглиха на юг от Сензени На и призори залъкатушиха между древните каменни могили. Но щом приближиха долния край на един нисичък насип, Койота започна да псува яростно. Земята бе осеяна със следи от гуми, смачкани газови цилиндри, опаковки от храни и контейнери от гориво. Те впиха погледи в гледката.

— Това твоят склад ли беше? — попита Арт, с което предизвика нов взрив псувни. — Кой го е направил? Ченгетата ли?

Никой не му отговори. Сакс седна на едно от шофьорските места, за да провери индикаторите на въздуха и горивото. Койота продължаваше бясно да псува. Той се тръсна на другата седалка и най-накрая благоволи да отговори на Арт:

— Не са били ченгетата, освен ако са започнали да ползват ровъри от Вишняк. Не. Тези обирджии са били от подземния свят, мамицата им! Вероятно групата в Аргире. Знам ги аз. Не познавам друг, който би направил подобно нещо. Тази паплач знае къде са някои от старите ми складове, а пък и винаги побесняват, когато извърша саботаж, защото след това ги закриват и по този начин губят главния си източник на припаси.

— Би трябвало да се съюзите — подхвърли Арт.

— Как не! — изръмжа Койота и подкара ровъра. — Старата песен на нов глас — каза горчииво. — Съпротивата започва да воюва помежду си. Това е единственият противник, който съпротивата може да победи... Винаги едно и също. Във всяко движение по-голямо от пет човека винаги има поне един шибан идиот.

Той продължи в същия дух доста време. Най-накрая Сакс почука по един от циферблатите.

— Знам! — грубо извика Койота.

Слънцето отдавна бе изгряло. Те спряха между две древни хълмчета, затъмниха прозорците и легнаха в тъмнината върху старите си дюшеци.

— Та колко подземни групи действат в момента, казвате? — наруши тишината Арт.

— Никой не знае.

— Майтапиш се!

Ниргал се намеси, преди Койота да започне тирадата си отначало:

— В южното полукълбо са около четиридесетина. Сред тях бушуват няколко стари спора, които започват да се задълбочават. Оформят се доста грубички групи — червените радикали, фракциите на Шнелинг, най-различни видове фундаменталисти... Да, проблемът хич не е малък.

— Но нали целите ви са едни и същи?

— Не знам. — Ниргал си припомни острите спорове между студентите в Сабиши, които продължаваха по цели нощи. А немалка част от тези студенти бяха иначе приятели... — Май не са съвсем еднакви.

— Не сте ли го обсъждали?

— Формално не.

Арт изглеждаше удивен.

— А би трябвало.

— Би трябвало какво?

— Да, организирате едно събиране на всички групи и да се опитате да обедините усилията си върху това, което всички се опитвате да направите. Просто да уредите мирно и тихо споровете си и така нататък.

Никой нищо не отговори, ако не се брой скептичното изгрухтяване на Койота. След дълго мълчание Ниргал каза:

— Според мен някои от тези групи са доста предпазливи по отношение на Гамета, понеже в нея живее Първата стотица. Никой не би пожелал да даде автономия на нещо, което и без това е признато за едно от най-силните убежища.

— Ами точно за това ще можете да си поговорите на срещата — поясни Арт. — По-точно, това ще е една от многото различни теми. Трябва да действате заедно, особено сега, когато ченгетата се развихрят благодарение на данните, които са успели да измъкнат от Сакс.

Сакс кимна. Останалите се замислиха. Стаята потъна в мълчание. Някъде по средата на мисленето Арт захърка. Ниргал обаче дълго време остана буден и мисли.

Най-накрая стигнаха до Гамета — тя предизвика у Ниргал същото чувство както обикновено — че се опитва да влезе в стари дрехи, които вече са му твърде малки. Само че този път с него беше Арт, затова посещението придоби характера на обиколка за демонстриране на родния дом на един нов приятел. Ден след ден двамата се разхождаха наоколо. Ниргал обясняваше на Арт особеностите на терена и го запознаваше с хората. Докато наблюдаваше как израженията на приятеля му се променят от учудване до недоверие, всичко в Гамета започваше да му се струва наистина странно. Белият леден купол, ветровете, мъглите, птиците, езерото, селцето... Странно място. Арт намираще всички исеи за удивителни. Той разтърсваше ръцете им с думите:

— Виждал съм ви по видеото. Много ми е приятно да се запозная с вас.

След като Ниргал го запозна с Влад, Урсула, Марина и Ивао, Арт промърмори:

— Сякаш съм в музей на восьъчни кукли...

Ниргал го заведе долу, за да го запознае с Хироко. Тя се държа по обичайния си начин — мило, учтиво и отнесено, като разговаряше с Арт със същото резервирано дружелюбие, с което се обръщаше и към Ниргал. Богинята-майка на света... След това Ниргал заведе Арт при резервоарите за ектогени и му обясни какво бе предназначението им. Когато се учудеше от нещо, очите на Арт ставаха абсолютно кръгли. Така стана и сега. Приличаха на огромни късове синьо-бял мрамор.

— Наподобяват хладилници — отбеляза той и впи немигащ поглед в Ниргал. — А това не е ли... самотно?

Ниргал сви рамене, загледан в малките прозрачни прозорчета. Някога и той бе плувал в един от тези резервоари, бе сънувал, бе ритал... Трудно му бе да си представи миналото си... и да повярва в него. Бяха изминали милиарди години, без той да съществува, а след това — хоп! — един ден в такава малка черна кутия... внезапно появяване, зелено в бялото, бяло в зеленото.

— Тук е доста студено — забеляза Арт, когато излязоха навън. Той носеше голямо подплатено палто, взето назаем, с качулка за главата.

— Трябва да поддържаме пласта воден лед около пласта сух лед, така че въздухът да остане добър. Затова температурата тук е винаги малко над точката на замръзване, но не много. На мен лично това ми харесва. Струва ми се, че е най-добрата възможна температура.

— Спомени.

— Аха.

От всички хора, с които Ниргал запозна Арт, новият му приятел си пасна най-добре с Надя. Още от самото начало, за голямо учудване на Ниргал, Арт и Надя изпитаха някакво взаимно привличане. Беше му приятно да гледа това. Той наблюдаваше старата си учителка с обожание, докато тя по свой начин се изповядваше пред атаката въпроси на Арт. Лицето ѝ изглеждаше направо древно, с изключение на удивителните ѝ светлокафяви очи със зелени искрици около зеницата — очи, които излъчваха дружелюбен интерес, интелигентност... и леко объркване от кръстосания разпит на Арт.

Тримата обикновено в края на деня се събираха в стаята на Ниргал и си приказваха, гледайки към селото или, през другия прозорец, към езерото. Арт крачеше из малкия цилиндър от прозореца към вратата и пипаше с пръст грапавините по зеленото дърво.

— И вие наричате това дърво? — попита той, вторачен в бамбука.

Надя се засмя.

— Поне аз го наричам така. Да живеем в тези неща бе идея на Широко. И то нелоша идея. Добра топлоизолация, огромна устойчивост, никакво дърводелство, освен поставянето на врата и прозорец...

— Предполагам, че навремето едва ли сте имали нещо против да имате подобни къщички в Андърхил, а?

— Пространствата, с които разполагахме там, бяха много малки. Освен може би в галериите. Във всеки случай тези неща до скоро не бяха развити.

Тя започна на свой ред кръстосан разпит и му зададе милион въпроси за Земята. Какви материали използваша сега за строителството на къщи? Имаха ли намерение да използват енергията на ядрения синтез за комерсиални цели? Вярно ли бе, че ООН е безвъзвратно

съкрушена от войната през 2061 година? Опитваха ли се да построят космически елеватор и на Земята? Каква част от населението получаваше геронтологичната терапия? Кои от големите транснационални компании имаха най-голямо влияние? Бореха ли се компаниите помежду си за надмощие?

Арт добросъвестно отговаряше на всички въпроси, доколкото можеше, и въпреки че често клатеше глава, недоволен от себе си, Ниргал за кратко време научи много. Надя изглежда чувстваше същото. И двамата доста често се усмихваха.

Когато Арт на свой ред задаваше въпроси, отговорите на Надя бяха приятелски, но доста различни по дължина. Ставаше ли дума за настоящите ѝ проекти, тя се впускаше в подробности, щастлива, че може да опише всички строителни обекти в южното полукълбо, върху които работеше. Но когато Арт по обичайния си пряк и откровен начин ѝ задаваше въпроси относно ранните ѝ години в Андърхил, тя обикновено просто свиваше рамене, дори когато той я питаше за подробности по строителството.

— Не си спомням много добре — бе любимият ѝ отговор.

— Я стига!

— Така е, повярвай ми. Всъщност това се превръща в истински проблем. На колко си години?

— На петдесет. Или на петдесет и една, вече забравих точно.

— Е, а аз пък съм на 120 години. Не се учудвай толкова. Като се вземе предвид геронтологичната терапия, това изобщо не е чак толкова много — ще видиш! Преди две години за последен път съм се подлагала на терапия и макар че не се чувствам като тийнейджърка, все още съм добре. Всъщност — доста добре. Но мисля, че паметта е слабото място във веригата. Вероятно просто мозъкът ми не може да побере толкова голямо количество информация. А може би и аз не се опитвам да запомням. Не съм единствената с подобен проблем. Мая е дори още по-зле и от мен. Всички на моята възраст са така. Влад и Урсула изглеждат доста загрижени. Учудена съм, че не са помислили за това, когато са разработвали терапията.

— Може би са помислили, но след това са забравили.

Смехът ѝ показва колко е изненадана.

По-късно, след вечеря, Арт изведнъж каза:

— Наистина би си заслужавало да се опитате да организирате една среща на всички тези групи от подземния свят.

Мая, която бе седнала на съседната маса, го погледна подозрително — по начина, по който бе започнала да го гледа още в Екус Касма.

— Това е невъзможно — отсече тя. Ниргал си помисли, че Мая изглежда много по-добре, откакто се бяха разделили за последен път — отпочинала, висока, дългокрака, грациозна и сексапилна. Тя изглежда бе подминала с пренебрежение вината си за онова убийство, което бе извършила — с небрежен жест, като палто, което не ѝ се бе понарявало.

— Защо? — обърна се към нея Арт. — Няма ли да се чувствате удобно, ако живеете на повърхността?

— Очевидно да. Дори ще можем да се преселим в „полусвета“. Само че това не е чак толкова просто. В орбита и на повърхността са разположени огромно количество полицейски сили, които, когато ни видяха за последен път, се опитаха да ни убият. А и начинът, по който са се отнесли със Сакс, показва, че нещата не са се променили кой знае колко.

— Не съм казал, че са се променили. Но според мен има неща, които бихте могли да направите, за да стане съпротивата ви по-ефективна. Като например това да се обедините и да разработите общ план. Да влезете във връзка с организации на повърхността, които биха ви подкрепили. И други такива работи в същия дух.

— Опитвали сме подобни неща — възрази хладно Мая. Но Надя кимаше одобрително, а в съзнанието на Ниргал се надпреварваха картини от мечтите му. Сабиши. Обща среща на подземния свят...

— Тези от Сабиши ще дойдат със сигурност — обади се той. — Те от доста време организират подобни неща. В общи линии това е същността на „полусвета“.

— Трябва да помислите как да се свържете и с „Праксис“ — каза Арт. — Моят бивш шеф, Уилям Форт, доста би се заинтересувал от подобна среща. А членовете на „Праксис“ са заети с изобретения, които биха ви се понарявали.

— Твоят бивш шеф ли? — попита Мая.

— Да — отговори Арт с невинна усмивка. — Сега вече аз съм си началник.

— По-скоро бих казала, че си наш пленник — излая Мая.

— Е, когато си пленник на анархисти, това е едно и също.

Надя и Ниргал се засмяха, ала Мая изръмжа нещо и се извърна.

— Според мен това не е лоша идея — каза Надя. — Оставихме Койота да ръководи мрежата прекалено дълго.

— Хич не си мисли, че не съм те чул! — изджафка Койота от съседната маса.

— Как ти се струва идеята? — попита го Надя.

Той сви рамене.

— Е, без съмнение трябва да направим нещо. Те вече знаят, че сме тук долу.

Това предизвика замислено мълчание.

— Следващата седмица ще пътувам на север — обърна се Надя към Арт. — Можеш да дойдеш с мен, ако искаш... Ниргал, и ти също. Вероятно ще спирам в много убежища. Може да им подхвърлим идеята за конгрес.

— С най-голямо удоволствие — отвърна поласкано Арт. Съзнанието на Ниргал бясно препускаше, докато обмисляше възможностите. Пребиваването му в Гамета изглежда бе събудило някакви латентни части от мозъка му. Той ясно видя двата свята един в друг — белият и зеленият, разпръснати в две различни измерения, странно прегънати един в друг... също както подземният свят и хората на повърхността бяха тромаво съединени в един „полусвят“. Един нефокусиран свят...

И така следващата седмица Ниргал, Арт и Надя потеглиха на север. Заради арестуването на Сакс Надя не искаше да поема излишни рискове и да спира в някой от многото открити градове по техния път. Тя сякаш не се доверяваше и на всички скрити убежища. Когато работата опираше до пазене на тайни, Надя бе една от най-конспиративните личности. По времето на всички онези години, прекарани в криене, също като Койота бе построила цяла система от нейни лични малки убежища и сега пътуваха от едно на друго, като прекарваха късите дни в спане и очакване на относителен комфорт. Не можеха да пътуват през зимните дни, понеже покривалото на мъглата от няколко години насам прогресивно изтъняваше, а площта му

намаляваше. Тази година мъглата не беше нищо повече от лека мараня или от разпокъсани ниски облаци, които се носеха безпорядъчно над неравната земя.

Дните отминаваха един след друг, всеки един подобен на предния. Ниргал откри, че е много приятно човек да пътува с хора като Арт и Надя. И двамата бяха уравновесени, спокойни и забавни. Арт беше на петдесет и една, Надя — на 120, а Ниргал — само на дванадесет марсиански години (някъде около 25 земни), но независимо от големите разлики във възрастта, тримата говореха помежду си като равни. Ниргал можеше свободно да изпробва идеите си върху тях — никой от двамата нито веднъж не се засмя, нито му се подигра, дори когато виждаха някакви проблеми и му ги посочваха. В действителност идеите им бяха почти еднакви. Казано на езика на марсианската политика, и тримата бяха умерени зелени асимилационисти — бууновисти, както се изрази Надя. Дори темпераментите им бяха едни и същи — нещо, което Ниргал не бе изпитвал по отношение на никой друг.

В паузата между нощните им разговори те за кратко се отбиваха в някои от големите убежища на Юга, като представяха Арт на хората там и между другото им подхвърляха идеята за някакво събиране или конгрес. Отведоха земянина в Богданов Вишняк и го шашнаха с гледката на гигантския комплекс, построен дълбоко навътре в мохола — много по-голям от останалите скрити убежища. Оцъклените от учудване очи на Арт бяха достатъчно красноречиви. Ниргал си припомни собственото си изумление, когато за пръв път бе посетил това място с Койота още като дете.

Богдановистите определено бяха заинтересувани от идеята за събиране, но Михаил Янгел, един от малкото оцелели след 2061 година колеги на Аркадий, попита Арт какви биха били преимуществата в перспектива на една подобна среща.

— Да си възвърнем контрола над повърхността.

— Аха! — Очите на Михаил се разшириха. — Е, можете да разчитате на нашата подкрепа със сигурност! Хората се страхуват даже да повдигнат този въпрос!

— Добра работа — подхвърли Надя на Арт, докато пътуваха нататък на север. — Ако богдановистите подкрепят идеята за конгрес,

то конгрес най-вероятно ще има. Скритите убежища в по-голямата си част са или богдановистки, или са повлияни от богдановисти.

След Вишняк те посетиха убежищата около кратера Холмс, известни като „индустриалното сърце“ на подземния свят. Тези колонии в по-голямата си част също бяха богдановистки със съвсем малки различия помежду им, в зависимост от това от кой ранен марсиански социален философ бяха повлияни — от затворника Шнелинг, от Хироко, от Марина или от Джон Буун. В Прометеус към тях се присъедини и самата Джаки Буун. Нейни приятели бяха минали през убежището и я бяха оставили там. Тя искаше направо да се върне в Гамета, но предпочиташе да пътува с Надя, отколкото да чака сама кой знае колко дълго. А и Надя беше готова да я вземе. Така че когато тръгнаха от Прометеус, с тях бе и Джаки.

Непринуденото другарско чувство от първата част на пътуването им сякаш никога не бе съществувало. Джаки и Ниргал се бяха разделили в Сабиши и бяха сложили край на неопределената си и нестабилна връзка. Ниргал не бе доволен от факта, че развитието на новите му приятелства е прекъснато. Арт определено бе възбуден от физическото присъствие на Джаки (която всъщност бе по-висока от него и по-тежка от Ниргал). Той я наблюдаваше с поглед, който според него бе потаен и изпод вежди, но веднага бе забелязан от всички (включително и от самата Джаки, естествено...). Надя и Джаки започнаха да се карат за дреболии като сестри. Веднъж след подобна кавга, докато двете жени бяха някъде из едно от убежищата, Арт прошепна на Ниргал:

— Прилича досущ на Мая. Не ти ли напомня за нея? Гласът, маниерите...

Ниргал се засмя.

— Само ѝ го кажи и си мъртъв.

— Аха... — Арт хвърли кос поглед към Ниргал. — Значи вие двамата още...

Ниргал сви рамене. Той бе разказал на Арт за връзката си с Джаки и за дълбокото чувство между тях. Сега обаче Джаки най-вероятно щеше да налети на Арт и да го включи към списъка на обожателите си, както обикновено постъпваше с хората, смятани от нея за полезни или които харесваше. Тя може би още не бе преценила

колко важен е Арт, но когато го направеше, със сигурност щеше да действа по познатия си начин. А какво ли щеше да прави Арт тогава?

С две думи пътешествието им вече не беше същото. Джаки както обикновено бе обсебила всичко. Тя често спореше с Ниргал и Надя, понякога „случайно“ се срещаше с Арт, като го очароваше и в същото време оценяваше: това беше част от ритуала на опознаването. Понякога (пак „случайно“) се събличаше в някое от скривалищата, друг път невинно слагаше ръката си върху неговата, докато го разпитваше за Земята... а имаше и дни, когато го избягваше напълно, като правеше завой от 180° и потъваше в някакъв свой собствен свят. Усещането бе сякаш живееш с някаква голяма котка, която можеше да мърка в скута ти, а в следващия момент да те запрати с удар на лапата си на пода, като и в двата случая щеше да се движи със съвършена, леко нервна грациозност.

Но това беше Джаки! Нейният смях звънеше в колата, предизвикан от неща, казани от Надя или Арт. Нейната красота. Нейният ентузиазъм, с който обсъждаше сегашната марсианска ситуация (щом откри каква е целта на пътешествието, тя веднага се впусна с главата напред в тази задача). Когато Джаки беше наоколо, животът ставаше по-наситен с емоции — две мнения по въпроса нямаше. Въпреки че Арт гледеше доста опулено, докато тя се къпеше, Ниргал забеляза някакъв дяволит нюанс в усмивката му. А един път видя как Надя и Арт си размениха определено развеселени погледи. Следователно, въпреки че я харесваше и му бе приятно да я гледа, той изглежда не бе хлътнал по нея. Може би това се дължеше на приятелството му с Ниргал. Ниргал не бе съвсем сигурен, но идеята му допаднаше. Това не бе нещо обичайно в Зигота, нито пък в Сабиши.

Колкото до нея, тя явно бе решила да измести Арт от ръководната роля на организатор на конгреса и лично да се заеме с това. Но след известно време те посетиха едно малко неомарксистко убежище в Планините Мичел (не че мястото беше по-планинско от останалите южни високи земи — просто името бе останало в наследство от ерата на телескопите) и се запознаха с обитателите му, които поддържаха връзки с град Болоня в Италия и с индийската провинция Керала, а също така и с офисите на „Праксис“ на тези две места. Така че Арт имаше да си каже доста неща с тях и това

определено им се понрави. В самия край на посещениято им единият от неомарксистите се обърна към Арт:

— Това, което правиш, е чудесно. Ти си също като Джон Буун.

Джаки рязко врътна глава и се втренчи в Арт, който пък клатеше глава като овца.

— Не, не е — каза тя автоматично.

Но след тази случка започна да се отнася с него по-сериозно. Ниргал гледаше отстрани и се подсмиваше. Всяко споменаване на името на Джон Буун беше като магическо заклинание за Джаки. Когато тя и Надя обсъждаха теориите на Джон, Ниргал до известна степен разбираше защо тя се чувства така. Много от онова, което Буун бе искал да осъществи на Марс, бе великолепно, и (поне за Ниргал) университетът в Сабиши бе като частица от Бууновото пространство. За Джаки обаче всичко това бе над областта на рационалното възприятие. Някакъв комплекс от чувства я докосваше на ниво, недостъпно за когото или каквото и да било.

Те продължиха пътуването си на север през земи, които бяха дори още по-разбъркани от онези, през които вече бяха минали. Това бе вулканична област, където грубата величественост на южните високи земи бе подсилена от древните скалисти върхове на Аустралис Толус и Амфитритис Патера. Тези два вулкана обграждаха огромна област от застинала лава, където мрачносивите скали се бяха втвърдили на заплетени буци, вълни и реки. Най-изпъкналите от тези лавови остатъци бяха дълги и ниски ридове, подобни на вкаменени и превърнати в черен камък драконови опашки. Това бяха древни канали от застинала лава, изградени от скала, която с течение на времето бе доказала, че е по-здрава от скалите по повърхността, върху които някога се бе изляла. В последвалите хилядолетия основната скала се бе поддала на ерозията и бе оставила на повърхността огромни черни могили, подобни на парчетата от падналия кабел на елеватора, само че много по-големи.

Един от тези канали в областта на Дорса Бревия очевидно бе превърнат в скрито убежище. Затова Надя подкара ровъра през някаква пътечка из лавовите ридове (което си беше живо мъчение) и влезе в един огромен гараж в най-голямата могила, която бяха виждали досега.

След като слязоха от колата, малка група от дружелюбни непознати ги поздрави. Джаки преди се бе срещала с някои от тях. Нищо не подсказваше, че помещението от другата страна на гаража е с нещо по-различно от останалите, които бяха посетили, затова, когато влязоха в огромния цилиндричен шлюз и преминаха през противоположната врата, изпитаха голям шок, щом видяха откритото пространство, което явно заемаше цялата вътрешност на рида. Това бе кухня, с формата на неправилен цилиндър — нещо като тунел с височина около 200 метра и с разстояние от 300 метра от стена до стена. Дължината му бе направо невъобразима. Устата на Арт приличаше на напречното сечение на този тунел.

— Иха! — постоянно възкликваше той. — Не може да бъде! Я виж ти! Супер!

Малка част от лавовите канали бяха подобни кухни, любезно им обясниха домакините им. На Земята имаше много такива тунели, но там преобладаваха обичайните двумагнитудни скокове, така че този тук беше стотина пъти по-голям от най-големия подобен на Земята. Една млада жена на име Ариадна обясни на Арт, че когато лавовите течения потекли, те се охладиха и втвърдиха първо по ръбовете си, а после по повърхността, след което горещата лава продължила да тече през тези места, докато изригванията не спрели. Оставащата лава се изляла навън и образувала нещо като огнено езеро, оставяйки след себе си цилиндрични пещери, дълги по около петдесетина километра всяка.

Дъното на тунела, в който се намираха сега, бе приблизително равно и бе покрито с къщички, тревни паркове, изкуствени водоеми и стотици млади дръвчета, засадени в смесени редици — бамбук и бор. Дългите пукнатини по тавана на тунела бяха послужили като основа за филтри на слънчевата светлина, направени от многопластови материали, които отвън притежаваха абсолютно същите визуални и топлинни характеристики като останалата част от рида, но пропускаха в тунела дълги завеси от осветен от слънцето кафеникав въздух. Затова дори и най-мрачните части на убежището бяха светли като в облачен ден.

Тунелът Дорса Бревиа бе дълъг 40 километра, както им каза Ариадна.

— Не сме изпълнили цялото пространство, разбира се. Това би надхвърлило нашите потребности, а и едва ли бихме се справили с отоплението и с поддръжката на кислорода. Сега се разпростираме на около двадесетина километра на сектори от по един километър, разделени с херметични прегради, направени от същата материя като куполите.

— Страхотно! — каза Арт за пореден път. Ниргал също се почувства впечатлен, а Надя определено изглеждаше очарована.

Джаки бе успяла да стигне до най-долната част на дългото стълбище, което се простираше между шлюза и парка под него. Докато вървяха след нея, Арт каза:

— Всеки път, когато ме заведете в някоя колония, аз си казвам, че това е най-голямото нещо, което някога съм виждал, и всеки път греша. Защо просто не ми кажете, че следващата, в която ще ме заведете, ще представлява нещо от рода на целия басейн Хелас?

Надя се засмя.

— Това е най-голямата колония, която ми е известна! Най-голямата!

— Тогава защо стоите още в Гамета? Там е студено, тясно и мрачно. Това пространство тук би трябвало да е достатъчно за хората от всички убежища!

— Просто не ни се иска да се събираме всички на едно място — отвърна Надя. — А колкото до това тук, то допреди няколко години дори не е и съществувало.

— Колко човека сте тук? — обърна се той към Ариадна.

— В момента сме около четири хиляди.

Арт подсвири от изненада.

Домакините ги разведоха из тунела. Минаха през няколко сегмента, дълги цели километри. Някои от тях бяха залесени, а през всички преминаваше един доста голям поток, който течеше по пода на тунела и в някои от секторите се разширяваше и образуваше доста големи езера. Когато Ариадна ги заведе обратно в първия сегмент, наречен Закрос, там се изсипаха около хиляда души и се събраха на обед на открито в най-просторния парк. Ниргал и Арт обикаляха насам-натам, разговаряха и се наслаждаваха на простищото ядене — хляб, салатата и варена риба. На хората явно им допаднаше идеята за конгрес на подземния свят. Бяха се опитвали преди доста години да

организируют нещо подобно, но навремето не бяха получили подкрепата на достатъчно хора. Една от по-възрастните жени заяви авторитетно, че Дорса Бревиа ще се радва да бъде домакин на подобно събиране, понеже огромното пространство, с което разполага, щяло определено да бъде достатъчно, за да приюти доста голямо количество гости.

— О, това би било чудесно! — възкликна Арт и крадешком хвърли поглед към Ариадна.

По-късно и Надя се съгласи.

— Това би ни било от голяма помощ — каза тя. — Много хора ще се противопоставят на идеята за конгрес, защото ще заподозрат, че Първата стотица се опитва да поеме контрола върху подземния свят. Но ако конгресът се проведе тук и ако богдановистите застанат на наша страна...

Когато Джаки пристигна и научи за предложението, тя прегърна Арт.

— О, това наистина ще се случи! Също като онова, което някога направи и Джон Буун! Също като събирането на Олимпус Монс.

Напуснаха Дорса Бревиа и тръгнаха на обиколка по часовниковата стрелка около Южния полюс, като спираха в най-различни убежища и градове под куполи, обменяйки новини и стоки. Най-големият град в региона беше Кристианополис, център на търговията между всички по-малки селища на юг от Аргире. Убежищата в тази област бяха населени главно с червени. Надя молеше всички, с които се срещаха, да предадат новината на Ан Клейборн.

— Предполагаше се, че имаме пряка телефонна връзка с нея, но тя просто не ми отговаря.

Голяма част от червените смятаха, че идеята за конгреса не е чак толкова добра и че това ще бъде просто загуба на време. На юг от кратера Шмит те спряха за малко в едно селище на болонски комунисти, които живееха в издълбан отвътре хълм, скрит в една от най-дивите зони на южните високи земи — област, много трудна за прекосяване заради многобройните си разпръснати ровове и насипи, с които дори и ровърът не можеше да се справи. Болонците им дадоха карта, на която бяха отбелязани някои от тунелите и асансьорите,

поставени от тях в района, за да могат да преминават през всичките тези препятствия. „Ако ги нямаше тези приспособления, всичките ни пътешествия щяха да са просто обикаляния“, им казаха те.

До един от скритите тунели на комунистите се намираще малка колония полинезийци, които живееха в къс лавов тунел. Те го бяха напълнили с вода и си бяха изградили три острова. В южния си край тунелът бе покрит със сняг и лед на голяма височина, но полинезийците, повечето от които бяха от остров Вануату, поддържаха температурата в убежището си висока — такава, каквато бе по родните им места. Ниргал откри, че въздухът е толкова горещ и влажен, че човек едва диша, дори когато просто седи на пясъчния бряг между черното езеро и редицата килнати на една страна палми. Очевидно, мислеше си той, докато се оглеждаше, полинезийците бяха в групата на онези, които се опитваха да изградят културата си въз основа на постигнатото от древните им предци. А освен това бяха и доказани теоретици на примитивното управление навсякъде по Земята и бяха щастливи, ако можеха да приложат на практика наученото по време на лекциите. Не бе трудно човек да ги убеди да дойдат.

За да отпразнуват идеята за конгреса, те се събраха на пир на плажа. Арт, който бе седнал между Джаки и някаква полинезийска красавица на име Тана, сияеше от радост и щастие, след като бе отпил доста внушителна глътка от половинката кокосов орех, пълна с кава. Ниргал се бе изтегнал на плажа зад тях и слушаше как Джаки и Тана оживено говорят за „местното движение“, както го нарече Тана. Това не бе просто обикновена носталгия по миналото, а по-скоро опит за създаване на нови култури, които да обединят аспектите на предишните цивилизации с новите форми на високоразвита марсианска технология.

— Самият подземен свят е нещо от рода на Полинезия — каза Тана. — Малки островчета в огромен каменен океан, някои от които са описани на картите, а други — не. А ние живеем на тези острови и процъфтяваме под небето.

— Ще пия за това — обяви Арт. И го направи. Определено една част от полинезийската култура, която Арт се надяваше, че ще възприемат, бе прословутото им сексуално доброжелателство. Само дето Джаки малко усложняваше нещата, като игриво се облягаше на ръката му — или за да го дразни, или за да предизвика Тана на

състезание. Арт изглеждаше щастлив, но угрижен. Беше изпил чашата с пагубната напитка за рекорден срок и сега, подтикнат от кавата и от двете красавици, сякаш бе потънал в щастливо смущение. Ниргал едва не се засмя на глас. Вероятно и други млади момичета, дошли на празника, нямаха нищо против да приложат на практика старата мъдрост, ако се вземеха предвид погледите, които му хвърляха. От друга страна пък Джаки можеше и да се откаже да дразни Арт. Не че имаше кой знае какво значение. Нощта се очертаваше дълга, а малкият изкуствен океан на Ню Вануату бе горещ като баните в Зигота едно време. Надя вече бе влязла навътре и плуваше игриво с някакви мъже, които сигурно бяха три-четири пъти по-млади от нея. Ниргал се изправи, съблече се и влезе във водата.

Вече бе достатъчно късна зима и дори на 80 градуса ширина слънцето изгриваше за около час-два по обяд. По време на тези кратки интервали постоянно местеците се мъгли горяха в пастелни или металически тонове — понякога виолетови или розови, а друг път бакърени, бронзови или златни. Но какъвто и да беше цветът им, нежните нюанси винаги се отразяваха от скрежа, покрил повърхността, така че понякога изглеждаше, сякаш преминаваха през друг свят, направен от скъпоценни камъни — рубини, сапфири, аметисти...

Други дни пък вятърът просто ревеше и захвърляше в лицето на ровъра пълни шепи скреж. Тези дни светът изглеждаше така, сякаш се намираха под постоянно течаща вода. В кратките мигове, когато слънцето се показваше, те почистваха колелата на ровъра. Слънцето приличаше на туфа жълт лишей, израснал в мъглата. Един ден, когато вятърът малко беше поутихнал и мъглата се бе вдигнала, цялата земя, докъдето им стигаше погледът, бе покрита с невероятно красиви ледени цветя. Над южния хоризонт над това набръчкано диамантено поле се извисяваше висок тъмен облак, излизащ от нещо, което явно не бе далеч от тях.

Те спряха и намериха едно от малките убежища на Надя. Ниргал се взря в мрачния облак и погледна картата.

— Струва ми се, че това трябва да е мохолът Рейли — обади се той. — По време на първото ми пътуване с Койота той пусна няколко

роботизирани ескаватора в него. Чудя се дали нещо не е излязло от това.

— Тук имам един малък разузнавателен ровър — каза Надя. — Ако искаш, можеш да го вземеш и да провериш. Бих искала да дойда с теб, но трябва да се връщам в Гамета. Надявам се там да се срещна вдругиден с Ан. Очевидно, е чула новината за конгреса и иска да разбере подробностите.

Арт отбеляза, че му било много интересно да се срещне с Ан Клейборн. По време на полета си към Марс бил гледал видеофилм за нея и останал впечатлен.

— Все едно ще се срещна с Йеремия — вметна той.

Джаки се обърна към Ниргал:

— Аз ще дойда с теб.

Споразумяха се да се срещнат в Гамета. Арт и Надя се насочиха направо натам с големия ровър, а Ниргал и Джаки взеха малката разузнавателна кола на Надя и потеглиха към Рейли. Огромният облак все още стоеше над ледения пейзаж пред тях — грамаден стълб от плътни тъмносиви удебеления, забит право в стратосферата. С приближаването им ставаше все по-очевидно, че облакът извира право от тихата планета. Щом се приближиха до ръба на един нисък насип, те забелязаха, че по земята наоколо няма никакъв лед — повърхността бе скалиста като през лятото, само че малко по-черна, почти изцяло черна скала, покрита с дълги оранжеви пукнатини, от които излизаше пушек. Заоблена, подобна на възглавница повърхност. А точно над хоризонта, който бе на шест-седем километра, мрачният облак се размътваше, горещият газообразен пушек изскачаше експлозивно навън и след това припряно се разпръскваше настрани.

Джаки подкара ровъра към върха на най-високия хълм в околностите. Оттам можеха да видят всичко наоколо чак до източника на облака. Първоначалното предположение на Ниргал се оказа вярно: мохолът Рейли сега представляваше ниско хълмче, цялото черно, с изключение на покрилите го яркооранжеви пукнатини. Пушекът излизаше от една дупка в този хълм — мрачен, плътен и размътен. Къс неравна черна скала се проточваше от юг към тях и след това завиваше надясно.

Докато седяха в колата и безмълвно наблюдаваха, голяма част от хълма, който покриваше мохола, се прекатури и се разцепи. Между черните парчета потече течна яркожълта лава, която се плискаше на всички страни и сипеше жълти искри навсякъде. Яркожълтият цвят бързо се превръщаше в оранжев и потъмняваше с всеки изминал миг.

След това за известно време всичко, освен колоната дим, остана неподвижно. През шума от вентилатора и бръмченето на двигателя те можеха да чуят постоянното басово боботене, прекъсвано от време на време от гърмежи и трясъци, които съвпадаха с внезапните избликвания на пушек от процепа. Ровърът леко се заклати върху амортизаторите си.

Останаха на хълма и продължиха да наблюдават, Ниргал прехласнат, а Джаки възбудена и разговорлива. Когато късовете лава се откъснаха от хълма и разпръснаха наоколо капки разтопена скала, тя набързо поpriteхна. Двамата погледнаха през инфрачервения визьор на ровъра. Хълмът изглеждаше брилянтнозелен и осеян с блестящи бели пукнатини. Езикът от лава, който облизваше полето, също бе яркозелен. Мина около час, преди оранжевата скала да се превърне в черна във видимата част на спектъра. Иначе през инфрачервения визьор изумруденият цвят стана тъмнозелен за десетина минути. Зеленото се изливаше в света, а бялото избухваше и разцъфтяваше от него...

Хапнаха набързо и след като измиха чиниите, Джаки поведе Ниргал през разхвърляната кухня. Очите ѝ блестяха, а по устните ѝ играеше лека усмивка. Ниргал добре познаваше тези белези и я приласка, докато се преместваха напред в малкото пространство на ровъра пред шофьорските седалки. Много се радваше на подновената им интимност — толкова рядка и толкова ценна.

— Обзалагам се, че навън е топло — отбеляза той.

Тя извърна рязко глава към него. Очите ѝ бяха широко отворени.

Без да промълвят нито дума повече, те се облякоха, влязоха в шлюза и, хванати ръка за ръка, зачакаха вратата да се отвори. Когато това стана, двамата излязоха от ровъра и тръгнаха по сухия ръждивочервен чакъл. Ръцете им бяха здраво стиснати. Тръгнаха, олюлявайки се, към новата лава през дупки, могили и високи до гърдите им скали. Вероятно бе редно да разменят някоя и друга дума помежду си, но те не го направиха. От време на време вятърът ги

заливаше като вълна. Дори през многопластовия си скафандър Ниргал почувства горещината му. Повърхността под краката им трепереше едва доловимо, а тътенът бе доста отчетлив и вибрираше в стомасите им. На всеки няколко секунди боботенето бе прекъсвано от нисък трясък или от рязък шум от пропукване. Без съмнение тук беше опасно. Имаше едно малко обло хълмче, подобно на онова, върху което бяха паркирали ровъра, откъдето се откриваше чудесна гледка от близко разстояние към лавовия език. Без да говорят, те закрачиха към него. Ръцете им все още бяха хванати здраво.

От върха на хълмчето виждаха много добре новото черно течение и непрекъснато променящата се мрежа огнени оранжеви пукнатини. Шумът беше направо оглушителен. Очевидно отсега нататък новата лава щеше да тече надолу, от другата страна на черната маса. Намираха се върху доста висока точка от брега на това течение. Ако погледнеха надолу, щяха ясно да различат посоката, в която течеше лавата — от дясно на ляво. Едно внезапно повишаване на нивото ѝ щеше да ги залее незабавно, но това изглеждаше доста невероятно. Пък и във всеки случай опасността тук навън не беше по-голяма, отколкото ако бяха вътре в колата.

Всички подобни изчисления бяха забравени, когато Джаки издърпа ръката си от неговата и започна да смъква ръкавицата си. Ниргал направи същото. Установи, че навън е около 278 градуса — хладничко, но не чак толкова студено. След това го заля вълна от топлина, последвана от полъх горещ въздух — може би около 315 градуса по Келвин, — който бързо отмина и бе заменен от предишния студ. Щом смъкна и другата си ръкавица, стана ясно, че температурата е различна на различните места. Всеки отделен порив на вятъра бе различно топъл, Джаки вече бе разкопчала херметичния шев, който съединяваше шлема ѝ с якето, както и този от предната част на костюма. Докато Ниргал я наблюдаваше, тя свали якето си и оголи горната част от тялото си. Студеният въздух я облъхна и кожата ѝ настръхна, сякаш малко котенце бе минало с лапичките си по водна повърхност. Джаки се наведе, за да свали ботушите си, и балоните с кислород се търкулнаха във вдлъбнатината на гърба ѝ. Ребрата ярко изпъкнаха през кожата ѝ. Ниргал направи крачка напред и дръпна панталоните по бедрата ѝ. Тя се извърна и го придърпа към себе си. Дватамата се затъркаляха по земята, прегърнати здраво, и скоро се

примъкнаха към топлоизолиращите постелки, които бяха донесли от ровъра. Земята беше доста студена. Досъблякоха остатъците от дрехите си и Джаки легна по гръб. Балонът с въздух бе на дясното ѝ рамо. Ниргал легна върху нея. В сравнение със студа наоколо тялото ѝ беше удивително топло и излъчваше топлина също като лавата. Обливаха го топли вълни отдолу, отстрани, отвсякъде, тялото ѝ беше розово и мускулесто, беше го обгърнала здраво с ръце и крака, удивително осезаема в светлината на деня. Прозорчетата на шлемовете им се сблъскаха с рязък удар. Въздушните им резервоари помпаха усилено кислород, за да компенсират изтичането през пролуките около раменете им. Усещането беше толкова силно, че започваше да става чак опасно. Шлемовете им продължаваха да се сблъскват като израз на желанието им да се слоят. Очите на Джаки имаха някаква странна вибрираща граница между ириса и зеницата. Малките кръгли черни прозорчета бяха по-дълбоки от който и да е мохол — като отвор към центъра на вселената. Трябваше да извърне поглед, трябваше! Той откъсна очи от нея, после погледна към дългото ѝ тяло, което, въпреки че беше поразително красиво, бе по-малко омайващо от очите ѝ. Широки рамене, овален пъп, толкова женствени дълги бедра... Той затвори очи. Не можеше да гледа повече. Повърхността на планетата се тресеше под тях, движейки се заедно с Джаки, така че той сякаш се любеше със самата планета, с дивото ѝ мускулесто и женствено тяло... Можеше да застане абсолютно неподвижен, и двамата можеха да застанат абсолютно неподвижни и въпреки всичко светът под тях щеше да продължи да вибрира — нежно, но чувствително сеизмично изнасилване. Скала, която живее свой собствен живот. Щом нервите му и кожата му започнаха да туптят и да пеят, той извърна глава и погледна към течащата магма. След това всичко достигна до оргазъм едновременно.

Те напуснаха вулкана Рейли и потеглиха обратно към мрака на покривалото от мъгла. На втората нощ от пътуването си пристигнаха в Гамета. В мрачната сивота на плътната следобедна светлина ровърът премина под надвисналата ледена маса. Изведнъж Джаки се наведе напред с писък, изключи автопилота и скочи с двата си крака върху спирачката.

Ниргал точно бе задрямал. Той се събуди рязко и хвана волана, след което впи поглед напред, за да разбере какво се бе случило.

Насипът, където се бе намирал гаражът на Гамета, беше разрушен. Огромна ледена лавина се бе срутила от върха му, погребвайки под себе си всичко. Ледът на върха ѝ по всяка вероятност беше взривен.

— О, Боже! — изпищя Джаки. — Взривили са го! Убили са всички!

Ниргал се почувства така, сякаш някой го бе ритнал изневиделица в стомаха. Направо бе впечатлен, когато осъзна какви огромни физически поражения нанася страхът. Чувстваше се онемял и безчувствен — не усещаше нито страдание, нито отчаяние... нищо. Протегна ръка и стисна рамото на Джаки, която трепереше неудържимо, а след това се взря разтревожено през плътната мъгла.

— Нали има аварийно убежище — каза най-накрая той. — Невъзможно е да са ги хванали неподготвени. — Имаше един тунел, който водеше към Касма Аустрал. Там, в леда, беше изсечено скривалище.

— Ами... — Джаки преглътна, — ами ако не са подозирали?

— Хайде да хвърлим един поглед на скривалището в Аустрал — предложи Ниргал и пое управлението на ровъра.

Той подкара колата с максимално възможната скорост, като се опитваше да се съсредоточи върху терена и да не мисли изобщо. Никак не му се искаше да отидат в скривалището и да го открият празно, като по този начин унищожат и последната надежда, че всичко може да се е развило и по по-благоприятен начин. Искаше му се никога да не пристигнат там, накъдето се бяха запътили, а да продължат да обикалят по часовниковата стрелка около полярната шапка, без да му пука за опасенията на Джаки, които я караха да диша тежко, със свистене, и от време на време да простенва. Самият той чувстваше единствено вцепенение и невъзможност да мисли. „Нищичко не чувствам“, помисли си Ниргал учудено. Но пред него продължаваше да изниква нежеланият образ на Хироко, сякаш прожектиран върху предното стъкло на ровъра или реещ се призрачно из мъглата пред него. Съществуваше възможност нападението да е дошло от космоса или от ракета, изстреляна от север. В такъв случай не би имало предупреждение. Изтрий зеления свят от вселената и остави само

белия свят — света на смъртта... Цветовете се бяха изцедили от всичко, също като в заобикалящия ги зимен пейзаж, в който властваха сивите мъгли.

В края на краищата стигнаха до ниската стена, която показваше къде е началото на убежището. Бяха изминали само 14 часа от тръгването им от Гамета — доста добро постижение, но Ниргал дори не му обърна внимание. Ако убежището беше празно...

Ако беше празно... Вцепенението в него продължаваше да го разяжда отвътре, докато се приближаваха към ниската стена пред пропастта. На пръв поглед нямаше никой и нищо. Страхът на Ниргал започна да потича също като оранжевата магма през пукнатините на застиналата черна лава, избликна и се понесе на мътни талази през него, превърна се в непоносимо разкъсващо напрежение, изпълнило всяка негова клетка...

Изведнъж от долната част на стената бликна светлина. Джаки изпищя като убодена с карфица. Ниргал настъпи педала на газта и колата се понесе стремглаво към ледената стена, като едва не помете спрелия пред нея ровър. Той удари рязко спирачки. Големите гуми на колата се приплъзнаха за момент, след което спряха. Джаки нахлузи бързо шлема си и хукна към шлюза. Ниргал я последва. След мъчително бавно изпомпване на въздуха вратата се отвори. Те се затичаха към шлюза в плитката вдлъбнатина в леда. Вратата му се отвори и от нея се показаха четири облечени в скафандри фигури, които насочиха към тях пистолети. Джаки изпищя, а след една-две секунди четиримата ги запрегръщаха. Е, дотук добре... Въпреки че можеше да се предположи, че само ги успокояват. Ниргал все още се измъчваше от подозрения, когато най-накрая забеляза лицето на Надя зад едно от прозорчетата на шлемовете. Тя вдигна палец нагоре в общоприетия знак за „о'кей“. Ниргал изведнъж осъзна, че съдържа дъха си... струваше му се, че го прави още от мига, в който бяха напуснали Гамета преди 15 часа, въпреки че най-вероятно това ставаше от момента, в който бяха скочили на повърхността. Джаки плачеше от облекчение. Ниргал почувства желание да заплаче и той, но внезапното изчезване на вцепенението и страха го разтърси. Чувстваше се прекалено изтощен дори и за плач. Надя го хвана за ръка и го въведе в убежището, сякаш разбираше как се чувства. Когато шлюзът се

затвори и въздухът започна да се напompва, Ниргал взе да осъзнава думите, които се носеха по общата честота:

— Толкова се уплаших... Помислих, че сте мъртви...

— Успяхме да избягаме през тунела... Видяхме ги да пристигат...

Щом влязоха в убежището, свалиха шлемовете си и преминаха през хиляди прегръдки. Арт го тупаше по рамото, а очите му бяха опулени като яйца:

— Толкова се радвам, че ви виждам и двамата!

Той прегърна недодялано Джаки, след това деликатно я отстрани от себе си на една ръка разстояние и погледна сополивото ѝ мокро момичешко лице със зачервени очи. В погледа му се четеше одобрение и обожание, сякаш едва сега разбираше, че и тя е обикновено човешко същество, а не някаква богиня с котешка външност.

Докато се изкачваха с олюляване към стаите, Надя им разказа какво се бе случило.

— Видяхме ги, че пристигат, и се измъкнахме през задния тунел, след което взривихме двата купола и останалите тунели. Вероятно сме пречукали доста от техните, но не знам със сигурност. Не ни е известно нито колко човека са изпратили, нито докъде са успели да стигнат. Койота се измъкна и тръгна да ги шпионира. Да видим дали ще успее да научи нещо. Е, така или иначе стореното си е сторено...

В края на тунела се намираше и самото скривалище — няколко малки стаи с груби стени, с подове и тавани, покрити с топлоизолиращи платна. Всичко бе издълбано направо в леда. Стаите бяха разположени радиално от централното помещение, което служеше за кухня и столова. Джаки прегърна всички поред (с изключение на Мая, естествено...), като завърши с Ниргал. Те се вкопчиха един в друг здраво. Ниргал почувства, че тя трепери, и откри, че и той трепти в нещо като синхронна вибрация. Мълчаливото, отчаяно и изпълнено със страхове пътуване бе подсилило връзката между тях, също като случката при вулкана или дори още повече — трудно бе да се каже. Ниргал беше прекалено уморен, за да се опитва да разчете мощните, но смътни чувства, които го обливаха на вълни. Той се отдели от Джаки и седна. Внезапно се почувства изтощен до сълзи.

Гамета вече я нямаше. Старата обвивка на Зигота също. Ниргал разсеяно си помисли, че в някоя от бъдещите епохи полярната шапка ще се разтопи и ще разкрие останките им. Но за момента те бяха погребани под леда и беше абсолютно невъзможно да бъдат достигнати.

И ето ги сега тук. Бяха успели да вземат със себе си единствено портативните си компютри и скафандрите, с които бяха облечени. На всичкото отгоре вече се намираха в официално обявена война с (най-вероятно) „Транзишънъл Оторити“ и известна част от атакувалите ги може би още бяха някъде наблизно.

— Кой са били? — попита Ниргал.

Хироко поклати глава.

— Не знаем. Според Койота — „Транзишънъл Оторити“. Но в силите за сигурност на „Транзишънъл Оторити“ има множество различни подразделения. Трябва да разберем това новата официална политика на компанията ли е или просто някое от подразделенията се е разбесняло.

— Какво ще правим оттук нататък? — запитва Арт.

Отначало никой не му отговори. Най-накрая Хироко каза:

— Ще трябва да помолим някой да ни приюти. Мисля, че най-добре ще ни бъде в Дорса Бревиа, понеже там има място в изобилие.

— А какво ще стане с конгреса? — попита Арт, явно сетил се при споменаването на Дорса Бревиа.

— Мисля, че сега се нуждаем от провеждането му повече от всякога — отвърна Хироко.

Мая се намръщи.

— Ще бъде опасно да съберем толкова много хора на едно място — отбеляза тя. — Разказахте на прекалено много хора за този конгрес.

— Така трябваше — заяви Хироко. — Точно в това се крие смисълът на един евентуален конгрес. — Тя обходи всички с поглед и дори Мая не се осмели да ѝ противоречи. — Сега вече трябва да рискуваме.

ЧАСТ СЕДМА

КАКВО ТРЯБВА ДА СЕ НАПРАВИ?

Малкото високи сгради в Сабиси бяха облицовани с полиран камък в цветове, необичайни за Марс — алабастр, нефрит, малахит, яспис, тюркоаз, оникс, лапис лазур. По-малките къщи бяха от дърво. След пътуванията през нощта и криенето през деня пътешествениците намираха, че е голямо удоволствие да се разхождаш сред облените от слънчевата светлина сгради, под ниските дървета и огнените ясени, през каменните градини и широките затревени булеварди, покрай обраслите с кипариси канали, които понякога се разширяваха и се превръщаха в покрити с лилии езерца. Градът се намиреше почти на екватора и зимата не означаваше нищо за него. Дори по време на афелия тук цъфтяха рододендрони и хибискус, а сред топлия въздух се извисяваха борове и най-различни видове бамбук.

Древните японци някога са посрещали гостите си като стари и много добри приятели. Сабисианските исеи бяха облечени в работни комбинезони с цвят на бакър, ходеха боси и връзваха косите си на дълги опашки. Те носеха най-различни обици и колиета. Един от тях, плешив, с бяла кичуреста брада и набръчкано лице, изведе гостите на разходка, за да се поразтъпчат след продължителното шофиране. Името му бе Кенджи. Той бе първият японец, стъпил някога на Марс, въпреки че никой никога не си спомни това.

От градската стена погледнаха към изключително големите скали, които балансираха на близките върхове, издялани в стотици най-различни форми.

— Бил ли си някога в падината Медуза?

Кенджи само се засмя и поклати глава. Разказа им, че камъните на отсрещните хълмове са пронизани от множество стаи и складове, които заедно с лабиринтите в мохола можеха да приютят огромно количество хора — около 20 000 — за около година. Посетителите кимнаха. Можеше да се окаже необходимо.

Кенджи ги отведе обратно в най-старата част на града, където им дадоха стаи. Килийките бяха по-малки и по-скромни, отколкото повечето студентски стаички в града. Патината на времето ги бе докоснала осезателно и това ги правеше да изглеждат повече като гнезда, отколкото като стаи. В някои от тях все още спяха исеи.

Докато посетителите влизаха в стаите си, избягваха да се поглеждат един друг. Контрастът между тяхната история и тази на сабишианците бе прекалено силен. Те се вгледаха в обзавеждането, смутени, объркани, затворили се в себе си. След вечеря и след като се бяха изпили промишлени количества саке, един от тях каза:

— Само ако бяхме направили нещо от този род...

Нанао започна да свири на бамбукова флейта.

— На нас ни беше по-лесно — отбеляза Кенджи. — Всички японци действахме заедно. Имахме модел.

— Не ми прилича много на онази Япония, която си спомням.

— Вярно. Но онова не е истинската Япония.

Взеха със себе си чашите и няколко бутилки и се изкачиха по стълбите, които водеха към един павилион на върха на дървената кула в съседство със сградата, в която бяха настанени. От височината можеха да видят дърветата и покривите, както и огромното множество грапави скали, разпръснати на фона на черното небе. Здрачът почти свършваше и небето бе наситено среднощносиньо, с изключение на ивицата лавандулово на запад. Целият небосвод бе богато обсипан със звезди. В горичката огнени ясени под тях светеше гирлянда от хартиени фенери.

— Ние сме истински японци. Онова, което днес можете да видите в Токио, е една транснационална компания. Това тук е Япония. Естествено, никога не можем да се върнем назад във времето. Онова беше феодална култура с отличителни белези, които просто не можем да приемем. Но всичко, което правим тук, е свързано с онази култура. Опитваме се да намерим някакъв нов път, който да преоткрива стария или поне да го реставрира на новото му местоположение.

— Касей Нипон.

— Да, но не само за Марс! И за самата Япония. Като модел за тях, разбирате ли? Пример за това, какво биха могли да станат.

Пиеха оризово вино под звездите. Нанао свиреше на флейтата си. Долу в парка, под хартиените фенери, някой се засмя. Посетителите се бяха облегли един на друг, пиеха и мислеха. Поговориха си малко за убежищата, за това, колко различни бяха и колко общи черти имаха. Напиха се.

— Този конгрес не е чак толкова лоша идея.

Гостите кимнаха, всеки съгласен в различна степен.

— Точно от таква нещо имаме нужда. Искам да кажа, от колко години насам не сме се събирали, за да отпразнуваме фестивала на Джон? А не беше лошо. Много приятно. Много важно. Нуждаехме се от това заради самите нас. Но сега нещата бързо се променят. Не можем да си позволим да бъдем някаква клика, която самостоятелно плете интриги. Трябва да действаме всички заедно.

Обсъдиха практическите страни на въпроса: делегатите, мерките за сигурност, другите проблеми.

— Кой нападна Га... Га...

— Групата за сигурност от Бъроуз. „Субараши“ и „Армскор“ са организирали нещо, наречено „Поделение за разследване на саботажите“, и всичко това с благословията на „Транзишънъл Оторити“. Отново ще се довлекат на юг, две мнения няма. И без това чакаха прекалено дълго.

— Искаш да кажеш, че са взели институцията... така де, информацията от мен?

Изсумтяване.

— Стига си си мислил, че си чак толкова важен.

— Абе няма значение. Построяването на новия елеватор... това създава проблемите.

— Чух, че щели да построят такъв и на Земята. И тогава...

— По-добре да действаме.

— Този конгрес ще подготви основите.

Двама от гостите станаха прегърнати, олюляха се, докато си възвърнаха равновесието и вдигнаха чаши за наздравича.

— Следващата година в Олимпус.

— Следващата година в Олимпус — повториха останалите и отпиха.

Беше четиридесетата марсианска година, когато хората започнаха да пристигат в Дорса Бревиа с малки коли и самолети от целия Юг. Група червени и един керван араби проверяваха акредитивите и документите на пристигащите. В малките бункери около Дорса Бревиа бяха настанени въоръжени групи червени и богдановисти, в случай на някаква неприятност. Експертите по разузнаването в Сабиши обаче бяха уверени, че в Бъроуз, Хелас или в Шефилд не знаят нищо за конгреса. Щом обясниха защо смятат така, хората се успокоиха, понеже агентите на Сабиши бяха проникнали дълбоко в структурите на „Транзишънъл Оторити“ и на останалите транснационални сили из целия Марс. Това бе още едно от преимуществата на „полусвета“ — можеха да живеят двойствен живот.

В момента в дългото убежище имаше около 500 човека, които представяха петдесетина групи. Предвиждаше се конгресът да започне на следващата сутрин, затова тази вечер организираха шумно парти. Нощта премина в бурно крещене и пеене.

На следващата сутрин Надя стана рано. Откри, че Арт вече бе излязъл и бе отишъл до павилиона в парка Закрос, където точно подреждаше столовете по традиционния богдановистки начин — в кръг. Надя почувства кратко трепване от болка и съжаление, сякаш покрай нея бе преминал духът на Аркадий. Той би се влюбил в едно подобно събиране — винаги бе подхвърлял идеята за точно такова нещо. Тя отиде да помогне на Арт.

— Станал си рано.

— Събудих се и повече не можах да заспя. — Едно бръснене изобщо нямаше да му бъде излишно. — Страшно съм нервен!

Тя се засмя.

— Това ще отнеме седмици, Арт, и ти го знаеш.

— Да, но началото е много важно.

Към 10 часа всички места бяха запълнени, а пространството зад столовете бе претрупано с правостоящи и наблюдатели. Надя застана права зад хората от Зигота и започна любопитно да се оглежда наоколо. Мъжете бяха малко повече от жените, а местните жители — по-малко от емигрантите.

Програмата предвиждаше да започнат със серия от семинари за специфични проблеми и ситуации, като се събират в стаи на открито,

разпръснати навсякъде из тунела — в Закрос, Гурния, Лато и Малия. Всички семинари трябваше да бъдат протоколирани. Заключение, препоръки, въпроси — всичко това щеше да послужи като основа за следващите дискусии по време на едно или две главни събирания, едно от които трябваше да фокусира проблема за независимостта, а другото — на това, което щеше да последва тази независимост.

В първия ден на конгреса Надя обикаляше от семинар на семинар из всичките четири южни сегмента на тунела. Тя откри, че още няколко души правеха същото, като Арт например, който явно бе решил да присъства едва ли не на всички семинари едновременно, така че улавяше по едно-две изречения от всеки.

Надя се присъедини към един семинар, на който обсъждаха събитията от 2061 година. Заинтересува се (но не се изненада), когато видя, че сред присъстващите са Мая, Ан, Спенсър, дори Койота, също Джаки Буун и Ниргал, както и много други. Стаята беше претъпкана. Задаваха се множество въпроси, които звучаха като натяквания: „Какво се бе случило?“, „Какво се беше объркало?“ и „Защо?“.

След десетина минути слушане обаче сърцето ѝ замря. Хората бяха разочаровани, а взаимните им обвинения бяха искрени и горчиви. Стомахът на Надя се сви по отдавна забравен начин, докато спомените за бунта се изливаха върху нея.

Тя обиколи стаята с поглед, като се опитваше да се съсредоточи върху лицата на присъстващите, за да ги отдели от призрачните видения в съзнанието си. Сакс бе седнал до Спенсър и го наблюдаваше като птица. Той кимаше, докато Спенсър твърдеше, че 2061 ги е научила, че се нуждаят от пълна оценка на всички военни сили в марсианската система.

— Това е необходима предпоставка за всяка успешна акция — каза Спенсър.

Но изказването му бе заглушено от виковете на някакъв човек от залата — очевидно от първите пристигнали на Марс. За него това бе оправдание за липсата на преки действия. Той предлагаше незабавен масиран еко-саботаж и въоръжена атака на градовете.

Надя внезапно си припомни ярко един отдавнашен спор с Аркадий по същия въпрос и не можа да издържи на импулса. Стана и тръгна към центъра на стаята.

Не след дълго всички замълчаха при вида ѝ.

— Писна ми този въпрос да се обсъжда с чисто военни термини — каза тя. — Трябва да обсъдим наново целия модел на революцията. Точно там се провали Аркадий през 2061 година. Затова настана такава кървава бъркотия. Чуйте ме сега — на Марс не може да има такава нещо като успешна въоръжена революция. Животообезпечаващите системи са прекалено уязвими.

— Но ако повърхността е обелена — е населена — то поддържащите системи няма да са толкова... толкова...

Надя поклати глава.

— Повърхността е необитаема и ще си остане такава още дълги години. А дори и да стане обитаема, революцията трябва да се обсъди наново. Вижте, дори когато революциите са завършвали с успех, те са причинявали толкова разрушения и омраза, че винаги е имало някакво ужасяващо обратно действие. Това е генетично заложено в природата им. Ако изберете насилието като начин на действие, ще си създадете врагове, които ще ви намразят завинаги. А водачите ви стават някакви безмилостни хора, които, след като войната свърши, поемат властта в ръцете си. И това по всяка вероятност е дори още по-лошо от онова, срещу което сте се борили.

— Не и по... американски — каза Сакс, който даже се беше изпотил от опитите си да открие правилните думи навреме.

— Не зная. Но в по-голямата си част това е истина. Насилието поражда омраза и обратното действие е неизбежно.

— Вярно — каза Ниргал с обичайния си съсредоточен поглед, който в същността си не бе много по-различен от гримасите на Сакс. — Но ако хората атакуват убежищата ни и ги разрушават, то тогава нямаме много голям избор.

Надя отговори:

— Да, ала въпросът е кой изпраща тези сили към нас? И какви са хората от тези сили? Съмнявам се, че някой от тях лично ни мисли злото. В настоящия момент те могат да бъдат на наша страна толкова лесно, колкото са и против нас. Трябва да съсредоточим усилията си върху техните началници и собственици.

— О-без-гла-вя-ва-не — каза Сакс.

— Не ми харесва как звучи това. Измисли друг термин.

— Задължително пенсиониране? — предложи Мая злъчно. Надя хвърли кръвнишки поглед към старата си приятелка.

— Принудително уволнение — обади се Арт отзад, където току-що се бе появил.

— Имаш предвид преврат — заяви Мая. — Да се бориш не с цялото население на повърхността, а само с водачите и с бодигардовете им.

— И с армиите им — настоя Ниргал. — Засега не можем да сме сигурни, че те евентуално биха въстанали или че са неутрални.

— Така е. Но дали ще се бият, ако няма кой да им заповядва?

— Някои може и да се бият. В края на краищата това им е работата.

— Да, само че няма да имат чак толкова голям стимул — реши Надя. Тя обмисляше внимателно думите си, докато говореше. — Без национализъм или етнически конфликти, или някакво друго чувство за дом и родина, не мисля, че тези хора ще се бият до смърт. На тях им е било заповядано да защитават могъщите. Ако се появи нова по-егалитарна система, те може би ще почувстват конфликт между предаността си към едните и към другите.

— Привилегия на пенсионирането — присмя се Мая и хората се засмяха. Но Арт репликира отзад:

— Защо да не го обясним по този начин? Ако не искате революция, концептуализирана като война, трябва да я замените с нещо друго, нали така? Тогава защо да не използваме икономиката? Наречете го смяна на практиката, ако искате. Точно това правят хората от „Праксис“, когато говорят за човешки капитал или за биоинфраструктура — просто изразяват всичко с икономически термини. Това до известна степен е абсурдно, но със сигурност има голямо значение за онези хора, за които икономиката е най-важната парадигма. А това естествено включва и транснационалните компании.

— Тоест — каза ухилено Ниргал, — първо ще уволним местното ръководство, а после ще повишим полицията, докато ги обучаваме наново.

— Да, нещо от този род.

Сакс клатеше глава.

— Не можем ги стигна — каза той. — Трябва сила.

— Нещо трябва да се промени, за да не допуснем още една шейсет и първа година! — настоя Надя. — Важно е да обмислим всичко. Може би има определени исторически модели, но не тези,

които споменахте. Нещо от рода на „нежните революции“, които сложиха края на Съветската ера, или нещо подобно.

— Но за да се осъществи подобна „нежна революция“, е необходимо да има налице недоволно население — обади се Койота — или система, която се разпада. А нито едно от тези две условия тук не съществува. Хората са си добре и са щастливи, че са тук.

— Но на Земята — в беда — отбеляза Сакс. — Разпада.

— Хм-м... — измърмори Койота и седна до Сакс, за да обсъдят това. Разговорите със Сакс все още бяха мъчителни, но благодарение на Мишел поне бяха възможни. Надя бе много щастлива да види как Койота дискутира с него.

А споровете около тях продължаваха. Хората обсъждаха теориите за революцията и когато се опитваха да заговорят за самата 2061 година, старите им болки неизменно излизаха на преден план. А и ставаше ясно, че е налице тотално неразбиране. Никой явно не знаеше какво точно се бе случило в онези кошмарни месеци. В един момент това стана очевидно, когато Михаил и няколко обитателя на Корольов започнаха да спорят кой именно бе убил пазачите.

Сакс се изправи и размаха лектерна си.

— Трябват факти — първо — изграчи той. — А после диализи — анализи!

— Добра идея — отзова се Арт незабавно. — Ако тази група може да събере на едно място историята на войната накратко и да я предостави на конгреса като цяло, това ще ни бъде от голяма полза. Можем да оставим дискусиите върху революционната методология за последните главни събирания, какво ще кажете?

Сакс кимна и седна. Неколцина напуснаха семинара, а останалите притихнаха и се скупчиха около Сакс и Спенсър. Бяха останали главно ветерани от войната, както забеляза Надя, плюс Джаки, Ниргал и още няколко местни жители. Надя бе чела няколко от разработките на Сакс от Бъроуз за войната през 2061 и се надяваше, че те заедно със свидетелствата на очевидци ще спомогнат за постигането на първично разбиране на главните причини. Това евентуално щеше да стане почти половин век, след като войната бе свършила, но, както каза Арт, когато му го спомена, това изобщо не беше нетипично. Той вървеше до нея, сложил ръка на рамото ѝ, и изглеждаше абсолютно

безучастен към онова, което бе наблюдавал тази сутрин — свидетелство за раздробения на множество фракции подземен свят.

— Не постигнахме кой знае какво — призна той. — Но всичко винаги започва по този начин.

На втория ден следобяд Надя посети един от семинарите, посветен на въпроса за тераформирането. Според нея това бе въпросът, който причиняваше най-много разногласия сред тях. Хората, които присъстваха на семинара, го доказваха лично. Залата на границата на парка Лато бе претърпена и затова преди да започне събирането, председателят изведе присъстващите в парка, на поляната срещу канала.

Няколкото червени, които бяха дошли, настояха, че самият процес на тераформирането е преграда пред надеждите им. Ако марсианската повърхност станеше годна за обитаване от човешки същества, тя щеше да се превърне в отражение на земните критерии за планета. Като се вземеха предвид острите демографски и екологични проблеми на Земята и космическия елеватор, който в момента се строеше като аналог на марсианския, можеше да се твърди, че веднага ще последва масирана емиграция. А това щеше да сложи край на всички възможности за независимост на Марс.

Хората, занимаващи се с тераформирането, наречени зелени, възразиха, че при наличието на годна за живот повърхност ще е възможно да се живее навсякъде и хората ще са безкрайно по-малко уязвими, съответно и в по-добра позиция за завземане на властта.

Тези две гледни точки бяха обсъждани от всички възможни посоки, във всички възможни комбинации и вариации. В центъра на събирането бяха Сакс Ръсел и Ан Клейборн, които спореха все по-ожесточено и по-ожесточено, докато най-накрая всички останали не млъкнаха, респектирани от авторитета на тези двама древни противници.

Надя нещастно наблюдаваше бавно набиращия скорост сблъсък, обезпокоена за двамата си стари приятели. А и тя не бе единствената, която намираще гледката за тревожна. Много от присъстващите бяха гледали видеозаписа на прочутия спор между Ан и Сакс в Андърхил, пък и определено историята беше доста известна — един от най-

големите митове за Първата стотица, мит от времето, когато нещата бяха много по-прости и различните личности можеха да застават на коренно различни позиции. Ан вече бе загубила веднъж този спор и това се отразяваше в самото ѝ поведение — тя бе потисната, разочарована и почти загубила интерес. Нито следа от вихрената Ан, позната от видеолентите.

— Когато повърхността стане годна за обитаване — каза тя („когато“, а не „ако“, отбеляза си мислено Надя), — милиарди хора ще се юрнат насам. А докато живеем в убежища, логическите принципи ще поддържат броя на населението в милиони. Ето това е цифрата, необходима за успешно провеждане на революция. — Ан сви рамене. — Ако искаш, можеш да я вдигнеш още днес. Нашите убежища са скрити, а техните не са. Ние разбиваме техните, те няма какво да атакуват в отговор — с две думи, те умират, ние поемаме ръководството. А тераформирането унищожава тези преимущества.

— Няма да участвам в подобно нещо — намеси се Надя, когато почувства, че не може да издържа повече. — Помниш какво беше в градовете през 61-а.

Хироко, която бе седнала на задните редове и наблюдаваше безучастно, сега взе думата за пръв път:

— Нашата цел не е нация, основана на геноцид.

Ан сви рамене.

— Искаш безкръвна революция, но такова нещо не е възможно.

— Възможно е — отвърна Хироко. — „Нежна революция“, ето това искам.

— Добре — кимна Ан. Никой не можеше да спори с Хироко — това бе просто невъзможно. — Но дори и така, въпреки всичко ще е по-лесно, ако повърхността е негодна за обитаване. Този преврат, за който говориш... искам да кажа, помисли си. Ако завземеш електростанциите в големите градове и кажеш: „Ние сега сме на власт“, хората щат-нещат ще се съгласят. Обаче ако населението е няколко милиарда, благодарение на това, че повърхността е годна за обитаване, и ти уволниш десетина-двайсет човека и обявиш, че си на власт, много вероятно е хората да кажат: „Власт върху какво?“ и да те пренебрегнат.

— Това... — каза Сакс бавно, — това предполага — завземем — докато повърхността — необитаема. След това — като независим —

процес.

— Те ще искат да те арестуват — заяви Ан. — Щом видят, че повърхността започва да се развива, ще го поискат.

— Не и ако банкрутират — поклати глава Сакс.

— Транснационалните компании държат здраво — възрази Ан. — Не си мисли обратното.

— Тераформирането — необратимо — изграчи Сакс. — Ще е тактически трудно — технически трудно — да сврем — да спрем. Опит — като предния. И може и да не... И околната среда — може — оръжие — в наша пауза — в наша полза.

— Как така? — попитаха няколко души, но Сакс не поясни. Беше се съсредоточил върху Ан, която го наблюдаваше с любопитно, сякаш отчаяно изражение.

— Ако сме на път да постигнем годност за обитаване на повърхността — каза тя, — то тогава Марс ще представлява апетитна хапка за транснационалните компании. Може би дори и тяхно избавление, ако нещата там долу се оплескат. Тогава ще могат да дойдат тук, да поемат властта и да създадат един техен нов свят, като оставят Земята да върви по дяволите. Ето това е проблемът — ние просто сме без късмет. Видя какво се случи през шейсет и първа. Те имат огромни армии на разположение, ето как задържат властта си тук.

Сакс сви рамене и примигна. Докато ги гледаше, Надя почувства как сърцето ѝ трепна от болка. И двамата бяха толкова вяли, сякаш не им пукаше за нищо. Ан приличаше на излязла от някаква стара снимка, Сакс беше просто неуместно очарователен — и двамата сякаш бяха на по седемдесет години. Докато ги наблюдаваше и чувстваше напрегнатото биене на сърцето си, Надя не можеше да повярва, че и двамата отдавна са на по 120, направо нечовешки възрастни и древни, толкова... променени, обрулени, износени от прекалено много опит, използвани, преуморени, изтормозени... или поне прекалено безстрастни, за да си позволят нещо повече от обикновена размяна на думи. Дори и за това сякаш нямаха вече сили, понеже бяха научили колко малко значение имат думите и просто стояха безмълвни и се гледаха право в очите. Почти бяха изцедени от гняв.

Но мълчанието им бе компенсирано от останалите. Младите „луди глави“ се впуснаха в ожесточена дискусия. Червените смятаха тераформирането за част от империалистическия процес. Сравнена с

тях, Ан бе направо умерена. Те дори се нахвърлиха върху Хироко в гнева си.

— Не наричай това „ареоформиране“ — изкрещя една от тях. Хироко изгледа слисано русата валкирия, която изглеждаше направо вбесена от използването на тази дума. — Имаш предвид тераформиране и извършваш тераформиране. Писна ми да го наричаш „ареоформиране“!

— Ние тераформираме планетата — вметна Джаки, — а планетата ни ареоформира.

— Това също е лъжа!

Ан се втренчи мрачно в Джаки.

— Твоят дядо някога ми каза същите тези думи — каза тя. — И то преди доста време. Както може би знаеш. Но аз все още чакам да разбера какво точно означава „ареоформирането“.

— Всички родени тук са го изпитали на себе си — заяви Джаки.

— Как? Ти си родена на Марс — обясни ми с какво си по-различна?

Джаки пламна.

— Марс е единственото място, което познавам, също както и останалите местни жители. Единствено за него ми пука. Възпитана съм от култура, създадена от множество жилки от земните ни предци, превърната в нещо ново, марсианско.

Ан сви рамене.

— Не ми се струва, че си по-различна от нас. Напомняш ми за Мая.

— Майната ти!

— Точно същото би казала и Мая. Ето това е твоето „ареоформиране“. Ние сме и ще си останем човешки същества, каквото и да казва Джон Буун. Той наприказва доста работи, но нито едно от тях не се сбъдна досега.

— Още не — каза Джаки. — Но процесът се забавя, когато е в ръцете на хора, които мислят по един и същи начин от 50 години насам. — Доста от младежите се засмяха при тези думи. — Всъщност, защо да впитаме безпричинни лични обиди в един политически спор?

И тя впи поглед в Ан, на вид спокойна и отпусната, с изключение на пламъчетата в очите ѝ, които още веднъж напомниха на Надя каква

мощ представлява Джаки. Почти всички местни жители бяха на нейна страна, две мнения по въпроса нямаше.

— Ако не сме се променили тук — обърна се Хироко към Ан, — тогава как ще обясниш съществуването на твоите червени? Как ще обясниш ареофанията си?

Ан сви рамене.

— Те са изключения.

Хироко поклати глава.

— Те са духът в нас. Природата има дълбоко влияние върху човешката психика. Ти си изучавала екологията и си червена. Трябва да признаеш, че това е истина.

— Истина за някои, но не за всички — отвърна Ан. — Повечето хора очевидно не чувстват този дух. Всички градове си приличат — всъщност са неотличими един от друг по всички най-важни признаци. Така че когато хората пристигат на Марс и се заселват в някакъв град, къде е разликата? Няма такава. Затова те мислят единствено как да унищожат природата извън града, също както правят и на Земята.

— Тези хора могат да бъдат научени да разсъждават по различен начин.

— А според мен не могат. Прекалено късно е. Най-много можеш да им заповядаш да действат по различен начин. Но това няма да означава, че са били ареоформирани от планетата. По-скоро е вътълпяване на идеи. Лагери за преквалификация. Фашистка ареофания.

— По-точно убеждаване — парира Хироко. — Застъпничество, спор посредством примери, спор посредством спора. Не е необходимо да има насилване.

— „Нежната революция“ — подхвърли саркастично Ан. — Само че „нежната революция“ е доста по-неефективна от ракетите и снарядите.

Няколко души заговориха едновременно и за момент нишката на дискусиата се загуби. Спорът моментално се разпадна на стотици помалки дебати, понеже всички имаха да кажат нещо, което дълго време бяха премълчавали. Очевидно можеха да продължат по този начин до безкрайност.

Ан и Сакс седнаха по местата си. Надя започна да се измъква от навалищата, като клатеше глава. По пътя се сблъска с Арт, който гледеше мрачно.

— Не мога да повярвам — каза той.
— Повярвай.

Конгресът продължи около месец. Дните безсъние и понякога злоупотребата с кава докараха Арт и Ниргал до изтощение. Надя дори започна да става през нощта и да ги натиква насила в леглата с обещания да напише резюмета на непрегледаните от тях видеозаписи. Те заспиваха направо там, пред екраните, като си мърмореха нещо насън. Една нощ Арт внезапно се изправи.

— Губи ми се смисълът на нещата — каза той на Надя сериозно, все още наполовина заспал. — Сигурно съм бил луд, когато съм си мислел, че вие, момчета, можете да постигнете нещо заедно.

— Я заспивай! — скастри го Надя.

„Нищо чудно наистина да е било лудост“, помисли си тя, докато той дишаше тежко и хъркаше. Изправи се и тръгна към вратата. По някакъв начин разбра, че тази нощ едва ли ще заспи, затова се запъти към парка.

Въздухът все още беше топъл. Черното небе бе отрупано със звезди. Дължината на тунела внезапно ѝ напомни за една от стаите в „Арес“, много по-малка от това тук наистина, но със същия дизайн: леко осветени павилиони, мрачни пухкави островчета от малки горички...

Изведнъж Койота изникна сякаш от вдън земя, малко по-надолу в парка от нея, разхождаше се между дърветата и леко залиташе. Някаква млада жена го бе прегърнала през кръста.

— Ах, любов — извика той, разперил широко ръце, — дали ще можем ти и аз да се сговорим със съдбата — за да премахнем въобще от този свят тъгата — на малки късчета да я разбием, след това — да я сглобим наново, тъй както искат ни сърцата!

„Защо не?“ — помисли си Надя с усмивка и се прибра в стаята си.

Имаше няколко повода за надежда: Широко упорстваше и посещаваше всички семинари всеки ден, като изразяваше мнението си и караше хората да си мислят, че са избрали най-важното събиране в

момента. Ан също работеше, въпреки че, както си мислеше Надя, изглеждаше по-мрачна от всякога и очевидно намираще кусури на всичко. И Спенсър работеше, и Сакс, и Мая, и Мишел, и Влад, и Урсула, и Марина... Надя веднъж си помисли, че Първата стотица никога не е била по-единна от времето, когато бяха основали Андърхил — сякаш това беше единствената им възможност да поправят нанесените щети и да вкарат нещата в правия път. Или да направят нещо в името на загиналите си приятели.

А и те не бяха единствените, които се бяха заловили за работа. С течение на времето участниците разбраха кой желае конгресът да стигне до определен резултат. Тези хора си изградиха навик да посещават едни и същи сесии, на които работеха усилено, за да постигнат някакви компромиси и изкарваха резултатите на екраните под формата на препоръки или нещо от този род. Трябваше да изтърпяват и посещенията на другата част от делегатите — онези, които идваха, за да парадират, а не за да гонят резултати. Но въпреки всичко продължаваха да работят с пълна пара.

Надя се съсредоточи върху един от тези белези на напредъка и се постара да информира Арт и Ниргал за всичко. Освен това се грижеше за тях и постоянно им напомняше да си почиват. Хората често подхвърляха на спътниците си: „Казаха ни да придумаме за това Голямата тройка“. Доста от онези, които работеха сериозно, бяха интересни личности. Една жена от Дорса Бревиа на име Шарлота бе направо родена за учен. Тя изгради нещо от рода на скеле за тях — разработка, в която темите, които трябваше да се обсъждат, бяха предопределени, без да са попълнени.

— Горе главата! — им бе казала Шарлота една сутрин, когато и тримата бяха седнали около нея и изглеждаха опечалени. — Конфликтът между доктрините е само възможност. Американският конституционален конгрес бе един от най-добрите, създавани някога, и въпреки всичко в него бяха допуснати няколко доста важни противоречия. Управлението, което организираха, съдържаше в себе си отражение на недоверието, което всички групи изпитваха една към друга. Малките щати се страхуваха, че големите ще ги залееят и ще ги изтикат на заден план. Ето защо бе създаден Сенатът, в който всички щати са равни помежду си, и Камарата, в която по-големите щати имат по-голям брой представители. Виждате ли как структурата отговаря на

специфичните проблеми? Едно и също нещо с трикратни проверки и балансирания. Това е институционализирано недоверие. Тук също трябва да го има.

И тримата се хванаха на работа — двама младежи и една безкомпромисна възрастна жена. Странно кои се изявяват като лидери в подобни ситуации, мислеше си Надя. Съвсем не бе задължително да са най-надарените или най-образованите, като Марина или Койота, въпреки че тези качества наистина помагаха и тези двама души бяха наистина важни и необходими. Но лидерите бяха хора, в които другите се вслушваха. Лидери бяха личностите с магнетизъм. А в една група от толкова много могъщи интелекти и индивидуалности, подобен магнетизъм бе много рядък и много неуловим. Много могъщ...

Една нощ Надя бе грубо събудена от Мая, която излая на руски:

— Има някакви земяни тук. Американци.

— Земяни — повтори Надя. И откри, че се страхува.

Тя се облече и излезе навън, за да погледне какво става. Истина беше. Видя Арт да стои в средата на групата мъже и жени, високи колкото нея и на пръв поглед на нейните години, които не се държаха много стабилно на краката си, проточваха вратовете си и гледаха изумено огромния тунел. Арт се опитваше да ги представя и да им обяснява в същото време, което бе доста трудно дори за кречетало като него.

— Аз ги поканих, да, е, ами не знам — здрасти, Надя — това е моят бивш шеф, Уилям Форт.

— За вълка говорим... — каза Надя и стисна ръката на мъжа. Захватът му бе доста силничък. Той бе чипонос, обгорял от слънцето и набръчкан човек с приятно двусмислено изражение.

— ... те току-що пристигнаха. Докараха ги богдановистите. Преди известно време поканих мистър Форт, но досега не бях получил вест от него и не знаех, че възнамерява да идва насам. Доста съм изненадан... приятно, разбира се.

— Ти си го поканил? — попита Мая.

— Да, хм, виждаш ли, той много иска да ни помогне, ей това е.

Мая гледаше кръвнишки, но не към Арт, а към Надя.

— Казах ти, че е шпионин — изсъска тя на руски.

— Да, каза ми — отвърна на руски Надя, след което се обърна на английски към Форт:

— Добре дошли на Марс.

— Много ми е приятно да бъда сред вас — отвърна Форт и сякаш бе искрен. Той се усмихваше шантаво, все едно че беше прекалено доволен, за да се опитва да запази невъзмутимо изражение. Спътниците му не изглеждаха чак толкова възторжени. Бяха около дузина, и възрастни, и млади. Някои от тях се усмихваха, а други имаха объркан и предпазлив вид.

След няколко неловки минути Надя заведе Форт и колегите му в крилото за гости в Закрос и когато пристигна Ариадна, те бяха настанени в стаите за посетители. Какво друго можеха да направят? Новината за странните хора вече бе успяла да обиколи цялата Дорса Бревиа и в Закрос започна да се събира любопитна и недоволна тълпа. Но пък в края на краищата посетителите бяха лидери на една от най-големите транснационални компании, очевидно бяха дошли сами, нямаха уреди, които да издават местонахождението им (поне така заявиха сабишианците). Трябваше да направят нещо...

Надя помоли един от швейцарците да свика всеобщо събрание по обяд, след което покани гостите да се освежат в стаите си, а после да говорят на събранието. Земяните приеха поканата с благодарност, като дори тези, които в началото изглежда се колебаеха, сякаш се поуспокоиха. А самият Форт явно дори бе започнал да съчинява мислено речта си.

Пред крилото за гости Арт стоеше в центъра на развълнувана тълпа.

— Откъде накъде си мислиш, че можеш да вземаш сам такива решения? — беснееше Мая, която явно говореше от името на мнозинството. — Ти, който дори не си един от нас! Ти, мръсен шпионин такъв! Сприятеляваш се с този и онзи, а после ни предаваш!

Арт разпери ръце, целият почервенял от смущение.

— Трябва ни помощ — обясни той. — Сами не можем да довършим това, което ни трябва! „Праксис“ не е като останалите, те са повече на наша страна, отколкото на тяхна, казвам ви!

— Нямах право да ни казваш какво да правим! — извика Мая. — Ти си наш пленник!

Арт й хвърли един кос поглед и размаха ръце.

— Човек не може да бъде едновременно и пленник, и шпионин, нали?

— Ти си всички коварни и предателски неща, взети заедно! — изкрещя Мая.

Джаки се приближи до Арт и го погледна отвисоко. Лицето ѝ бе напрегнато и неумолимо.

— Предполагам, знаеш, че сега тези хора трябва да заживеят постоянно тук, на Марс, също като теб.

Арт кимна.

— Предупредих ги, че съществува такава вероятност. На тях очевидно не им пука. Казвам ви още един път — те искат да ни помогнат! Представяват единствената различна транснационална компания, чиито цели са близки до нашите. И дойдоха тук по собствено желание, за да видят дали ще могат да ни помогнат. Те са заинтересувани. Защо трябва да се притеснявате? Това е още една възможност.

— Да видим какво ще каже Форт — въздъхна Надя.

Тя седна най-отпред заедно с групата от „Праксис“. Арт заведе Форт на сцената и го представи на присъстващите.

Форт кимна и изрече някаква формалност, след което килна глава назад и огледа последните редове на амфитеатъра. Той си пое дъх и започна да говори. Гласът му изпълни залата — тих по обичайния си начин, уверен като на стар врял и кипял артист, достигащ до всеки един присъстващ. Първо описа с няколко думи „Праксис“, възникването ѝ и с какво се занимаваше сега. Когато започна да обяснява връзката между „Праксис“ и останалите транснационални компании, Надя си помисли, че на Марс съществуваше подобна връзка между подземния свят и повърхността и тя без съмнение бе доста мъдро подчертана в описанието на Форт. Ако се съдеше по мълчанието в залата, явно той прекрасно се справяше със задачата си да привлече вниманието на тълпата. Но в един момент спомена нещо за еко-капитализма и за това, как Марс бил празен свят, докато Земята била пълен свят. Трима-четирима червени скочиха незабавно на крака.

— Какво искате да кажете с това? — извика един от тях. Надя видя как ръцете на Арт се свиха в юмруци в скута му. Не след дълго

разбра защо. Отговорът на Форт бе дълъг и странен. Той описа какво има предвид с термина „еко-капитализъм“ — нещо, според което човекът се приемаше като биоинфраструктура, а хората като цяло — като природен капитал. Като се обърна назад, Надя видя, че много от хората се мръщят. Влад и Марина бяха долепили глави и Марина натискаше бутоните на компютъра на китката си. Внезапно Арт скочи на крака и попита Форт с какво се занимава „Праксис“ сега и каква ще е ролята ѝ според него на Марс.

Форт се взря в Арт, сякаш не го позна.

— В момента работим заедно с Международния трибунал. ООН още не може да се съвземе от събитията през 2061 година. Хората мислят за нея като за рожба на Втората световна война, също както Общността на нациите бе продукт на Първата световна война. По този начин ние изгубихме най-добрия си арбитър по международните спорни въпроси, а през това време конфликтите продължаваха да се задълбочават. Някои от тях бяха доста сериозни. Все по-голяма част от тези конфликти бяха възлагани на Международния трибунал от една или друга партия, затова „Праксис“ основа организация, наречена „Приятели на Трибунала“, която се опитва да го подпомага по всички възможни начини. Ние останахме верни на принципите и правилата му, помагахме му с пари и хора, опитвахме се да усъвършенстваме техниките на арбитраже и така нататък. Ние бяхме част от една нова техника, където, ако две каквито и да е международни юридически лица спореха помежду си и решиха да прибегнат до арбитраж, бяха включвани в едногодишната програма на Международния трибунал, чиито арбитри се опитваха да намерят решение, което да удовлетвори и двете страни. В края на годината Международният трибунал решаваше всички неуредени спорове и ако страните бяха доволни, се подписваше договор. Ние се опитвахме да подкрепяме всички договори, както можехме. Индия премина през подобна програма заедно със сикхите от Пенджаб. Мирът още е в сила. В други случаи имаше повече трудности, но пък затова си извадихме съответните поуки. Концепцията за полуавтономия привлече вниманието на много страни. Ние в „Праксис“ сме на мнение, че никоя държава никога не е била истински суверенна, а винаги е била полуавтономна по отношение на останалата част от света. Метанационалните компании са полуавтономни, личностите са

полуавтономни, културата е полуавтономна по отношение на икономиката, ценностите са полуавтономни по отношение на цените... Дори бе създаден нов клон на математиката, който се опитва да опише полуавтономията със съответните логически термини.

Надя се изправи.

— Поддържат ли другите транснационални компании Международния трибунал по същия начин? — попита тя.

— Не. Метанационалните компании избягват Трибунала и използват ООН като гумен печат. Боя се, че те все още вярват в мита за суверенността.

— Но това звучи, сякаш тази система работи единствено, когато и двете страни са съгласни.

— Да. Мога да заявя, че „Праксис“ е силно заинтересувана и се опитва да изгради мостове между Трибунала и всички останали земни сили.

— Защо? — попита Надя.

Форт вдигна ръце в жест, подобен на този на Арт.

— Капитализмът функционира там, където има растеж. Но виждате ли, растежът не е вече растеж, разбирате ли? Трябва да растем напред, да се усъвършенстваме.

Джаки стана права.

— Но вероятно можете да се развивате на Марс в класическия капиталистически стил, нали?

— Предполагам, че можем.

— Това може би е всичко, което искате от нас, така ли е? Просто един нов пазар. Празният свят, за който говорехте преди малко?

— Ами... Ние в „Праксис“ смятаме, че пазарът е една много малка част от обществото. А ние се интересуваме от цялото общество.

— Добре де, какво все пак искате от нас? — изкрещя някой от задните редове.

Форт се усмихна.

— Искам да гледам.

Събранието завърши малко след това. Започнаха да се провеждат редовните семинари. Естествено, във всеки един от тях пристигането на групата от „Праксис“ отнемаше поне част от дискусиите. За

огромно съжаление на Арт обаче, когато седнаха вечерта да преглеждат видеозаписите, им стана ясно, че Форт и екипът му бяха изиграли ролята на разединител, а не на обединител на конгреса. Много от хората просто не можеха да приемат земна транснационална компания като редовен делегат на конгреса — ето там бе проблемът. По едно време дойде Койота и каза на Арт:

— Не ми пробутвай колко била различна „Праксис“. Това си е направо христоматийно извъртане. Само ако богатите можеха да се държат прилично, тогава системата щеше да е окей. Дрън-дрън! Системата определя всичко и налага мнението си навсякъде. Именно системата има нужда от промяна.

— Форт говори точно за това — възрази Арт. Само че тук Форт бе най-големият му враг с навика си да използва термини от класическата икономика, за да описва новите си идеи. Единствените, които бяха заинтересувани от това, бяха Влад и Марина. За богдановистите, за червените, за първомарсианците — тоест, за повечето от местните жители и за по-голямата част от имигрантите — всичко това представляваше част от обичайния земен бизнес. Затова никой не желаше дори да се докосне до него. „Никакви сделки с транснационалите — бе възкликнал Касей на една от видеолентите, бурно аплодиран. — Никакви сделки със Земята, както и да го увъртат! Това, което каза Форт, бе извън границите на благоприличието!“ Единственият въпрос, който стоеше пред тази група, бе дали да позволят на Форт и хората му да си заминат или не. Според някои те, също като Арт, бяха пленници на подземния свят.

Джаки обаче се бе изправила на същото това събиране и бе заела чисто бууновистка позиция — „всичко трябва да бъде използвано за каузата ни!“ Тя се бе присмяла на онези, които отхвърляха Форт по принцип.

— Щом като ще вземаме гостите за заложенници — бе казала тя остро, — защо да не ги използваме за нещо полезно? Защо да не, поговорим с тях?

С други думи, към старите двойки противници се бе присъединила още една: изолационисти и кооперативисти.

В следващите няколко дни Форт напълно игнорираше полемиките около него, като според Надя дори не ги забелязваше. Организаторите го помолиха да ръководи един от семинарите,

посветен на ситуацията на Земята в момента, и той прие. По време на всяка сесия Форт и колегите му отговаряха на въпросите на присъстващите и явно се задоволяваха с всичко, което им кажеха за Марс, като само слушаха и не пропагандираха нищо. Форт описваше единствено Земята.

— Транснационалните компании са намалели до една-две дузини от най-големите — каза той веднъж в отговор на въпрос от публиката. — Всички са подписали договори за развитие с правителствата на повече от една държава. Наричаме такива компании метанационални. Най-големите от тях са „Субараши“, „Мицубиши“, „Консолидейтид“, „Еймекс“, „Армскор“, „Маджари“ и „Праксис“. Следващите по ред 10–15 компании също са доста големи, а оттам нататък започват отново старите транснационали, които бързо биват поглъщани от метанационалите. Големите метанационални компании сега са силите, които диктуват положението в света. Те контролират МВФ, Световната банка, Групата на Единадесетте и всички държави — техни клиенти.

Към края на един семинар Сакс попита Форт:

— Тоест, какво иска „Праксис“ от нас — от Марс?

— Ние чувстваме — отвърна Форт, — че това, което се случва тук, рано или късно ще рефлектира и върху Земята. В настоящия момент сме се обединили в една новопоявила се коалиция с прогресивните елементи на Земята, най-големите от които са Китай, „Праксис“ и Швейцария. Освен тях в състава на тази коалиция влизат още много елементи, които са по-малки като размери и като мощност. Например, по който и път да тръгне Индия сега, положението може да стане критично. Голяма част от метанационалните компании гледат на това като на някаква „грешка на растежа“, в смисъл, че колкото и инвестиции да инжектират в нея, все едно нищо няма да се промени. Ние не сме съгласни с това становище. Според нас положението на Марс също е критично по свой начин, понеже представлява една неочаквано развила се сила. Затова именно искаме да открием тукашните прогресивни елементи, както виждате, и да ви покажем какво правим. Пък и да видим какво мислите по въпроса.

— Интересно — каза Сакс.

И така беше наистина. Но голяма част от хората останаха върли противници на каквито и да било сделки със Земята и не можеха да бъдат убедени по никакъв начин в обратното. Междувременно

споровете по останалите въпроси продължаваха с ненамаляваща сила и колкото по-дълго бяха обсъждани, толкова по-поляризирани ставаха.

Същата нощ, по време на редовното им събиране в патиото, Надя поклати глава, чудейки се на това, колко упорито хората продължаваха да пренебрегват общите неща помежду си и как продължаваха да воюват един с друг заради дребните различия.

— Може би светът е прекалено сложен, за да съществува какъвто и да е план — каза тя на Арт и Ниргал. — Може би не трябва да се опитваме да разработваме някакъв глобален план, а просто нещо, което ще ни е от полза. А след това да се надяваме, че Марс ще може да преживее с две различни системи.

— Мисля, че и това ще се окаже неефикасно — отговори Арт.

— Тогава какво?

— Не знам още — сви рамене той. Двамата с Ниргал продължиха да преглеждат видеозаписите. Надя внезапно си помисли, че те всъщност преследват някакъв неуловим мираж.

Разработената програма се приближаваше към края си. Организаторите призоваха делегатите към тридневна почивка, която по план трябваше да бъде последвана от заключително общо събиране.

Арт и Ниргал прекараха тези три дена в малката си зала за конференции, преглеждаха видеозаписи по 20 часа на ден, водеха безкрайни разговори и въвеждаха данни в лектерните си, сякаш водени от отчаяние. Надя продължи да се грижи за тях, разрешаваше споровете им и водеше записки върху онези части от дебатите, които те бяха намерили за прекалено трудни. Понякога, когато отидеше да ги навести, намираще единия заспал в стола си, а другият — втренчен слисано в екрана пред него.

— Я виж — изграчваше той, — какво мислиш за това?

Тя преглеждаше екрана и коментираше, докато навираше храна под носовете им. Това често събуждаше спящия. Той промърморваше сънено:

— Изглежда обещаващо. Давай да се захващаме за работа.

* * *

Така че на сутринта преди общото събиране Арт, Ниргал и Надя излязоха заедно на сцената на амфитеатъра. Арт взе със себе си своя лектерн. Той се изправи, огледа насъбралата се тълпа, сякаш смаян при вида ѝ, и след продължителна пауза каза:

— Всъщност сме единодушни по много въпроси.

Това предизвика смях. Но Арт вдигна лектерна над главата си и прочете на висок глас написаното на екрана:

— „Основни въпроси пред марсианското правителство!“

Тълпата притихна заинтригувана.

— „Първо. Марсианското общество ще бъде съставено от множество различни култури. По-добре да бъде разглеждано като свят, отколкото като нация. Свободата на религиите и културите трябва да бъде гарантирана по закон. Никоя култура или група култури не трябва да доминира над останалите.

Второ. Въпреки цялото това разнообразие от култури, на всички личности на Марс трябва да бъдат гарантирани някои неотменни права, като например материална база за съществуване, здравни грижи, образование и равенство.

Трето. Земята, въздухът и водата на Марс са обща собственост на човечеството и не могат да бъдат частна собственост, на която и да е личност или групировка.

Четвърто. Плодовете на труда на всеки човек принадлежат на въпросния човек и не могат да му бъдат отнемани от друга личност или групировка. В същото време човешкият труд на Марс е част от общото начинание с оглед на всеобщото благо. Марсианската икономика трябва да отразява и двата предходни факта едновременно и да служи като баланс между интереса на личността и интереса на обществото като цяло.

Пето. Метанационалният ред, който цари на Земята, очевидно е неспособен да обедини предходните два принципа и затова не може да бъде приложен на Марс. На негово място трябва да бъде развита икономика, базираща се на екологичната наука. Целта на марсианската икономика не трябва да бъде «постоянно развитие», а постоянният просперитет на цялата биосфера.

Шесто. Марсианската и околната среда сама по себе си притежава своето «право на съществуване», което трябва да бъде зачитано. Следователно целта на промените, които извършваме в

околната среда, трябва да бъдат минималистки и екопоетични и да отразяват ценностите на ареофанията. Предполага се, че целта на тези промени ще бъде да се направи онази част от Марс, която се намира под петкилометровата граница, годна за обитаване от хората. Повисоките котии, представляващи около 30 процента от планетата, следва да бъдат оставени в състояние, наподобяващо първоначалното, за да могат да съществуват като природни резервати.

Седмо. Заселването на Марс е уникален исторически процес, поради факта, че това е първата планета, заселена от човечеството. Затова то трябва да бъде извършвано с дух на почит към тази планета и към недостатъчното количество живот във вселената. Целта ни е да създадем прецеденти, които да послужат при по-нататъшното заселване на слънчевата система, а също така и при развитието на връзката между хората и околната среда на Земята. Ето защо Марс заема важно място в историята ни. Това трябва да бъде напомняно на всички, които вземат необходимите решения относно живота тук.“

Арт остави настрана лектерна си и впи поглед в тълпата. Те го наблюдаваха мълчаливо.

— Ами... — каза той и се прокашля, после подкани с жест Ниргал, който се изправи и застана до него.

— Ето това успяхме да подберем от семинарите. Явно всички тук сте съгласни с тези точки. Имаше и доста други неща, които според нас щяха да получат одобрението на много от вас. Но не на всички. Въпреки това сме ги включили в списъци и ще ви ги предоставим, за да можете да се запознаете с тях. Ние сме почти твърдо убедени, че ако успеем да приемем на този конгрес какъвто и да е документ, ще извършим нещо значително. Тенденцията в един подобен конгрес е все повече и повече да вземаме под внимание различията между нас и според мен тази тенденция в нашия случай дори е преувеличена, понеже на настоящия етап марсианското правителство си остава чиста теория. Но когато се превърне в практически проблем (тоест, когато ни се наложи да действаме), тогава ще трябва да търсим нещо общо. Един евентуален документ би ни помогнал да го открием.

Направили сме много конкретни бележки относно главните точки на този документ. Обсъдихме ги с Юрген и Приска и те предложиха да организираме едноседмичен семинар, където всеки ден ще е посветен на обсъждането на всяка една от седемте основни точки, така че всеки да може да се изкаже. В края на тази седмица ще видим останало ли е нещо.

Чу се слаб смях. Доста хора кимаха.

— Ами ако поставим постигането на независимост на първо място? — провикна се Койота от един от задните редове.

— Не можахме да открием мнения по този въпрос, с които всички да са съгласни — поклати глава Арт. — Може би трябва да организираме семинар, който да се опита да направи нещо по въпроса.

— Може би трябва! — възкликна Койота. — Всеки ще се съгласи, че нещата трябва да бъдат справедливи, също и светът като цяло. Проблемът винаги е бил във въпроса как да станат такива.

— Всъщност, и да, и не — каза Арт. — Това тук е малко повече от обикновено желание за справедливост. Колкото до методите, може би ако преминем още един път през всичко това с тези цели в съзнанието си, нещата сами ще изникнат. Така да се каже, какво със сигурност би ни довело до тези цели? Какви начала предполага този завършек? — Той обиколи тълпата с поглед и сви рамене. — Вижте, опитахме се да съберем на едно място това, което всички вие изричахте тук по различни начини. Затова, ако липсват специфични предложения за начините на постигане на независимост, то това е, защото всички вие не можете да се откъснете от нивото на общи приказки и философии от рода на „Какво да се прави?“, където са всъщност и главните ви различия. Единственото нещо, което бих могъл да ви предложа, е да се опитате да направите една преценка на всички сили на планетата, да изчислите колко устойчиви биха били те в условията на независимост и да съобразите действията си така, че да се противопоставят на съпротивлението им. Надя веднъж говореше за преосмисляне на цялата методология на революцията. Някои предложиха икономически модели, идеята за насилствено изкупуване или нещо подобно, но когато обмислих понятието за приспособения отклик, това ми напомни за интегрираната борба с вредителите — една

система в селското стопанство, където съществуват множество методи с различна степен на суровост за борба с вредителите.

Хората се засмяха, но Арт сякаш не забеляза. Изглеждаше разочарован от това, че хората не одобриха идеята за общ документ. А Ниргал направо бе бесен.

Надя се обърна с лице към тълпата и заговори на висок глас:

— Какво ще кажете да аплодираме нашите приятели, които успяха да синтезират най-важното?

Хората заръкопляскаха. Неколцина дори завикаха „Ура!“. За момент всички изглеждаха доста ентузиазирани. Но аплодисментите бързо затихнаха и хората се заизнизваха от амфитеатъра, като оживено обсъждаха станалото. Някои дори започнаха отново да се карат.

И така дебатите продължиха, само че сега всичко се въртеше около документа на Арт и Ниргал. По-късно, когато преглеждаше видеозаписите, Надя откри, че хората приемат почти единодушно съдържанието на всички точки, с изключение на шеста — относно степента на тераформиране. Повечето от червените не приемаха концепцията за тераформиране на ниски коти, като отбелязваха, че по-голямата част от планетата е под петкилометровата граница, така че ако ниските коти се тераформират, високите коти ще бъдат значително замърсени.

Но седемте дни бавно изтичаха и ставаше все по-ясно, че тази точка от план-декларацията е единствената, предизвикваща спорове, а останалите имаха нужда само от дошлифоване. Доста хора бяха изненадани от това. Ниргал често поясняваше раздразнено:

— Защо се учудвате? Ние не сме изсмукали тези точки от пръстите си. Просто систематизирахме онова, за което говорехте.

Хората кимаха заинтригувани, връщаха се на семинарите и обсъждаха отново и отново всяка точка. На Надя взе да ѝ се струва, че съгласието започна да изниква навсякъде, без съмнение предизвикано от твърдата убеденост на Арт и Ниргал в съществуването му. Няколко от сесиите през тази седмица завършиха с обилно полят с кавахавата политически консенсус. Различните гледни точки най-накрая бяха изковани във форма, против която не възразяваше никоя от партиите.

Заклучителното общо събиране се проведе късно следобед в парка Закрос — там, където бе започнало всичко. Във въздуха витаеше някакво смущение. Надя си помисли, че по-голямата част от хората доста неохотно одобряват Декларацията Дорса Бревиа, която сега бе няколко пъти по-дълга от първоначално заплануваната, разработена от Арт и Ниргал. Приска четеше на висок глас всяка точка и всяка получаваше единодушни одобрителни аплодисменти. Само различните групи аплодираха различните точки с нееднакво въодушевление, а когато четенето привърши, заключителните аплодисменти бяха кратки и формални. Никой при такова положение не би могъл да се чувства щастлив. Ниргал и Арт изглеждаха изтощени.

Аплодисментите секнаха и за момент всички останаха неподвижни, чудейки се какво да правят по-нататък. Липсата на съгласие по въпросите за методите на действие сякаш излезе на бял свят точно в този миг. А сега какво? Какво да правят? Просто да станат и да се разотидат по домовете си? А имаха ли въобще домове? Мигът се проточи, във въздуха се долови неудобство, дори лека болка (Ах, колко се нуждаеха от Джон точно сега!), затова Надя се отпусна, когато някой изкрещя нещо — нещо, което сякаш развали пагубната магия. Хората се заобръщаха и започнаха да сочат с пръст данякъде.

На стълбището, високо на стената на тунела, стоеше зеленокожа жена. Тя беше без дрехи и кожата ѝ блестеше с онзи нюанс на зеленото, който просветваше с последния слънчев лъч на залеза. Косата ѝ беше сива на цвят, краката ѝ бяха боси. Не носеше никакви накити по себе си, с други думи, беше напълно гола, ако не се брои зелената боя.

Това беше Хироко. Тя започна да слиза по стълбището с бавна премерена крачка. Ариадна, Шарлот и още няколко Миноански жени застанаха в края на стълбището заедно с най-ревностните последователи на Хироко от скритата колония — Ивао, Рая, Евгения, Мишел и всички останали от малката им групичка. Докато Хироко слизаше по стълбите, те започнаха да пеят. Щом най-накрая тя прекрачи и последното стъпало, те я окичиха с гирлянди от яркочервени цветя. Ритуал за плодородие, спомни си Надя, който водеше началото си още от палеолита и се преплиташе с ареофанията на Хироко.

Хироко тръгна, последвана от върволица почитатели, които пееха имената на Марс: „Ал-Кахира, Арес, Окаку, Бахрам...“ — обширен коктейл от архаични срички, в някои от които се долавяше ясно „Ка... ка... ка...“.

Тя ги поведе по пътеката между дърветата, през тревата, към събирането в парка. Преминаха точно през средата на тълпата. Зеленото лице на Хироко бе застинало в строго и далечно изражение. Много хора ставаха на крака, когато тя минаваше покрай тях. Джаки Буун излезе от навалищата и се присъедини към групата. Зеленокожата ѝ баба улови ръката ѝ и я издърпа при себе си. Двете поведоха групата през тълпата — старата богиня-майка — стройна, горда, невъобразимо възрастна, съсухрена като кората на дърво и зеленокожа като листата, Джаки малко по-висока от нея, млада и грациозна като танцьорка, с гарвановочерна коса, която се спускаше като водопад до средата на гърба ѝ.

Надя улови Арт и Ниргал за ръце и тръгна след процесията. Беше щастлива. В края на краищата си оставаха животни и нямаше значение какъв път на развитие си бяха избрали. Тя почувства нещо като преклонение, емоция, която бе доста рядка за нея — преклонение пред свещената същност на живота, който създаваше такива прекрасни форми.

Когато стигнаха до езерото, Джаки свали комбинезона си и двете с Хироко застанаха в дълбоката до глезените вода, впили погледи една в друга и вдигнали ръце възможно най-високо. Останалите Миноански жени се присъединиха към този „мост“. Млади и стари, зелени и розови...

Жителите на скритите колонии преминаха първи под моста. Сред тях бе самата Мая, уловила Мишел за ръка. А след това цялото огромно многообразие от хора промарширува под моста — нещо, наподобяващо милионната репетиция на някакъв ритуал от милиони години, който сякаш бе закодиран в гените им и го бяха извършвали, откакто се помнят. Нямаше човек, който да не е влязъл във водата, мнозина свалиха и дрехите си. Надя отново си помисли колко прекрасни са хората. През съзнанието ѝ премина мисълта, че голотата е опасна за социалния ред, понеже разкрива прекалено много реалност. Хората заставаха един пред друг в цялото си несъвършенство, разкриваха всичките си полови характеристики и всички намеци за

това, че човекът все пак е смъртен... както и цялата удивителна красота, която в яркочервената светлина на залязващото слънце изглеждаше направо невъзможна и нереална и не се побираше в нормалното съзнание. Под лъчите на залеза кожата изглеждаше доста червена, но това явно не бе достатъчно за група червени, които в момента боядисваха една от тях с неизвестно откъде изровена червена боя, очевидно за да я противопоставят на Хироко. Политическо къпане! Надя изстена. Всъщност всички цветове се разтваряха във водата, придавайки ѝ мръснокафяв цвят.

Мая преплува разстоянието, което я делеше от Надя, и едва не я удави с една пламенна прегръдка.

— Хироко е гений — каза тя на руски. — Може и да е луд гений, но си е гений.

— Богиня-майка на света — отвърна Надя и превключи на английски, докато плуваше към една малка групичка от сабишиански исеи и хора от Първата стотица. Там един до друг бяха застанали Ан и Сакс, Ан — стройна и слаба, а Сакс — нисичък и закръглен. Изглеждаха точно както през старите времена по време на общите къпания в Андърхил, когато спореха за това или онова, а лицето на Сакс бе цялото изкривено от опитите му да се съсредоточи. Надя се засмя при вида им и ги опръска. Форт доплува до нея.

— Май целият конгрес трябваше да протече по този начин — изказа предположение той. — Вижте, трябва да се върна вкъщи, за да мога да ви помогна. Освен това пра-пра-пра-правнучката ми ще се жени след четири месеца.

— Нима ще можете да се върнете толкова бързо на Земята? — попита Спенсър.

— О, да, корабът ми е доста бърз. — И наистина едно подразделение на „Праксис“ строеше ракети с подобрени Дайсънови пропулсори, които позволяваха непрекъснато ускоряване и забавяне на скоростта по време на полета. По този начин пътуването ставаше доста по-бързо. — Всеки в „Праксис“ може да го използва, ако има спешна работа. И вие може да дойдете, ако искате, за да видите какви са условията „от първа ръка“.

Никой не отговори, макар че доста вежди се повдигнаха учудено нагоре. Но пък и никой не отвори дума за задържането му.

Хората киснеха във водата като медузи, успокоени най-накрая от топлината, водата, виното и кавата, които се предаваха от ръка на ръка в бамбукови чаши, както и от чувството, че са свършили работата, заради която бяха дошли тук. Според някои извършеното не бе свършено — „определено не беше“ — „че, все пак е нещо“ — „особено точка трета или четвърта“ — „не е лоша декларацията“ — „е, като за начало...“ — „но има доста пропуски“ — „особено точка шеста“ — „има още неща за изглаждане“ — „но пък ще се запомни“...

— Е, да, но това тук е религия — казваше някой, седнал в плитчините, — и определено ми харесват всички красиви тела, обаче въпреки всичко да смесваш държава и религия е доста опасна работа...

Надя и Мая навлязоха по-надълбоко ръка за ръка, като говореха с всички, които познаваха. Неколцина от младото поколение на Зигота — Рейчъл, Тиу, Франц, Стив и така нататък — ги видяха и се провикнаха:

— Хей, я вижте — две вещици! — след което се втурнаха към тях и едва не ги смачкаха от много прегръдки и целувки.

Те тръгнаха напред, увеличайки след себе си ектогените на Зигота, и се сблъскаха с Арт, който заедно с Ниргал и още няколко мъже стоеше като привлечен от магнит към мястото, където Джаки все още беше изправена до полужелената Хироко, мократа ѝ коса се спускаше по голите ѝ рамене, а главата ѝ бе отметната назад в жизнерадостен смях. Залезът я обливаше с блясък и ѝ придаваше някаква свръхреална величествена сила. Арт изглеждаше наистина щастлив и когато Надя го прегърна, той постави ръка на рамото ѝ и я остави там.

— Добра работа — каза му Мая. — Точно както би я свършил Джон Буун.

— Не, не би я свършил така — възрази автоматично Джаки.

— Познавах го — хвърли ѝ доста остричък поглед Мая, — а ти не. Така че повтарям: точно така би направил и Джон Буун.

Двете впиха погледи една в друга — древна белокоса красавица и млада чернокоса красавица... ето това бяха двете вещици, искаше да каже Надя на братята и сестрите на Джаки, които стояха зад нея. Но пък те без съмнение го бяха усетили.

— Никой не е това, което беше Джон — опита се да развали магията Надя. — Но въпреки всичко свършихме добра работа.

Касей се приближи с плясъци към тях и каза:

— Джон Буун би ни бил от голяма полза сега.

Баща му, първият човек, стъпил на Марс, жизнерадостният Джон, който обичаше да плува „бътерфлай“ в Андърхил по време на следобедите, които приличаха на днешната церемония.

— Както и Аркадий — добави Надя, като все още се мъчеше да успокои страстите. — И Франк също.

— Щяхме да се справим и без Франк Чалмърс — кисело отсече Касей.

— Откъде накъде? — възкликна Мая. — Щяхме да сме щастливи, ако и той сега беше тук! Той щеше да знае как да се справи с Форт, с „Праксис“, с вас, с червените, със зелените и въобще с всички. Франк, Аркадий и Джон — и тримата щяха да са ни от голяма полза.

Устните ѝ бяха стиснати и обърнати надолу. Тя хвърли кръвнишки поглед към Джаки и Касей, сякаш ги предизвикваше да кажат нещо. След това присви устни и погледна настрана.

— Ето защо не трябва да допускаме още една '61 — заключи Надя.

— Няма да допуснем — заяви Арт и я прегърна.

Надя поклати тъжно глава. Кулминацията винаги отминаваше толкова бързо.

— Не зависи от нас — му каза тя. — Това е нещо извън нашия контрол. Така че ще видим.

— Този път ще е различно — настоя Касей.

— Ще видим.

ЧАСТ ОСМА

СОЦИАЛНО ИНЖЕНЕРСТВО

Къде си роден?

Денвър.

Какъв беше като дете?

Не знам.

Кажми ми какво чувстваше.

Исках да знам защо.

Беше любопитен?

Много.

Играеше ли си с много научни играчки?

С всякакви.

А приятелите ти?

Не помня.

Опитай.

Не мисля, че имах много приятели.

Едновременно и с двете си ръце ли работеше?

Предполагам, когато е било необходимо.

С дясната ръка ли пишеше?

Сега да. Май и тогава също. Да. Като дете.

А правеше ли нещо с лявата ръка. Миеше ли си зъбите с нея, решеше ли си косата, ядеше ли, сочеше ли, хвърляше ли топка с нея?

Всички тези неща правех с дясната ръка. Има ли значение?

Ами, виждаш ли, в случаи на афазия хората, които правят всичко с дясната ръка, се приспособяват доста добре към определени неща. Дейностите са разположени или по-точно координирани от съответните мозъчни центрове. Когато установим със сигурност проблемите на изпадналия в афазия човек, можем с доста голяма точност да кажем кои участъци на мозъка са увредени.

Само наблюдението никога не е достатъчно. Пък и в края на краищата не в това се състоеше експеримента им. Когато Дезмънд пристигна в Дорса Бревиа, Сакс тръгна да го търси.

— Питър още ли лети?

— Май да. Все още прекарва значителна част от времето си в космоса, ако това имаш предвид.

— Да. Можеш ли да ме свържеш с него?

— Разбира се. — Дезмънд го погледна с любопитство. — Вече говориш много по-добре, Сакс. Какво са ти направили?

— Геронтологични процедури. Освен това нови хормони, разни химикали, присаден материал.

— Сглобили са ти нов мозък, а?

— Да. Или поне част. И освен това водим дълги разговори с Мишел.

— А стига бе!

— Все още съм си аз.

Смехът на Дезмънд бе направо животински.

— Виждам, виждам! Слушай, след някой-друг ден пак заминавам и тогава ще те закарам до летището на Питър.

— Благодаря.

Дезмънд го закара до убежището на червените в кратера Уолъс, където често се отбиваше Питър. И Питър естествено беше там, Питър, синът на Марс, висок, жилав, грациозен, дружелюбен и независимо от това отнесен, безучастен, погълнат от работата си и от живота си. Подобие на Симон. Сакс му разказа какво иска да направи и защо. Той все още от време на време се запъваше при говорене, но въпреки всичко бе много по-добре от преди, когато едва успяваше да каже онова, което мислеше.

— Разбираш ли?

— О, да, разбирам — каза Питър и се усмихна широко. — Смятам, че идеята никак не е лоша. Много е важна. Ще ми отнеме някой и друг ден, за да подготвя совалката.

В убежището пристигна Ан. Изглеждаше уморена и състарена. Тя приветства Сакс рязко. Старата ѝ антипатия към него бе силна както винаги. Сакс не знаеше какво да ѝ каже. Това нов проблем ли беше?

Той реши да изчака Питър да говори с нея и да види ще има ли някаква разлика. Сега никой не го закачаше, ако си мълчеше. Откъдето и да го погледнеш — все преимущества...

Ан се върна, за да говори с Питър и за да хапне с останалите червени. Мда, определено го гледаше любопитно. Беше се втренчила в него над главите на останалите, сякаш той беше нов насип на марсианската повърхност. Напрегнат и оценяващ поглед. Осезаем. Промяната на статуса в една динамична система е много важно нещо. То или поддържа, или опровергава теории. А ти какво си? А защо правиш това?

Той посрещна спокойно погледа ѝ, опита се да го улови и да ѝ го върне, да обърне силата му обратно. Да. Аз съм Сакс. Все още. Но съм се променил. А ти коя си? Защо не си се променила? Защо продължаваш да ме гледаш така? Преживях известна травма. Онази болната личност вече я няма... или поне не съвсем. Оказаха ми експериментално лечение, чувствам се добре и не съм онзи, когото познаваш. А ти защо не си се променила?

Ако прекалено много данни опровергават теорията, тя може и да се окаже погрешна. А ако въпросната теория е основна, то трябва да се промени парадигмата.

Ан седна на стола си и се зае с яденето. Беше доста съмнително дали бе успяла да прочете мислите му с такива дребни подробности. Но въпреки всичко какво огромно удоволствие беше да си способен да издържиш погледа ѝ!

* * *

Двамата с Питър влязоха в малкия кокпит и не след дълго се носеха с пълна газ по каменната писта, а голямата аеродинамична совалка вибрираше под тях. Сакс се облегна назад, натиснат в седалката си, изчака совалката да премине асимптотичния връх в най-горната част на курса си, когато забавя постепенно скоростта си и започва да се изкачва по-плавно през високите слоеве на стратосферата.

Той обясни на Питър какво иска да направят след това. Питър се засмя и започна да си пее, за да убие времето. Сакс му заприглася, когато си припомни думите — „Шестнадесет тона“, една доста прилична песничка. Висотомерът показваше 250 километра над повърхността. Совалката се носеше към Касиопея. Под тях огромната закръглена планина-континент Елизиум се извисяваше на хоризонта. Формата ѝ бе очертана идеално от хоризонтални сенки, които се спускаха по дължината на дългата седловина Хекатус Толус, почти скрита зад конуса на Елизиум Монс. Встрани се бе сгушил Албор Толус.

— Ето я — посочи Питър нагоре. На изток блестеше сребърният ръб на въздушната леща, обяна от утринната светлина. Останалата ѝ част все още беше в сянката на планетата.

— Достатъчно близо ли сме? — попита Сакс.

— Почти.

Сакс отново сведе поглед към увеличаващия се полумесец на утрото. Там долу, сред високите мрачни земи на Хесперия, точно над терминатора се издигаше облак пушек. Независимо, че бяха на толкова голяма височина, те навлязоха в този облак. Самата леща плаваше над невидимия поток, като използваше подемната му сила и налягането на слънчевата светлина, за да се задържи на едно място над зоната на горенето.

Вече цялата леща бе огряна от слънцето. Приличаше на огромен сребърен парашут, който няма нищо отдолу. Сребристият ѝ цвят имаше някакви виолетови оттенъци, с цвета на небето. Тя представляваше част от сфера с дебелина хиляда километра. Центърът ѝ бе приблизително на 50 километра от ръба. Въртеше се като фризби. Точно под нея в скалистия връх имаше дупка, в която се изливаше фокусираната слънчева светлина. Навсякъде другаде огледалните ленти, които изграждаха лещата, отразяваха светлината на слънцето и Солета напред и надолу към движещата се точка на повърхността, като фокусираха огромно количество лъчи, способни, както се виждаше, да подпалят дори базалта. Огледалата бяха нагрети почти до 900°K, а температурата на втечената скала долу стигаше и до 5000°K. Изпаряване на летливите съединения.

Докато гледаше всичко това, в съзнанието на Сакс изплува образът на увеличително стъкло над куп сухи плевели и клони. Пушек,

пламък, огън. Концентрирани слънчеви лъчи. Фотонна атака.

— Не сме ли вече достатъчно близо? Сякаш сме точно под нея.

— Не, ние сме доста встрани от ръба. Не би ми се искало да се озовем под това нещо, макар да не мисля, че фокусът ѝ е достатъчен, за да ни изпържи. Както и да е, тя се движи с почти 1000 километра в час.

— Също като реактивните самолети от времето на моята младост.

— Тъхъ. — На таблото пред Питър светна зелена лампичка. — Добре, да започваме.

Той дръпна лоста за управление към себе си. Совалката се изправи на опашката си и започна да се издига точно към лещата, която все още бе на около стотина километра над тях и доста на запад. Питър натисна някакъв бутон. Цялата совалка се разтресе, щом изпод масивните ѝ крила се появиха цял куп ракетни снаряди, които известно време се носеха успоредно на нея, след това двигателите им стартираха едновременно като магнезиеви бенгалски огньовете и ракетите полетяха напред и нагоре — към лещата. Приличаха на малки жълти иглички, които не след дълго щяха да се забият в корпуса на това огромно сребристо НЛО. След няколко секунди те изчезнаха от погледите им. Сакс зачака с присвити устни, опитвайки се да спре да мига.

Предният ръб на лещата като че ли започна да се разнищва. Самата леща беше нещо нестабилно — просто огромна въртяща се купа, съставена от плаващи в пространството ивици. Тя започна да се разпада с изумителна скорост. Предният ѝ ръб се претърколи под нея, докато най-накрая се срути. Гледката наподобяваше разтеглено и разтекло се по небето северно сияние, което правеше някакви невъобразими лупинги, сякаш опашките на няколко разпокъсани хвърчила се бяха преплели и сега падаха надолу заедно. Всъщност това бяха милиард и половина тона от материала, от който бе изградена лещата, които с падането си се разнищваха все повече и повече. Движението им изглеждаше бавно, понеже масата им бе огромна. Но независимо от първоначалното впечатление, цялата тази грамада се движеше с доста над пределната скорост. Огромна част от материала щеше да изгори при навлизането си в атмосферата. Силикатен дъжд.

Питър обърна совалката и полетя успоредно на траекторията на падането, като поддържаше курс доста на изток от сгромолясващата се маса. Можеха да я наблюдават под себе си на фона на виолетовото утринно небе — една огромна жълта комета с разрошена оплетена сребриста опашка, която пропадеше надолу към жълтеникавокафявата планета. В небето не остана нищо.

— Добър изстрел — каза Сакс.

Когато се върнаха в кратера Уолъс, ги посрещнаха като герои. Питър отклоняваше всички приветствия:

— Това си беше идея на Сакс. Самият полет не бе кой знае какво, просто поредната рекогносцировка, като изключим стрелбата. Не знам как не сме се сетили за това преди.

— Онези просто ще построят още една — обади се Ан, която стоеше встрани и бе впила доста любопитен поглед в Сакс.

— Но те са толкова уязвими — отбеляза Питър.

— Ракети „земя-въздух“ — добави Сакс изнервено. — Някой може ли да инверт... — да инвентаризира — всички обекти в орбита около Марс?

— Вече сме го направили — каза Питър. — Е, не успяхме да идентифицираме няколко, но по-голямата част — да.

— Не е зле да хвърля един поглед върху списъка.

— Бих искала да говоря с теб — обърна се Ан мрачно към него.

Останалите набързо се изнизиха от стаята, повдигайки учудено вежди като стадо от Арт-Рандълфовци.

Сакс се отпусна в един бамбуков стол. Стаята, в която бяха, беше малка и нямаше дори прозорец. Напълно приличаше на подземията в Андърхил от доброто старо време. Формата бе същата. Конструкцията — също. Тухлите бяха толкова стабилен строителен материал. Ан издърпа един стол и седна срещу него. Беше се навела напред, за да може да го гледа в очите. Изглеждаше доста възрастна. Превъзнасяната водачка на червените. Превъзнасяна, измършавяла, сякаш обладана от духове. Той се усмихна.

— Не ти ли е време да се подложиш на геронтологично лечение? — попита той. Ан не обърна внимание на въпроса му.

— Защо искаше да разрушиш лещата? — попита го на свой ред тя. Погледът ѝ го дълбаеше като с бургия.

— Не ми харесваше.

— Това го знам — намръщи се Ан. — Но защо?

— Просто нямаше нужда от нея. Затоплянето и без това беше достатъчно. Няма видима причина за бързане. Даже едно понататъшно затопляне не е и необходимо. Лещата освобождаваше в атмосферата огромни количества CO_2 . После, щеше да е трудно да ги премахнем. Трудно е да отделиш CO_2 от карбонатите, но само в случай, че не ти хрумне да разтопяваш скалата, в която се съдържат. — Той поклати глава. — Това беше голяма глупост. Правят го просто, защото са в състояние да го направят. Канали. Не вярвам в каналите.

— Значи цялата работа е, че просто този тип тераформиране не ти е допаднал, така ли?

— Да. — Той посрещна вбесения ѝ поглед спокойно. — Вярвам в тераформирането, за което се споразумяхме в Дорса Бревиа. И ти подписа, доколкото си спомням.

Ан поклати глава.

— Не? Но нали червените подписаха?

Тя кимна.

— Е... има смисъл. Казвал съм го и преди. Годна за обитаване повърхност до определени котви. Над тях — тънка и студена атмосфера. Бавно. Екопоезия. Не ми харесват новите индустриални методи. Може би само този за докарване на азот от Титан, но не и останалите.

— Ами Солета?

— Не знам. Допълнителното затопляне със слънчева светлина означава, че газовите индустриални методи ще се окажат излишни. Както и другите методи. Можехме да се справим и без Солета. Според мен „огледалата на зората“ бяха достатъчни.

— Но те вече не са под твой контрол.

— Вярно е.

За известно време и двамата замълчаха. Ан изглежда мислеше нещо. Сакс наблюдаваше обветреното ѝ лице и се чудеше кога ли за последен път се е подлагала на лечение. Урсула им препоръчваше да го правят минимум веднъж на всеки 40 години.

— Не бях прав — произнесе накрая той. — Трябваше да изчакаме известно време, преди да започнем. Няколко десетилетия

изучаване на първичното състояние нямаше да са ни излишни. Можеше оттам да изплува отговорът на въпроса как да действаме. Никога не съм мислил, че нещата ще се променят чак толкова много. Първоначалната ми идея бе нещо от рода на екопоезията.

Ан присви устни.

— Да, но сега е твърде късно.

— Да, за съжаление. — Той обърна ръката си с дланта нагоре и започна да я разглежда. Линиите изглеждаха както обикновено. — Трябва да се подложиш на лечение.

— Решила съм вече да престана да се подлагам.

— О, Ан, не говори така. Питър знае ли? Ти си ни необходима. Наистина имаме нужда от теб.

Тя стана и излезе от стаята.

Следващият му проект бе доста по-сложен. Въпреки че Питър бе съгласен, хората от Вишняк бяха настроени скептично. Сакс изложи идеята си по най-добрия начин, на който бе способен. Питър му помогна. Възраженията им постепенно се превръщаха в практически предложения. Прекалено обемисто? Привлечете повече богдановисти. Невъзможно е да се работи под прикритие? Разрушете мрежата на полицейското наблюдение. „Науката е съзидание“, каза им той. „Това не е наука — отвърна му Питър, — това е инженерство.“ Михаил се съгласи. Екосаботаж, роден от екологичното инженерство. Нещо доста трудно за планиране.

Нещата постепенно започнаха да се оформят. Но въпреки това измина много време, преди Сакс и Питър отново да излетят със совалката. Този път те направо излязоха изцяло в стратосферата и дори се издигнаха над нея. Двадесет хиляди километра нагоре, докато най-накрая не се приближиха до Деймос.

Силата на гравитацията на малката луна бе толкова слаба, че кацането приличаше повече на влизане в док. Джаки Буун, която им помагаше в проекта (главно, за да бъде по-близо до Питър, както заподозря Сакс), пилотираше совалката. Когато се приближиха на достатъчно разстояние, пред Сакс се откри чудесна гледка през илюминатора на кокпита. Черната повърхност на Деймос сякаш бе покрита с дебел пласт прашен реголит. Всички кратери бяха почти

погребани под него, а ръбовете им приличаха на гладки обли трапчинки по прашния килим. Джаки плавно смъкна совалката към границата между кратерите Суифт и Волтер. Деймос бе свързан с приливите и отливите и именно там бе удобството на проекта им. Субмарсианската точка изпълняваше ролята на 0 градуса както ширина, така и дължина. Ръбът, на който се приземиха, бе близо до екватора, на 90 градуса дължина. Около десет километра път пеша до субмарсианската точка.

Когато достигнаха границата, ръбът на Волтер изчезна зад извития черен хоризонт. Прахът полетя настрани, издухан от ракетните двигатели на совалката. Оказа се, че слой прах, покриващ скалата, е само няколко сантиметра. Въглероден хондрит на възраст 5 милиарда години. Приземиха се със здраво тупване, совалката леко отскочи и бавно се запуска отново надолу. Сакс чувстваше съвсем слаб натиск към пода. Едва ли тежеше повече от 2–3 килограма.

Останалите совалки започнаха да се приземяват от двете им страни, вдигайки във вакуума огромни облаци прах, които бавно падаха обратно на повърхността. След около половин час всички совалки се бяха подредили в редица, която свързваше отчетливите линии на двата хоризонта. Заедно представляваха доста свръхестествена гледка. Облите им повърхности блестяха като хитин под хирургическата светлина на голото слънце, а прозрачността на вакуума правеше ръбовете им ясни и свръхфокусирани. Като насън.

Всяка совалка носеше някакъв компонент на системата. Роботизирани сонди, машини, които прокарваха тунели, автоматизирани пневматични чукове, водосборни галерии, за да отделят тежката вода, която бе около 1 част от всеки 6000 части обикновена вода, малък ядрен реактор и най-накрая управляеми ракетни двигатели, по-голямата част от които обаче бе пристигнала със совалките, приземили се върху обратната страна на Деймос.

Техниците-богдановисти, които пристигнаха заедно с оборудването, извършиха цялото инсталиране. Сакс облече един от тромавите скафандри и излезе на повърхността. Искаше да се поогледа. Сякаш се разхождаше по морското дъно, само че нямаше никакво съпротивление. Космически океан. Той се наведе и зарови ръце в праха. На 10–20 сантиметра не се напипваше никаква скала; можеше да е на 10 или 20 метра дълбочина, дори и повече. Облаците

прах, които се бяха вдигнали при ровенето му, се уталожиха след 15 секунди. Прахът беше толкова фин, че в каквато и да е атмосфера би останал като суспензия безкрайно дълго време. Но във вакуума падаше като всичко друго. Само че гравитацията не бе достатъчна, за да го придърпа от по-далече. Вероятно човек с един ритник можеше да изкара праха в космическото пространство. Сакс поклати глава и се изкатери обратно в шлюза.

Няколко месеца по-късно, когато вече беше в Екус Касма, роботите на Деймос завършиха работата си и стартовото устройство възпламени началното количество деутерий. Въпросното устройство изхвърляше всяка секунда хиляда тона натрошена скала със скорост 200 км/сек. Цялата тази маса летеше по допирателна към орбитата. След близо четири месеца около 50% от обема на Деймос щяха да бъдат изстреляни и устройството щеше да прекрати работа.

Тогава малката луна щеше да бъде на 614 287 км от Марс, според изчисленията на Сакс, и щеше да бъде на път напълно да се освободи от влиянието на планетата, за да стане отново свободен астероид.

В момента Деймос плуваше в нощното небе, огромен сив картоф с неправилна форма, по-слабо осветен от Венера или Земята, с изключение на блестящата комета, която излизаше от единия му край. Интересна гледка. Новини и от двата свята. Скандално! Дори и в редиците на съпротивата мненията бяха противоречиви. Хората спореха „за“ и „против“. Още и още разправи и кавги. На Хироко май започваше да ѝ писва. На Сакс му се струваше, че тя мисли дали не може да изчезне за малко от цялата тази дандания. Да, не, какво, къде, кой, защо...

Ан се свърза с него, за да му зададе същите въпроси. Изглеждаше бясна.

— Това бе великолепна площадка за разполагане на оръжия — отвърна Сакс. — Ако я бяха превърнали във военна база, както направиха с Фобос, щяхме да бъдем безпомощни.

— Значи си го направил, само защото е съществувала някаква вероятност Деймос да се превърне във военна база?

— Ако Аркадий и екипът му не бяха предвидили тази вероятност за Фобос, нямаше да можем да се справим с него. Щяха да ни изтрепят

като кучета. Освен това швейцарците са подочули вече нещичко и ни предупредиха.

Ан клатеше глава и го гледаше, сякаш се бе побъркал. Полудял саботьор. Според него, по-скоро класически вариант на „присмял се хърбел на щърбел“. Той твърдо посрещна погледа ѝ. Когато тя прекъсна връзката, Сакс сви рамене и се обади на богдановистите.

— Червените притежават каталог на... всички обекти в орбита около Марс. Ще ни трябват преносители „земя-космос“. Спенсър ще помогне. Екваториални силози. Пасивни мохоли. Разбрахте ли?

Отсреща му казаха, че са разбрали. Вече дори да се случеше нещо, нямаше да могат да ги атакуват от космоса.

ЧАСТ ДЕВЕТА ИМПРОВИЗАЦИЯТА

Заселването на нова страна винаги е било предизвикателство. Веднага щом строителството на купола над Ниргал Валис завърши, „Сепарацион де Л’Атмосфер“ пусна в действие няколко от най-големите си аератори. Скоро пространството под купола беше изпълнено със смес от водород, кислород и азот с налягане около 500 милибара, която бе изтеглена и филтрирана от околния въздух, чието налягане сега бе около 240 милибара. Хората започнаха да се нанасят — от Кайро, Сензени На и отвсякъде другаде от двата свята.

Първите заселници живееха в каравани в близост до малки портативни оранжерии. Докато работеха над почвите в каньона с плугове и бактерии, те използваха тези оранжерии, за да отглеждат първоначалните си посеви, дърветата и бамбука, от които щяха да строят къщите си, както и пустинни растения, които после щяха да разпръснат извън фермите. Глината по дъното на каньона беше добра основа за развитието на почва, въпреки че бе необходимо да се добавят азот, поташ и различни видове микроорганизми — тя съдържаеше, както обикновено, голямо количество фосфор и най-разнообразни соли — повече, отколкото желязо.

Така преминаваха дните им — в подобряване на почвата, в отглеждане на реколтата на оранжерии и в създаване на устойчиви на солена среда растения. Търгуваха почти из цялата долина и още в деня, в който се нанесоха, изникнаха малки селски пазарчета, пътечки между фермите, както и една главна магистрала, преминаваща през средата на долината, точно до потока. Ниргал Валис нямаше водоизточник, затова един тръбопровод от Маринерис изпомпваше достатъчно вода, за да образува малък поток. Водите му бяха събирани при портата Узбой и връщани отново на върха на купола.

Всяка ферма бе около няколко хектара. Почти всички се опитваха да отглеждат по-голямата част от храната си на това

пространство. Повечето разделиха парцела си на шест малки ниви, като редуваха посевите всеки сезон — една година нива, другата — ливада. Всеки човек имаше собствена теория за отглеждането на посевите и за подобряването качеството на почвата. Доста хора отглеждаха и по малко жито за търговия, орехи, плодове или дървета за дървен материал. Някои гледаха кокошки, други — овце, кози, свине, крави. Повечето крави бяха миниатюрни и не бяха по-големи от прасе.

Гледаха да строят фермите си долу, на дъното на каньона, близо до потока, а по-грубата и по-дива земя близо до стените на каньона оставиха пустееща. Поканиха и Американското югозападно общество за диви животни, така че в скоро време около тях се появиха гущери, костенурки и зайци, а койоти, соколи и рисове започнаха да правят набези към кокошките и овцете им. Преживяха нахлуване на алигатори, след това на жаби. Популациите малко по малко се установиха в оптималните си размери, но не бяха рядкост острите резки колебания. Растенията започнаха да се разпространяват от само себе си. Долината взе да изглежда така, сякаш животът винаги бе съществувал там в този си вид. Само стените от червен камък стояха непроменени, скалисти и стръмни, издигащи се като стражи над този малък крайречен свят.

Мая Катерина Тойтовна се събуди в лошо настроение. Беше разстроена от някакъв сън, който напълно ѝ се изпари от главата, щом стана от леглото. Сякаш някой бе дръпнал синджира на тоалетното казанче в мозъка ѝ. Сънищата бяха опасни. Тя се облече с гръб към малкото огледало над мивката и слезе в общата столова. Всичко в Сабиши бе построено в марсианско-японски стил. Нейният квартал например приличаше на „дзен“-градина — борове и мъх, разпръснати сред полирани розови скали. Беше красиво по някакъв странен пестелив начин, който според Мая бе неприятен, сякаш бе укор за бръчките ѝ. Тя се опита да не го забелязва, доколкото може, и се съсредоточи върху закуската. Смъртоносната скука на ежедневните задължения. На съседната маса Влад, Марина и Урсула закусваха с група сабишиански исеи. Сабишианците бяха с бръснати глави и това, заедно с работните им комбинезони, ги правеше да изглеждат като

дзен-монаси. Един от тях включи малкия монитор на масата им. Започнаха земните новини, метанационална продукция от Москва, която имаше точно толкова връзка с действителността, колкото и „Правда“ някога. Някои неща никога не се променят. Гледаха излъчването на английски. Произношението на говорителя бе по-добро от нейното, дори и след всичките тези години. „Ето и последните новини от петия ден на август 2114 година.“

Мая замръзна в стола си. В Сабиши беше четвъртият ден на 2 ноември, дните бяха къси, а нощите топли за тази 44-а марсианска година. Мая изобщо нямаше представа коя дата е в момента на Земята, както не бе имала от години. Само че съгласно това, което бе казал говорителят, днес бе рожденият ѝ ден. Нейният... трябваше да пресметне... нейният 130-и рожден ден.

Направо ѝ прилоша. Тя се намръщи, захвърли недоядената закуска в чинията си и я загледа втренчено. Мислите запърхаха в главата ѝ като птици, струпали се на дърво. Не можеше да ги проследи. Сякаш бе ослепяла. Какво означаваше тази ужасяваща неестествена възраст? Защо им трябваше да включат екрана точно в този момент?

Зарязя подобната на полумесец питка, която изведнъж ѝ се стори някак си заплашителна, и излезе навън под бледата светлина на есенната утрин. Тръгна по прекрасния главен булевард на стария квартал на Сабиши, покрит със зелена трева. Един явор препречваше пътя на слънчевите лъчи и пламтеше в пурпурни цветове. В общежитието от отсрещната страна на площада видя Йели, който играеше на кегли с някакво малко момиченце — вероятно пра-праправнучката на Мери Дункъл. Много хора от Първата стотица сега бяха в Сабиши (може да се каже, че това сега бе техният „полусвят“), всички прибрани на топли места в местната икономика, в стария квартал, с фалшиви самоличности и с швейцарски паспорти — всичко изпитано до съвършенство, което им позволяваше да живеят на повърхността. Никой не се нуждаеше от пластична хирургия, понеже възрастта се бе погрижила достатъчно за това — едва ли някой би ги познал сега. Мая например можеше да се разхожда до утре по улиците на Сабиши и хората да виждат в нея просто една от многото дърти вещици в града. Ако някой от „Транзишънъл Оторити“ я спреше, щеше

да разпознае в нея единствено Людмила Новосибирская. Но в действителност никой нямаше да я спре.

Тя тръгна из града, като се опитваше да се махне от самата себе си.

Компютърът на китката ѝ избръмча. Мая раздражено прие повикването. Беше Марина.

— Саксифрейдж е тук — каза тя. — Ще се срещнем в западната каменна градина след около час.

— Ще дойда — каза Мая и прекъсна връзката.

Очертаваше се доста забавен ден. Тя тръгна, скитайки се, около периметъра на града, разсеяна и потисната. Сто и тридесет години! Сегашният рекорд за дълголетие беше 170 години и горната му граница продължаваше да се покачва, без да дава признаци на забавяне или спиране. Хората, които се бяха подложили на лечението, умираха единствено от редки болести, като резултат от нещастни случаи и поради медицински грешки. Както и от убийства. И самоубийства.

Мая стигна до западните каменни градини без дори да е видяла някоя от тесните улички на стария квартал на Сабиши. Ето така възрастните не си спомняха дори събития, станали наскоро — понеже не ги виждаха и не ги забелязваха. Паметта се загубваше, преди още да се е превърнала в памет, понеже човек се съсредоточаваше усилено върху миналото.

Влад, Урсула, Марина и Сакс бяха седнали на една пейка точно срещу местата, обитавани някога от първите сабишианци. Мая седна при старите си колеги и впи мрачен поглед в тях. Сбирщина сбръчкани вещици и ексцентрици. Чувстваше се така, сякаш това бяха напълно непознати хора, които никога не бе срещала. Е, пламенните очи на Марина ѝ изглеждаха познати, както и тънката усмивчица на Влад — никак не бе изненадващо човек да я открие върху лицето на мъж, който живее очевидно в хармония и определено в напълно изолирани интимни отношения с две жени от осем години насам. Въпреки всичко се говореше, че Марина и Урсула бяха лесбийска двойка, а Влад им беше нещо като компаньон. Но никой не можеше да бъде сигурен. Урсула също изглеждаше доволна. Както винаги. Любимата леличка на всички. Да, ако човек се съсредоточеше, можеше да ги види. Единствено Сакс беше съвсем различен — елегантен мъж със счупен нос, който все още не се бе наканил да оправи. Той стърчеше напред

новото му привлекателно лице като обвинение към нея, сякаш за това бе виновна тя, а не Филис. Сакс избягваше да я гледа в очите и съсредоточено наблюдаваше патиците в краката си, сякаш ги изучаваше. Ученият в процес на работа. С това изключение, че той сега бе типичен „луд учен“, който внасяше невероятна бъркотия и хаос в плановете им. Мая присви устни и погледна към Влад.

— „Субараши“ и „Еймекс“ увеличават броя на копоите на „Транзишънъл Оторити“ — каза Влад. — Получихме съобщение от Хироко. Те са били тези, които са събрали групата, атакувала Зигота, и сега се придвижват на юг между Аргире и Хелас. Явно не знаят къде са скритите убежища, но проверяват една по една горещите точки. Навлезли са в Кристианополис, превзели са го и са го превърнали в база за операциите си. Около 500 човека са, тежко въоръжени и закриляни от космоса. Хироко казва, че едвам удържа Койота, Касей и Дао да не поведат първомарсианците в атака. Ако открият още някое убежище, радикалите ще обявят настъпление.

„Искаш да кажеш младежите на Зигота“, помисли си горчиво Мая. Не ги бяха възпитали както трябва — както ектогените, така и цялото поколение сансеи, на около 40 години средно — и сега направо ги сърбяха ръцете за бой. А Касей, Питър и останалите нисеи, средно по на 70 години, при нормално стечение на обстоятелствата биха чакали дълго, преди да станат предводители на своя свят. А Сега бяха в сянката на безсмъртните си родители — как ли се чувстваха? И как ли биха действали, ръководени от тези чувства? Може би някои от тях разбираха, че една революция би била точно това, което би им дало шанс да се изявят. В края на краищата революцията бе империята на младите.

Старците седнаха и мълчаливо загледаха патиците. Мрачна, обезкуражена компания.

— Какво е станало с жителите на Кристианополис? — попита Мая.

— Една част са отишли в Хираниагарба. Другите са останали там.

Ако силите на „Транзишънъл Оторити“ превземеха южните високи земи, подземният свят можеше да се инфилтрира в градовете. Но каква полза от това? Ако се разпръснеха из целия Марс, нямаше да могат да променят сегашното положение на нещата. Внезапно Мая

изпита гадното чувство, че целият проект за независимост не е бил нищо повече от един сън, фантазия, родена от грохналите останки на една губеща кауза.

— Знаеш ли защо е всичко това? — попита тя вбесено Сакс. — Заради великите ти саботажки.

Сакс с нищо не показва, че я е чул.

— Жалко — каза Влад, — че не направихме някакъв план за действия в Дорса Бревиа.

— Дорса Бревиа! — изсумтя пренебрежително Мая.

— Идеята не беше лоша — обади се Марина.

— Може и да е така, но без план за действие, одобрен от всички, тези конституционни глупости бяха... — Мая махна с ръка. — Строене на въздушни замъци. Игра.

— Намерението ни беше всяка група да направи това, което смята за най-ефикасно — напомни Влад.

— Това бе намерението и през '61 — отбеляза Мая. — Ако Койота и радикалите започнат партизанска война и предизвикат безредици, ще се върнем отново в '61 с всичките й бъркотии.

— Добре де, какво предлагаш? — попита я любопитно Урсула.

— Трябва да се вземем в ръце! Ние да изработим някакъв план, ние да решим какво да правим, ние да разпространим това сред подземния свят. Ако не поемем тази отговорност, то всичко, което се случи, ще бъде наша грешка.

— Това се опита да направи и Аркадий — каза Влад.

— Да, поне се опита! Трябва да тръгнем от доброто в неговата работа и да я доразвием! — Мая се засмя отсечено. — Никога не съм си представяла, че един ден ще кажа това. Само че трябва да работим заедно с богдановистите и с всички останали, които поискат да се присъединят към нас. Ние сме Първата стотица! И сме единствените, които имат моралното право да извършат това! Сабишианците и богдановистите ще ни помогнат.

— Нуждаем се от помощта и на „Праксис“ — добави Влад. — „Праксис“ и швейцарците. Това трябва да бъде преврат, а не война.

— „Праксис“ иска да ни помогне — кимна Марина. — А радикалите?

— Ще ги накараме да се подчинят — заяви Мая. — Ще ги лишим от припаси, ще привлечем членовете им при нас...

— Само че точно това води до гражданска война — възрази Урсула.

— Е, налага се да ги спрем! Ако започнат бунта прекалено рано, метанационалните компании ще пристигнат, преди да сме готови. Тогава сме обречени. Всички тези некоординирани удари към тях трябва да спрат. С подобни действия не се постига нищо, освен увеличаване количеството на силите за сигурност. Така само утежняваме положението си. Глупости от рода на изритването на Деймос от орбита само ги карат да бъдат все по-предпазливи и ги убеждават все повече и повече в присъствието ни тук долу.

Сакс, който продължаваше да наблюдава патиците, заговори по присъщия си енергичен начин:

— Транзитните кораби Земя-Марс са 114. 47 обекта обикалят в роби... в орбита около Марс. Ню Кларк е здраво охранявана космическа станция. Деймос можеше да се превърне в негово подобие. Военна база. Платформа за разполагане на оръжия.

— Деймос беше една пуста луна — озъби се Мая. — А що се отнася до обектите в орбита, и с тях ще се позанимаем някой ден.

Сакс отново се направи, че не чува. Гледаше втренчено проклетите патици, мигаше и от време на време хвърляше по някой поглед към Марина.

Мая, която все повече се вбесяваше от поведението му, каза:

— Всеки един от нас трябва да поеме някой от големите градове и да организира хората там в нещо като обединена опозиция. Аз лично искам да се върна в Хелас.

— Надя и Арт са в Саут Фоса — обади се Марина. — Но ще се нуждаем от подкрепата на цялата Първа стотица за тази работа.

— Първите 39 — поправи я Сакс.

— Трябва ни Хироко — заяви Влад, — и освен това се нуждаем от нея, за да влее малко разум в главата на Койота.

— Едва ли някой е способен на това — каза скептично Марина, — но все пак Хироко наистина ни трябва. Ще отида до Дорса Бревиа и ще поговоря с нея. Ще се опитаме да държим в шах Юга.

— Сакс? — обърна се към него Влад.

Сакс се сепна и излезе от унеса си, примигна срещу Влад, но упорито продължаваше да не поглежда към Мая, независимо, че в момента обсъждаха нейния план.

— Интегрирана борба с вредителите — заговори той. — Засяват се по-издръжливи растения сред бурените. А после растенията просто избутват и задушават бурените. Ще поема Бъроуз.

Вбесена от хладното отношение на Сакс, Мая стана и тръгна около малкото езеро. Спря на отсрещния бряг и здраво стисна парапета с двете си ръце. Внезапно до нея долетяха гласовете им — тихи, но отчетливи. Зад алеята имаше извиваща се керамична стена, която почти обикаляше езерото. Явно тази стена играеше ролята на нещо като „галерия на шепотите“, така че Мая чуваше гласовете им части от секундата след движенията на устните им.

— Жалко, че Аркадий не оцеля — казваше в момента Влад. — Богдановистите щяха да се навият много по-лесно.

— Да — съгласи се Урсула. — Той и Джон. И Франк.

— Франк ли! — възкликна намръщено Марина. — Ако той не бе убил Джон, нищо нямаше да се случи.

Мая примигна. Единствено парапетът я задържа права.

— Какво? — изкрещя тя, без да мисли. Фигурките от другата страна на езерото подскочиха и се втрениха в нея. Мая с усилие се откъсна от перилата и почти се затича около езерцето. На два пъти се спъна. — Какво искаше да кажеш? — изкрещя тя към Марина, когато наближи. Думите излитаха от устата ѝ сами. — Защо? Защо? Джон бе убит от араби, всеки го знае.

— Това беше образно казано — намеси се Влад зад гърба ѝ. — Франк направи много неща, за да подкопае авторитета на Джон през онези години и ти го знаеш. Носят се слухове, че Франк е насъскал Мюсюлманското братство срещу Джон. Това е всичко.

— Пфу! — крясна Мая. — Всички сме се карали един с друг понякога. Това не означава нищо!

След това забеляза, че Сакс най-накрая бе погледнал към нея — сега, когато бе побесняла — и я наблюдаваше с доста странно изражение, студено и невъзможно за тълкуване — смесица от гняв, обвинение, отмъщение и какво още? Досега бе крещяла на руски и останалите ѝ отговаряха на същия език. А тя си мислеше, че Сакс не разбира руски. Може би просто бе любопитен какво точно ги е разстроило толкова. Но антипатията в този нетрепващ поглед потвърждаваше казаното от Марина — сякаш той бе чул, а тя — гвоздей!

Мая се обърна и побягна.

Когато се опомни, откри, че се намира пред вратата на стаята си. Изобщо не знаеше как е преминала през целия Сабиши. Тя се хвърли в стаята като в майчина прегръдка и се опита да си припомни. Опита се с всички сили да си припомни Франк Чалмърс, наистина да си го припомни. Онази нощ в Никозия бе говорила с него — неочаквана среща, изпълнена със забележително напрежение и неловкост. Франк както винаги играеше ролята на оскърбен и отритнат... Бяха заедно в мига, когато Джон бе изпаднал в безсъзнание, а убийците му го бяха завлекли до фермата и го бяха оставили да умира. Франк не би могъл...

Но естествено съществуваха и заместници. Човек винаги можеше да плати на някого, за да изиграе ролята му пред другите. Не че арабите се интересуваха кой знае колко от парите. Но гордостта, честта... Ако им бе платено в чест — тази разменна монета, която Франк така добре използваше...

Само че Мая си спомняше толкова малко от онези години, толкова малко подробности. Всичко бе толкова мътно! „А-а-а!“ — изкрещя неволно тя. Изпитото допотопно лице в огледалото внезапно я накара да се отврати от чисто животинската болка, изписана по него. А някога беше красавица и се гордееше с лицето си; използваше го като скалпел. Сега... Косата ѝ от снежнобяла бе станала мътносива с годините, доста променена от времето на последните геронтологични процедури. И на всичкото отгоре изтъняваше, за Бога, и то само на отделни места! Отвратително.

Мая се приближи до мивката и рязко отвори аптечката, която бе зад огледалото. Ножички за нокти на най-горната поличка. Тя ги взе, дръпна един кичур от косата си, докато чак я заболя, след което го отрязва до кожа.

Първоначалното подстригване бе доста грубо и изискваше много допълнително оформяне. Дълга работа. Не успя да подравни както трябва косата си, затова най-накрая грабна бръснача и се обръсна до голо, като забърсваше порязаните места с тоалетна хартия. Не обръщаше внимание на старите белези и на противните буци и вдлъбнатини по голия си череп, който бе толкова близо под кожата.

Трудно бе да върши всичко това, без дори да поглежда към чудовищното лице в средата му.

Когато всичко свърши, Мая се взря безмилостно в странната пародия в огледалото — безумно смразяващо подобие на мъж. Орелът се бе превърнал в лешояд — глава като на „скинхед“, набръчкан врат, дребни светещи очи, нос като кука и обърната надолу уста с невероятно тънки, почти невидими устни. Докато се вглеждаше в това отвратително лице, дълго, дълго време не можа да си спомни нищо за Мая Тойтовна. Тя стоеше застинала в настоящето. Бездомна във всяко едно отношение.

Внезапно почукване на вратата я накара да подскочи и я извади от вцепенението. Мая се поколеба и изведнъж се почувства засрамена, дори изплашена. Някаква безкрайно далечна част от нея изграчи:

— Влез.

Вратата се отвори. Беше Мишел. Когато я видя, замръзна на прага.

— Е? — каза тя, впила поглед в него. Чувстваше се гола.

Той преглътна и килна глава настрани.

— Прекрасна, както винаги. — Усмивката му бе жалка.

Мая трябваше да се засмее. Вместо това обаче седна на леглото и започна да плаче.

— Понякога — каза тя през сълзи, — понякога страшно ми се иска да престана да бъда Тойтовна. Писна ми от всичко, което съм правила някога.

Мишел седна на леглото до нея.

— Ние сме пленници на самите себе си до самия ни край. Такава е цената, която човек плаща за това, че е разумно същество.

Мая поклати глава.

— Бях долу в парка с Влад, Урсула, Марина и Сакс, който ме ненавижда, и докато ги гледах, да, наистина трябва да направим нещо, наистина трябва, но докато ги гледах всички тях... и се опитвах да си спомня... внезапно ми се стори, че сме страшно обрулени хора.

— Случиха се много неща — кимна Мишел и сложи ръка върху нейната.

— Имаш ли проблеми със спомените? — Мая потрепери и сграбчи ръката му като спасителен пояс. — Понякога се страхувам до смърт, че ще забравя всичко.

— Проблемите с паметта са нещо обичайно на нашата възраст — каза внимателно Мишел. — Особено що се отнася до по-отдалечените събития. Има определени упражнения, които помагат в това отношение. Самият акт на припомнянето усилва спомените.

— Но ако не можеш да се изправиш пред това, което ще си спомниш... О, Мишел... Марина каза, че Франк е убил Джон. Каза го на другите, когато си мислеше, че не чувам, каза го така, сякаш това е нещо общоизвестно! — Мая го сграбчи за рамото, като че ли можеше да изкопчи истината от него с хищно извитите си нокти. — Каж ми истината, Мишел! Вярно ли е това? Всички ли мислите, че е било така?

Мишел поклати глава.

— Никой не знае какво е станало в действителност.

— Но аз бях там! Бях в Никозия същата нощ! Бях с Франк, когато се случи всичко! Дори не си е и помислял за това, кълна се!

— Добре, Мая, ще ти кажа всичко, което съм чувал някога. Имаше слухове — невероятно много и най-разнообразни! — за случилото се през онази нощ. Наистина някои твърдят, че Франк е бил... замесен. Или свързан с арабите, които убиха Джон. Че се е срещнал с онзи, който умря по-късно на следващия ден. И така нататък.

Мая започна да плаче още по-силно. Тя се преви надве и се облегна на рамото на Мишел. Дишаше тежко.

— Не издържам вече. Ако не знам какво се е случило... как мога да си спомня? Как мога дори да мисля за това?

Мишел я прегърна и я залюля, за да я успокои.

— Чудя се дали няма да се почувстваш по-добре, ако разучиш това-онова. Да прочетеш нещо за Джон и Франк. Сега вече има книги за тях. Освен това може да разпиташ други, които са били тогава в Никозия, в частност арабите, които са видели Селим ел-Хаил, преди да умре.

— Ами... — Мая подсмръкна и хвърли един поглед през стаята. От огледалото на отсрещната стена я гледаше освирепял сериен убиец. — О, Господи, толкова съм грозна — възкликна тя. Погнусата от

собствения ѝ вид едва не я накара да повърне. Разтърси глава. — Така. Значи казваш да разпитам. При сегашните обстоятелства определено предпочитам да действам. — Мая му разказа за новините от Юга и за собственото си предложение към другите. — Направо ме вбесяват. Всички чакат някакво бедствие, за да ударят отново. Всички, с изключение на Сакс, а той е бита карта със саботажите си, за които не се съветва с никого, освен с глупаците около него. Трябва да действаме координирано!

— Съгласен съм.

Тя впи поглед в него.

— Ще дойдеш ли с мен в басейна Хелас?

Мишел се усмихна — спонтанна усмивка, изразяваща искрено удоволствие. И наслада, че го е помолила! При вида на това сърцето ѝ трепна.

— Да, разбира се — отвърна той. — Имам малко работа за довършване тук, но ще ми отнеме само една-две седмици. — Отново се усмихна. Мая разбра, че той я обича — не просто като приятел или терапевт, но е и влюбен в нея. Е, все още се държеше на разстояние, типично за него, нещо от рода на дистанцията на терапевта. Така, че да може да диша. Да бъде обичана, но да може и да диша.

— Значи все още ме понасяш, нищо, че изглеждам ужасно, така ли?

— О, Мая! — Мишел се засмя. — Да, ако искаш да знаеш, все още си прекрасна. А ти, слава Богу, все още искаш да знаеш. — Той я прегърна, след това я отдръпна от себе си и я разгледа. — Малко е пуританско, но е красиво.

Планините, които заобикаляха басейна Хелас, бяха най-широки в западната си част, наречена Планините Хелеспонт, и именно в тази си част напомняха най-много земните планини. На север, където линиите от Сабиши и Бъроуз се пресичаха, масивите бяха по-тесни и по-ниски и не предизвикваха представа за планински терен, а по-скоро за неравно издигане на дъното на басейна. Изглеждаше така, сякаш земята се разливаше на север на дълги концентрични вълни. Жп линията се точеше надолу по склона и често трябваше да преминава по дълги рампи, врязани в страните на каменните вълни, като всяка една

бе по-ниска от предната. По време на завоите влакът забавяше значително ход, така че Мая наблюдаваше през прозореца голото базалтово рамо на вълната, по която слизаха в момента, или огромния масив на северозападната част на Хелас, който бе на три километра под тях: широко равно поле, което в основата си бе обагрено в смес от охра, маслинозелено и каки, а под хоризонта приличаше на мръсна бяла каша, която блещукаше като натрошено огледало. Това беше ледникът над Лоу Пойнт, който все още бе замръзнал в по-голямата си част, но с всяка година се разтапяше все повече и повече. По повърхността му блестяха езерца от разтопена вода. В далечината искряха значително по-дълбоки улеи, изпълнени с вода, които гъмжаха от живот. Хората изпомпваха водния слой под планините и го насочваха към дъното на басейна. Дълбоката депресия в северозападната част, където бяха Лоу Пойнт и мохолът, бе центърът на това ново, дълго над 1000 километра море. На най-широкото си място, над Лоу Пойнт, то достигаше 300 километра. Море, разположено в най-ниската точка на Марс. Многообещаващо местоположение, както твърдеше Мая от първия миг, когато се приземиха.

Градът Одеса бе основан доста нагоре по северния склон на басейна, на височина един километър. На тази височина се планираше да бъде окончателното ниво на новото море. С други думи, това бе пристанищен град, който чакаше пристигането на водата. Строителите му бяха предвидили това и затова южният му край представляваше дълга крайбрежна панорамна улица, преминаваща под купола, който бе подсилен с висока дига. Видът на дигата оставяше у наблюдателите впечатлението, че това е половин град, чиято южна част е била отсечена и е изчезнала нанякъде.

Влакът забави ход и спря в гарата на града. Гледката изчезна. Мая взе чантата си и тръгна след Спенсър. Все още избягваха да се поглеждат един друг, но щом излязоха от гарата, се смесиха с някаква група, която чакаше на спирката на трамвая, и се качиха в един и същи трамвай, който потегли зад крайбрежния парк около дигата. Близко до западния край на града и двамата слязоха на една и съща спирка.

Там, над един открит базар в сянката на чинарите, имаше малък триетажен хотел, разположен в ограден със стени двор, по краищата на който растяха млади кипариси. Всеки етаж на сградата бе по-вдаден

навътре от предишния, така че на втория и третия етаж имаше просторни веранди, които гледаха към дърветата и саксиите с цветя. Докато се изкачваха по стълбите, Мая откри, че тази архитектура по нещо ѝ напомня за вкопаните аркади на Надя. Само че сега, под лъчите на късното следобедно слънце, които обливаха белите стени и сините щори на базара, гледката напомняше на пейзаж от Средиземно или Черно море — е, не съвсем като този, който се откриваше от прозорците на някой луксозен блок в земната Одеса. Когато стигна до портата на двора, Мая се обърна, за да хвърли последен поглед над чинарите до базара. Слънцето залязваше над Планините Хелеспонт на запад. Отблясъците му върху далечния лед пламтяха в жълто като парчета масло.

Тя последва Спенсър през двора и вътре в сградата поговори с администраторката малко след него, получи ключа си и се качи в апартамента си. Цялата сграда принадлежеше на „Праксис“ и някои стаи играеха ролята на убежища, като нейната и тази на Спенсър например. Качиха се заедно в асансьора и слязоха заедно на третия етаж, без да разменят нито дума. Стаята на Мая бе четири врати по-надолу от тази на Спенсър. Тя влезе вътре. Две просторни помещения, едното с кухничка, баня и празна веранда. От прозореца на кухнята се виждаше ледът в далечината.

Мая остави чантата си на леглото и излезе до пазара, за да си купи нещо за вечеря. Напазарува от амбулантните търговци, чиито колички и чадъри бяха разпръснати навсякъде, и седна на една пейка. Хапваше сувлакия и отпиваше от една малка бутилчица рецина, наблюдавайки тълпите хора, които бяха излезли на вечерна разходка по крайбрежната улица. Най-близкият ръб на леденото море бе на около 40 км оттук. Всичко, с изключение на най-източната част на леда, бе в сянката на Хелеспонт — мрачносини нюанси на изток от блестящото високопланинско розово.

Спенсър седна до нея на пейката.

— Приятна гледка — отбеляза той.

Тя кимна и продължи да яде. Предложи му бутилката.

— Не, благодаря — и ѝ посочи полуизядено тамали. Мая кимна и преглътна.

— Над какво работиш сега? — попита тя, когато свърши с яденето.

- Правя някои неща за Сакс. Биокерамика, в частност.
- За „Биотика“?
- За дъщерна фирма. „Тя прави мидени черупки“.
- Моля???
- Това е името на компанията. Подразделение на „Праксис“.
- Като стана дума за „Праксис“... — Мая го погледна.
- Да. Сакс иска тези части, и то колкото се може по-скоро.
- За оръжия ли?
- Да.
- Тя поклати глава.
- Не можеш ли да го позадържиш известно време?
- Мога поне да опитам.

Загледаха се в оттичащата се от небето слънчева светлина. Течеше на запад, сякаш бе жива. Зад тях в дърветата блеснаха лампи. Започна да застудява. Мая се чувстваше прекрасно. Бе много благодарна, че в момента до нея седеше един стар приятел. Тишината бе изключително приятна. Отношението на Спенсър към нея бе коренно противоположно на това на Сакс. Дружелюбието му сякаш се извиняваше вместо него за обвиненията към нея, отправени по пътя от Касей Валис, и й прощаваше за това, което бе направила с Филис. Тя го оцени по достойнство. А пък и така или иначе той бе част от тяхното голямо семейство. Приятно бе да чувстваш това по време на поредния ход. Ново начало, нов град, нов живот — колко нов беше сега?

- Познаваше ли Франк добре? — попита тя.
 - Не много. Не колкото го познавахте ти и Джон.
 - Мислиш ли... мислиш ли, че може да е бил замесен в убийството на Джон?
- Спенсър продължи да гледа синия лед на мрачния хоризонт. Накрая взе бутилката от пейката и отпи. След това я погледна.
- Какво значение има вече?

Мая бе прекарала много от ранните си години в работа в басейна Хелас, убедена, че ниската му надморска височина е очевидно преимущество за построяване на селище. Сега цялата площ над 1-километровата граница бе застроена. Тя бе една от първите, които

проучваха тези места. Пазеше старите си бележки в лектерна си и сега, вече в ролята на Людмила Новосибирская, щеше да ги използва.

Работеше в администрацията на хидрологическата компания, която изпълваше басейна с вода. Този екип бе част от конгломерат от компании, които се занимаваха с развитието на басейна. Сред тях бяха петролните компании на Черноморската икономическа групировка, една руска компания, която се опитваше да възкреси Каспийско море и Арал, както и компанията, в която Мая сега работеше — „Дийп Уотърс“^[1], собственост на „Праксис“. Работата на Мая бе да координира множеството хидрологически операции в региона, така че тя отново щеше да бъде в сърцето на проекта „Хелас“, също като едно време, когато бе движещата сила на всичко наоколо. Това бе задоволително в много отношения. Например, нейният град — Лоу Пойнт (разположението му бе погрешно, трябваше да признае!) — с всеки ден бе изложен все повече на опасността от наводняване. Това беше чудесно: наводни миналото, наводни миналото, наводни миналото...

С две думи работата ѝ беше добра. Стаята ѝ също не бе лоша. Мая я обзаведе с използвани мебели, кухненски прибори и саксии с цветя. Одеса изглеждаше много приятен град. Беше построен главно от жълт камък и кафяви керемиди върху част от склона, която бе поизвита от обичайното, така че всяка една точка от града изглеждаше разположена в средата на сухата брегова линия и от всяка една точка се откриваше разкошна гледка над басейна на юг. По-ниските области бяха застроени с магазини, бизнесофиси и паркове, а по-високите — с жилищни квартали и градини. Градът бе разположен малко над 30 градуса южна ширина, тоест, тя премина от есен към пролет. Голямо слънце обливаше с лъчите си стъпаловидните улици в горната част на града и разтапяше зимния сняг, покрил ръба на ледената маса и върховете на Планините Хелеспонт на западния хоризонт. Приятно малко градче.

Около месец след пристигането ѝ от Сабиши дойде Мишел и се настани в съседна до нейната стая. По нейно предложение той съедини двата апартамента с врата, след което започнаха да се скитат из двете жилища, сякаш бяха едно, и да живеят в съпружеска домашна атмосфера. Мая никога не бе изпитвала нещо подобно преди и намираще всичко за много успокояващо и уютно. Тя не обичаше

Мишел чак толкова страстно, но той бе добър приятел, добър любовник и добър терапевт. Да усещаш, че е наоколо, бе все едно да имаш вътре в себе си нещо като котва, която да те удържа да не отлетиш, понесена от оживлението на хидрологията или от революционния патос, както и да не потънеш прекалено дълбоко в ужасяващите бездни на политическото отчаяние или на отвращението към самата себе си. Издиганията и спадовете на нейното настроение я правеха безпомощна, затова оценяваше благотворното присъствие на Мишел.

Със Спенсър долу в залата сградата леко напомняше за Андърхил. Понякога от града пристигаха посетители, които използваша жилището им като безопасно убежище. Когато пристигнаха и останалите от Първата стотица, често всички заедно слизаха долу до безводната брегова линия. Наблюдаваха ледения хоризонт и обменяха новини и клюки помежду си като стари приятели. Първомарсианците, предвождани от Касей и Дао, ставаха все по-радикални. Питър работеше по елеватора. Явно го влечеше като пеперуда към пламък. Сакс за известно време бе спрял екосаботажите си, слава Богу, и се бе съсредоточил върху индустриалните си опити във Вишняк. Мая поклати глава, щом чу това. Не военната мощ щеше да им е необходима, по този въпрос тя, Надя, Ниргал и Арт бяха единодушни. Трябваше им нещо друго, нещо, което все още беше загадка. Тази пролука в мисленето ѝ беше едно от нещата, които я караха да се плъзга надолу по синусоидата на настроенията си. Едно от нещата, които я вбесяваха.

Координирането на различните аспекти от програмата по наводняването на басейна започваше да става интересно. Мая всеки ден слизаше пеша или с трамвай до офиса си в центъра на града, където започваше усилено да сортира различните доклади, изпратени от множеството екипи. Всички отчети бяха пълни с бомбастични цифри — количеството вода, което бяха излели в басейна — и всички бяха затрупани от искания за още оборудване и още персонал, докато най-накрая ставаше ясно, че „Дийп Уотърс“ не може да удовлетвори всички молби. От офиса ѝ беше трудно да прецени коя молба да удовлетвори и коя — не. Техническите ѝ помощници обикновено само

прибелваха очи и свиваха рамене. Един от тях веднъж ѝ каза: „Това е все едно да си арбитър на дискусия между лъжци“.

Освен тези, пристигаха и доклади от новостроящите се селища. Нямаше съмнение, че хората, които ги строяха, бяха от Черноморската групировка или от метанационалните компании, свързани с нея. Много от селищата бяха просто неидентифицирани — един от екипите например бе отбелязал в отчета си наличието на град под купол, за чието съществуване нямаше официални данни... и толкова. А два от големите проекти в каньона, в Дао Валис и в системата Дао-Реул, определено бяха населени с много повече хора, отколкото бяха според официалната документация — хора, които следователно живееха под фалшива самоличност като нея или в противен случай живееха изцяло извън мрежата. Кое то бе доста интригуващо.

Железопътната линия около Хелас бе напълно завършена миналата година. Построяването ѝ бе сложно, понеже ръбът на басейна бе набразден от множество пукнатини и ридове. Но сега линията бе готова и Мая реши да задоволи любопитството си и да предприеме една обиколка, за да инспектира лично всички проекти на „Дийп Уотърс“ и да хвърли по един поглед на новите селища.

Тя покани една млада ареоложка на име Диана да я придружи. Докладите на Диана бяха от източната част на басейна и бяха сбити и незабележителни. Но Мая бе научила от Мишел, че Диана е дъщеря на Пол — сина на Естер. Естер бе родила Пол много скоро след като бе напуснала Зигота и, доколкото Мая знаеше, не бе казала на никого кой е бащата на сина ѝ. Това можеше да бъде съпругът ѝ, Касей (в такъв случай Диана бе племенница на Джаки и пра-правнучка на Джон и Широко), или, както предполагаха мнозина, можеше да е Питър (в такъв случай тя бе полуплеменница на Джаки и пра-правнучка на Ан и Симон). И в двата случая Мая бе доста заинтригувана. А така или иначе младата жена бе една от йонсеите — четвъртото поколение марсианци. В това отношение за Мая нямаше голямо значение кои са били прародителите ѝ.

Оказа се, че и самата Диана е доста интересна. Мая се срещна с нея в офисите в Одеса няколко дена преди пътуването. Огромният ѝ ръст (бе висока над два метра и въпреки това бе закръглена и мускулиста), невероятната ѝ грация и скулестите ѝ азиатски черти я

правеха да изглежда като член на нова раса, която сега щеше да прави компания на Мая в това кътче на света.

Диана беше напълно завладяна от басейна Хелас и скритата в него вода. Тя говореше за това с часове, с толкова много подробности и толкова продължително, че Мая бе твърдо убедена, че е разгадала мистерията относно родителите ѝ. Подобен Марс-маниак можеше да е свързан единствено с Ан Клейборн, с други думи, бащата на Пол бе Питър. Мая се отпусна в седалката до голямата млада жена, от време на време поглеждаше към нея или гледаше през прозореца към стръмния северен склон на басейна, задаваше въпроси и наблюдаваше как Диана с мъка се побира между седалките. Местата във влаковете не бяха достатъчно големи за местните жители.

Едно от нещата, очаровали Диана, бе това, че според проучванията басейнът Хелас бе обкръжен от повече подземна вода, отколкото предсказваха ареологическите модели. Това откритие, направено през последното десетилетие, бе положило основата на настоящия проект „Хелас“, като бе превърнало хипотетичното море от добра идея в конкретна възможност. Освен това бе принудило ареолозите да преразгледат наново моделите си за ранната история на Марс и бе накарало хората да започнат да се оглеждат около останалите големи басейни на планетата. На път бяха вече разузнавателни експедиции към планините Чарит и Нереида, които заобикаляха Аргире, и към хълмовете около южната част на Изидис.

Що се отнася до Хелас, почти бяха приключили с проучванията и вече бяха открити около 30 милиона куб. метра, въпреки че според някои всичките бяха вече изчерпани.

— Има ли начин да разберем кога ще свършат? — попита Мая, мислейки си за безбройните молби, които затрупваха офиса ѝ.

Диана сви рамене.

— След известно време се оказва, че сме гледали навсякъде.

— Ами самото дъно на басейна? Може ли наводнението да ни попречи да изкараме оттам някой тон вода?

— Не.

Тя разказа на Мая, че под басейна има нищожно количество вода, понеже самото дъно е било пресушено в момента на удара и сега се

състоеше от около еднокилометров пласт еолитен седимент, над който се простираше твърд блок пресована скала, образувана от краткия, но главозамайващ натиск по време на първоначалния удар. Същото това налягане освен това бе станало причина навсякъде по ръба на басейна да се образува мрежа от дълбоки пукнатини, през които от дълбините на планетата излизаха огромни количества газове. Летливите съединения се охлаждаха, втечняваха се и се просмукваха в многобройните зони с пермафрост.

— Силничък удар е бил — отбеляза Мая.

— Нормално силен.

Диана каза, че по правило размерите на метеоритите били една десета от размера на кратера или басейна, образувал се в резултат на удара им в повърхността. „Също като историческите личности“, помисли си Мая. Следователно планетоидът в този случай трябва да е бил с диаметър около 2 километра. Остатъчните следи показваха, че това по всяка вероятност е бил обикновен астероид, който в по-голямата си част се е състоял от въглероден хондрит, много вода и известно количество никел и желязо. Скоростта му в момента на удара е била около 72 000 километра в час, а ъгълът на падане е бил леко завъртян на изток, което пък обясняваше наличието на обширния опустошен регион на изток от Хелас, както и на високите, сравнително правилно разположени концентрични върхове на Планините Хелеспонт, на запад.

След това Диана описа още едно правило, което пак накара Мая да направи асоциация с човешката история — колкото по-голямо е тялото, толкова по-малка част от него оцелява след удара. Следователно почти всяка частица конкретно от това се бе изпарила в катаклизмичния удар, въпреки че под кратера Гледхил бяха открили малък гравитационен болид, който почти сигурно бе остатък от планетоида. Размерите му бяха около една хилядна от тези на оригиналния астероид, ако не и по-малко. Според някои останките от големия планетоид щяха да осигурят цялото количество никел и желязо, от които се нуждаеха. За целта само трябваше да се поразмърдат и да покопаят, за да ги открият.

— Осъществимо ли е това наистина? — попита Мая.

— Не съвсем. По-евтино ще бъде просто да се създадат мини по астероидите.

Което и правеха, помисли си Мая мрачно. Това бе новият смисъл, който последният режим на „Транзишънъл Оторити“ бе вложил в думата „затвор“: някоя и друга годинка в астероидния пояс, прекарани в опериране с точно определени миньорски кораби и роботи. Според „Транзишънъл Оторити“ това бе много ефективно. Затвори, които бяха хем далеч, хем доходоносни.

Но Диана все още си мислеше за страховитото раждане на басейна. Ударът бе отпреди 3,5 милиарда години, когато литосферата на планетата е била по-тънка, а вътрешността ѝ — по-гореща. Енергията, освободена при удара, бе извън границите на човешкото въображение — цялата енергия, сътворена от човечеството през цялата му история, беше нищо в сравнение с нея. Следователно лесно можеше да се предвиди последвалата вулканична активност. Хелас бе обкръжен от множество древни вулкани, които бяха възникнали след удара, като Аустралис Толус на югозапад, Амфитритис Натера на юг, Хадриака Патера и Тирена Патера на североизток. В близост до всички тези вулканични области бяха открити водоносни слоеве.

Два от тези слоеве бяха избили на повърхността преди много години и бяха оставили на източния склон на басейна две много характерни синусоидални долини — Дао Валис, възникнала върху набръчканите склонове на Хадриака Патера, и малко по на юг две долини, свързани помежду си, известни като системата Хармакис-Реул, която се простираме на хиляди километри напред. Водоносните слоеве в основите на тези долини се бяха напълнили отново с течение на хилядолетията, изминали след избиването им. Големите строителни екипи бяха покрили Дао и работеха над Хармакис-Реул. Бяха пуснали водата от слоя да тече по дълги закрити каньони към отводнителни отвори на дъното на басейна. Мая силно се заинтересува от тези нови добавки към годната за обитаване повърхност. Диана, която ги познаваше всички, щеше да я заведе при някакви нейни приятели в Дао.

Влакчето им се приплъзваше по северния ръб на Хелас през целия пръв ден. Ледът по дъното на басейна не изчезваше нито за миг от погледа им. Преминаха покрай малък град, наречен Севастопол, чиито каменни стени блестяха яркожълти под лъчите на следобедното слънце, и след това стигнаха до Хелс Гейт^[2] — град в края на Дао Валис. Излязоха от жп станцията на Хелс Гейт късно следобед и

погледнаха новия купол, построен под внушително голям окачен мост. Мостът поддържаше жп линията, която се точеше от Дао Валис до устието на каньона, затова кулите му бяха на разстояние над десет километра. От ръба на каньона до моста, където се намираще станцията, можеха да видят разширяващата се паст на каньона върху дъното на басейна, която се простираше под къдравата дантела на позлатените от слънцето облаци. Докато слизаха надолу по извитата стъпаловидна улица, водеща към града, новият купол над каньона се виждаше като бледа червена мъгла по вечерното небе — резултат от праха и другите частици, покрили материята му.

— Утре ще тръгнем по пътя по ръба и ще се огледаме наоколо — каза Диана. — След това ще слезем до дъното на каньона, така че ще можеш да видиш как е долу.

Те се спуснаха по улицата, която се състоеше от 700 номерирани стъпала. В долната част на Хеле Гейт се поразходиха, вечеряха и се качиха в офиса на „Дийп Уотърс“, който бе точно под моста. Прекараха нощта там, а на сутринта отидоха в гаража до жп станцията и взеха един малък ровър, собственост на компанията.

Диана пое кормилото и подкара на североизток по шосето, което беше успоредно на ръба на каньона до фундамента на купола. Въпреки че материята на купола бе невероятно прозрачна, ефирният покрив го караше да изглежда тежък като котва. Бетонната основа закриваше гледката към самия каньон, така че когато стигнаха до първата панорамна площадка, Мая не бе видяла нищо, откакто бяха потеглили от Хелс Гейт. Диана паркира ровъра направо върху фундамента. Те сложиха шлемовете си и излязоха от колата. Заизкачваха се по една дървена стълба, която сякаш се издигаше право към небето, въпреки че един по-внимателен поглед разкриваше най-напред един прозрачен лъч от аерогел, който я поддържаше, а след това и пластове на купола, прострени от техния лъч до другите, които не се виждаха. На края на стълбището имаше малка панорамна площадка, от която се откриваше прекрасна гледка към каньона и в двете посоки.

По дъното на Дао Валис течеше малка река и около нея бе като напръскано със зеленина, или по-точно, с най-различни растения. Мая успя да различи тамариск, канадска топола, трепетлика, кипарис, чинар, дъб, бамбук..., а по-нататък по стръмния сипей и по склоновете на каньона най-разнообразни храсталаци и увивни растения и

естествено острици, мъхове и лишей. Като през цялата тази ботаническа градина течеше река.

Това не бе обичайният син поток с бели вълнички. Водата в по-бавните отсечки беше матова и с цвета на ръжда, а в по-бързите и при водопадите се пенеше с ярки нюанси на розовото. Класически марсиански цветове, причинени според Диана от дребни частички, които бяха довлечени от водата като своего рода глетчерен нанос, а освен това и от отражението на небето, което, днес бе мъгливо бледомораво и ставаше лавандулово около забуленото слънце, което пък беше жълто като зеницата на окото на тигър.

Но каквото и да бе цветът на водата, това си беше течаща река, преминаваща през определено речна долина, пясъчни брегове, ронещи се островчета, дълбоки вирове, многобройни бързеи и доста нагоре по течението — няколко малки водопадчета. Под най-малкия от тях водата и пяната от розови ставаха почти бели. Течението отнасяше надолу парченца от тази бяла пяна и ги захвърляше върху скалите и зъберите, които стърчаха от бреговете.

— Реката Дао — каза Диана. — Хората, които живеят там долу, я наричат Рубинената река.

— Много хора ли има долу?

— Няколко хиляди. Повечето са се установили доста близко до Хелс Гейт. Но нагоре по реката има малки семейни парцелчета и други подобни.

Мая се взря в гледката, която определено ѝ напомняше с нещо за младостта ѝ, за някоя река... За горната част на Риони в Грузия? За Колорадо, която бе видяла по време на едно от посещенията ѝ в Америка? Не можеше да си спомни. Целият ѝ живот бе толкова смътен...

— Толкова е красиво. И толкова...

Тя поклати глава. В гледката имаше нещо, което не можеше да си спомни да е виждала преди — сякаш не беше на място, сякаш не ѝ бе дошло времето, сякаш представляваше пророческо надникване в далечното бъдеще.

— Хайде да се качим още малко нагоре и да видим Хадриака.

Мая кимна. Върнаха се в колата. Веднъж или два пъти, докато продължаваха нагоре по хълма, пътят се издигна достатъчно над фундамента, за да могат да видят още малко от дъното на каньона. Мая

забеляза, че реката продължава да си проправя път сред скали и зеленина. Но Диана не спря втори път и Мая не успя да види следи от селища.

В горния край на покрития с купол каньон се издигаше огромна бетонена фабрика, в която се намираха машините за преработка на въздуха и помпената станция. На склона северно от тази станция се извисяваше цяла гора от вятърни мелници, чиито внушителни крила гледаха на запад и бавно се въртяха. Над всичко това се възвисяваше niskият конус на Хадриака Патера — вулкан, чиито страни бяха необичайно набраздени от сложно преплетена мрежа от лавови канали, като по-новите прорязваха стените на по-старите. Зимният сняг ги беше изпълнил, без да покрива голата черна скала между тях и тя бе излъскана до блясък от ураганните ветрове, съпътстващи снежните бури. Резултатът бе огромен черен конус, забит в покритото с белези небе, изпъстрен със стотици преплетени бели резки.

— Много е красиво — каза Мая. — Може ли да се види от дъното на каньона?

— Не. Но много от хората работят на ръба или в електроцентралата. Така че го виждат всеки ден.

— Тези заселници... кои са те?

— Като слезем долу, ще те запозная с тях и ще видиш сама.

Мая кимна, наслаждавайки се на стила на Диана, който все още ѝ напомняше по нещо на този на Ан. Всички сансеи и йонсеи бяха много странни според Мая. Но Диана бе изключение — може би беше малко особнячка, но сравнена с по-екзотичните ѝ съвременници и с децата от Зигота, беше обикновена. А това бе добре дошло за Мая.

Докато Мая я наблюдаваше и обмисляше всичко това, Диана подкара колата надолу към каньона по един стръмен път, който се спускаше по гигантски дъвен сипей. Точно тук бе изближнал първият водоносен слой, но въпреки това теренът не бе много разбъркан — единствено титанични сипеи, легнали по ъгъла на естествения наклон.

Самото дъно на каньона бе предимно равно и неначупено. Не след дълго Диана подкара ровъра по него, по една писта в реголита, напръскана с фиксаж. След около час шофиране те преминаха през зелена ливада, сгущена в мързеливата извивка на широк меандър на реката. В центъра на ливадата сред пинии и трепетлики се бяха

скупчили няколко къщички с дървени покриви. От самотен комин се издигаше тънък пушек.

Мая се взря в селището (кошара, пасище, кошери, обор, зеленчукова градина). Беше очарована от красотата му, от архаичната му цялост, от това, че изглеждаше откъснато от пустинното червено плато над каньона — откъснато от действителността, от историята, дори и от времето. Мезокосмос. За какво ли мислеха в малките си къщички на Марс и на Земята? За какво ли ги беше грижа?

Диана спря колата. Няколко души излязоха, за да видят кой идва. Налягането на въздуха беше около 500 милибара и то удържаше теглото на купола, понеже атмосферата навън бе около 250 милибара средно. Затова Мая отвори шлюза и излезе навън без шлем, чувствайки се гола. Беше ѝ неудобно.

Заселниците бяха млади местни жители. Повечето от тях бяха дошли през последните няколко години от Бъроуз и Елизиум. В долината живееха и няколко земни жители, както им казаха впоследствие — не много, но съществуваше програма на „Праксис“, която докарваше хора от по-малките държави на Земята. Така че тук сега живееха няколко швейцарци, гърци и навахи. Освен това близо до Хелс Гейт имаше малко руско селище. Поради това в долината хората говореха на най-различни езици, но английският бе основен, а освен това и първият, който младите туземци научаваха. Всички те имаха акценти, които Мая не бе чувала преди, и правеха странни граматически грешки или поне на нея ѝ се струваше така. Например всеки глагол след първия бе в сегашно време.

— Ние слязохме надолу по течението и виждаме няколко швейцарци, които работят върху реката. Укрепват бреговете на някои места с растения или скали. Те казват, че след няколко години коритото е изчистено достатъчно, за да се изчисти и водата.

— Водата ще продължи да отразява цвета на скалите и небето — отбеляза Мая.

— Да, разбира се. Но чистата вода изглежда по-добре, отколкото водата с тиня, някак си.

— Откъде знаете? — изстреля Мая.

Те трепнаха и се намръщиха. Помислиха малко.

— Просто изглежда по-различно, когато е в ръката ти, нали?

Мая се усмихна.

— Чудесно е, че разполагате с толкова много пространство. Невероятно е колко големи пространства покриват с куполи в наши дни, нали?

Те свиха рамене. Явно не бяха мислили по този въпрос. Един от тях каза:

— Ние гледаме напред към деня, в който няма да има нужда от куполи. Липсват ни дъжда и вятъра.

— Откъде знаете?

Знаеха.

Двете с Диана продължиха напред. В малките селища хората търгуваха с хранителни продукти и инструменти на открити пазари, където обсъждаха и събитията през деня. Изобщо не следяха новините от Земята и толкова упорито ги пренебрегваха, че Мая се удиви. Всички, с изключение на една малка руска общност. Хората там говореха не съвсем чист руски, но въпреки това очите на Мая се насълзиха. Казаха й, че нещата на Земята не вървят на добре. Както обикновено. Бяха щастливи, че са тук.

В едно от тези селца Мая забеляза Ниргал, който стоеше сред някаква невероятна навалица в средата на открития пазар, дъвчеше ябълка и кимаше усърдно на някой, който очевидно му говореше нещо. Когато видя Диана и Мая, които точно излизаха от колата, той се втурна към тях, прегърна Мая и я вдигна във въздуха.

— Мая, какво правиш тук?

— Тръгнала съм на обиколка от Одеса. Това е Диана, дъщерята на Пол. А ти?

— О, просто посещавам долината. Тук имат проблеми с почвата и съм дошъл, за да им помогна.

— Разкажи ми.

Ниргал бе еко-инженер и явно бе наследил известна част от таланта на Хироко. Мезокосмосът на долината бе сравнително нов, хората все още засаждаха растения навсякъде из нея и затова почвата се бе изтощила. Недостигът на азот и поташ бе станал причина да не израснат много растения. Докато се разхождаха из пазара, Ниргал обсъждаше с Мая това, сочеше й местни култури и вносни стоки и й обясняваше икономиката на долината.

— Значи не могат да разчитат само на собственото си производство? — попита Мая.

— Не, не. Изобщо не могат. Но въпреки това отглеждат голяма част от собствената си храна, търгуват с най-различни неща или просто ги раздават.

Явно, освен с всичко друго, Ниргал се занимаваше и с еко-икономика. А изглежда вече бе успял да се сприятели с много от живеещите тук. Към него постоянно се приближаваха най-различни хора, прегръщаха го, а понеже едната му ръка бе праметната през раменете на Мая, то тя волю-неволю беше въввлечена в тези прегръдки. В края на краищата около тях се струпва цяла тълпа и всички седнаха за малко около дългите борови маси на една кръчма. През останалата част от следобед Ниргал и Мая бяха навсякъде заедно. Тя гледаше спокойните и щастливи млади лица и не преставаше да се учудва колко много Ниргал прилича на Джон, как хората се отнасят радушно с него, а след това и един с друг. Всяко събитие се превръщаше в празник, докоснат от грацията му. Наляха си питиета един на друг, нахраниха Мая обилно („Всичко е местно, всичко е местно!“), говореха помежду си на странния си бърз марсиански английски, разнищваха клюките и тълкуваха сънищата си. О, Ниргал бе много специален, леко побъркан като Хироко и въпреки това напълно нормален — и двете едновременно. Диана просто се бе залепила от другата му страна, а ако се съдеше по израженията на повечето млади жени, те не биха имали нищо против да са на нейното място или на това на Мая. Да, определено имаше някакъв магнетизъм в него: жилеста челюст, подвижна шеговита уста, раздалечени кафяви леко азиатски очи, дебели вежди, непокорна черна коса и дълго грациозно тяло, въпреки че той не бе висок колкото останалите местни жители. Нищо изключително. До голяма степен зависеше от поведението му — дружелюбно, любопитно и предразполагащо към веселие.

— Как стои въпросът с политиката? — попита го тя късно през нощта, докато вървяха от селцето към потока. — Какво им говориш?

— Използвам документа от Дорса Бревиа. Според мен трябва да го ратифицираме незабавно. Както виждаш, повечето хора тук са напуснали мрежата и живеят в една алтернативна икономика.

— Забелязах. Именно това ме докара тук.

— Мда, е, виждаш какво става. На сансеите и йонсеите това им харесва. Наричат го „домашно отгледана система“.

— Въпросът е какво мисли „Транзишънъл Оторити“.

— Какво биха могли да направят? От това, което виждам, мога да кажа, че въобще не им пука. — Той пътуваше постоянно, хрумна й изведнъж, и бе видял много повече от Марс, отколкото тя някога бе виждала. — Не се набиваме на очи и не ги предизвикваме. Затова не си губят времето с нас. Предполагам, че дори не знаят колко сме и къде сме се установили.

Мая поклати глава несигурно. Бяха застанали на брега на потока, който шумно бучеше в плитчините пред тях. Нощно-пурпурната повърхност едва-едва отразяваше светлината.

— Как се наричате? — попита тя.

— Какво искаш да кажеш?

— Вие сте нещо от рода на политическа партия, Ниргал. Или някакъв вид социално движение. Трябва да се наричате някак си.

— О, това ли... Е, според някои ние сме бууновисти или нещо като крило на първомарсианците. Но това не е вярно според мен. Лично аз не го наричам никак. Може би Ка. Или „Свободен Марс“^[3]. Ние произнасяме това като приветствие. Глагол, съществително, каквото искаш. „Свободен Марс“.

— Хм... — изсумтя Мая. Една такава алтернативна икономика, която функционира без закони, бе интригуващо, но опасно нещо. Много лесно можеше да се превърне в черна икономика, управлявана от гангстери, с които подобно идеалистично настроено селце едва ли щеше да успее да се справи. С други думи, прецени тя, като алтернатива на реда на „Транзишънъл Оторити“ това нямаше реална стойност.

— Не мисля за това като за последна фаза на развитие. Но според мен ще ни е от помощ. Пък и едва ли можем да направим нещо друго. А по-нататък, като му дойде времето...

Мая кимна мрачно. Внезапно си помисли, че това беше просто вариант на Яслите Кресънт от Зигота. Дватамата се върнаха в селцето, където празненството продължаваше. Там най-малко пет жени се сборичкаха коя да се лепне за Ниргал в края на партито. Със смях, който бе само леко напрегнат (ако беше малко по-млада, нямаше да им остави и най-малката възможност!), Мая го предостави в ръцете им и си легна.

След двудневно шофиране те стигнаха до една извивка на каньона и можеха да видят цялата му дължина чак до кулите на висящия мост. Като нещо от абсолютно друг свят, помисли си Мая, продукт на изцяло различна технология. Кулите бяха високи 600 метра и се издигаха на десет километра една от друга — колосален мост, който караше Хелс Гейт да изглежда като джудже. Самият град около час не се показваше на хоризонта и изведнъж след това изникваше иззад ръба му. Сградите му бяха разпилени из стръмните стени на каньона, подобно на тези на крайморско градче в Испания или Португалия — и всичко това в сянката на един гигантски висящ мост. Да, гигантски — но въпреки всичко имаше мостове, които бяха почти два пъти колкото него, като този в Крайси например. Постоянното подобряване качествата на материалите едва ли щеше да има край. Новият материал, от който бе изграден кабелът на елеватора, притежаваше издръжливост на опън, която бе прекалено голяма дори за нуждите на самия кабел. С него, в качеството на строителен материал, човек можеше да построи какъвто пожелае мост. Хората започваха да говорят за мост над Маринерис. Чуваха се шеговити подмятания за прекарване на лифт над вулканите на Тарсис, за да се спести необходимостта да се изминават 15-километровите спускания между трите хълма.

Когато се върнаха в Хелс Гейт, Диана и Мая прибраха ровъра в гаража и отидоха да вечерят в един ресторант близо до стената на долината, точно под моста. След това Диана искаше да се види с някои свои приятели, затова Мая се извини и отиде в офисите на „Дийп Уотърс“. Но зад стъклената врата, над малкото балконче на стаята ѝ, на фона на звездите се издигаше колосалната арка на моста, което пък ѝ напомни за каньона Дао и за обитателите му, за огромния черен конус на Хадриака, изпъстрен с многобройните си тунели, покрити с бял сняг. Това моментално я разсъни. Тя излезе на балкончето, увита в одеяло, седна на един стол и по-голямата част от нощта просто гледа черната грамада на моста, замислена за Ниргал, младите местни жители и за онова, което искаха да кажат.

На следващата сутрин Мая заразпитва Диана за всички — за Пол, Естер, Касей, Ниргал, Рейчъл, Емили, Реул и за останалите от

домочадието на Хироко, за децата им и за децата на техните деца. Какво правеха сега? Какво щяха да правят? Имаше ли Ниргал много последователи?

— О, да, разбира се. Ти самата видя. Той пътува постоянно и в северните градове има цяла мрежа от хора, които се грижат за него. Приятели, приятели на приятелите и така нататък.

— Мислиш ли, че те ще подкрепят...

— Друга революция ли?

— Искях да кажа „движение за независимост“!

— Наричай го както искаш. Да, ще го подкрепят. По-точно, ще подкрепят Ниргал. За тях Земята е някакъв кошмар — кошмар, който се опитва да ги въвлече в състава си. А те не желаят това.

— Те? — попита усмихнато Мая.

— О, и аз. — Диана се усмихна в отговор. — Ние.

Докато продължаваха да обикалят около Хелас по часовниковата стрелка, Мая си припомни още веднъж този разговор. Един консорциум от Елизиум, който нямаше видими връзки с никоя от метанационалните компании или поне Мая не успя да открие такива, току-що бе завършил покриването на долината Хармакис-Реул, използвайки същия метод, който бе използван и при покриването на Дао. Сега в двата свързани каньона живееха стотици хора, които строяха установки за въздуха, подобряваха състава на почвите и засяваха и отглеждаха нова биосфера. Оранжерии им и фабриките им произвеждаха голяма част от онова, от което се нуждаеха при работата си. В пустеещите земи на изток от Хесперия добиваха метали и газове, които после бяха прехвърляни в едно градче точно до Хармакис Валис, наречено Сухуми. Тези хора имаха начални програми и семена, явно не бяха вложили прекалено много акции в „Транзишънъл Оторити“, не бяха молили за разрешение да се заемат с проекта си и определено не харесваха официалните екипи на Черноморската групировка, които по правило бяха официални представители на земните метанационали.

Въпреки всичко обаче там имаше глад за работна ръка, затова хората с радост приемаха техници и ръководители от „Дийп Уотърс“, а също и каквото и да е оборудване. Практически всяка една група от

тези, с които Мая се срещна в Хармакис-Реул, помоли за подкрепа. Повечето се състояха от млади местни жители, които мислеха, че имат точно толкова шансове да получат оборудване от „Дийп Уотърс“, колкото и останалите, независимо, че не бяха свързани с компанията по никакъв начин.

Навсякъде на юг в Хармакис-Реул имаше екипи, които търсеха водни слоеве. Също както и в покритите каньони, по-голямата част от тези групи бе родена на Марс — повечето след 2061. Бяха много по-различни, абсолютно различни от останалите поколения. Интересите им и ентузиазмът им нямаша нищо общо с тези на старата генерация, сякаш генетическите изменения или естественият подбор бяха създали някакво двойно разделение, така че старият вид Хомо Сапиенс съжителстваше на планетата с новия — Хомо Арес, високи, стройни и грациозни създания, които определено се чувстваха у дома си и бърбореха помежду си толкова вгълбени всеки в себе си, докато работеха върху проекта, който щеше да превърне басейна Хелас в море.

И целият този титаничен проект за тях бе нещо съвсем обикновено. Мая и Диана веднъж спряха, излязоха от ровъра и отидоха с няколко приятеля на Диана до един от ридовете на Зеа Дорса, който се простираше в югоизточната част на дъното на басейна. Сега по-голямата част от терена представляваше полуострови, които се подаваха изпод ледената покривка. Мая погледна надолу към разкъсаните от пукнатини глетчери и се опита да си представи времето, когато повърхността на морето ще се издигне на стотици метри нагоре, така че всичките тези нагънати стари базалтови ридове няма да бъдат нищо друго, освен бибиפקания на екрана на корабните ехолоти, както и дом за морски звезди, скариди и най-различни изкуствено създадени бактерии. И това време не бе чак толкова далеч, въпреки че бе трудно човек да си го представи. Но Диана и нейните приятели — тези тук определено имаха гръцка или турска кръв — изобщо не се притесняваха нито от виденията за близкото бъдеще, нито от огромните размери на проекта. Това беше работата им, животът им... За тях всичко бе съвсем обичайно. Повечето човешки дейности на Марс се състояха от подобни фараонски проекти: създаване на океани, строеж на мостове, в сравнение с които Голдън Гейт изглеждаше детска играчка и така нататък. Те дори не гледаха към

рида, на който не му оставаше чак толкова време живот — говореха си за други работи, като например за общи приятели в Сухуми и въобще неща от този род.

— Та това е изумителен проект! — каза им Мая рязко. — Хората преди дори не са си и помисляли да създадат нещо с подобна величина! Това море ще е голямо колкото Карибско море! Подобен проект не е съществувал на Земята — никога! Нито дори нещо близо до него!

Някаква приятна девойка с овално лице и прекрасна кожа се засмя.

— Хич не ми пука за проклетата Земя — заяви тя.

— Нещата се променят — каза Мая на Спенсър и Мишел. — Не мисля, че вече сме в състояние да ги разберем.

Тя се потопи в живота си в Одеса. Беше щастлива, че се е върнала, но и малко объркана и любопитна. Виждаше всичко наоколо по нов начин. На стената срещу бюрото си бе закачила една рисунка на Спенсър — алхимик, който запраща огромен том в развълнувано море. В долния край Спенсър бе написал „Ще удавя книгата си“.

Всяка сутрин излизаше рано от апартамента си и отиваше пеша до крайбрежната улица, където в близост до сухата брегова линия се намираха офисите на „Дийп Уотърс“. В съседство до тях беше още един от филиалите на „Праксис“ — фирма, наречена „Сепарасион де Л'Атмосфер“. Там Мая ръководеше екипа по синтез, координираше полевите единици, а освен това в последно време се бе съсредоточила върху действията на колите с апаратура, които се придвижваха по дъното на басейна, извършвайки последни минерални проучвания и прегрупиране на леда. От време на време работеше и върху дизайна на новите подвижни селища. Беше доволна, че се връща в дебрите на ергономиката — най-старото ѝ увлечение, без да се брои астронавтиката. Често работеше напълно отвлечено и спираше някъде между 4 и 7, уморена, но щастлива. След това се прибираше вкъщи под характерната вечерна светлина на Одеса: целият град в сянката на Хелеспонт, небето окъпано в ярки цветове, осветените от слънчевите лъчи облаци, подобни на диаманти, величествено плуващи на изток над ледената маса, всичко под тях блестящо с отразена светлина,

обагрена в безкрайните нюанси между синьо и червено, които се променяха с всеки ден, с всеки час.

Тя мързеливо се разхождаше под листата на дърветата в парка, преминаваше през заключената порта, влизаше в сградата на „Праксис“ и отиваше до стаята си, където вечеряха с Мишел. Той по всяка вероятност щеше да е прекарал тежък ден в лекуване на носталгията на новопристигналите земяни или на най-разнообразните оплаквания на ветераните.

От друга страна обаче все по-малко сансеи, нисеи и йонсеи го посещаваха. Което доста го изненадваше.

— Без съмнение това е добър знак за заселването на Марс в по-дългосрочен план — бе казал Мишел веднъж, след като се бе прибрал в апартамента след един спокоен ден в офиса си.

Мая сви рамене.

— Те може да са луди и да не го осъзнават. Поне на мен ми се струваше така, когато обикалях басейна.

— „Луди“ ли имаш предвид или просто „различни“? — погледна я Мишел.

— Не знам. Като че ли не осъзнават какво точно правят.

— Всяко поколение създава свое собствено тайно общество. А тяхното е поколение на това, което би могло да се нарече „марсопориви“. Те са предопределени да управляват планетата, трябва да им го признаеш.

Обикновено, когато Мая се прибереше вкъщи, апартаментът бе изпълнен с благоуханията на експериментите на Мишел в областта на провансалското готвене и на масата имаше отворена бутилка червено вино. През по-голямата част от годината вечеряха на верандата. Понякога, когато беше в града и бе в настроение, към тях се присъединяваше Спенсър или някой от останалите им чести посетители. Докато вечеряха, разговаряха за работата си през деня, за събитията на Марс и на Земята.

С други думи, тя живееше напълно нормален живот и Мишел споделяше тези абсолютно обикновени дни с лукава усмивка — плешив мъж с елегантно галско лице, ироничен, с добро чувство за хумор и безпристрастен. Светлините на вечерта се събираха в небето над черните нагънати върхове на Хелеспонт, розови, сребристи и виолетови нюанси, които блестяха като диаманти в сенките на

тъмноиндиговите и раираночерните хълмове. Гласовете им обикновено се смекчаваха в тази последна част на здрача, след това събираха празните чинии, влизаха вътре и почистваха кухнята — напълно обикновени и познати действия, дълбоко запечатани в тази част на съзнанието, която самоопределя човека и го прави щастлив.

Понякога Спенсър пристигаше вечерта и я канеше да посети някакво събиране, най-често в общностите в горната част на града, които слабо бяха свързани с първомарсианците. Но хората, които присъстваха на тези събирания, нямаха почти нищо общо с онези радикално настроени първомарсианци, предвождани от Касей на конгреса в Дорса Бревиа. Повече приличаха на приятелите на Ниргал в Дао — млади, по-малко влияещи се от догми, по-самовглъбени, по-щастливи от живота. Мая се объркваше, когато ги срещаше, затова прекарваше деня преди събирането в непрекъснато и напрегнато очакване. След вечеря обикновено към тях се присъединяваше малка група от приятели на Спенсър, която я придружаваше през града, обикновено до горните части на Одеса, където се намираха повечето от по-населените апартаменти.

В тази част на града сградите се превръщаха в нещо като крепости, чиито обитатели си плащаха наема и си намираха някаква работа в долните квартали, като по този начин се откъсваха от официалната икономика. Те се заемаха с отглеждане на растения в оранжерии по покриви и тераси, започваха производство на малки инструменти и селскостопански сечива, за да ги продават и раздават. Събиранията им обикновено се провеждаха или в общи стаи, или навън, под дърветата в малките паркове и градини в горната част на града. Понякога към тях се присъединяваха групи червени от други градове.

В началото Мая винаги караше хората да се представят и научаваше доста неща: че по-голямата част от тях са на възраст от 20 до 40 години, родени в Бъроуз, Елизиум, Тарсис, лагерите на Ейсидалия или Големия насип. Освен това имаше и малък процент от стари ветерани и известно количество нови емигранти, често от Русия, което пък бе много приятно за Мая. По професия бяха агрономи, еко-инженери, строителни работници, техници, технократи, оператори на

градове, обслужващ персонал и така нататък. Голяма част от работата им се извършваше като дял от алтернативната им икономика. Всички се бяха подложили на лечебните процедури и го намираха за съвсем нормално. Бяха шокирани, когато разбраха, че на Земята това се използва като средство за контрол, и веднага прибавиха този факт към дългия списък на земните злини. Всички бяха в цветущо здраве и знаеха много малко неща за болестите или за препълнените болници и клиники. За всички неразположения имаха едно и също народно лекарство — излизаха навън със скафандър и вдишваха глътка от околния въздух. Поверието гласеше, че така се унищожават всички болести и бактерии, които може да си прихванал. Всички бяха големи и силни. В очите на всички играеше някакво странно пламъче, което Мая една нощ разпозна — това беше блясъкът в погледа на младия Франк от една снимка, която бе видяла в лектерна си, онзи идеализъм, онзи остър гняв, онази увереност, че всичко е погрешно, онази убеденост, че те биха могли да поправят грешките. Младите, помисли си тя. Естествените поддръжници на революцията.

И те наистина бяха тук, събрани в малките си стаи. Срецаха се, за да поспорят за това или онова, уморени, но щастливи. Мая често отиваше до средата на стаята, сядаше, ако е възможно, върху масата и казваше: „Аз съм Тойтовна. Тук съм от самото начало“.

Понякога говореше за живота в Андърхил, опитвайки се усилено да си припомни събитията, докато това не се превърнеше за нея в предмет от първостепенна важност, както и самата История с главна буква, която се опитваше да обясни защо нещата на Марс са такива, каквито са.

— Вижте — казваше им често тя, — не можете да се върнете назад.

Физиологическите промени бяха затворили за тях Земята завинаги, както за емигрантите, така и за местните жители, но най-вече за вторите. Те сега бяха марсианци, без значение как. Трябваше да създадат една независима държава, може би суверенна или поне полуавтономна. Може би полуавтономията щеше да е достатъчна, като се вземеха предвид реалностите на двата свята. Полуавтономията щеше да оправдае използването на термина „свободен Марс“. Но при сегашното положение на нещата те бяха чисто и просто собственост и нямаха реална власт над живота си. Решенията се вземаха от

разстояние 100 милиона километра. Домът им бе разбит на малки метални парчета и разграбен. Това беше отпадък, от който никой нямаше нужда, с изключение на малка част от елита на метанационалните компании, които управляваха двата свята като свои собствени феодални владения. Не, наистина се нуждаеха от свобода — не за да се отделят от ужасяващата ситуация на Земята, не — по-скоро, за да имат някакво реално влияние върху онова, което ставаше там. В противен случай щяха да се озоват в ролята на безпомощни свидетели на катастрофата. А след това щяха да бъдат въввлечени във водовъртежа след първите жертви. Това беше нетърпимо. Трябваше да направят нещо.

Тези групи, също както по-традиционните първомарсианци, урбанистично настроените богдановисти и дори някои от червените, с радост приемаха това становище. На всяко събиране Мая наблягаше върху огромната необходимост от координирани действия.

— Революцията не е място за анархия! Ако се опитвахме да запълним Хелас, като действаме всеки за себе си, просто щяхме да си пречим. Може би даже щяхме да подминем границата от един километър и да разрушим всичко, над което се мъчим сега. С революцията нещата стоят по същия начин. Трябва да действаме заедно. През шейсет и първа бяхме разединени, ето защо всичко отиде по дяволите. Беше глупаво от наша страна. Сега трябва да работим съвместно.

— Това го кажи на червените — често възразяваха богдановистите.

Мая им хвърляше кръвнишки поглед и казваше:

— Точно сега говоря на вас. Предполагам, че не искате да чуете как говоря с тях.

Това обикновено ги размиваше, понеже си представяха как тя бичува с острия си език някой друг. Мая беше известна сред тях като Черната вдовица — злата вещица, която можеше и да ги напсува, или Медея, която можеше да ги унищожи. Това не бе маловажна част от влиянието ѝ върху тях, затова от време на време тя профилактично обръщаше дебелия край. Задаваше им трудни въпроси и въпреки че бяха безнадеждно наивни, понякога отговорите им бяха направо

впечатляващи, особено когато говореха за Марс като цяло. Някои от тях бяха събрали огромни количества информация — списъци на метанационалната хералдика, системите на летищата, планове на комуникационните центрове, списъци с местонахожденията на сателити и космически кораби, компютърни мрежи, бази данни и прочие. Понякога, когато ги слушаше, ѝ се струваше, че на този свят няма нищо невъзможно. Те бяха млади, разбира се, и удивително необразовани в много отношения, затова бе много лесно да чувства превъзходството си над тях. Но пък бяха животински жизнени, здрави и енергични. А и в края на краищата все пак бяха възрастни и когато ги гледаше, Мая разбираше, че прехваленото превъзходство на по-възрастните бе единствено въпрос на рани и белези. Младите съзнания в сравнение със старите бяха същото, което бяха и младите тела, сравнени със старите — по-здрави, по-жизнени, по-малко засегнати от външни влияния.

Затова тя имаше едно наум, дори когато ги обучаваше, и то така строго, както бе правила и с децата на Зигота. След края на лекцията обикновено се смесваше с тях, говореше, хапваше с различни групички и изслушваше историите им. След около час Спенсър обявяваше, че Мая трябва да си тръгва. Действията му загатваха, деликатно или не съвсем, че идва от друг град, въпреки че бе виждала някои от тях по улиците на Одеса и следователно те със сигурност също я бяха виждали и най-малкото знаеха, че е прекарала доста време в града. После Спенсър и приятелите му я караха да мине през обичайните процедури, за да се убедят, че никой не ги преследва. По-голямата част от групата изчезваше из стъпаловидните алеи в горните квартали на града, преди да стигнат до западния му край, където се намираще зданието на „Праксис“. След това се промъкваша през портата, която обикновено се затваряше с дрънчене, което ѝ напомняше, че в слънчевия двоен апартамент, който споделяше с Мишел, може да се чувства в безопасност.

Един ден, докато беше в офиса си, Мая получи новини от Хелеспонт. Бяха открили нов водоносен слой, извънредно дълбок в сравнение с останалите, много далеч от басейна и много голям. Диана изказа предположение, че ранните ледникови епохи са излезли извън

региона около Хелеспонт и са дошли да си починат тук, под земята. Капацитетът на новооткрития слой бе около 20 милиона куб. метра — много повече от който и да било друг. Благодарение на него количеството на откритата вода се покачваше от 80 на 120 процента от необходимото количество за запълването на басейн.

Това бяха зашеметяващи новини. Всички се струпяха в офиса на Мая, за да обсъдят находката и да я отбележат на картата. Ареографите вече чертаеха схеми на тръбопроводи през планините и спореха за относителните преимущества на различните видове тръбопровод. Най-накрая излязоха навън, за да отпразнуват събитието с щедър обяд. Беше почти шокиращо да видят, че дъното на басейна е все още празно. Но днес настоящето нямаше да ги спре. На обяда се изпи много водка, затова следобед си дадоха почивка.

Така че Мая не беше съвсем във форма, когато се върна в апартамента си и завари в дневната Касей, Джаки, Антар, Арт, Дао, Рейчъл, Емил и, Франц и някои техни приятели. Те минаваха отгук на път за Сабиши, където мислеха да се срещнат със свои приятели от Дорса Бревиа, да отидат след това до Бъроуз и да пороботят няколко месеца там. Поздравленията им за откритието на нов водоносен слой бяха чисто повърхностни (с изключение на това на Арт). И наистина не се заинтересуваха чак толкова. Това, както и фактът, че намери апартамента си претърпан, накара Мая да се вкисне. Не ѝ помогна, че все още бе под влиянието на водката, нито пък, че Джаки направо кипеше от енергия и бе положила ръце едновременно върху гордия Антар (непобедим рицар от предислямския епос, както ѝ бе обяснил веднъж) и върху мрачния Дао. И двамата се разтапяха от докосванията ѝ, без видимо да протестират, когато тя изведнъж се заемаше с другия или започваше да кокетира с Франц. Мая махна с ръка на всичко. Един Господ знаеше на какви перверзии са способни ектогените, както бяха родени наведнъж, като едно котило.

Сега те бяха скитници, цигани, радикали, революционери и какво ли не още — като Ниргал... всъщност не, понеже той имаше професия и план, докато цялата останала сган... е... С усилие на волята Мая си наложи да не ги съди чак толкова строго. Но съмненията ѝ си останаха.

Тя заговори Касей — обикновено по-сериозен от младите — сивокос зрял мъж, който напомняше на Мая за Джон по черти, но не и

по изражение на лицето. Каменният му кучешки зъб се подаваше от устата му като зъб на хищник, докато наблюдаваше поведението на дъщеря си. За съжаление този път той бе пълен с планове за това, как да се отърват от отрядите за сигурност в Касей Валис. Очевидно приемаше преместването на Корольов от долината, наречена с неговото име, като лична обида и разрушенията, причинени на комплекса при спасяването на Сакс, му се струваха незадоволителни. Вероятно само го бяха амбицирали за по-нататъшни действия. Мрачен човек беше Касей. Нравът му по всяка вероятност идваше от Джон, въпреки че не приличаше чак толкова нито на Джон, нито на Хироко, което според Мая бе много добре. Но планът му да унищожи Касей Валис беше огромна грешка. Очевидно двамата с Койота бяха разработили декодираща програма, която бе разшифровала кодовете на всички шлюзове в Касей Валис и сега планираха да нападнат часовите, да застрелят всички обитатели на комплекса и след това да взривят цялата долина.

Можеше да свърши работа, но можеше и да не свърши. И в двата случая това беше равносилно на обявяването на война — доста сериозен пробив в стратегията, която бяха възприели от момента, в който Спенсър бе успял да възпре Сакс от откачените му опити да прочисти небето. Тази стратегия се състоеше в обикновено изчезване от лицето на Марс — никакви репресии, никакви саботажи, тактиката „няма никой въщи“, приложена към онези убежища, попаднали неочаквано в полезрението на полицията... Дори Ан сякаш поне малко се съобразяваше с този план. Мая напомни това на Касей, докато възхваляваше усърдно идеята му и го насърчаваше да я приложи на практика, когато му дойде времето.

— Но тогава няма да можем да разгадаем кодовете им — оплака се той. — Това ще е еднократна възможност. Пък и те вече знаят, че сме тук, след това, което Сакс и Питър направиха с Деймос и с въздушната леща. Вероятно си мислят, че сме много повече, отколкото сме в действителност!

— Нека си го мислят. Ние искаме да поддържаме това чувство на загадъчност и невидимост. Невидимостта е неуязвимост, както казва Хироко. Но помисли си колко много са увеличили силите си за сигурност, след като Сакс се развихри. А ако загубят Касей Валис,

могат да създадат нови сили за сигурност на мястото на загубените. Това само ще ни затрудни накрая.

Касей упорито поклати глава. Джаки се намеси от противоположната страна на стаята:

— Не се тревожи, Мая, знаем какво вършим.

— Нещо, с което можете да се гордеете! Въпросът е дали с това можем да се гордеем ние! Или ти сега си принцесата на Марс?

— Надя е принцесата на Марс — каза Джаки и отиде до кухнята. Мая се намръщи и забеляза, че Арт я наблюдава с любопитство. Когато се втренчи в него, той дори не потрепна. Тя отиде до стаята си, за да се преоблече. Мишел точно се бе заел да почиства и да разтребва, понеже някои щяха да спят на пода. Очертаваше се много дразнеща вечер.

На следващата сутрин, когато Мая се събуди и отиде до банята, Арт вече бе станал. Тя чувстваше как главата ѝ тежи. Явно беше обикновен махмурлук. Арт прошепна над спящите тела:

— Искаш ли да закусим някъде навън?

Мая кимна. Когато се облече, двамата слязоха заедно през парка и тръгнаха по крайбрежната алея, окъпана от лъчите на изгряващото слънце. Спряха в едно кафене, чиято част от тротоара бе току-що измита. На позлатената от зората стена беше написано едно изречение. Явно този, който го бе написал, беше използвал шаблон, така че то беше малко, четливо и яркочервено:

НИКОГА НЯМА ДА МОЖЕТЕ ДА СЕ ВЪРНЕТЕ

— О, Господи! — възкликна Мая.

— Какво?

Тя посочи надписа.

— А, това ли? — каза Арт. — Изрисувано е из цял Шефилд и Бъроуз. Много съдържателно и сбито, нали?

— Аха...

Седнаха на една малка кръгла масичка сред студения въздух, хапнаха сладки и пиха турско кафе. Ледът на хоризонта блестеше като диаманти, разсипани под лъчите на слънцето. Изглеждаше така, сякаш се движеше.

— Прекрасна гледка — въздъхна Арт.

Мая погледна отблизо тромавия земянин, поласкана от отклика му на настроението ѝ. Той, също като Мишел, беше оптимист, но малко по-прозорлив и по-естествен. При Мишел това беше политика, а при Арт — темперамент. Още от първия момент, когато го бяха спасили от прекалено удобната му катастрофа, го бе заподозряла, че е шпионин — шпионин на Уилям Форт, на „Праксис“, може би на „Транзишънъл Оторити“, може би на други транснационални компании. Но сега той бе прекарал с тях доста време — близък приятел на Ниргал, на Джаки, на Надя... а те в момента фактически работеха за „Праксис“, зависеха от субсидиите, закрилата и информацията за Земята, които им осигуряваше „Праксис“. Затова Мая вече не беше сигурна — не само дали Арт е шпионин, но и какво представляваше шпионинът в този случай.

— Трябва да ги спреш и да не им позволиш да атакуват Касей Валис — каза тя.

— Не мисля, че ще чакат моето разрешение.

— Знаеш какво имам предвид. Поговори с тях за това.

Арт изглеждаше изненадан.

— Ако думите ми имаха чак толкова голяма сила, вече щяхме да сме свободни.

— Знаеш какво имам предвид.

— Ами... Според мен те се страхуват, че повече няма да им се удаде възможност да преодолеят кодовете. Но Койота изглежда е убеден, че е успял да хване същността. И Сакс е бил този, който му е помогнал.

— Кажим им това тогава.

— Дали ще си струва? Те слушат повече теб, а не мен.

— Не е лъжа.

— Може да обявим състезание „Кого Джаки слуша най-малко?“

Мая се засмя на глас.

— Тогава всички ще спечелят.

Арт се ухили.

— Трябва да заложиш на лектерна. Накарай го да имитира гласа на Джон.

Мая се засмя отново.

— Чудесна идея!

Поговориха си малко за проекта „Хелас“. Тя му разказа за важността на новото откритие западно от Хелеспонт. Арт пък се бе свързал с Форт и описа последното, доста комплицирано решение на Международния трибунал, за което Мая не бе чула. „Праксис“ бе завела дело срещу „Консолидейтид“, заради решението им да започнат строителство по новия земен космически елеватор в Колумбия. А това беше толкова близо до мястото в Еквадор, което „Праксис“ бе избрала за подобно строителство, че и двете страни щяха да бъдат застрашени. Трибуналят бе отсъдил в полза на „Праксис“, но „Консолидейтид“ бе пренебрегнала решението му и бе продължила строителството в държавата, която бе новият им клиент, и вече бе готова да разположи кабела на мястото му. Останалите метанационални компании бяха много доволни, че някой се е опълчил срещу Трибунала и естествено поддържаха „Консолидейтид“. А това създаваше многобройни проблеми за „Праксис“.

— Но метанационалните компании се чепкат постоянно — каза Мая.

— Така е.

— Значи трябва да се помъчим да накараме някои от тях да се спречат по-здраво.

Веждите на Арт подскочиха нагоре.

— Доста опасен план!

— Опасен за кого?

— За Земята.

— Хич не ми пука за проклетата Земя — заяви Мая и усети как думите приятно се плъзнаха по езика ѝ.

— Където народът, там и аз — заключи Арт мрачно. Мая се засмя отново.

За щастие компанията на Джаки скоро тръгна за Сабиши. Мая реши да разгледа мястото, където бяха открили новия водоносен слой. Тя се качи на един влак, който вървеше около басейна обратно на часовниковата стрелка над глетчера Нистен, на юг надолу по величествения западен скат покрай планинския град Монтепулчиано до една миниатюрна гаричка, наречена Яонисплац. Оттам нае кола и

потегли към долината през страховитите ридове на Планините Хелеспонт.

Пред нея теренът се спускаше надолу към осеяната с кратери долина Ноакис, където група миньори се бяха установили на лагер. Ровърите им бяха спрени в кръг, подобен на влакче. Мая натисна здраво педала на газта и стигна до лагера късно следобед. Там я посрещнаха нейни стари приятели — бедуини, плюс Надя, която бе дошла, за да участва в консултациите относно сондирането на новооткрития слой. Всички бяха силно впечатлени от него.

— Той се простира покрай кратера Проктър и вероятно достига чак до Кайзер — каза Надя. — Изглежда продължава доста далеч на юг и съществува вероятност да е свързан с друг водоносен слой в Аустралис Толус.

Вечеряха рано и говореха само за това, като единствено спираха от време на време, за да обменят други новини и клюки. След вечерята седнаха в ровъра на Зейк и Назик. Хапваха шербета, който Зейк щедро раздаде наоколо и гледаха въглените в малкия мангал, в който домакинът им преди бе опекъл шишкебап. Беше много отпускащо. Но в края на краищата разговорът неминуемо се завъртя пак около сегашното положение на нещата. Мая отново каза това, което преди бе споделила и с Арт — че трябва да се опитат да раздухат враждите между метанационалните компании на Земята.

— Това ще означава избухването на нова световна война — каза рязко Надя. — И ако се спази закономерността от предишните, със сигурност ще бъде най-лошата досега. — Тя поклати глава. — Трябва да има по-добър начин.

— Едва ли ще чакат ние да я разпалим — обади се Зейк. — Те вече са започнали да се плъзгат надолу.

— Мислиш ли? — попита Надя. — Е, ако все пак се случи... тогава предполагам, че ще имаме възможност да организираме преврат и тук.

Зейк поклати глава.

— Ние сме техният аварийен изход. Доста ще се озорим, докато ги накараме да се откажат от място като това.

— Все пак има най-различни начини — каза Надя. — На планета с мъртва повърхност бихме могли да открием някои, които не изискват

непременно убийства. Трябва да има изцяло нови начини за водене на война. Говорихме със Сакс за това и той се съгласи.

Мая изсумтя. Зейк се ухили:

— Неговите „нови начини“ доста напомнят на старите, поне според мен! Да вдигнеш във въздуха онази леща — направо чудесно! Също както и изместването на Деймос от орбита. Но мога да проумея гледната му точка в перспектива. Когато са на ход ракетите...

— Трябва да се уверим, че дотам няма да се стигне — заяви Надя с онова упорито изражение, което надяваше, когато виждаше, че идеите ѝ стигат до задънена улица. Мая я зяпна с изненада. Надя, революционният стратег... Направо да не повярваш! Е, най-вероятно мислеше как да опази собствените си строителни проекти. Или самия строителен Проект, другояче казано.

— Не е зле да говориш с общностите в Одеса — предложи ѝ Мая. — Те са главно последователи на Ниргал.

Надя кимна одобрително и се наведе напред, за да разръчка с миниатюрния ръжен въглените в мангала. Всички се загледаха в огъня — доста рядко срещана гледка на Марс, но Зейк толкова обичаше огньовете, че бе готов да поеме риска. Фина сива пепел покриваше нажежените въглени с чисто марсиански оранжев цвят. Зейк и Назик говореха с приглушени гласове, докато описваха ситуацията при арабите. Радикалите сред тях бяха почти всичките в керваните, които проучваха планетата и търсеха метали, вода и ареотермални извори. Изглеждаха безвредни и никога с нищо не издаваха, че не са част от метанационалния ред. Но всъщност бяха там, изчакващи и готови да действат.

Надя се изправи и отиде да си легне. Когато останаха сами, Мая каза колебливо:

— Разкажи ми за Чалмърс.

Зейк впи спокоен и безучастен поглед в нея.

— Какво искаш да знаеш?

— Искам да знам как е бил замесен в убийството на Джон Буун.

Зейк трепна. Очевидно се чувстваше неудобно.

— Онази нощ в Никозия беше доста оплетена. Арабите могат да говорят за нея почти безкрайно. Много е досадно и уморително.

— Е, и какво точно казват?

Зейк стрелна Назик с очи и тя отвърна:

— Цялата работа е там, че всички говорят различни неща. Никой не знае какво се е случило в действителност.

— Но вие сте били там. Видели сте нещо със собствените си очи. Разкажете ми.

Зейк я погледна втренчено. След това кимна.

— Добре... — Той въздъхна и подреди мислите си, после тържествено, сякаш даваше свидетелски показания, започна: — След вашите речи всички се бяхме струпали в Хаир ел-кра Месхаб. Хората бяха много ядосани на Буун, понеже се носеше слух, че именно той е спрял строителството на джамията на Фобос. Речта му изобщо не помогна. Така че ние се бяхме събрали там и мърморехме, когато дойде Франк. Трябва да кажа, че беше доста окуражаващо да го видим точно в този момент. Струваше ни се, че единствено той може да се противопостави на Буун. Ние вперихме очи в него и Франк започна да ни подстрекава. В действителност даже малко се раздразних, че напомпва младите допълнително. Направо не бяха на себе си от бяс — не само срещу Буун, но и срещу крилото Фетах. Виждате ли, Ахад и Фетах имаха доста разногласия помежду си — пан-арабски настроените срещу националистите. Между тези две поколения в Братството лежеше огромна пропаст. Ел-Хаил бе водач на Ахад-консерваторите. Той бе в кервана, с който Франк бе пътувал онази година. Често говореха помежду си и Франк му задаваше стотици въпроси, направо се вкопчваше в него като кърлеж по обичайния си начин — докато най-накрая не придобиваше усещането, че разбира както теб, така и партията ти.

Мая кимна. Бе познала описанието.

— Така че Франк го познаваше. Онази нощ ел-Хаил тъкмо щеше да заговори, когато Франк го погледна и почти веднага излезе. Ел-Хаил излезе след него. Видях го с очите си.

Зейк спря, за да отпие от кафето си и да помисли.

— Това беше последният път за следващите няколко часа, когато видях някой от тях. Точно преди да убият Буун стана отвратително. Някой започна да скандира лозунги под прозорците, хората от Ахад си помислиха, че това са Фетах и нападнаха една група Фетах. След това тръгнахме из града, като се биехме помежду си, както и с някаква група американски строители. Нещо се бе случило. Наоколо се виждаха и други боеве. Сякаш изведнъж всички бяха откачили.

Мая кимна.

— Това си го спомням особено добре.

— Е, и така, чухме, че Буун е изчезнал. Спуснахме се надолу до Сирийската порта и проверихме кодовете на шлюзовете, за да видим дали не се е измъкнал оттам. Видяхме, че някой е излязъл и не се е върнал. Втурнахме се навън и тогава научихме новината за него. Не можахме да повярваме. Върнахме се в града, където се бяха струпали множество хора. Казаха ни, че било истина. След около едночасово провиране през тълпата стигнах до болницата. Видях го. И ти беше там.

— Не си спомням.

— Е, ти беше там, а Франк вече си бе заминал. Видях Буун и излязох, за да кажа на останалите, че наистина е убит. Дори и тези от Ахад бяха потресени, сигурен съм в това — Насър, Агейл, Абдулла...

— Вярно е — каза Назик.

— Но ел-Хаил, Рашид Абу и Буланд Весейсо ги нямаше там. Когато се върнахме в сградата до Хаир ел-кра Месхаб, някой задумка с юмрук по вратата. Отворихме и в стаята се строполи ел-Хаил. Вече беше много зле, потеше се и му се повръщаше. Кожата му бе зачервена и на петна. Гърлото му беше подуто и не можеше да говори. Помогнахме му да отиде в банята и видяхме как повръща. Извикахме Юсуф и се опитахме да закараме Селим в болницата, когато той ни спря с думите „Те ме убиха“. Попитахме го какво иска да каже. Ел-Хаил прошепна: „Чалмърс“.

— Наистина ли го каза? — настоя Мая.

— Попитах го: „Кой направи това?“ и той отвърна: „Чалмърс“.

Сякаш от огромно разстояние Мая чу Назик да добавя:

— Но това не е всичко.

Зейк кимна.

— Попитах: „Какво искаш да кажеш?“ Той отговори: „Чалмърс ме уби. Чалмърс и Буун.“ С голям труд изговаряше думите. „Опитахме се да убием Буун“. Назик и аз изстенахме, когато чухме това. Селим ме сграбчи за ръката. — Зейк изпъна напред ръце и сграбчи въображаемата ръка. — „Той щеше да ни изрита от Марс.“ Каза това по такъв начин... Никога няма да го забравя. Наистина вярваше в това, което казваше. Онзи Буун наистина по някакъв начин е планирал да ни

изрита от Марс! — Зейк поклати глава. Явно все още не можеше да повярва.

— А после?

— Той... — Зейк отпусна ръце. — Получи пристъп. Отначало се схвана гърлото му, после всичките му мускули... — Сви отново юмруци. — Парализира се и спря да диша. Опитахме се да го накараме да диша, но той никога повече не си пое въздух. Какво ли можехме да направим? Трахеотомия? Изкуствено дишане? Антихистамини? — Той сви рамене. — Селим умря в ръцете ми.

Настъпи дълго мълчание, докато Зейк си припомняше миналото. От онази нощ в Никозия бе изминал половин век, а Зейк беше доста възрастен.

— Направо съм изумена колко много спомени имаш — поклати глава Мая. — Собствените ми спомени, дори и за подобна нощ...

— Спомням си всичко — каза унило Зейк.

— При него проблемът е точно обратният — поясни Назик, впила поглед в съпруга си. — Той помни прекалено много. Затова не спи добре.

— Хм-м. — Мая обмисли това. — Ами останалите двама?

Зейк присви устни.

— Не мога да кажа със сигурност. Назик и аз прекарахме остатъка от нощта до тялото на Селим. Възникна спор какво да правим с него — дали да го скрием или да повикаме компетентните власти.

„Или да отидете при властите с действал сам мъртъв убиец“, помисли си Мая, гледайки предпазливото изражение върху лицето на Зейк. Вероятно и този вариант е бил обсъден. Той явно криеше нещо.

— Не знам какво се е случило с тях в действителност. Никога не успях да разбера. Много хора от Ахад и Фетах бяха в града през онази нощ, а Юсуф чу какво бе казал Селим. Може да са били техни врагове или техни приятели, или да са се самоубили. Умряха малко по-късно същата нощ. Коагуланти.

Отново всички потънаха в мълчание. Зейк въздъхна и доля чашата си. Назик и Мая отказаха.

Има неща, които човек просто трябва да забрави.

Когато се върна в Одеса, Мая направи единственото нещо, което можеше — потопи се в работата си над проекта „Хелас“ и забрави всичко, което беше научила. Чувстваше се доста странно. Вече не бе сигурна какво точно иска да се случи с Хелас, с Марс и със самата нея. Месеци след посещението при Зейк и Назик (въпреки че тя не правеше връзка между двете неща) амплитудата на настроенята ѝ бе много рязка, от отчаяние към въодушевление с равновесно положение, при което знаеше, че вероятността да започне да се изкачва или да слиза надолу е 50 на 50.

През тези месеци често Мая бе доста груба с Мишел, дразнеше се от хладнокръвието му, от това, че винаги беше толкова спокоен. Сякаш годините, прекарани с Хироко, бяха отговори на всичките му въпроси.

— Аз ги убих! — избухваше тя. — И двамата! Аз ги насъсках един срещу друг, за да увеличи собствената си власт! А от теб нямаше никаква полза! Това е и твоя грешка!

— Ти си ги обичала и двамата — казваше той, — само че по различни начини. Но е имало също така и неща, които не си харесвала в тях. Само че каквото и да си направила, не можеш да поемаш отговорността за действията им. Те сами са избрали какво да правят. А ти си била само един от многото фактори.

Тези думи обикновено много ѝ помагаша. Даваха ѝ сили да продължи да се бори. Понякога всичко тръгваше нормално — Мая започваше да се чувства по-добре, поне за няколко дена или за няколко седмици. Но така или иначе миналото бе като проядено от молци — парцалива колекция от спомени, които със сигурност можеха да бъдат забравени. Лошото бе, че онези спомени, които се държаха най-здраво, бяха залепени с лепилото на болката и разкаянието. Вероятно щеше да ѝ отнеме известно време да ги забрави, въпреки че бяха толкова разяждащи, толкова болезнени, толкова безполезни. Безполезни! Безполезни. По-добре да се съсредоточи върху настоящето.

На Земята бунтовете, палезите и саботажите се превръщаха в обичайно оръжие на хората, неподложени на геронтологичните процедури — „смъртните“, както се наричаха самите те. Около всички по-големи градове бяха разпръснати обкръжени със стени квартали-

крепости, където хората, подложени на лечението, живееха целия си живот, затворени вътре. Използваха телевизионни връзки, телеоператори, портативни генератори, дори храна от оранжерии и система за пречистване на въздуха; като градовете-куполи на Марс, всъщност.

Една вечер, след като ѝ беше писнало от Мишел и Спенсър, Мая отиде да вечеря сама. Все по-често чувстваше необходимостта да бъде сама. Тя се спусна до едно кафене на тротоара с изглед към крайбрежната алея, поръча си спагети и разсеяно ги изяде, докато отпиваше от една малка гарафа кианти^[4] и слушаше свиренето на група музиканти. Опитваше се да мисли колкото е възможно по-малко. За известно време успя и се потопи щастливо в някаква друга Одеса, някаква Европа на съзнанието ѝ, сладка и тъжна като дуета на цигулката и акордеона. Но след това хората на съседната маса започнаха да спорят какъв процент от населението на Земята се е подложило на лечението. Един казваше 10, друг — 40, което пък бе сигурен белег за информационна война или просто за нивото на царящия там хаос. Когато се обърна на другата страна, Мая забеляза заглавието на телевизионния вестник над бара и започна да чете прелитащите пред очите ѝ изречения. Международният трибунал бе прекратил действията си, за да се премести от Хага в Берн; „Консолидейтид“, щастлива от възможността за малка почивка, предприела криминално превземане на структурите на „Праксис“ в Кашмир, а това в действителност означаваше започването на голям преврат или на малка война срещу правителството на Кашмир от базата на „Консолидейтид“ в Пакистан. Кое то със сигурност щеше да въвлече и Индия. А Индия бе в много добри отношения с „Праксис“. Индия срещу Пакистан, „Праксис“ срещу „Консолидейтид“... по-голямата част от населението на света, неподложено на лечението и отчаяно...

Когато Мая се прибра вкъщи, Мишел каза, че тази атака бележи ново равнище на уважение към Международния трибунал, понеже „Консолидейтид“ бе съобщила времето на действията си с почивката на трибунала. Но предвид опустошението в Кашмир и влошаването на положението в „Праксис“, Мая изобщо не бе настроена да го слуша. Мишел бе упорит оптимист, което понякога го караше да изглежда глупаво или поне да бъдеш около него бе болезнено. Човек трябваше

да признае, че живеела в мрачно време. Цикълът на земната лудост отново настъпваше, уловен при движението си надолу в неумолимата си синусоида — синусоида, която бе още по-ужасна от тази на настроенията на Мая. Скоро щяха да се озоват в средата на една от онези неконтролируеми кризи, борейки се отчаяно да избягнат унищожението. Чувстваше го — пак пропадаха надолу.

Тя започна редовно да се храни в кафенето на ъгъла, да слуша групата и да се наслаждава на самотата. Винаги сядаше с гръб към бара, но да не мисли за всичко това бе невъзможно. Земята — тяхното проклятие, техният първороден грях... Опитваше се да разбере положението, опитваше се да види нещата така, както Франк би ги видял, опитваше се да чуе гласа му, който да анализира събитията безпристрастно. Групата на Единадесетте (старата Г-7, плюс Корея, Азания, Мексико и Русия) все още държеше в ръцете си по-голямата част от властта на Земята заради военната си сила и заради финансовата си мощ. Единствените реални конкуренти на този древен динозавър бяха големите метанационални компании, създадени от сливането на транснационалните. Метанационалите — а в икономиката на двата свята по правило имаше място само за около дузина от тях — напълно естествено бяха заинтересувани да поемат контрол върху страните от Г-11, както бяха направили с по-малките държави. Компанията, която успее да направи това, щеше вероятно да спечели борбата за надмощие между метанационалите. Затова някои от тях се опитваха да насъскат страните от Г-11 една срещу друга по стария като света принцип „разделяй и владей“, дори подкупваха някои, за да напуснат Групата. И всичко това ставаше едновременно с невероятната конкуренция между самите тях, така че докато някои се съюзяваха с държави от Г-11, за да ги включат в състава си, други съсредоточаваха усилията си върху по-бедните държави, така наречените „малки тигърчета“, за да увеличат силата им. Следователно в момента в света съществуваше невероятно сложно равновесно положение на силите — могъщите стари нации срещу новите метанационални компании и Ислямската лига, Индия, Китай и по-малките метанационали, останали като независими сили. Сили, които бяха напълно непредсказуеми... Това равновесие бе доста крехко, понеже половината от населението на Земята живееше в Индия и Китай — факт, който Мая никога не бе могла да осъзнае или да

проумее, историята бе толкова странно нещо — и никой не знаеше на чия страна може да застане тази половина.

Естествено всичко това водеше до логичния въпрос защо съществуваше този обширен начален конфликт. „Защо, Франк?“ — мислеше си тя, докато слушаше сърцераздирателните танга. Какви бяха мотивите на метанационалните управници? Но тутакси пред нея се изправяше циничната му усмивка от годините, когато се познаваха. „Империите имат дълги полуживоти — й бе казал той веднъж, — а самата идея за съществуването на империя — най-дългият от всичките.“ Затова светът бе пълен с хора, които се правеха на Чингиз хан и искаха да властват над Земята, без значение с какви средства — изпълнителните власти в метанационалите, лидерите на Г-11, генералите в армиите...

„Или пък — предположи Франк в съзнанието й, спокойно и брутално, — Земята притежава някакъв капацитет. Хората са го надхвърлили. Много от тях следователно ще умрат. Това е всеизвестно. Съответно битката за ресурсите е яростна и свирепа. Воюващите — напълно рационални. Но отчаяни.“

Музикантите продължаваха да свирят. Тяхната натруфена носталгичност с времето ставаше още по-горчива и мъчителна. Настъпи дългата зима. Те продължаваха да свирят през снежния сумрак, обгърнал целия свят. Понякога мелодиите на бандонеона сякаш се надсмиваха над всичко. Нормалният живот се бе вкопчил здраво в парчето светлина под голите клони на дърветата...

Това мрачно предчувствие й беше твърде познато. Така се бе чувствала в годините преди 2061. Въпреки че не си спомняше нито една от всичките индивидуални кризи и инциденти, които бяха изградили периода преди войната, Мая все още помнеше общото чувство, което сега бавно-бавно се завръщаше — как всичко изглеждаше безсмислено, как дори и най-добрите дни бяха сиви и пропити със студ под напластените на запад огромни черни облаци... Как удоволствията на градския живот бяха придобили античен и отчаян характер, всички седнали с гръб към бара, в опит да направят каквото зависи от тях, за да се преборят с чувството на безпомощност.

Така че, когато пътуваха из Хелас и се срещаха с групите на „Свободен Марс“, Мая бе щастлива, че вижда хората, които пристигаха, които се опитваха да повярват, че заедно могат да направят нещо по-различно, независимо от гигантските водовъртежи, бушуващи около тях. Мая научи от тях, че където и да ходел, Ниргал очевидно наблюдавал пред младите местни жители, че ситуацията на Земята е от голямо значение за техните собствени съдби, въпреки огромното разстояние. И това очевидно действаше! Сега хората, които идваха на събиранията, бяха пълни с новини за „Еймекс“, „Консолидейтид“ и „Субараша“, за последните набези на полицията на „Транзишънъл Оторити“ към южните високи земи, които бяха станали причина за изоставянето на Оувърхенгс и много други скрити убежища. Югът бе опустял, а хората масово се изселваха в Хираниагарба, Сабиши, Одеса и в източните каньони на Хелас.

Някои от младежите, с които Мая се срещна, бяха на мнение, че нашествието на „Транзишънъл Оторити“ на юг в общи линии не е чак толкова лошо нещо, понеже с него бе започнало предстартовото броење, отчитащо началото на действията. Мая обаче веднага ги опровергаваше.

— Не те са хората, които ще определят кога ще започне всичко — казваше им тя. — Ние трябва да изберем и да изчакаме удобния момент, а след това да действваме — всички заедно. Ако не разбирате това...

Значи сте идиоти!

Франк винаги се нахвърляше остро върху слушателите си. Тези хора се нуждаеха от нещо повече — или, ако трябваше да бъдем поточни, те заслужаваха нещо повече. Нещо положително, нещо, което да ги завладее и да ги увлече. Франк неведнъж ѝ бе казвал това, само че много рядко го правеше. Те трябваше да бъдат прелъстени, също като нощните танцьорки по крайбрежната ивица. Вероятно хората се намираха постоянно на собствената си брегова линия. Политиците трябваше да канализират поне една част от тази еротична енергия, в противен случай всичко бе въпрос на и на контрол върху щетите.

Затова Мая ги прелъстяваше. Правеше го дори, когато бе угрижена, изплашена или в лошо настроение. Заставаше пред тях, мислейки си за секс с високите гъвкави младежи, а след това сядаше в средата им и започваше да им задава въпроси. Посрещаше погледите

им един по един. Бяха толкова високи, че когато тя бе седнала на масата, а те на столовете, очите им бяха на едно ниво с нейните. Мъчеше се да ги увлича в разговори, възможно най-проницковени и приятни. Какво желяеха те от собствения си живот, от Марс? Често се смееше с глас на отговорите им, удивена от невинността им или от чувството им за хумор. Те си мечтаеха за един Марс, който бе порадикален и от най-смелите й представи, Марс, който беше абсолютно независим, егалитарен, справедлив и жизнерадостен. Някои от тях по различни начини вече бяха осъществили част от тези мечти. Много от младежите бяха създали собствени минидържави в комуналните си жилища, които действаха в системата на алтернативна икономика, все по-малко свързана с „Транзишънъл Оторити“ или с метанационалните компании; икономика, ръководена от екоикономиката на Марина и ареофанията на Хироко, от Ниргал и неговото пътуващо циганско правителство от млади хора. Държаха се така, сякаш щяха да живеят вечно, чувстваха, че живеят в един приказно красив свят, приемаха затворничеството си под куполите като нещо нормално, но временно, като междинен етап — пленничество в топлата утроба на затвореното пространство, което неминуемо щеше да бъде последвано от излизането им на открито — от раждането им, да! Те бяха ембрионални „марсопориви“, ако използваше термина на Мишел — млади богове, които управляваха своя свят, хора, които знаеха, че един ден ще бъдат свободни и съзнаваха, че това време скоро ще настъпи. Когато от Земята пристигнеха лоши новини, на събиранията започваха да идват повече хора и общото чувство на тези събирания бе непоколебимост, а не страх. Борбата между бившите съюзници „Армскор“ и „Субараши“ за контрол върху Нигерия бе довела до използването на биологично оръжие (и двете страни бяха отрекли) и в резултат на това хора, животни и растения в Лагос и околностите бяха измрели от гротескни болести. На събиранията този месец младите марсианци говореха с повече гняв, очите им блестяха с омраза към царящото беззаконие на Земята. Глобалният метанационален ред бе прекалено опасен, за да бъде допуснат до управлението на Марс!

Една вечер, късно през лятото на четиридесет и деветата марсианска година, Мая и Мишел слязоха заедно със Спенсър до

кафенето и седнаха в продължителния здрач, за да погледат тъмните бакърени облаци, които бавно плуваха над далечния лед през пурпурното небе. Преобладаващите западни ветрове придвижваха въздушните маси над Планините Хелеспонт, така че драматичните облачни фронтове над леда бяха част от ежедневието им. Някои облаци обаче бяха по-различни — плътни сякаш метални форми, като мраморни статуи, които никога няма да бъдат отнесени от вятъра. От черните им тела към леда под тях често се проточваха ярки светкавици.

Докато наблюдаваха тази величествена гледка, над земята се разнесе нисък мощен тътен. Подът под краката им леко потрепери и сребърните прибори на масата задрънчаха. Те сграбчиха очилата си и се изправиха, както и останалите посетители на кафенето. В последвалото шокирано мълчание Мая видя как всички автоматично погледнаха на юг, към леда. От парка започнаха да се изсипват хора, които заставаха мълчаливо до стената на купола и се заглеждаха напред. В постепенно избледняващия индиговосин залез движението бе очевидно — трептящо черно и бяло по ръба на черно-бялата грамада.

— Вода — каза някой от съседната маса.

Всички тръгнаха, сякаш несъзнателно, с очила в ръка. Изправиха се до парапета на ръба на бреговата линия и застанаха рамо до рамо зад високата до гърдите им стена. За момент Мая си припомни за наводнението в Маринерис и потръпна. Тя се насили да върне спомена назад като стомашна каша през хранопровода си, преглътна с усилие, полузадавена от киселия вкус и с всички сили се помъчи да унищожи тази част от съзнанието си. Към нея се приближаваше не нещо друго, а морето Хелас — нейното море, нейната идея, нейното творение, което сега заливаше склоновете на басейна. Езерото разтопена вода при Лоу Пойнт ставаше все по-голямо и се свързваше с останалите течни езера, разтопявайки прогнилия лед между и около тях, затоплен от проточилото се лято, бактериите и парата, избликлала от многобройните експлозии наоколо... Една от северните ледени стени сигурно бе разрушена и сега наводнението заливаше равнината на юг от Одеса. Най-близкият край бе на не повече от 15 километра. Сега по-голямата видима част от басейна представляваше бъркотия с цвета на размесени сол и пипер, като преобладаващият на преден план пипер

пред очите им постепенно намаляваше и мястото му се заемаше от все повече и повече сол. Земята изсветляваше едновременно с помръкването на небето и това както винаги накара нещата да изглеждат странно неестествени. От водата се издигаше поток бушуваща заскрежена пара, пламнала с блясък, който по всяка вероятност бе отразената светлина от самата Одеса.

Измина около половин час, а хората продължаваха да стоят на крайбрежната улица и мълчаливо да гледат. Всеобщото мълчание взе да се пропуква, едва когато наводнението започна да замръзва и здрачът свърши. Изведнъж гласовете на хората бликнаха отново. От кафенето под тях долетя внезапна електрическа музика. Взрив от смях. Мая отиде до бара и поръча шампанско за цялата маса, като чувстваше как настроението ѝ се покачва. Искаше ѝ се да отпразнуват чудатата фантастична гледка на собствените им сили, отприщени и пуснати на воля. Тя се изправи и вдигна наздравица към цялото кафене:

— За морето Хелас и за всички моряци, които някога ще го преплуват, надхитряйки бурите и айсбергите, и ще достигнат отсрещния бряг!

Всички чаши иззвъняха. Хората, насъбрали се по цялата крайбрежна улица, се приближиха и вдигнаха наздравица с тях. Невероятен див миг. Циганите от състава засвириха моряшка песен с аранжиринг на танго. Мая почувства как лека усмивка надига съсухрената кожа на бузите ѝ през останалата част на вечерта. Дори и продължителната дискусия относно възможността друго наводнение да залее Одеса, въпреки дигата, не можа да помрачи приповдигнатото ѝ настроение. Когато се върнаха в офиса, изчислиха много прецизно вероятността за подобно събитие. „Преливането“, както го наричаха помежду си, бе много малко вероятно или дори невъзможно. Одеса щеше да е в безопасност.

Но новините, които прииждаха от всички краища на света, заплашваха да ги залееят по свой собствен начин. На Земята войните в Нигерия и Азания бяха причинили доста неприятен световен икономически конфликт между „Армскор“ и „Субараши“. Християни, мюсюлмани и индийски фундаменталисти се бяха помирили по необходимост и бяха декларирали, че геронтологичните процедури са

дело на Сатаната; огромно количество „смъртни“ се бяха присъединили към това движение, поемаха местното управление и организираха преки атаки срещу метанационалните компании в региона. Междувременно метанационалите се опитваха да възкресят ООН и да направят от нея алтернатива на Международния трибунал. Много от техните клиенти, включително и Г-11, бяха съгласни с това. Според Мишел, отново успех, понеже личал явен страх от решенията на Трибунала. А и всяко укрепване на каквото и да е интернационално образувание като ООН, според него беше по-добре от нищо. Само че сега на международната сцена се бяха изправили едновременно две арбитражни организации, едната от които бе под контрола на метанационалите. Следователно на тях щеше да им е много лесно да избягнат онази, която не харесваха.

И на Марс нещата не стояха много по-добре. Полицията на „Транзишънъл Оторити“ обикаляше Юга, непритеснявана от никого, с изключение на случайни необясними експлозии сред роботизираните им превозни средства. Прометеус бе последното скрито убежище, открито и разформирано. От всички големи убежища единствено Вишняк бе останал неразкрит и обитателите му правеха всичко възможно да си остане така. Южната полярна област вече не бе част от подземния свят.

При това положение изобщо не беше чудно, че хората, които идваха на събиранията, понякога бяха изплашени. Необходима бе известна смелост, за да се присъединиш към подземния свят, който видимо потъваше. Мая предположи, че хората са подтиквани от гняв, негодувание и надежда. Но въпреки всичко се страхуваха. Изобщо не бе сигурно, че това движение ще промени нещо за добро.

А и между новопристигналите беше много лесно да бъде внедрен шпионин. Мая понякога откриваше, че им се доверява доста трудно. Всички ли бяха тези, за които се представяха? Невъзможно беше да се каже, наистина невъзможно. Една нощ на събиране с много новодошли тя видя един младеж, в чийто поглед нещо не й хареса. След събирането, което беше доста монотонно, Мая се върна направо в апартамента и разказа на Мишел за това.

— Не се притеснявай — бе единственият му отговор.

— Какво искаш да кажеш с това „не се притеснявай“?

Той сви рамене.

— Нормално е да се следят едни други. Опитват се да се убедят, че всички се познават помежду си. А хората на Спенсър са въоръжени.

— Никога не си ми казвал това.

— Мислех, че знаеш.

— Я стига! Не се дръж с мен като с глупачка!

— Не те баламосвам, Мая. Както и да е, това е единственото, което можем да направим, докато се крием.

— Не ти предлагам да се крием! Да не съм някоя слугиня!

По лицето му премина мрачна сянка и Мишел каза нещо на френски, след което си пое дълбоко въздух и изля върху нея поток от кръсъци — едни от любимите му френски ругатни. Но тя видя, че постъпката му е напълно обмислена. Явно той бе решил, че двубоите между тях са полезни за нея и пречистващи за него, следователно при необходимост можеха да бъдат приложени като някакъв вид терапевтично средство. А това беше нечестно. Той си играеше с нея, манипулираше я... Без много-много да мисли, Мая влезе в кухнята, взе една бакърена тенджерка и го замери с нея. Мишел беше толкова учуден, че даже не успя да се отмести.

— Какво правиш?! — изрева той. — Но защо? Защо?

— Няма да ти позволя да се отнасяш с мен като с дете — събщи му тя, доволна от факта, че сега бе неподправено бесен. Но въпреки всичко мислите ѝ продължаваха да кипят. — Проклет мозъчен касапин такъв, ако не бе толкова калпав що се отнася до работата ти, цялата Първа стотица нямаше да откачи и целият този свят нямаше да е толкова объркан. Грешката е изцяло твоя.

Мая трясна вратата и слезе долу в кафенето, за да размисли по въпроса колко гадно бе да имаш психиатър за партньор и колко противно бе собственото ѝ поведение, което се променяше постоянно. Този път Мишел не слезе при нея, въпреки че тя стоя в кафенето, докато затвориха.

Същата вечер, малко след като Мая се бе прибрала и бе задрямала на дивана, на вратата се почука — бързо и лекичко, по начин, който веднага я накара да се изплаши. Мишел притича до вратата, хвърли бегло поглед през шпионката и отвори.

Беше Марина. Тя влезе и се отпусна безсилно на дивана до Мая.

— Превзели са Сабиши — каза тя. Ръцете ѝ трепереха. — Отряди за сигурност. Широко, заедно с всичките си близки е била там на посещение, както и южняците, пристигнали след набезите, и Койота също.

— Не са ли успели да се измъкнат? — попита Мая.

— Опитали са се. Убили са няколко от онези на жп станцията. Това ги е забавило малко и може би някои са успели да се измъкнат през лабиринта. Но цялата област е била обкръжена. Проникнали са през стените на купола. Било е като в Кайро през '61, кълна се.

Изведнъж тя се разплака. Това бе толкова нехарактерно за суровата Марина, която познаваха, че осъзнаха внезапно до каква степен думите ѝ са истина.

Тя се изправи и изтри очи. Мишел ѝ подаде кърпичка. Когато се поуспокои, продължи:

— Страхувам се, че повечето от тях са мъртви. Когато стана всичко това, бяхме излезли с Влад и Урсула до една от онези скални килии. Останахме там три дена, след което слязохме до един от скритите ни гаражи и взехме три ровъра. Влад отиде до Бъроуз, Урсула до Елизиум. Опитваме се да разкажем какво се е случило на колкото се може повече хора от Първата стотица. И по-специално на Сакс и Надя.

Мая стана и се облече, след това извади един халат и наметна Мишел, проклинайки се за неудачното време, което бе избрала, за да се нахвърли върху него.

После нямаше какво друго да прави, освен да седи там през цялата нощ, да се опитва да възприеме новините и да издържи на натиска им. Затова просто седяха, разговаряха, слушаха Марина, която разказваше случката във все по-дребни подробности. Обаждяха се по линиите за връзка на „Праксис“, опитвайки се да научат повече. Седяха, притихнали и прегърбени, потънали в размишления, затворили се в собствените си вселени. Минутите им се струваха като часове, а часовете — като години. Това бе един от най-пъклените човешки ритуали, среднощното бдение, обичай от древността, с който хората се опитваха да се преборят (без голям успех) с болката от всяка една катастрофа.

Когато най-накрая се зазори, утрото бе мрачно и куполът бе покрит с дъждовни капки. Няколко болезнено бавни часа по-късно Спенсър започна да се свързва с всички останали групи в Одеса. Междувременно разпространяваха новината, върху която „Мангалавид“ и останалите телевизионни мрежи бяха наложили информационно затъмнение. Но на всички им бе станало ясно, че нещо се е случило, заради абсолютното отсъствие на Сабиши от новините, дори и от обичайните бизнесвести. Навсякъде полетяха слухове и в един момент се оказа, че достоверни новини просто няма. Слуховете бяха най-разнообразни и варираха от това, че Сабиши е получил независимост, до това, че всички обитатели са били избити. Но по време на напрегнатите събирания през следващата седмица Мая и Спенсър разказаха на всички каква бе истината, след което прекараха десетки часове в дискусии какво да правят. Мая с всички сили се мъчеше да убеди хората, че не трябва да се впускат в безразсъдни действия, преди да са готови. Само че това се оказа много трудна задача: всички бяха бесни и изплашени. През тази седмица градът, регионът около Хелас и цялата планета всъщност бяха залети от вълна от демонстрации, дребни саботажи, атаки срещу силите за сигурност, забавяния на работата, аварии сред компютрите. „Трябва да им покажем, че няма да се отърват толкова лесно!“ — бе заявила Джаци, която сякаш беше навсякъде. Дори Арт се съгласи с нея: „Според мен гражданските протести от колкото се може по-голяма част от населението биха могли да ги възпрат. Нека да накараме тези копелдаци да мислят два пъти, преди да направят още нещо от този род!“

Въпреки това ситуацията малко по малко се стабилизира. Сабиши се върна в мрежата, влаковите връзки се нормализираха и животът там постепенно навлезе в нормалните си граници, въпреки че не беше както преди. Градът бе окупиран от полицейски отряди, които наблюдаваха портите и жп станцията и се опитваха да открият всички входове в подземния лабиринт. Междувременно Мая проведе десетки разговори с Надя, която работеше в Саут Фоса, с Ниргал и Арт, дори и с Ан, която се обади от едно от убежищата си в Ауреъм. Всички бяха съгласни, че каквото и да се е случило в Сабиши, за момента трябва да се въздържат от действия. Сакс дори се обади на Спенсър, за да му каже, че „му трябвало време“. Мая намери това за много

задоволително, понеже и вътрешното ѝ чувство ѝ подсказваше, че е още рано и че някой се опитва да ги провокира да започнат бунта преждевременно. Ан, Касей, Джаки и останалите радикали — Дао, Антар, дори Зейк — бяха нещастни от това, че им се налага да чакат и бяха песимистично настроени към ползата от подобно забавяне.

— Нищо не разбирате — повтаряше им постоянно Мая. — В момента тук израства цял един нов свят. Колкото повече чакаме, толкова повече ще укрепне. Само изчакайте.

Около месец след затварянето на Сабиши получиха кратко известие от Койота. Лицето му, което се появи по компютрите на китките им, бе необичайно сериозно. Той им каза, че е успял да се измъкне през лабиринта и в момента бил в едно от собствените си тайни убежища на юг.

— А Хироко? — веднага попита Мишел. — Какво стана с Хироко и останалите?

Но Койота вече бе прекъснал връзката.

— Не мисля, че са я хванали — каза Мишел, разхождайки се нервно из стаята, без дори да забелязва, че се движи. — Нито Хироко, нито който и да било от останалите! Ако ги бяха пленили, със сигурност щяха да го разтръбят наляво и надясно. Хващам се на бас, че Хироко отново е оглавяла подземния свят. Събитията от конгреса в Дорса Бревиа насам не им бяха по душа. Те не са толкова добри в правенето на компромиси, ето защо бяха едни от първите, които си тръгнаха. Всичко, което се случи оттогава, само е затвърдило убеждението им, че не могат да ни се доверят и че ние не можем да изградим такъв свят, какъвто те искат. Затова са се възползвали от тази възможност и са изчезнали отново. Вероятно атаката срещу Сабиши ги е принудила да го направят, без да ни предупредят.

— Може и така да е — произнесе Мая внимателно. Искаше да прозвучи, сякаш му вярваше. Ала това беше доста неубедително.

Изминаха седмици, после месеци. Като че ли бяха успели да преодолеят кризата. Но на Земята нещата все още вървяха стремително надолу, а Сабиши — техният университетски град, перлата на „полусвета“ — функционираше в условията на нещо от рода на военното положение. На всичко отгоре Хироко я нямаше. Хироко, която беше тяхната душа. Дори Мая, която в известен смисъл се радваше, че са се отървали от нея, започваше да се чувства все по-

потисната от отсъствието ѝ. В края на краищата концепцията на „Свободен Марс“ бе част от ареофанията, а перспективата да бъде сведена до гола политика и до принципите на естествения подбор — „оцеляват най-силните“ — бе, меко казано, непривлекателна.

Сякаш духът бе изчезнал от всичко. С отминаването на зимата, когато от Земята започнаха да пристигат все повече новини за зараждащи се конфликти, Мая забеляза, че хората стават все поточаяни и като че ли по-безумни. Купоните бяха все по-дивни и по-шумни. Крайбрежната алея бе постоянно място за нощни празненства, а през по-специалните нощи, като Бъдни вечер или Нова година, на нея се събираше почти целия град. Всички пиеха, танцуваха и пееха под ситните червени надписи по околните стени. „НИКОГА НЯМА ДА МОЖЕТЕ ДА СЕ ВЪРНЕТЕ. СВОБОДЕН МАРС.“ Последното можеше да се прочете и като „Освободете Марс“. Добре, но как? Как?

— Може би все пак е дошло време да изчезнем отново — каза тя един ден на Спенсър и Мишел. — Ако затворят всички градове и жп линии, какво друго ни остава?

Никой от двамата не пророни и дума. И те също като нея не знаеха какво да правят. Изведнъж целият проект за независимост започна да изглежда като безпочвена фантазия, мечта, която сега бе толкова невъзможна за осъществяване, колкото и по времето, когато Аркадий бе прегърнал идеята за нея. Никога нямаше да се освободят от хватката на Земята. Бяха безпомощни пред нея.

— Искам да говоря първо със Сакс — обади се Спенсър.

— И с Койота — допълни Мишел. — Трябва да го разпитам за онова, което стана в Сабиши.

— И с Надя — каза Мая и гърлото ѝ се сви. Надя бе единственият човек на цялата планета, в чието мнение Мая все още вярваше.

— Нещо странно става с атмосферата — оплака се Спенсър на Мишел, докато сменяха трамваите. — Много ми се иска да чуя какво ще каже Сакс по въпроса. Нивото на кислорода се покачва по-бързо, отколкото съм очаквал, особено към северен Тарсис. Изглежда така, сякаш наоколо са били разпръснати някакви невероятно сполучливи бактерии, без самоубийствени гени в тях. Сакс в общи линии събра наново стария си екип от Наблюдателницата Екус — всички все още са живи — и в момента работят в Ахерон и Да Винчи над някакви

тайнствени проекти. Затова ми се иска да поговоря с него. Трябва да се съберем заедно или иначе...

— Иначе ще се получи същото като през 61-а! — настоя Мая.

— Знам, знам. Права си, Мая, искам да кажа, съгласен съм с теб. Надявам се, че и останалите ще разберат.

— Ще ни е необходимо доста повече от надежда.

Което означаваше, че щеше да ѝ се наложи да свърши всичко със собствените си ръце. Да тръгне от град на град, от убежище на убежище, така, както Ниргал правеше от години насам, без работа, без дом, да се среща с възможно най-много революционни клетки и да се опитва да ги държи в готовност. Едва ли щеше да може да работи върху проекта „Хелас“ отсега нататък.

Тоест, с този живот беше свършено. Тя слезе от трамвая, погледна бегло към крайбрежната алея и парка, след това се обърна и се прибра вкъщи. Чувстваше се натежала, стара и много, много уморена. Започна да се оглежда наоколо, сякаш за да съхрани всичко в паметта си.

— Носталгия в аванс — обади се зад гърба ѝ Мишел с галско свиване на раменете и с бледо подобие на усмивка. Със сигурност и той чувстваше същото, разбираше я, следователно този път това не беше само нейно настроение, а самата действителност.

Мая събра сили и се усмихна в отговор, приближи се до него и го улови за ръката.

— Ако всичко мине добре — каза тя, — някой ден ще се върнем.

Една сутрин през пролетта на М-52 (земна година 2127) Мая се събуди по-свежа от обикновено. Понеже Мишел все още спеше, тя се облече и излезе на разходка сама. Тръгна по огромната крайбрежна улица, покрай кафенетата до канала. Ето това бе чудесното на Бъроуз — въпреки подсилената охрана на портите и жп гарите човек все още можеше да се разхожда свободно из града през определени часове. А вероятността да бъде забелязан сред навалищата бе направо нищожна. Мая седна, поръча си кафе и сладки и се взря в ниските сиви облаци над главата си, които плуваха по склона на Сиртис към дигата на изток. Циркулацията на въздуха под купола бе доста силна и придаваше значителна кинетична енергия на гледката отгоре. Доста

странно как не усещаше силата на вятъра... Стройната извивка на моста от Елис Бът до платото Хънт гъмжеше от дребните, приличащи на мравки фигури на хората, които забързано отиваха на работа. Живееха нормален живот... Тя стана рязко, плати и тръгна на дълга и самотна разходка.

Накрая обърна назад заедно с облаците през тесните улички, оградени от жилищни блокове и градини, към платото Хънт и към своя пореден временен дом. Мишел и Спенсър бяха излезли. Мая дълго стоя до прозореца и наблюдаваше облаците, които се гонеха по небето, опитвайки се да свърши работата на Мишел вместо него. Полагаше отчаяни усилия да улови настроенятия си и да ги прибере в нещо като непроницаема килия. В този момент някой рязко почука. Тя тръгна да отвори.

Бяха Джаки, Антар, Арт, Ниргал, Рейчъл, Франц и останалите от ектогените на Зигота. Те се изсипаха наведнъж в стаята ѝ и заговориха със свръхзвукова скорост, така че Мая почти нищо не разбра. Поздрави ги толкова сърдечно, колкото можеше, като се имаше предвид присъствието на Джаки сред тях, след което се взе в ръце, изгони ненавистта от очите си и започна да говори с всички (дори и с Джаки) за това, какво смятаха да правят отсега нататък. Бяха дошли в Бъроуз, за да организират демонстрация в парка край канала. Из целия подземен свят бяха разпратени съобщения, така че се надяваха да дойде значителна част от неутралното население.

— Надявам се, че това няма да доведе до някакви прибързани и необмислени решения — каза Мая.

Джаки се усмихна триумфално.

— Помни, че няма път назад — отвърна ѝ тя.

Мая подбели очи и отиде да сложи чайника на котлона, като се опитваше да потисне надигналата се в нея горчивина. Те щяха да се срещнат с всички лидери на подземните „клетки“ в града, Джаки естествено щеше да поеме контрола върху събирането и щеше да ги насъска да започнат незабавно въстание. И то без каквото и да било смисъл или стратегия. А Мая не можеше да направи нищо.

Така че тя тръгна наоколо, поемаше палтата на хората, раздаваше им банани, сритваше онези, които си бяха качили краката на дивана. Чувстваше се като динозавър сред млекопитаещи, динозавър в един изцяло нов климат, сред бързи топлокръвни създания, които презираха

радостната ѝ суетня наоколо, избягваха бавните ѝ удари и тичаха жизнерадостно около опашката ѝ.

Арт дойде, за да ѝ помогне за чашите, мърляв и отпуснат както винаги. Мая го попита има ли някакви новини около Форт и той ѝ даде дневния доклад от Земята. „Субараши“ и „Консолидейтид“ бяха атакувани от фундаменталистки армии. Това много приличаше на нещо от рода на фундаменталистки съюз, въпреки че не бе вярно — християните и мюсюлманите се мразеха взаимно и заедно ненавиждаха индусите-фундаменталисти. Големите метанационални компании бяха използвали новата ООН, за да предупредят, че ще защитават интересите си с подходящи средства. „Праксис“ и „Еймекс“, както и Швейцария, бяха наблегнали на необходимостта от използването на услугите на Международния трибунал. Индия се бе присъединила към тях... и никой друг. Мишел каза: „Е, поне все още се страхуват от Трибунала“, но на Мая ѝ се струваше, че „метаубийството“ щеше да прерасне във война между „смъртните“ и „благоденстващите“.

Тя обсъди с Арт ситуацията, докато сервираха чай на хората в апартамента. Шпионин или не, но Арт познаваше Земята и притежаваше проникателно политическо мислене, което ѝ беше доста от помощ. Той беше като един малко по-улегнал Франк.

Все повече и повече хора се натрупваха в апартамента ѝ — посетители, дошли от други градове и водачите на подземните „клетки“. Мая седна най-отзад и се заслуша в това, което им говореше Джаки. Помисли си, че всеки в съпротивата е въввлечен по някакъв начин от нея. Джаки използваше дядо си като символ, развяваше го над себе си като знаме, за да поведе в бой отрядите си. Това беше отвратително. Не Джон, а издутата ѝ бяла блуза ги караше да се присъединяват към нея. Кучката мръсна! Не беше чудно, че Ниргал се бе отдръпнал от Джаки...

В момента тя пълнеше главите им с обичайните си послания, които призоваваха към незабавен бунт, без значение каква щеше да бъде стратегията им. А за тези така наречени „бууновисти“ Мая не бе нищо повече от бившата любовница на един велик човек както може би и причината, за да бъде гореспоменатият човек убит. Изкопаема одалиска, историческа недомислица, предмет на мъжките желания, както Фауст бе нарекъл Хубавата Елена, нереална и злобна. Ах, това

беше влудяващо! Но тя продължи да ги гледа спокойно, стана и се заразхожда напред-назад из кухнята с обърната настрани глава. Правеше това, което правят любовниците — поддържаше ги задоволени и ги караше да се чувстват удобно. Поне в сегашния момент не можеше да направи нищо друго.

Мая се спря в средата на кухнята и се взря в покривите на къщите през прозореца. Беше загубила влиянието си върху съпротивата. Положението ставаше неконтролируемо и вероятно щеше да избухне преди Сакс или някой от останалите, които отброяваха секундите до началото на акциите, да успее да довърши приготовленията. В дневната Джаки говореше с надути и бомбастични фрази и организираше една демонстрация, на която щяха да дойдат около десетина хиляди души, а може би и петдесет — кой би могъл да каже със сигурност? А ако полицията отвърнеше със сълзотворен газ, стоп-патрони и палки, някои от хората щяха да бъдат ранени, а други — убити. Убити без каквато и да било стратегическа цел. Хора, които иначе биха могли да доживеят и до хиляда години. А Джаки продължаваше да говори, грейнала от радост, ентусиазирана, горейки като пламък. Над главите им слънцето блестеше през една пролука в облаците, яркосребристо и невъобразимо голямо. Арт дойде от кухнята, седна до нея, включи компютъра на китката си и заби нос в екрана.

— Имам съобщение от „Праксис“ от Земята. — Той прочете написаното. Носът му буквално опираше в екрана.

— Да не си късоглед? — попита раздразнено Мая.

— Май не... о, Боже. Бум. Спенсър там ли е? Я ми го доведи.

Мая отиде до вратата и махна на Спенсър. Той стана и отиде при тях. Джаки не им обърна никакво внимание и продължи да говори. Спенсър седна до Арт, който се бе облегнал назад с широко отворени очи и уста. Спенсър прочете съобщението за пет-шест секунди и се отдръпна, като погледна Мая с много странен израз.

— Ето това е!

— Какво имаш предвид?

— Спусъкът. Катализаторът.

Мая се приближи до тях и зачете през рамото на Спенсър.

След това се облегна на него, почувствала се като в безтегловност. Край на опитите да задържи лавината. Беше си

свършила работата. Едва бе успяла да се справи с нея и точно в момента на провала съдбата се бе обърнала на 360 градуса.

Ниргал дойде от кухнята, за да ги попита какво става, привлечен от тихите гласове, с които разговаряха помежду си. Арт му каза. Очите на младежа светнаха, неспособни да прикрият възбудата му. Той се обърна към Мая и попита:

— Вярно ли е?

За малко да го разцелува. Вместо това тя кимна. Не се доверяваше на способността си да говори. После тръгна към дневната, където Джаки вече беше в стихията си. За Мая бе огромно удоволствие да я прекъсне:

— Демонстрацията се отменя.

— Това пък защо? — попита изненадано и раздражено Джаки.

— Защото вместо нея ще си имаме революция.

[1] Дълбоки води (англ.). — Б.пр. ↑

[2] Хелс Гейт (англ.) — портата на ада. — Б.пр. ↑

[3] „Фрий Марс“ на английски може да означава също така „Освободете Марс“. — Б.пр. ↑

[4] Сухо италианско червено вино. — Б.пр. ↑

ЧАСТ ДЕСЕТА

ПРОМЯНА НА ФАЗАТА

Караха сърфове, когато новаците, подскачащи нагоре-надолу по плажа, им сигнализираха, че е станало нещо. Те прелетяха до брега, забиха дъските си в мокрия пясък и изслушаха новините. Час по-късно вече бяха на летището, а малко след това — на борда на излитащата совалка „Голъм“. Насочиха се на юг. Когато достигнаха височина 20 000 метра, бяха някъде над Панама. Пилотът килна совалката нагоре и стартира ракетите. За две-три минути те бяха натиснати назад в просторните си антиускорителни кресла. Тримата пътници бяха в кокпита зад двамата пилоти. През илюминаторите се виждаше външното покритие на совалката, подобно на калай, което вече започваше да се нажежава, а после изведнъж стана блестящо яркожълто с лек примес на бронзово. Блясъкът му се усилваше все повече, докато най-накрая те не заприличаха на Шадрах, Мешах и Абеднего, седнали във вътрешността на огромна пещ, в която бушуват свирепи пламъци, без да им причинят ни най-малка вреда.

Когато блясъкът на външното покритие малко помръкна и пилотът насочи совалката надолу, вече бяха на около 120 километра над Земята, някъде над Амазонка. Под тях се виждаше прелестната извивка на Андите. Докато летяха на юг, един от пътниците, геолог по професия, обрисова с една-две думи ситуацията на спътниците си.

— Леденият слой, покриващ западна Антарктика, лежи върху масивна скала, която се намира под морското равнище. Но въпреки всичко това е континентална земя, а не океанско дъно. Под западна Антарктика се намира нещо като басейн или планинска верига, които са силно геотермално активни.

— Западна Антарктика ли? — попита Форт, трепвайки.

— По-малката ѝ половина, заедно с онзи полуостров, който се допира до Южна Америка, както и шелфът Рос. Западният леден пласт се простира върху планините на полуострова и Трансантарктическите планини, точно в средата на континента.

Ето, вижте, донесъл съм и глобус. — Той извади от джоба си един надуваем глобус — детска играчка, наду го и го предаде на останалите в кокпита.

— С други думи, западният пласт лед — ето тук — лежи върху скала под морското равнище. Но земята там долу е гореща, а под леда има няколко вулкана, затова ледът на дъното малко по малко се топи. Водата, получена при това, се смесва със седиментите от вулканите и образува една субстанция, наречена „тил“, движенията му стават малко по-бързи. С други думи, сред западния леден пласт има ледени течения — нещо като бързи глетчери с брегове от побавен лед. Например Ледено течение Б се движи със скорост 2 метра на ден, докато околният лед се движи със скорост 2 метра в година. А „Б“ е дълбоко около километър и широко 50 километра. Така че това е една дяволска ледена река, която, заедно с още половин дузина подобни, се влива в шелфа Рос. — Той показа тези невидими течения с пръст. — Сега там, където скалата се е оголила, ето там — това се нарича „линия на плитчината“.

— А — каза един от приятелите на Форт. — Глобалното затопляне?

Геологът поклати глава.

— Ефектът от нашето глобално затопляне е твърде малък. Вярно, че повишава температурите и морското равнище едва-едва, но ако то бе единственото нещо, което се случваше тук, различията нямаше да са чак толкова очевидни. Проблемът е, че все още се намираме в една междуледникова епоха на затопляне, започнала с края на последния ледников период. Това затопляне изпраща надолу през ледените пластове „термален пулс“. Този пулс се движи надолу от осем хиляди години. „Линията на плитчината“ също се движи напред от осем хиляди години. Сега един от вулканите под леда изригва. Доста голямо изригване. Отпреди около три месеца. „Линията на плитчината“ от няколко години започна с доста бързи темпове да се измества назад и бе съвсем близо до вулкана, когато той изригна. Изглежда изригването е накарало „линията“ да се приближи точно до него и сега водата на океана преминава между скалата и ледените пластове. Насочва се точно към активното изригване. Леденият пласт се разпада. Повдига се нагоре, плъзва се, изсипва се в морето Рос и теченията го отнасят.

Слушателите му се взряха в малкия надуваем глобус. През това време вече бяха над Патагония. Геологът отговори на многобройните им въпроси, като едновременно с това посочваше и местата върху глобуса. Той им каза, че подобни неща са се случвали и преди и то повече от един път. От времето, когато Антарктика е била създадена от тектоничните движения, този континент много пъти е бил океан, суша или леден блок. А в дългогодишните температурни амплитуди се бяха появили някои нестабилни точки — „катализатори на нестабилността“, както ги нарече геологът, — които причиняваха значителни промени с години.

— Тези климатологични неща са практически мигновени, по отношение на геологията. Например в ледения пласт над Гренландия има доста убедителни доказателства, че някога ситуацията от ледникова се е превърнала в междуледникова в разстояние на 3 години. — Геологът поклати глава.

— А тези пропуквания в ледения пласт? — попита Форт.

— Ами според нас те могат да станат типични за 200–300 години, което е доста бързо, не забравяйте. Събитие — катализатор. Само че сега изригването на вулкана малко влошава нещата. Ей, вижте, ето го и Банановия пояс.

Той посочи надолу. Там, срещу пролива Дрейк, видяха тесен, покрит с лед планински полуостров, който сочеше в същата посока като Тиера дел Фуего.

Пилотът сви надясно, след това плавно наляво и започна широк бавен завой. Под тях се откри познатият от сателитните снимки силует на Антарктика, който обаче сега бе напълно отчетлив и обогрен в брилянтно искрящи цветове — кобалтовото синьо на океана, циклоничната облачна система, която с въртене се насочваше на север, подобна на леха маргаритки, огромната блестяща ледена маса и снежнобялата флотилия айсберги на фона на синьото на океана.

Само че познатата Q-образна форма на континента сега бе странно изпъстрена със синьо-черни пукнатини в района зад запетайката на Антарктическият полуостров, а морето Рос бе повече прорязано от всякога от огромни океанско-сини фиорди и радиални тюркоазени пукнатини. В самото море плуваха стотици айсберги, понесли се към Южния Пасифик, сякаш парченца от самия

континент отплуваха нанякъде. Най-големият от тях бе с размерите на южния остров на Нова Зеландия. Или даже още по-голям.

Пилотът започна втора обиколка над континента.

— Кажу сега какви са вероятните ефекти от това — обърна се Форт към геолога.

— Ами според теоретическите модели нивото на океана ще се надигне с около шест метра.

— Шест метра!

— Е, до пълното му издигане остават още няколко години, но определено процесът вече е в ход. Това катастрофално пропукване ще предизвика повдигане на нивата на моретата с 2–3 метра за някакви си седмици. Онова, което остане от леда, за някой и друг месец ще замине и след време ще прибави още три метра.

— Как е възможно нивото на целия океан да се повиши с толкова много?

— Просто и ледът е много.

— Не може да е чак толкова много!

— Може. Точно тук, под нас, е събрана по-голямата част от прясната вода в света. Бъдете благодарни, че ледът на източна Антарктика е достатъчно стабилен. Ако и той се плъзне надолу, нивото на океана ще се вдигне с 60 метра.

— И шест метра са ни предостатъчни — отбеляза Форт.

Приключиха и втората обиколка. Пилотът каза:

— Ще трябва да се връщаме.

— С всички плажове по света е свършено — въздъхна Форт, облегна се назад и като извърна поглед от илюминатора, добави: — Май ще е най-добре да отидем да си вземем нещата.

Когато Втората революция започна, Надя се намираше в горния каньон на Шалбатана Валис, северно от Маринерис. В известен смисъл можеше да се каже, че именно тя сложи началото ѝ.

Бе напуснала временно Саут Фоса, за да наблюдава финалния етап на работите в Шалбатана. Градът бе абсолютно същия като онези над Ниргал Валис и в долините на Хелас — дълъг, покрит с купол, с умерен климат и съответната екология, с поток, който течеше по дъното на каньона. Шалбатана представляваше дълга серия от

разтеглени S-образни форми и затова изглеждаше доста картинно. Не им беше лесно, докато строяха купола.

Въпреки всичко Надя ръководеше проекта с една малка част от вниманието си, а останалата бе насочена към стремително развиващите се събития на Земята. Ежедневно тя се свързваше с екипа си в Саут Фоса и с Арт и Ниргал в Бъроуз, откъдето научаваше последните новини. В частност се интересуваше от дейността на Международния трибунал, който се опитваше да се утвърди като арбитър в спора между „Субараши“ и Г-11 от една страна и „Праксис“, Швейцария и новозараждащата се връзка Индия-Китай. Трибуналет се опитваше да действа, според думите на Арт, „като нещо от рода на международен трибунал“. Още с началото на фундаменталистките метежи и опитите на метанационалите да се защитят тези бледи опити бяха обречени на провал. Надя заключи, че положението на Земята бе започнало бавно-бавно да отива към хаос. Отново.

Но всички тези кризи й се сториха дребни и незначителни, когато Сакс й се обади да й съобщи за пропадането на западноантарктическият леден пласт. Тя бе приела обаждането му на екрана върху бюрото си в едно от строителните ремаркета и сега се взираше в дребното му лице.

— Какво искаш да кажеш с това „пропадане“?

— Ледът се отлепва от скалата. В региона изригва вулкан. Пластът се разрушава от океанските течения.

Видеосигналет, изпращан от него, превключи на картини от пункта Арена, малък пристанищен град в Чили, чиито докове бяха разрушени, а улиците му залени с вода. След това на екрана й се появи и картина от Порт Елизабет в Азания, където положението беше същото.

— Бързо ли е? — попита Надя. — Като цунами ли е?

— Не. По-скоро като много висок прилив, който никога няма да се отдръпне.

— Значи има достатъчно време, за да евакуираме хората — реши тя, — но не и да построим бент. Шест метра, казваш!

— Само че никой не знае колко ще продължи всичко. Виждал съм изчисления, според които една четвърт от земното население ще бъде... засегната.

— Напълно им вярвам. О, Сакс...

Паническо бягство към по-голяма надморска височина в световен мащаб. Надя впи поглед в екрана. Ситуацията започваше да ѝ се прояснява. Крайбрежните градове щяха да бъдат залети. Шест метра! Доста ѝ бе трудно да си представи, че съществува чак толкова огромна ледена маса, която да причини повдигане на морското равнище с толкова много. Дори и повишение с един метър ѝ изглеждаше невъзможно, а какво да говорим за шест! Тя поклати глава и се съсредоточи върху новините. Бангладеш трябваше да бъде напълно евакуиран. Там живееха 300 милиона души. А да не говорим за останалите крайбрежни градове на Индия — Калкута, Мадрас, Бомбай... После — Лондон, Копенхаген, Истанбул, Амстердам, Ню Йорк, Лос Анджелис, Ню Орлиънс, Маями, Рио, Буенос Айрес, Сидни, Мелбърн, Сингапур, Хонг Конг, Манила, Джакарта, Токио... а това бяха само големите. Милиарди хора живееха по крайбрежията, в един свят, който вече бе засегнат от свръхнаселеността и постоянно намаляващите природни ресурси. А сега безброй необходими неща щяха да бъдат наводнени от солената вода.

— Сакс — каза тя. — Трябва да им помогнем. Не само...

— Не можем да направим кой знае какво. А пък и ще можем да им помогнем най-добре, ако сме свободни. Първо едните, после другите.

— Обещаваш ли?

— Да — кимна той, видимо изненадан. — Искам да кажа... ще направя всичко, което зависи от мен.

— Ето за това исках да те помоля. — Надя се замисли. — Готов ли си за действия, когато свършиш?

— Да. Искаме да започнем с няколко ракетни удара срещу всички шпионски сателити и орбитални военни бази.

— Какво става с Касей Валис?

— Мъча се.

— Кога мислиш да започнеш?

— Какво ще кажеш за утре?

— Утре?!

— Трябва да се справя с Касей, и то много скоро. Сега условията са доста подходящи.

— Какво смяташ да правиш?

— Ще се опитам да изстрелям ракетите утре. Няма смисъл от губене на време.

— О, Господи! — възкликна Надя. Мислеше отчаяно. — Зад слънцето ли?

— Да.

Положението „лице в лице“ със Земята бе малко символично, комуникациите се подсигурияха от огромно количество ретранслатори из астероидите. Но това означаваше, че и на най-бързите совалки щяха да са им необходими месеци, преди да стигнат от Земята до Марс.

Надя си пое дълбоко въздух, изпусна го бавно и заяви:

— Ами да започваме тогава.

— Надявах се, да го кажеш. Ще се обадя в Бъроуз и ще им предам съобщението.

— Ще се срещнем ли в Андърхил?

Там бе мястото им за среща в случай на опасност. Сакс се намираше в едно убежище в кратера Да Винчи, където бяха силозите на по-голямата част от неговите ракети, така че и двамата можеха да стигнат за един ден в Андърхил.

— Да — каза той. — Утре. — И прекъсна връзката.

С две думи, тя току-що бе сложила началото на революцията.

Надя накара екипа си да се качи по ровърите и потеглиха към една малка жп гаричка на няколко километра на север от тях. Там се качиха на товарен влак и се включиха към главната линия Шефилд-Бъроуз. И двата града се славиха като бастиони на метанационалните компании и Надя се притесняваше, че вероятно свързващата ги жп линия ще бъде много ревностно охранявана. В този смисъл Андърхил бе важен в стратегическо отношение, понеже превземането му би прекъснало връзката между градовете. Но поради същата причина Надя искаше да се махне от Андърхил и от цялата жп система. Искеше да пътува по въздуха, както бе правила през 2061 — всички инстинкти, придобити през онези няколко месеца, се опитваха да вземат връх в нея и бяха толкова силни, сякаш 66-те години, изминали оттогава, бяха прелетели като една секунда. Именно тези инстинкти я накараха да се скрие.

Докато се плъзгаха на север над пустинята, тя постоянно поддържаше връзка чрез компютъра на китката си с главната квартира на Сакс в кратера Да Винчи. Техническият екип на Сакс се опитваше да копира сухия му стил, но беше очевидно, че са точно толкова развълнувани, колкото и нейният екип от строители. Около петима от тях се обадиха едновременно, за да ѝ кажат, че са изстреляли ракетите „земя-въздух“, разположени от Сакс в тайни екваториални силози по време на изминалото десетилетие. Този кръстосан огън като букет от бенгалски огньовете и магнезиеви ракети бе литнал в небето и бе унищожил всички орбитални военни платформи, които бяха известни на съпротивата, както и множество комуникационни сателити.

— Гръмнахме 80 процента от тях още с първата вълна!

— Изстрелваме наши комуникационни сателити!

— Сега ще се разправяме с тях като равни...

Надя прекъсна последния:

— Работят ли нашите сателити?

— Според нас са супер! Ще можем да ви кажем със сигурност след пълен тест. Повечето от нас работят с пълна пара върху това!

— Хайде да пробваме сега един от тях. И се постарайте това да стане главна задача за поне няколко души! Разбирате ли? Нуждаем се от резервна система!

Тя изключи връзката и набра една от честотите и един от шифрите, които Сакс ѝ бе дал. Няколко секунди по-късно вече говореше със Зейк, който в момента беше в Одеса и се опитваше да координира действията в басейна Хелас. Дотук всичко вървеше по плана, според неговите думи, въпреки че те естествено действаха едва от няколко часа. Но изглежда организацията на Мишел и Мая бе перфектна, понеже членовете на всички „клетки“ в Одеса се бяха изсипали на улиците, обясняваха на хората какво става и ги подтикваха към прекратяване на работата и към демонстрации. В ход беше и затварянето на жп станцията и запълването на крайбрежната алея и останалите обществени места с хора — стачка, която скоро можеше да прерасне в преврат. Хората на „Транзишънъл Оторити“ се бяха оттеглили в жп станцията или във фабриката, поне така се надяваше Зейк:

— Когато по-голямата част от тях влязат вътре, ще превземем компютрите на фабриката и ще я превърнем в нещо като затвор.

Контролираме животоподдържащите системи на града, така че не виждам какво биха могли да направят, освен може би да се самовзривят. Само че според нас едва ли ще стигнат дотам. Повечето от хората им са сирийци и в момента разговарям с Рашид, докато се мъчим да обезвредим фабриката отвътре, за да сме сигурни, че няма да се направят на мъченици.

— Не мисля, че сред служителите в метанационалните компании ще се намерят много мъченици — каза Надя.

— И аз така се надявам, но човек никога не може да бъде сигурен. Дотук всичко е добре. А навсякъде наоколо в Хелас е още по-лесно — полицаите бяха съвсем малко, а по-голямата част от населението са местни жители или радикализирани емигранти, които просто обкръжават силите за сигурност и не им позволяват да прибегнат до насилие. В резултат на това полицаите или бяха обезоръжени, или просто всичко завърши наравно. Дао и Хармакис-Реул се обявиха за свободни и независими каньони и поканиха всички, които се нуждаят от убежище.

— Чудесно!

Зейк долови изненадата в гласа ѝ и предупреди:

— Не мисля, че в Шефилд и Бъроуз ще е чак толкова лесно. Пък и трябва да спрем елеватора, за да не могат да ни атакуват от Кларк.

— Е, поне Кларк е вързан за Тарсис.

— Вярно е. Само че добре ще е да се справим и с това, за да сме сигурни, че елеваторът няма да се стовари отново върху главите ни.

— Знам. Чух, че червените работят заедно със Сакс върху някакъв план.

— Аллах да ни пази. Трябва да свършвам, Надя. Кажете на Сакс, че програмите за фабриката работеха без грешка. И слушай, мисля, че трябва да дойдем при вас на север и да тръгнем заедно. Ако се справим достатъчно бързо с Хелас и Елизиум, това ще увеличи шансовете ни, що се отнася до Шефилд и Бъроуз.

Следователно в Хелас всичко вървеше по план. И което бе важно, все още можеха да се свързват един с друг. Това беше жизненоважно. Сред останалите кошмари от 61-а, сцени, които осветяваха съзнанието ѝ с гръмотевични удари от болка и страх, някои бяха много по-злокобни от останалите, като например онова чувство на пълна безпомощност, когато системата им за свързка бе отказала.

След това всичките им действия бяха абсолютно безсмислени — като тези на насекоми с откъснати антени, препъващи се хаотично насам-натам. Затова през последните няколко години Надя неведнъж се бе обръщала към Сакс с настояването той да разработи план за подсигуряване на комуникациите помежду им. Той се бе справил чудесно — бе построил и бе пуснал в орбита цяла флотилия от малки комуникационни сателити, защитени и прикрити възможно най-добре. Следователно всичко беше наред. Железният орех вътре в нея, ако не бе изчезнал напълно, то поне не мачкаше толкова жестоко ребрата ѝ. „Успокой се — каза си тя. — Това е. Това е единственият момент. Други няма. Съсредоточи се върху него.“

Когато стигнаха до Андърхил, сънното полуизоставено старо селище гъмжеше от народ както през година М-1. Цял ден тук се бяха трупали симпатизанти на съпротивата, идващи от малките станции около Ганг и Хеба, както и от северната стена на Офир. Местните богдановисти вече бяха успели да ги организират в един малък набег срещу отряда за сигурност на „Транзишънъл Оторити“ на жп станцията. Това бе довело до сблъсък пред самата станция, под купола, покриващ старата аркада.

Така че когато влакът на Надя и групата ѝ пристигна, вече бе успяла да се развихри шумна караница между един мъж с мегафон, ограден от около двадесетина бодигарда, и неспокойна тълпа, която стоеше наоколо, впила очи в тях. Надя слезе от влака, без дори да изчака той да спре напълно, и се приближи до групата, притиснала началника на станцията и копоите му. Тя си присвои набързо един мегафон от някаква млада жена, която изглеждаше доста изненадана, и започна да вика през него: „Началникът! Началникът! Началникът!“, повтаряйки това на английски и руски, докато в края на краищата всички притихнаха, за да разберат кой се е развикал така. Екипът ѝ се бе разпръснал из тълпата и щом видя това, Надя тръгна към една групичка мъже и жени в униформени якета на противовъздушната артилерия. Началникът на станцията изглежда бе един от ветераните на Марс, с обветрено и набръчкано лице. Хората от екипа му, който се състоеше предимно от уплашени младежи, носеха емблемата на „Транзишънъл Оторити“. Надя отпусна мегафона и каза:

— Аз съм Надя Чернишевски. Аз построих този град и сега поемаме контрола над него. За кого работите?

— За „Транзишънъл Оторити“ — отговори началникът, като я зяпаше така, сякаш бе излязла от гроба.

— Но за кое от подразделенията му? Коя компания?

— Ние сме от филиала „Махджари“.

— „Махджари“ сега работи с Китай, Китай — с „Праксис“, а „Праксис“ — с нас. Ние сме от една и съща страна на барикадата, въпреки че вие още не го знаете. Но каквото и да мислите по този въпрос, сега сме ви хванали тук обезоръжени. — Тя се обърна към тълпата и извика: — Всички въоръжени да вдигнат ръка!

Всички вдигнаха ръце. Хората от нейната команда държаха парализиращи пистолети, пистолети със стоппатрони или лазерни пистолети.

— Ние не желаем кръвопролития — обърна се Надя към плътния кордон от бодигардове пред нея. — Дори не искаме да ви държим като пленници. Ето къде е нашият влак. Можете да се качите на него и да отидете в Шефилд, за да се присъедините към останалата част от групата си. Ще откриете обаче, че нещата там леко са се променили. Ако не сте съгласни с предложението ни, ние всички ще напуснем станцията и ще я взривим. Така или иначе ще поемем управлението на града. Ще бъде глупаво, ако някой от вас бъде убит, понеже всичко вече е решено. По-добре вземете влака. Съветвам ви да отидете в Шефилд, където дори ще можете да се качите на елеватора, ако желаете. А ако искате да работите за един свободен Марс, можете да останете с нас.

Тя впи спокойно поглед в мъжа и усети, че я завладява пълна увереност. Мъжът наклони глава, за да обсъди положението с групата си. Шепнаха си повече от пет минути, след което той я погледна отново.

— Ще вземем влака ви.

И така Андърхил бе първият освободен град.

Всички градове на Марс кипяха. ООН бе осъдила бунтовниците и ги бе нарекла безсърдечни опортюнисти, които се възползват от момента на безпрецедентно страдание, за да спечелят собствената си егоистична кауза.

— Не е чак толкова далеч от истината — каза Надя на Сакс, когато той влезе в стаята. Току-що бе пристигнал от кратера Да Винчи. — По-късно това ще е едно от основните им обвинения, хващам се на бас.

— Не и ако им помогнем да се измъкнат от кашата.

— Хм... — Тя му предложи да хапне, наблюдавайки го отблизо. Въпреки променените си черти той повече от всякога приличаше на стария Сакс — стоеше безразлично и примигваше, докато се оглеждаше наоколо. Сякаш революцията бе последната му грижа.

— Готов ли си да отлетим до Елизиум? — попита го Надя.

— Точно това щях да те питам и аз.

— Добре. Изчакай да си стегна багажа.

Докато мятеше дрехите и лектерна си в старата черна раница, компютърът на китката ѝ избръмча. Беше Касей. Дългата му черна коса се виеше диво около дълбоко набразденото му лице, което представляваше странна смесица от чертите на Джон и Хироко: устата на Джон, разтегната за момент в широка усмивка, и ориенталските очи на Хироко, които сега бяха присвити в наслада.

— Здравей, Касей — поздрави го Надя, без да може да прикрие изненадата си. — Май никога не си ми се обаждал.

— Специални обстоятелства — заяви невъзмутимо той. Тя бе свикнала да го възприема като един мрачен човек, но явно избухването на революцията бе прекалено силен стимулант за него. Внезапно по пламъчето в очите му разбра, че това е моментът, който Касей е очаквал през целия си живот. — Виж какво, Койота, аз и една групичка червени сме в Касма Бореалис. Подсигурили сме охрана на реактора и на язовирната стена. Всички работещи тук ни съдействаха доброволно...

— Много насърчаващо! — изкрещя някой зад гърба му.

— Да, хората тук доста ни помогнаха, с изключение на полицаите — около стотина човека, които сега са се заврели в реактора като в миша дупка. Заплашват ни, че ще го попилеят, ако не им осигурим свободно преминаване до Бъроуз.

— Е?

— Е? — повтори Касей и се засмя. — Затова Койота каза, че трябва да те попитаме какво да правим.

— Защо ли ми е трудно да повярвам? — изсумтя Надя.

— Хей, никой не може да повярва! Но така каза Койота. Трябва да проявяваме снизходителност към старото копеле, когато можем.

— Е, добре, осигурете им безпрепятствено преминаване до Бъроуз. Едва ли ще има някакво значение, ако ченгетата в Бъроуз станат със стотина повече, а колкото по-малко стопени реактори имаме, толкова по-добре. И без това последния път бяхме потънали до уши в радиация.

Докато Касей мислеше, Сакс влезе в стаята.

— Добре — каза най-накрая Касей. — Щом казваш! Ей, ще ти се обадя по-късно, трябва да вървя.

Надя впи поглед в бялото екранче на китката си, мръщейки се.

— За какво ставаше въпрос? — попита Сакс.

— Тук ме хвана — каза тя и му описа разговора си с Касей, докато безуспешно се опитваше да се свърже с Койота.

— Е, ти си координаторът — вдигна рамене Сакс.

— Майната му — реши накрая Надя и праметна раницата си през рамо. — Да вървим.

Полетяха с новия 51В — много дребен и много бърз. Насочиха се на север към леденото море Ваститас, като избягваха метанационалните крепости в Аскреъс и Наблюдателницата Екус. Скоро след излитането пред тях се откри ледът, който изпълваше Крайси на север — натрошени мръснобели ледени планини, изпъстрени с точици розов снежен лишей и аметистови езерца разтопена вода. Старият път към Касма Бореалис естествено отдавна го нямаше, а цялата система за транспортиране вода на юг бе забравена и се бе превърнала в къса бележка под линия в книгите по история. При вида на ледения хаос под тях Надя внезапно си спомни как бе изглеждал теренът по време на онова тяхно първо пътуване — безкрайни възвишения и депресии, огромни черни бархани, набраздена земя, последните пясъци преди полярната шапка... Всичко това вече го нямаше. Всичко бе покрито с лед. Самата полярна шапка представляваше бъркотия, сборище от обширни зони на топене, ледени течения, реки от киша и покрити с лед течни езера. Вода във всички агрегатни състояния, свличаща се по склона на високото кръгло плато,

върху което се намираше полярната шапка. Надолу, където се вливаше в покрилото целия свят ледено море.

Изведнъж на хоризонта се появиха къмба черен и бял пушек, които се стичаха на изток, носени от очевидно доста силен вятър.

— Какво е това? — попита Надя, като се премести отляво, за да може да гледа.

— Касей Валис — отвърна Сакс от пилотската седалка.

— Какво става?

— Гори.

— Какво искаш да кажеш с това „гори“? — впи поглед в него Надя.

— Наличие на обилна флора в долината и в основата на Големия насип. Смолисти дървета и храсталаци в по-голямата си част. Също и огнени дървета — растителни видове, които се нуждаят от огън, за да се размножават. Създадени в „Биотика“. Смолиста манзанита, трънки, гигантски секвои, още това-онова...

— Откъде знаеш?

— Аз съм ги засаждал.

— И сега си ги подпалил?

Сакс кимна и погледна към дима.

— Но, Сакс, наистина ли процентът на кислорода в атмосферата е достатъчно голям?

— Четиридесет процента.

Тя го изгледа със зяпнала уста, внезапно изпълнена с подозрения.

— И това е твое дело, нали? Божичко, Сакс... ти можеш да подпалиш целия свят! — Погледна основата на колоната пушек. Там, в падината на Касей Валис, имаше пламъци, горящи в ослепително бяло, подобно на разтопен магнезий. — Нищо не може да изгаси това! — изкрещя тя. — Ти си подпалил света!

— Ледът — отвърна Сакс. — По посоката на вятъра няма нищо, освен лед. Ще изгорят само няколко хиляди квадратни километра.

Надя го изгледа смаяно. Той все още гледаше от време на време към огъня, но през по-голямата част следеше датчиците на самолета. Лицето му бе застинало в любопитно изражение, в което имаше нещо гущерско, нещо вкаменено... нещо нечовешко.

На хоризонта се появиха сградите на силите за сигурност на метанационалите. Куполите им бяха погълнати от хищни пламъци.

Приличаха на огромни насмолени факли. Кратерите на отсрещния бряг изглеждаха като огромни плажни огньове, които бълват бял пламък. Ставаше все по-ясно, че от Екус Касма през Касей Валис духаше невероятно силен вятър, който подхранваше и раздухваше пламъците. Огнена буря. Сакс гледеше надолу с немигащ поглед. Мускулите на челюстите му изпъкваха под кожата.

— Лети на север — заповяда му Надя. — Да се махаме оттук.

Той направи завой. Надя поклати глава. Хилядите квадратни километри... всичката тази растителност, толкова прилежно и с толкова усилия засаждана... процентите на кислорода, вдигнати до доста значителни нива... Тя изгледа войнствено странното създание, седнало до нея.

— Защо не си ми казал нищо за това?

— Не исках да го спреш.

Кратко и ясно.

— Значи съм имала възможност?

— Да.

— И затова трябваше да ме държиш в неведение за всичко?

— Не. Само за това — каза Сакс. Мускулите на челюстта му се отпускаха и стягаха в ритъм, който внезапно ѝ напомни за Франк Чалмърс. — Всички пленници са откарани в рудниците на астероидния пояс. Това бе школа за обучаване на секретните им полицейски части. Онези, които никога не се предават. Мъчителите. — Той се обърна към нея и я изгледа с гущерския си поглед. — По-добре ще ни е без тях.

След което се съсредоточи върху пилотирането си.

Надя все още гледеше бушуващите пламъци отзад, когато радиото избръмча нейните позивни. Този път беше Арт, пребледнял от притеснение.

— Трябва ми помощта ти — каза той. — Хората на Ан си възвърнаха контрола върху Сабиши. Много от сабишианците се връщат от лабиринта, за да се заселят наново, а червените им казват да се махат.

— Какво?

— Е, не мисля, че Ан знае за това. Не мога да се свържа с нея. Там има такива червени, в сравнение с които Ан изглежда невинна

като бууновистка, кълна се. Но успях да се свържа с Ивана и Раул и им казах да възпират червените, докато не им се обадиш ти, за да им кажеш да престанат.

— Защо пък точно аз?

— Според мен Ан им е казала да те слушат.

— Как не!

— Добре де, кой друг би могъл да направи нещо? Мая си създаде прекалено много врагове, докато се опитваше да задържа всичко през последните години.

— Нали ти уж беше Големия дипломат!

— Да! Но това, което постигнах, бе единствено да накарам хората да повярват на твоята преценка. Съжалявам, Надя. Толкова успях да направя. Винаги, когато искаш да ти помогна, ще бъда насреща.

— Май ще ти се наложи, след като си ме накиснал по този начин!

Той се ухили.

— Не съм виновен, че всички ти вярват.

Надя изключи връзката и опита най-различни канали, използвани от червените. В началото не можа да открие Ан. Но докато търсеше по скалата на каналите, тя чу достатъчно разговори, от които да си направи заключението, че имаше някои млади червени радикали, които Ан определено би порицала (или поне Надя се надяваше, че е така) — хора, които бяха заети с взривяване на платформи във Ваститас, с разрушаване на куполи, с демонтаж на линии и така нататък, които заплашваха да прекратят сътрудничеството си с останалите бунтовници, освен ако всички не се присъединяха към тях и не им помогнеха в саботажите, и не изпълнеха исканията им, и т.н.

Най-накрая Ан отговори. Приличаше на фурия, хукнала да откъща наляво и надясно — праведна и леко полудяла.

— Виж какво — каза й Надя без много увъртане, — един независим Марс е най-добрият шанс, който някога ще имаш, за да постигнеш това, което искаш. Опитваш се да държиш революцията като заложник за собствените си игрички. Хората ще запомнят това, предупреждавам те! След като всичко свърши, можеш да спориш за каквото си искаш, но докато ситуацията не е овладяна, това си е чиста проба изнудване. Поне според моите разбирания. Това е забиване на

нож в гърба! Накарай онези червени да предадат града на неговите законни обитатели.

— Защо мислиш, че мога да им нареждам какво да правят? — отвърна бясно Ан.

— Че кой, ако не ти?

— А защо мислиш, че не съм съгласна с тях?

— Защото те смятам за човек със здрав разум, ето защо!

— Не си позволявам да заповядвам на хората.

— Тогава се опитай да ги вразумиш! Кажим им, че много солидни бунтове от нашия са се проваляли заради именно такава глупост. Кажим им да се разкарат.

Ан прекъсна връзката, без да отговори.

— По дяволите! — изруга Надя.

Компютърът ѝ продължи да бълва новини. Експедиционните сили на „Транзишънъл Оторити“ започнаха да се връщат от южните високи земи и явно вече бяха на път към Хелас или към Сабиши. Шефилд все още бе контролиран от „Субараши“. В Бъроуз ситуацията бе малко по-сложна — засега полицаите удържаха положението, но убежищата в Сиртис и навсякъде продължаваха да бълват хора, които според видеорепортажите прекарваха цялото си време по булевардите и парковете, като демонстрираха против „Транзишънъл Оторити“ или поне се опитваха да видят какво става.

— Трябва да направим нещо с Бъроуз — обади се Сакс.

— Знам.

Те полетяха отново на юг, към космодрума на Саут Фоса. Полетът им трая двайсет часа, само че през това време преминаха през девет часови пояса и прекосиха 180-градусовия меридиан, където се сменяше датата, така че когато пристигнаха в Саут Фоса, бе неделя на обед.

Саут Фоса и останалите градове в Елизиум — Хефест и Елизиум Фоса — масово подкрепяха „Свободен Марс“. И в трите града народът бе излязъл на улиците и бе окупираше градските офиси и животоподдържащите фабрики. Понеже нямаше кой да атакува от орбита и следователно да ги подкрепи, малкото полицаи на „Транзишънъл Оторити“ или се бяха преоблекли в цивилни дрехи и се

бяха смесили с тълпите, или се бяха качили на влака и бяха заминали за Бъроуз. Елизиум вече бе част от „Свободен Марс“.

Долу в офисите на „Мангалавид“ Надя и Сакс откриха голяма група въоръжени бунтовници, които бяха завзели станцията и сега по 25 часа в денонощието излъчваха репортажи по всичките четири канала в подкрепа на въстаниците, както и интервюта с хора от всички независими градове и станции.

Някои мини, които се намираха в множеството радиални пукнатини на Елизиум и планините Флегра, бяха изцяло собственост на метанационалите, най-вече на „Еймекс“ и „Субараша“. Персоналът им се състоеше главно от новопристигнали емигранти, които се бяха изпокрили в лагерите си и или си траеха, или заплашваха всички, които се опитваха да ги притесняват. Някои дори декларираха намерението си да си върнат контрола върху планетата или поне да удържат положението, докато пристигнат подкрепления от Земята.

— Не им обръщайте внимание — посъветва хората Надя. — Избягвайте ги и не им обръщайте внимание. Разрушете системите им за комуникация, ако можете, и ги оставете на мира.

Репортажите от останалите части на Марс бяха по-обещаващи. Сензени На беше в ръцете на хора, които се наричаха бууновисти, въпреки че нямаха нищо общо с Джаки. Те бяха исеи, нисеи, сансеи и йонсеи, които незабавно бяха кръстили мохола си „Джон Буун“ и обявиха Таумазия за „Мирна свободна зона Дорса Бревиа“. Никозия също бе свободна. Кайро беше под контрола на силите за сигурност на „Еймекс“. Одеса и останалите градове в басейна Хелас все още не бяха обявили независимост, въпреки че пистата около Хелас бе прекъсната на няколко места. Влаковете на магнитна възглавница бяха в лошо състояние, понеже магнитните системи бяха много лесни за разрушаване. Поради тази причина част от влаковете пътуваха празни или бяха анулирани. Хората предпочитаха да пътуват с ровъри или със самолети, за да са сигурни, че няма да заседнат някъде в тила с някакво превозно средство, което дори няма колела.

Няколко важни града все още бяха под влиянието на „Субараша“ и „Еймекс“ и служеха като магнити за изолираните метанационали и за силите за сигурност на „Транзишънъл Оторити“. Главен измежду тях бе без съмнение Бъроуз, но Кайро, Ласвиц, Съдбъри и Шефилд не бяха за пренебрегване. На юг убежищата, които не бяха напуснати или

разрушени от набезите на полицаите, постепенно излизаха от нелегалност. Богданов Вишняк бе започнал строителството на голям купол на повърхността върху стария паркинг в съседство с техния мохол. Следователно Югът без съмнение отново придобиваше старата си слава като крепост на съпротивата, за каквото и да им послужеше това (Надя не мислеше, че ще им послужи за чак кой знае какво). А северната полярна шапка се намираше в такава каша, що се отнася до околната среда, че беше почти без значение кой държи властта там. По-голямата част от леда й сега се изливаше в океана Ваститас, но полярното плато всяка зима се покриваше с нов сняг. Това бе един от най-неподходящите за живеене райони на Марс и там почти нямаше постоянни селища.

С други думи, спорната зона бяха умерените и екваториалните ширини, доста голяма част от планетата, която на север граничеше с Ваститас, а на юг — с двата огромни басейна. Орбиталното пространство също бе предмет на спорове, естествено, но атаката на Сакс срещу сателитите на метанационалите в орбита очевидно бе голям успех, а и преместването на Деймос сега изглеждаше като наистина сполучлив удар. Само че елеваторът все още беше в ръцете на метанационалните компании. А и подкрепленията от Земята можеха да пристигнат всеки момент.

— В Сабиши май става лошо — подхвърли Сакс, който гледаше новините на един екран. Надя се наведе над рамото му и зачете, докато той продължаваше да говори: — Полицията не е успяла да се ориентира в лабиринта, затова са се оттеглили в Бъроуз. Само че виж тук.

На екрана имаше две картини — горе кадри от Сабиши, обхванат от алчни пламъци също като Касей Валис, а долу — снимки на отряди, наводнили станцията в Бъроуз, които носеха лека броня и автоматични оръжия. Юмруците им бяха вдигнати във въздуха. Явно Бъроуз бе претъпкан с полиция, която бе завзела платото и хората бяха разквартирувани там. Освен частите на „Транзишънъл Оторити“ имаше представители на „Субараша“ и „Махджари“ — с други думи, на всички значителни метанационали. Това накара Надя да се зачуди какво ли става в действителност между тях на Земята: дали не бяха

стигнали до нещо като споразумение или не бяха сключили някакъв съюз заради кризата. Тя се обади на Арт в Бъроуз, за да го попита какво мисли той.

— Може би марсианските филиали са толкова откъснати от Земята, че в момента сключват свои собствени мирни споразумения — отвърна ѝ той. — Може би са напълно независими.

— Но ако все още сме във връзка с „Праксис“...

— Да, само че ние доста ги учудихме. Те не знаеха за тази симпатия към съпротивата и затова събитията бяха за тях пълна изненада. Стратегията на Мая да си мълчим и да се спотайваме май започва да дава резултат. Не, тези отряди вероятно са независими. В такъв случай можем да предположим, че Марс вече е независим и в момента се намира в състояние на гражданска война между народа и управляващите. Искам да кажа, че ако онези от Бъроуз ни звъннат и ни кажат: „Окей, приятели, Марс е цял свят, достатъчно голям е, за да има повече от един тип управление. Ние си имаме Бъроуз, вие си имате вашето, затова просто не се опитвайте да превземате нашето“. Какво би отговорила на това?

— Не смятам, че някой от тях би се замислил чак толкова мащабно — каза Надя. — За тях нещата се разпадат едва от три дена. — Тя посочи екрана. — Виж, ето го Дерек Хейстингс, шефа на „Транзишънъл Оторити“. Когато идвахме на Марс, беше ръководител на екипа за Контрол на мисията в Хюстън. Той е опасен — умен и изключително упорит. Ще се постараете да удържи положението, докато пристигнат подкрепленията.

— Добре, какво предлагаш да правим?

— Не знам.

— Не можем ли да оставим Бъроуз на мира?

— Не мисля. По-добре ще е да организираме едно прецизно превземане на града. Ако ги оставим героично да отстояват Бъроуз, от Земята със сигурност ще дойдат да ги спасят. Ще го нарекат спасителна мисия и след това ще се насочат към цялата планета.

— Няма да е лесно да го превземем с всички тези ченгета в него.

— Знам.

— Червените обмислят наводняването му — обади се Сакс.

— Какво?

— Градът е под нивото на Ваститас. А под леда има вода. Без бент...

— Не — отсеке Надя. — В града има 200 хиляди души и само няколко хиляди полицаи. Какво ще стане с хората? Не може да се евакуират чак толкова много хора. Това е лудост. Също като през 61-а. — Колкото повече мислеше за това, толкова повече се ядосваше. — Дали наистина имат такива намерения?

— Може пък да е само заплаха — обади се Арт от екрана.

— Заплахите не вършат никаква работа, ако хората, които заплашваш, не вярват, че ще изпълниш закана си.

— Може би ще повярват.

Надя поклати глава.

— Хейстингс не е толкова тъп. Дявол да го вземе, той може просто да евакуира хората си и да остави мирните жители да се издавят! А след това ние ще се превърнем в чудовища и Земята победена от всякога ще тръгне да ни преследва! Не!

Тя стана и отиде да потърси нещо за хапване. Но когато погледна сладките в кухнята, откри, че апетитът ѝ е изчезнал. Наля си чаша кафе. Ръцете ѝ трепереха.

През 2061 Аркадий се бе свързал с едни отцепници, които бяха изпратили малък астероид към Земята, за да се вреже в повърхността ѝ. Това беше само заплаха. Но астероидът бе взривен — най-голямата експлозия в историята, дело на човешки ръце. След това войната на Марс се бе превърнала в касапница и Аркадий бе безсилен да я спре.

А това можеше да се случи отново.

Надя се върна в офиса.

— Ще се наложи да отидем в Бъроуз — каза тя на Сакс.

На Земята положението бе от ясно по-ясно. Метанационалите около „Субараши“ все още се чепкаха с южните си колеги, само че в контекста на всеобщото наводнение боричканията им се бяха превърнали в странична и маловажна атракция. Трудно бе да се каже какво мислят за конфликта на Марс земните жители.

Всъщност, каквото и да мислеха, една доста бърза совалка вече бе на път да пристигне на планетата, претъпкана с подкрепления за ченгетата. Затова всички групи на съпротивата бяха мобилизирани да

се съсредоточат около и в Бъроуз. Арт правеше всичко възможно да им помага отвътре. Съвсем скоро той успя да убеди множество хора да дойдат в Бъроуз, включително червените и партизаните-първомарсианци, които явно все още мислеха, че това ще е нещо от рода на атака или обсада. Надя долови съвсем ясно, че докато онези червени и първомарсианци, които я познаваха — Ивана, Джийн, Раул, Касей — продължаваха да поддържат връзка с нея и да използват услугите ѝ като арбитър, по-радикалните фракции, както в средите на червените, така и на първомарсианците, гледаха на нея като на нещо неуместно, ако не и като на пречка. Това направо я вбесяваше, защото беше сигурна, че ако Ан я подкрепяше напълно, тези по-радикални елементи щяха да се присъединят. След няколко неуспешни опита, Надя успя да установи връзка с Ан.

Но разговорът им както винаги се изроди в махленска кавга. Ан определено виждаше в бунта шанс един път завинаги да унищожи всички опити за тераформиране и да изтрие колкото се може повече градове и хора от лицето на Марс, дори ако за това се наложеше да прибегне до преки нападения. Изплашена от тази апокалиптична възможност, Надя започна да спори с нея първо горчиво, а после и отчаяно и гневно. Само че Ан се беше потопила напълно в нейния собствен свят.

— Направо ще съм щастлива, ако Бъроуз бъде сринат — декларира тя със сякаш излязъл от хладилник глас.

— Ако Бъроуз се срине, *всичко* ще се срине. И какво ще стане с хората? Ще се превърнеш в нещо по-лошо и от убиец — в *масов* убиец. Симон би се засрамил от теб.

Ан се намръщи.

— Явно властта развъртава и води до корупция, както виждам. Ще бъдеш ли така добра да прехвърлиш разговора на Сакс? Писна ми от истериите ти.

Надя прехвърли обаждането на Сакс и излезе на разходка. Не властта развъртаваше хората, а глупаците развъртаваха властта. Е, може пък и тя да бе прибързала с гнева и грубостта. Но към това я бе подтикнала онази черна бездна вътре в Ан, онази част от нея, която бе способна на всичко. А страхът развъртаваше хората още повече. Като се съберяха тези два фактора на едно място...

Така че в сряда вечерта, пет дена след обаждането на Сакс, около стотина души излетяха за Бъроуз със самолети, защото жп линиите бяха окачествени като прекалено уязвими към саботажи. След една нощ те кацнаха призори на каменната писта в близост до огромно богдановистко убежище в стената на кратера Дю Мартерей, недалеч от Големия насип югоизточно от Бъроуз. Слънцето изгряваше като огромен живачен мехур, който осветяваше заснежените хълмове на север, върху ниското плато Изидис. Още един нов леден океан, чието разпространение на юг бе възпрепятствано единствено от голямата дългообразна дига, която се извиваше по земята като огромна язовирна стена (каквото всъщност и беше).

Дигата бе широка около 300 метра в горния си край. Това огромно количество пренесен реголит (Надя подсвирна с уважение) бе олицетворение на няколко години усилена работа от страна на огромен екип роботизирани ескаватори и булдозери. И все пак бе просто реголит! Струваше й се, че колкото и огромен и колосален да е бентът по човешките представи, едва ли щеше да успее да устои на напора на ледения океан. А ледът бе най-малкият проблем. Когато станеше течен, вълните и теченията му щяха да размият рехавия реголит като кал. Топенето вече бе започнало. Говореше се, че навсякъде под мръснобялата повърхност се простират големи езера от разтопена вода — включително и точно до дигата, — които започваха да се просмукват в нея.

— Не възнамеряват ли да сменят този насип с нещо по-солидно, като например бетон? — попита тя Сакс, който неусетно бе застанал до нея.

— Погледни я — каза той. — Виж диамантеното й покритие. То ще издържи още доста дълго. Около няколко милиона години.

— Хм-м...

Вероятно беше така. Но може би отдолу щеше да има просмукване на вода. Така или иначе, каквито и да бяха подробностите, щеше да им се наложи да поддържат непрекъснато тази система без дори и най-малката грешка, понеже Бъроуз бе само на 20 км южно от дигата и 150 метра под нея.

На Надя й се искаше да отиде в Бъроуз и да види нещата със собствените си очи, за да може да прецени по-добре — просто да се

разходи из града, да наблюдава жителите му и да види какво правят и какво говорят. Късно в четвъртък тя предложи на Сакс:

— Хайде да отидем и да хвърлим по едно око.

Само че това изглеждаше невъзможно.

— Охраната на всички порти е направо непробиваема — каза й Мая, когато Надя се свърза с нея. — А пристигащите влакове се проверяват много внимателно. Положението с метрото и космодрумите е горе-долу същото. Градът е затворен. Ние в действителност сме пленници.

— Разкажи ми какво става — помоли я Надя.

— Ами, поели са контрола върху инфраструктурата. Фабрика, порти и прочие. Само че не са достатъчно многобройни, за да принудят хората да стоят по къщите си (и да ходят на работа, естествено). Така че май и те не знаят какво да правят по-нататък.

Тоест, положението можеше да се окачестви като крехко и несигурно примирие. Изведнъж някой зад Мая изкрещя:

— Ще има митинг в полунощ!

— Нищо не съм чула за това — каза неспокойно Мая. — Трябва да е работа на Джаки.

Сакс отиде до другия екран и се свърза с квартирата в платото Хънт. Отговори му Арт. С изключение на него там нямаше никой. Естествено, демонстрацията в полунощ се оказа идея на Джаки, а слухът за това някак си се бе прокраднал в градските медии. Ниргал бе заедно с нея.

Надя разказа на Мая какво са научили. Мая яростно изруга.

— Положението е доста нестабилно за такива неща! Дяволите да я вземат!

— По план ораторите трябва да бъдат в Принсес Парк — обади се Арт по другия екран.

Надя се обърна към Мая:

— Мая, трябва да се качиш там горе и то бързо. Трябва да се опиташ да запазиш положението под контрол.

Мая тръгна към Принсес Парк и докато си пробиваше път през тълпата, Надя продължи да говори с Нея и да я съветва какво да каже, ако й се удаде възможност да говори. Думите излизаха от устата й като порой, а щом направеше пауза, за да помисли, Арт се включваше със собствените си предложения, докато най-накрая Мая не ги прекъсна:

— Я чакайте малко! Има ли поне нещо вярно във всичко това?

— Не се притеснявай дали е вярно или не — каза Надя.

— Да не се притеснявам ли? — побесня Мая. — Да не се притеснявам дали това, което ще кажа на стотици хиляди хора, дали това, което ще кажа на всеки един човек на нашите два свята, е истина?

— Ще го направим истина — заяви Надя. — Просто опитай.

Когато Мая стигна до парка, към трибуната се приближаваше Ниргал. Вече ѝ беше по-лесно, понеже хората се бяха поуспокоили и стояха неподвижно. Щом започна речта му, тя спря и се заслуша, като само в паузите и по време на ръкоплясканията и одобрителните викове, с които хората посрещаха всяко негово изречение, си спомняше, че все пак трябва да се придвижва напред.

Ниргал говореше бавно, с нисък, спокоен и дружелюбен глас. Лесно бе човек да го слуша.

— За всички нас, които сме родени тук — каза той, — Марс е нашият дом.

Наложи му се да изчака да свършат оваците, които този път продължиха поне една минута. Надя отново забеляза, че по-голямата част от присъстващите бяха местни жители. Мая бе по-ниска почти от всички.

— Телата ни са съставени от атоми, които съвсем доскоро са били част от реголита — продължи Ниргал. — Ние сме марсианци до мозъка на костите си. Ние сме живи частички от самия Марс. Ние сме човешки същества, свързани постоянно и биологически с тази планета. Това е нашият дом. Ние никога няма да можем да се върнем.

Но има и такива сред нас, които са родени на Земята. Има хора, които след като отидат на ново място, решават да останат там и да направят това място свой нов дом. Такива хора ние наричаме заселници. Други пък идват, работят тук малко и се връщат там, откъдето са дошли. Тях ги наричаме посетители или колониалисти.

Сега местните жители и заселниците напълно естествено са съюзници. В края на краищата, местните жители са деца на предишни заселници. Този дом е наш. Общ. А колкото до посетителите — и за тях има място. Когато казваме, че сега Марс вече е свободен, това не означава, че земните жители вече няма да могат да идват тук. Не!

Всички ние сме деца на Земята, по един или друг начин. Земята е нашата майка и ние ще се радваме, ако можем да ѝ помогнем с нещо.

Хората попритихнаха. Явно бяха изненадани от подобно твърдение.

— Но е очевидно — продължи Ниргал, — че събитията на Марс не могат да бъдат решавани от колониалистите или от някой на Земята. — Тук оваците заглушиха част от думите му — ... Нашето напълно естествено желание за самоопределяне... изконно право... движеща сила в човешката история. Ние не сме колония и не желаем с нас да се отнасят като с такава. Вече не съществуват колонии. Ние сме един свободен Марс.

Този път скандиранията бяха по-шумни от всякога:

— Свободен Марс! Свободен Марс! Свободен Марс!

Ниргал прекъсна виковете:

— Това, което възнамеряваме да направим сега, когато вече сме свободни марсианци, е да приветстваме всеки земен жител, който желае да се присъедини към нас, без значение дали иска да остане тук за постоянно. Освен това искаме да помогнем на Земята да преодолее екологичната си криза. Имаме известен опит с наводненията... — множество овации, — ... и можем да им помогнем. Но отсега нататък тази помощ вече няма да бъде с посредничеството на метанационалите, които да извличат облаги от това. Тя ще бъде подарък, без каквито и да било задължения. И ще донесе повече полза на хората там, отколкото каквото и да било, извлечено от нас като от колония. Следователно ние се надяваме и вярваме, че всички на двата свята ще приветстват появата на един свободен Марс.

Той отстъпи крачка назад и размаха ръка. Вулканът от овации и скандирания изригна наново. Ниргал остана на трибуната, усмихваше се и махаше с ръце, но сякаш недоумяваше какво да прави след това.

По време на цялата му реч Мая бе напредвала сантиметър по сантиметър през тълпата. По образа на екрана Надя разбра, че в момента е до ръба на трибуната и стои в първата редица от хора. Тя махаше с ръце, докато най-накрая Ниргал не я забеляза и не погледна към нея.

Когато я позна, той се усмихна, приближи се и ѝ помогна да се качи на платформата. После се наведе над микрофоните и каза:

— При нас е Мая Тойтовна. — Овациите бяха неописуеми.

Мая тръгна с насечени крачки към микрофоните, спря се и викна:

— Тихо! Тихо! Благодаря ви! Благодаря! Хайде тихо де! Има някои доста сериозни нещица, които трябва да чуете.

— О, Господи! — изпъшка Надя, вкопчена в облегалката на стола на Сакс.

— Марс сега е независим, правилно. Тишина! Само че, както каза и Ниргал преди малко, това съвсем не означава, че съществуваме изолирано от Земята. Това просто е невъзможно. Ние обявяваме нашия суверенитет съгласно международните закони и призоваваме Международния трибунал незабавно да потвърди легалността на нашия акт. Подписали сме предварителни договори, утвърждаващи независимостта ни, и сме установили дипломатически отношения с Индия, Китай и Швейцария. Положили сме основата и на икономически взаимоотношения на бизнес основа с организацията „Праксис“. Тези взаимоотношения, както и всички останали, не целят лични облаги и са разработени така, че да донесат максимално голяма полза и за двата свята. Всички тези договори, взети заедно, полагат началото на нашето официално, легално, полуавтономно партньорство с различни физически и юридически лица на Земята. Очакваме незабавно потвърждение и ратифициране на всички тези съглашения от Международния трибунал, ООН и останалите отговорни инстанции.

След това съобщение последваха овации. Въпреки че не бяха толкова шумни, колкото бяха при речта на Ниргал, Мая ги остави да притихнат. Когато хората се умириха, тя продължи:

— Що се отнася до ситуацията на Марс в момента, нашите намерения са да се съберем незабавно тук, в Бъроуз, и да използваме Декларацията от Дорса Бревиа, за да положим основите на ново свободно марсианско правителство.

Този път овациите бяха по-ентусиазирани.

— Да де, да — каза Мая раздражено и нетърпеливо. — Стига вече! Тишина! Само че преди да се стигне до всички тези работи, трябва да решим проблема с нашите опоненти. Предполагам, знаете, че се събираме точно пред главната квартира на силите за сигурност на „Транзишънъл Оторити“, които точно в този момент слушат като всички вас, ето там, във вътрешността на Тейбъл Маунтин. — Тя посочи. — Докато в края на краищата не дойдат, за да се присъединят

към нас. — Викове, скандирания, овации. — ... Искам да кажа на всички тях, че не им мислим злото. Искам да кажа на полицаите да престанат да се опитват да ни контролират. Вече не можете! — Луди овации. — Уверяваме ви, че ще имате свободен достъп до космодрумите, където совалките ще ви отведат до Шефилд, а оттам и до Кларк, ако чак толкова не желаете да се присъедините към нас. Това не е блокада или обсада. С две думи, свободни сте...

Тя спря и протегна ръце напред. И тълпата ѝ отговори.

След няколко часа силите за сигурност се упътиха към космодрума.

Най-безкомпромисните им елементи вероятно бяха избити в Касей Валис. А останалите бяха безпомощни пред съпротивата. Едва ли щеше да им е възможно да контролират цяла планета, пълна с дисиденти. Поне щяха да бъдат прекалено уплашени, за да опитат. Значи бяха успели да направят нещо по-различно този път. Или просто условията на Земята се бяха променили и всички тези феноменални събития в марсианската история бяха само изкривени проекции на тези промени. Доста възможно. Тревожна мисъл, особено, когато се налага да осмисляш бъдещето. Но всяко нещо с времето си.

Сакс наблюдаваше с интерес един от екраните.

— Какво става на Земята? — попита го Надя.

— Нивото на моретата продължава да се покачва. Вдигнало се е 4 метра. Засега сякаш метанационалите са спрели да се джафкат. Международният трибунал препоръчва прекратяване на огъня. „Праксис“ хвърля всичките си сили в борба с наводнението. Някои от останалите метанационални компании вероятно ще направят същото. Генералната асамблея на ООН се е събрала в Мексико Сити. Индия е потвърдила, че е подписала договор с независимото марсианско правителство.

— Това е сделка с дявола — обади се Койота, който се бе присъединил към тях, заедно с Мая, Мишел, Ан и Марина. — Индия и Китай са прекалено големи, за да можем да се справим с тях. Почакайте и ще видите.

— Значи битките долу са прекратени? — попита Надя.

— Да, но не става ясно дали е временно или за постоянно.

Мая изсумтя.

— Нищо не е постоянно.

Сакс сви рамене.

— Трябва да сформираме правителство — заяви Мая. — Трябва да посрещнем Земята с обединен фронт. Колкото по-стабилно изглеждаме, толкова повече ще се замислят, преди да дойдат да ни окупираят отново.

— Ще дойдат — каза Койота.

— Не и ако им докажем, че ще получат от нас всичко, което биха си взели със сила — избухна Мая. Койота започваше да я дразни. — Това ще ги забави.

— Така или иначе ще дойдат.

— Ние ще бъдем в безопасност, докато Земята е спокойна. Е, стабилна — поправи се Сакс.

— Земята никога няма да бъде стабилна — репликира Койота.

Сакс сви рамене.

— Ние сме тези, които трябва да я стабилизират! — възкликна Мая, размахвайки пръст към Койота. — Заради самите нас!

— Да ареоформиране Земята — вмета Мишел с характерната си иронична усмивка.

— Защо пък не? — сепна се Мая. — Ако ще свърши работа...

Мишел се наведе и целуна Мая по бузата.

Койота поклати глава.

— Все едно да се опитваш да местиш света, без да имаш опорна точка — възрази той.

— Опорната точка е нашето общо съзнание — каза Мая, което много изненада Надя.

Марина гледеше гривната си и сега се обади:

— Силите за сигурност още контролират Кларк и кабела. Питър казва, че са се изтеглили отвсякъде от Шефилд, но не и оттам, където опира кабелът. А някой... хей, почакайте... някой е докладвал, че е видял Хироко в Хираниягарба.

Всички притихнаха, потънали в мислите си.

— Успях да проникна в архивите на „Транзишънъл Оторити“ за превземането на Сабиши — обади се Койота след малко — и там въобще не се споменаваха за Хироко или за някой от нейната група. Не мисля, че са ги хванали.

— Това, което е написано там, може да няма нищо общо с онова, което се е случило — поклати глава мрачно Мая.

— На санскрит — заяви Марина, — хираниягарба означава „златен ембрион“.

Сърцето на Надя се сви. „Хайде де, Хироко, — мислеше си тя, — хайде, моля те, покажи се, проклета да си, излез отнякъде.“ Изразът върху лицето на Мишел бе непоносим за гледане. Цялото му семейство, сега изчезнало...

— Не можем да бъдем сигурни, че сме обединили целия Марс все още — каза тя, за да го поразсее. Улови погледа му. — Не успяхме да стигнем до споразумение в Дорса Бревиа, та сега ли?

— Сега е по-различно, защото сме свободни — отвърна веднага Мая. — Вече всичко е истинско. Свободни сме да опитаме. А когато знаеш, че нищо няма да се върне обратно, можеш да хвърлиш всичките си сили в него.

— Някаква група червени взривява всички помпени станции във Ваститас — обади се Койота. — Не мисля, че с тях ще стигнем до някакъв консенсус относно тераформирането.

— Абсолютно сигурно — каза прегракнало Ан и се прокашля. — Искаме да взривим и Солета.

Тя метна кръвнишки поглед към Сакс, но той само сви рамене.

— Екопоезия. Вече имаме биосфера. Това е всичко, което ни трябва. Прекрасен свят.

Отвън неравният пейзаж блестеше под студените сутрешни лъчи на слънцето. Те се загледаха мълчаливо. Надя бе като вцепенена. Опитваше се да мисли за всичко едновременно и същевременно поотделно, за да не се смесят нещата като мъглявата ръждивозелена бъркотия навън...

Тя обиколи с поглед хората наоколо. Някакъв ключ вътре в нея се превъртя. Вече дишаше свободно. Огледа лицата на приятелите си — Ан все още ѝ се ядосваше, Мая се ядосваше на Койота, всички бяха изморени, мръсни, очите им бяха червени като на „малките червени човечета“, а ирисите им изглеждаха като кръгли полускъпоценни камъни, ярки и блестящи в кървавочервеното си обкръжение. Надя се чу да казва:

— Аркадий би бил доволен.

Останалите явно се изненадаха. Чак сега тя осъзна, че преди никога не бяха говорили за това.

— Симон също — обади се Ан.

— И Алекс...

— И Саша...

— И Татяна...

— И всички, които вече не са сред нас — каза набързо Мишел, преди списъкът да се проточи.

— Само не и Франк — вмъкна Мая. — Франк би бил отвратен.

Всички се засмяха. Койота каза:

— Добре, че си ти, за да продължиш традицията, нали?

Те се засмяха още по-силно, докато тя размахваше гневно пръст към него.

— А Джон? — намеси се Мишел и дръпна ръката ѝ надолу.

Мая издърпа ръката си, продължавайки да се заканва на Койота.

— Джон не би се правил на интересен и не би отхвърлял с високомерие молбите и желанията на Земята! Джон в този момент би бил в екстаз!

— Трябва да запомним това — каза бързо Мишел. — Честичко трябва да мислим какво би направил той.

Койота се ухили.

— Вероятно би тичал напред-назад и би подскачал до тавана. И неминуемо щеше да има купон — музика, танци и всичко останало.

Те се спогледаха.

— Е? — попита Мишел.

Койота махна към вратата.

— По това, което чувам, мога да съдя, че те там едва ли се нуждаят от нашата помощ.

— Въпреки това — настоя Мишел.

И те всички тръгнаха напред към празненството.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.